

ΒΑΣ. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

ΟΡΘΟΚΕΤΤΙΚΑ / Γ 95

ΕΡΜΗΝΕΙΑ
ΕΚΛΕΚΤΩΝ ΠΕΡΙΚΟΠΩΝ
ΕΚ ΤΗΣ
ΠΑΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΗΣ
ΔΙΑΘΗΚΗΣ



ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1970

ZΓ

6

ΕΡΣ

Tharrións (Beis.)

ΕΡΜΗΝΕΙΑ
ΕΚΛΕΚΤΩΝ ΠΕΡΙΚΟΠΩΝ
ΕΚ ΤΗΣ
ΠΑΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΗΣ
ΔΙΑΘΗΚΗΣ



ΔΩΡΕΑ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ
ΕΚΛΕΚΤΩΝ ΠΕΡΙΚΟΠΩΝ
ΕΚ ΤΗΣ
ΠΑΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΗΣ
ΔΙΑΘΗΚΗΣ



ΔΩΡΕΑ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

IT 6 ΕΡΣ
Γνωστικός (Βασι)

(ΒΑΣ.) ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΚΛΕΚΤΩΝ ΠΕΡΙΚΟΠΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΕΛΛΑΣ



ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ
21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ ΕΔΩΡΘΕΝ

Αρ. Κατ. Διδ. Βιβλ. 317
τοῦ ἔτους 1941

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1970

207
WLE
ET2B
216

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ
ΕΚΛΕΚΤΩΝ ΠΕΡΙΚΟΠΩΝ
ΕΚ ΤΗΣ
ΠΑΛΙΑΣ ΚΑΙΝΗΣ
ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΕΛΛΑΣ



ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΒΟΥΛΗ
ΣΤΑΘΜΟΥ ΚΑΛΗΜΕΡΟΥ

Handwritten notes and signatures in the bottom left corner, including the number 318.

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΔΙΑΓΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΧΗΣ

ΕΚΔΟΣΗ 1970

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ἁγία Γραφή

Αἰ περικοπαὶ τὰς ὁποίας ἐρμηνεύομεν εἰς τὸ παρὸν βιβλίον ἔχουν συλλεγῆ κατ' ἐκλογὴν ἀπὸ τῆν Ἁγίαν Γραφήν. Ἁγία Γραφή λέγονται τὰ ἱερὰ βιβλία τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, τὰ ὅποια περιέχουν τὴν ἐγγραφον ὑπερφυσικὴν ἀποκάλυψιν, ἣτοι πᾶν ὃ, τι ἔπραξε καὶ ἐφανερώσεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους πρὸς σωτηρίαν των διὰ τοῦ Υἱοῦ του καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἡ Ἁγ. Γραφή εἶναι ἐξαιρετικὸν καὶ μοναδικὸν βιβλίον. Δὲν ὁμοιάζει μὲ τὰ ἄλλα βιβλία τῶν ἀνθρώπων, οὔτε ἠμπορεῖ νὰ συγκριθῆ μὲ αὐτά. Ἐγράφη καὶ αὐτὴ βεβαίως ἀπὸ ἀνθρώπων, ἀλλὰ εἶναι θεῖον κατὰ τὸ περιεχόμενον, διότι περιέχει λόγους καὶ ἔργα αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, τὰ ὅποια προφητῆται καὶ ἅγιοι ἄνδρες ἔγραψαν, φωτισθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς συγγραφεῖς αὐτῆς ἦσαν ἀγράμματοι ἄλεις, ποιμένες, γεωργοί. Τοῦτο ὁμολογοῦν πολλὰκις οἱ ἴδιοι καὶ προσθέτουν, ὅτι γράφουν καὶ προφητεύουν κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Εἰς ἐξ αὐτῶν λόγου χάριν, ὁ προφήτης Ἀμώς, ὁμολογεῖ ὅτι δὲν ἦτο προφήτης, ἀλλὰ ποιμὴν προβάτων καὶ κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ προφητεύει (Ἀμ. Ζ' 14). Ὁ Ἀπ. Παῦλος λέγει : « πᾶσα Γραφή θεόπνευστος » (2 Τιμ. γ' 16) καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς γράφει, ὅτι ὁ Θεὸς ὠμίλησεν εἰς τοὺς πατέρας ἡμῶν ἄλλοτε διὰ τῶν προφητῶν κατὰ πολλοὺς τρόπους, τώρα δὲ τελευταίως ὠμίλησε πρὸς ἡμᾶς διὰ τοῦ Υἱοῦ του (« πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατέρας ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν Υἱῷ », Ἑβρ. α' 1).

Ἡ Ἁγία Γραφή δὲν εἶναι βιβλίον ἐνὸς συγγραφέως, ἀλλὰ πολλῶν.

Οὗτοι κατάγονται ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς, τῆς πλέον αὐτοτελοῦς, καὶ εὐθι-
μιστικῆς ἐξ ὄλων τῶν φυλῶν τῆς γῆς. Περιλαμβάνει 76 βιβλία, ἤτοι
49 ἡ Παλαιὰ Διαθήκη καὶ 27 ἡ Καινὴ. Ταῦτα ἐγράφησαν διαδοχικῶς
εἰς διαφόρους τόπους καὶ εἰς διάφορα χρονικά διαστήματα, τὸ δὲ περι-
εχόμενόν των ἀνεμόρφωσε πνευματικῶς τὸν κόσμον.

Ἄφ' οὗ ἡ Ἁγ. Γραφή περιέχει λόγους καὶ ἔργα τοῦ Θεοῦ πρὸς σω-
τηρίαν τοῦ κόσμου, ὁ καθεὶς ἐννοεῖ ἐνκόλως πόσον χρήσιμος εἶναι δια-
τὸν ἄνθρωπον. Ὁ πολιτισμὸς τῆς ἀνθρωπότητος συνδέεται μὲ τὴν τέ-
χην τῆς Ἁγ. Γραφῆς. Ὅπου αὕτη ἀναγινώσκεται καὶ ἐφαρμόζεται ἡ
θεία διδασκαλία τῆς εἰς τὴν ζωὴν, ἐκεῖ οἱ ἄνθρωποι εὐήμεροῦν καὶ προσ-
δεύουν εἰς κάθε καλόν· ἐκεῖ παύει τὸ ἔγκλημα καὶ κλείουν αἱ φυλακαὶ
ἐκεῖ βασιλεύει ἡ ἀγάπη, ἡ εἰρήνη καὶ ἡ δικαιοσύνη μεταξὺ τῶν ἀνθρώ-
πων καὶ τῶν λαῶν. Ἀντιθέτως, ὅπου αὕτη ἀγνοεῖται καὶ παρεμερίζε-
ται, ἐκεῖ ἐπικρατοῦν ὁ ἐλαφρὸς βίος, ἡ διαφθορά, ἡ σύγχυσις, αἱ ἔριδες.
οἱ πόλεμοι, ἡ δυστυχία ὄλων. Ἡ Ἁγ. Γραφή εἶναι τὸ σχολεῖον, ὅπου
μορφώνονται αἱ μεγάλαι φυσιογνωμίαι, οἱ ἅγιοι, οἱ ἥρωες τῆς ζωῆς. Τυ-
πώνονται καθ' ἐκάστην ἀναρίθμητα βιβλία, ἀλλὰ κανὲν δὲν ἐξευγενίζε-
ται καὶ δὲν βελτιώνει τὴν ζωὴν, ὅπως ἡ Ἁγ. Γραφή. Ὁ καθεὶς εὐρίσκει εἰς
αὐτὴν πᾶν ὅ,τι χρειάζεται διὰ τὸ καλόν του, διὰ τὴν εὐτυχίαν του, εἰς ὅλα
τὰς περιστάσεις τοῦ βίου του καὶ εἰς οἰανδήποτε κοινωνικὴν τάξιν ἢ φυ-
λὴν ἢ ἡλικίαν καὶ ἂν ἀνήκη. Διεδόθη αὕτη καὶ ἀναγινώσκεται εἰς ὅλας
τὰς χώρας τῆς οἰκουμένης καὶ πανταχοῦ ἐσκόρπισεν εὐλογίας καὶ ἀγα-
θὰ καὶ ἀπεδείχθη καρποφόρος. Ἐυρωπαῖοι καὶ Ἀσιαῖται, Ἀμερικανοὶ
καὶ Ἀφρικανοί, λευκοὶ καὶ μαῦροι, πλούσιοι καὶ πτωχοί, ἄνδρες καὶ γυ-
ναῖκες, μορφωμένοι καὶ ἀμόρφωτοι ἀναγινώσκουν τὴν Ἁγ. Γραφήν·
ἐφαρμόζον τὴν θεῖαν διδασκαλίαν τῆς καὶ εἶναι εὐτοχεῖς. Αὕτη ἔχει τα
κατάλληλα λόγια δι' ὅλους, διότι ὁμιλεῖ εἰς αὐτὴν τὸ αἰώνιον πνεῦμα τοῦ
Θεοῦ. Πολλοὶ μεγάλοι ἄνδρες διεκήρυξαν τὴν μεγάλην ἀξίαν τῆς Ἁγ.
Γραφῆς. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος λέγει : « ὅπως οἱ στεροῦμενοι τοῦ φω-
τὸς τῶν ὀφθαλμῶν σκοκτάπτουν, τοιοῦτοτρόπως ὅσοι δὲν φωτίζονται
ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τῶν Ἁγ. Γραφῶν διαρκῶς ἁμαρτάνουν. Ἡ μελέτη τῆς
Ἁγ. Γραφῆς σβῆνει τὰ πάθη, φυτεύει τὴν ἀρετὴν, ἐξοφώνει τὸ πνεῦμα
καὶ ἀναβιβάζει ἡμᾶς εἰς τὸν οὐρανόν ». « Ἴδετε τὰ βιβλία τῶν φιλοσό-
φων », λέγει ὁ μέγας συγγραφεὺς Ρουσσώ, « παρὰ τὴν λάμπιν καὶ τὴν ἀ-
λαζονείαν των, πόσον μικρὰ καὶ ἄσημι εἶναι ἐμπρὸς εἰς τὸ ἱερόν Ἐυαγγέ-
λιον ! Ἀληθῶς τὸ μεγαλεῖόν του μὲ ἐκπλήττει, ἡ δὲ ἀγιότης του συγ-

κινεί την καρδίαν μου ». « Πιστεύω », λέγει ο περιφνημος πρόεδρος τῶν Ἑν. Πολιτειῶν Ἀβραάμ Λίνκολν, « ὅτι ἡ Βίβλος εἶναι τὸ κάλλιστον δῶρον τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ». Ἀλλὰ τὸ μεγαλεῖον, ἡ ἀξία καὶ ἡ χρησιμότης τῆς Ἀγ. Γραφῆς δὲν περιγράφονται. Μόνον ὅσοι ἐμελέτησαν καλὰ αὐτὴν καὶ ἐφήρμοσαν τὰ λόγια της εἰς τὴν ζωὴν των, μόνον οὗτοι ἐδοκίμισαν τὴν ἀξίαν τοῦ οὐρανίου τούτου θησαυροῦ, ποὺ περιέχει λόγους καὶ ἔργα αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Ἀγ. Γραφή περιλαμβάνει δύο συλλογὰς βιβλίων, τὴν Παλαιὰν καὶ τὴν Καινὴν Διαθήκην. Καὶ αἱ δύο περιστρέφονται περὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Κέντρον ἀμφοτέρων εἶναι ὁ Μεσσίας, ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. Ἀλλ' ἡ μὲν Παλ. Διαθήκη ἀναφέρεται εἰς τὴν περίοδον τῆς προπαρασκευῆς τῆς ἀνθρωπότητος διὰ τὴν ἔλευσιν καὶ ὑποδοχὴν τοῦ Σωτῆρος, ἡ δὲ Καινὴ Διαθήκη περιέχει τὴν καλὴν εἰδησίαν—διὰ τοῦτο λέγεται καὶ Ἐδαγγέλιον—τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μεσσία, καὶ τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου διὰ τοῦ βίου καὶ τῆς διδασκαλίας του.

2. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη περιέχει κυρίως τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ ἔθνους. Ἡ ἱστορία αὕτη ἀρχίζει μὲ τὴν κλήσιν τοῦ Ἀβραάμ, ἥτοι 2.000 ἔτη περίπου πρὸ Χριστοῦ, καὶ τελειώνει μὲ τοὺς ἡρωϊκούς ἀγῶνας τῶν Μακκαβαίων, ὅπως ἀποτινάξωσι τὸν ζυγὸν τῶν Σελευκιδῶν, Διαδόχων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (167 - 63 π.Χ.). "Οτε ἐγενήθη ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν ὑπόδουλοι εἰς τοὺς Ρωμαίους, ἀπόλεσαντες ὀριστικῶς τὴν ἐθνικὴν των ἀνεξαρτησίαν τῷ 63 π.Χ., ὅταν ὁ Ρωμαῖος στρατηγὸς Πομπηῖος κατέλαβε τὴν Παλαιστίνην¹. Πρὸ τῆς διηγῆσεως τῆς κλήσεως τοῦ Ἀβραάμ ἡ Παλ. Διαθήκη περιέχει τὴν προἱστορίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, εἰς τὴν ὁποίαν διηγεῖται τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου καὶ τῶν πρωτοπλάστων, τὴν παρακοὴν καὶ πτώσιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀποξένωσιν τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Οἱ ἄνθρωποι περιέπεσαν εἰς μεγάλην διαφθοράν. Ὁ κατακλυσμός δὲν ἐσονέτισεν αὐτούς. "Ολοι προσεκύνησαν καὶ ἐλάτρευον τὰ εἰ-

1. Ὑστερον ἀπὸ δουλείαν εἰς διαφόρους λαοὺς ἐπὶ δύο χιλιάδας ἔτη (ἀπὸ 63 π.Χ.) ἀπέκτησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν των καὶ ἰδρῆθη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς μας ἐλεύθερον κράτος τοῦ Ἰσραὴλ ἐν Παλαιστίνῃ.

δωλα. Ὁ Πανάγαθος ὁμως Θεὸς ἤθελε τὴν σωτηρίαν τῶν πλασμάτων του. Μόνοι των οἱ ἄνθρωποι, βυθισμένοι εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν εἰδωλολατρειάν, ἦτο ἀδύνατον νὰ σωθῶσι. Τότε ὁ Θεὸς ἠθέλησε νὰ σώσῃ τὸν κόσμον διὰ τοῦ Υἱοῦ του καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰ. Χριστοῦ. Πρὸς τοῦτο καλεῖ τὸν πιστὸν του δούλον καὶ εὐσεβῆ Ἀβραάμ, ἐγκαθιστᾷ αὐτὸν μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς τὴν Χαναὰν καὶ ὑπόσχεται εἰς αὐτόν, ὅτι θὰ τὸν κάμῃ ἀρχηγὸν ἑνὸς ἰσχυροῦ λαοῦ, ἐκ τοῦ ὁποῖου θὰ προέλθῃ ὁ Μεσσίας, ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. Ὁ λαὸς οὗτος εἶναι ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαός, ὁ ὁποῖος τοιουτοτρόπως ἐξελέγη ὡς ὄργανον, διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ Θεὸς ἐφάνερωσε τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὸ ἅγιον θέλημά του εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἠτοίμασεν αὐτοὺς διὰ τὴν ἔλευσιν καὶ ὑποδοχὴν τοῦ Σωτῆρος. Ἡ Παλ. Διαθήκη λοιπὸν περιέχει τὴν ἱστορίαν τοῦ λαοῦ τούτου.

Κέντρον καὶ τέμα τῆς ἱστορίας, τῆς περιεχομένης εἰς τὰ βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης, εἶναι ὁ Χριστὸς, ὅπως ὁ ἴδιος ἔλεγε εἰς τοὺς Ἰουδαίους : « ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς... καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ » (Ἰωάν. ε' 39). Καὶ ὄχι μόνον τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, ἀλλὰ καὶ ὁ Νόμος καὶ αἱ θρησκευτικαὶ διατάξεις καὶ αἱ προφητεῖαι τῆς Παλ. Διαθήκης μαρτυροῦσι περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐχρησίμευσαν εἰς τὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἵνα καταστῶσιν ἱκανοὶ διὰ τὴν κατανόησιν τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Σωτῆρος. « ὁ νόμος, » λέγει ὁ Ἀπ. Παῦλος, « παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστόν » (Γαλ. γ' 24). Ἐν τῇ Παλ. Διαθήκῃ δηλαδὴ λάμπει τὸ λυκόφως, τὸ ὁποῖον προμηνεῖ τὴν ἀνατολὴν τοῦ μεγαλοπρεποῦς Ἡλίου τῆς ἀνθρωπότητος.

3. Τὰ Βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης Διαιρέσεις καὶ περιεχόμενον αὐτῶν

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζεται ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μας, ἀποτελεῖται ἀπὸ 49 βιβλία. Ταῦτα ἐγράφησαν εἰς διαφόρους ἐποχάς. Τὸ ἀρχαιότερον ἀπὸ αὐτὰ—ἡ Πεντάτευχος τοῦ Μωϋσέως—ἐγράφη περὶ τὸ 1400 π.Χ. καὶ τὰ νεώτερα περὶ τὸ 100 π.Χ. Ἄν καὶ ἐγράφησαν εἰς διαφόρους ἐποχάς, παρουσιάζουν θανμαστὴν ἐνότητα, ὀφειλομένην εἰς τὸ θεῖον πνεῦμα, τὸ ὁποῖον διαπνέει αὐτάς. Ἐγράφησαν δὲ ἀπ' ἀρχῆς τὰ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν, ὀλίγα δὲ ἐγράφησαν εἰς τὴν Ἀραμαϊκὴν καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἡ Ἀρα-

μαϊκή — μία ἀπὸ τὰς Σημιτικὰς γλώσσας — ἦτο ἡ μητρικὴ γλῶσσα τῶν Ἰουδαίων μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐκ τῆς Βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ ὠμίλειτο ἀπὸ ὅλους τοὺς περὶ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν λαοὺς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν Διαδόχων του.

Τὰ βιβλία ταῦτα συμφώνως πρὸς τὸ περιεχόμενόν των διαιροῦνται εἰς ἱστορικά, εἰς προφητικά καὶ εἰς διδακτικά ἢ ποιητικά.

Α'. Τὰ ἱστορικά βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης

1. Γένεσις· εἰς τοῦτο ἐκτίθενται ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ τῶν πρωτοπλάστων, ἡ παρακοή των, ὁ κατακλυσμὸς, ὁ βίος τῶν Πατριαρχῶν Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Ἰακώβ καὶ τῶν δώδεκα υἱῶν του μέχρι τῆς ἐγκαταστάσεώς των εἰς τὴν Αἴγυπτον·

2. Ἐξοδος· τοῦτο περιέχει τὴν ἐξοδὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Μωϋσέως καὶ τὴν χορήγησιν τῆς Μωσαϊκῆς νομοθεσίας ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ·

3. Λευϊτικόν· εἰς τοῦτο περιλαμβάνεται πᾶν ὃ, τι ἔχει σχέσιν μὲ τὰ καθήκοντα τῶν ἱερέων, ἤτοι τὰ τῆς θείας λατρείας, τὰ περὶ θυσιῶν, περὶ ἑορτῶν, περὶ καθαρῶν καὶ ἐξῆς·

4. Ἀριθμοί· τοῦτο περιέχει τὴν ἀρίθμησιν τῶν Λευιτῶν καὶ τῶν δυναμένων νὰ φέρωσιν ὅπλα Ἰσραηλιτῶν, ὡς καὶ τὴν περιπλάνησιν τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς τὴν ἔρημον ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη·

5. Δευτερονόμιον· τοῦτο περιέχει τρεῖς σπουδαίας ὁμιλίας τοῦ Μωϋσέως πρὸς τὸν λαόν, ἐπαναλαμβάνει διαφόρους νόμους ἐκ τῆς Νομοθεσίας, παραθέτει σύντομον διήγησιν τῶν ἔργων τοῦ Μωϋσέως καὶ τὰ τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου τούτου Νομοθέτου τῶν Ἰσραηλιτῶν.

Τὰ πέντε ταῦτα βιβλία ὀνομάζονται ὅλα μαζὶ Πεντάτευχος. Συγγραφεὺς αὐτῶν εἶναι ὁ θεόπνευστος Μωϋσῆς, καὶ ἀποτελοῦν ταῦτα τὸ θεμέλιον τῆς μετὰ ταῦτα θρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς ζωῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν·

6. Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ· εἰς τοῦτο ἐξιστορεῖται ἡ κατάκτησις τῆς Χαναὰν ὑπὸ τοῦ διαδεχθέντος τὸν Μωϋσέα Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ·

7. Κριταί· περιέχει τὴν ὁρᾶσιν τῶν Κριτῶν, οἱ ὅποιοι ἐστάλησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἵνα κυβερνήσωσι τὸν λαόν εἰς κρίσιμους καιροὺς·

8. Ρούθ· τοῦτο διηγεῖται τὴν καλὴν συμπεριφορὰν τῆς ἐθνικῆς μὲν ἀλλ' εὐσεβοῦς Ρούθ ἀπέναντι τῆς πενθερᾶς της. Ἄν καὶ ἐθνικὴ, ἐν τούτοις ἡξιώθη, ὥστε ἐκ τῶν ἀπογόνων της προῆλθεν ὁ Σωτῆρ·

9. Βασιλειῶν Α'.—10. Βασιλειῶν Β'.—11. Βασιλειῶν Γ'.—12. Βασιλειῶν Δ'. Εἰς τὰ τέσσαρα ταῦτα βιβλία ἐξιστορεῖται ἡ δρασις τῶν βασιλέων τοῦ Ἰσραὴλ (Σαούλ, Δαβὶδ, Σολομῶντος καὶ ἐξῆς) μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων, ἧτοι ἀπὸ τοῦ 1.000 περίπου μέχρι τοῦ 586 π.Χ.

13. Παραλειπομένων Α'.—14. Παραλειπομένων Β'. Ταῦτα δὲν ἀποτελοῦν συμπλήρωσιν μόνον τῆς Ἱστορίας τῶν Ἑβραίων ἀπὸ τοῦ Δαβὶδ μέχρι τῆς Βαβυλωνείου αἰχμαλωσίας, ἀλλ' εἶναι καὶ περίληψις τῆς Ἱστορίας τῆς Π. Διαθήκης ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ μέχρι τῆς Βαβυλωνείου αἰχμαλωσίας.

15. Ἐσδρας Α'.—16. Ἐσδρας Β'.—17. Νεεμίας. Εἰς ταῦτα ἐκτίθενται αἱ ἐνέργειαι τοῦ Ἐσδρα καὶ τοῦ Νεεμίου διὰ τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἐθνικὴν ὀργάνωσιν τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκ τῆς Βαβυλωνείου αἰχμαλωσίας (535 π.Χ.).

18. Τωβίτ· περιέχει τὸν βίον τοῦ εὐσεβοῦς Τωβίτ καὶ τοῦ υἱοῦ του Τωβία, οἱ ὅποιοι ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἐν τῷ μέσῳ τῶν εἰδωλολατρῶν ἔμειναν πιστοὶ εἰς τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ.

19. Ἰουδίθ· τοῦτο διηγεῖται πῶς ὁ Θεὸς διὰ τῆς ἡρωϊκῆς Ἰουδίθ ἔσωσε τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπὸ τὴν καθυποδούλωσιν των εἰς τοὺς Ἀσσυρίους.

20. Ἐσθῆρ· καὶ τοῦτο διηγεῖται πῶς ὁ Θεὸς ἔσωσε διὰ τῆς εὐσεβοῦς Ἐσθῆρ τοὺς ἀνὰ τὸ Περσικὸν κράτος Ἰουδαίους ἀπὸ βεβαίαν σφαγῆν· καὶ

21. Μακκαβαίων Α'.—22. Μακκαβαίων Β'.—23. Μακκαβαίων Γ'. Εἰς ταῦτα ἐξιστοροῦνται οἱ ἡρωϊκοὶ ἀγῶνες τῶν Ἰουδαίων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἀνδρείων Μακκαβαίων. ὅπως ἀποτινάξωσι τὸν ζυγὸν τῶν Σελευκιδῶν (167 - 142 μ.Χ.).

Β'. Τὰ προφητικὰ βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης

Ἐν ᾧ ἄλλοι λαοὶ ἔχον νὰ ἐπιδείξωσι μεγάλους φιλοσόφους, ποιητὰς καὶ καλλιτέχνας, οἱ Ἰσραηλίται δὴνάνται νὰ ὑπερηφανεύωνται διὰ τοὺς προφήτας των. Οὗτοι ὑπῆρξαν πράγματι ἡ δόξα τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ. Οἱ προφῆται ἤλθον εἰς ἄμεσον ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐχρησίμευσαν ὡς ὄργανα, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Θεὸς ἐξήγγειλε τὰς βουλὰς αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραὴλ καὶ πρὸς ὄλους τοὺς λαοὺς. Ἡ δρασις τῶν προφητῶν ὑπῆρ-

ἐν ποιίῳ. Ἐμόχθησαν μὲ αὐτοθυσίαν, ὅπως διασώσωσι τὸν λαὸν τὸσον ἀπὸ τῆν δουλείαν εἰς τοὺς ξένους, ὅσον καὶ ἀπὸ τῆν πτώσιν εἰς τῆν ἰδωλολατρείαν.

Ἦλεγξαν θυροαλέως τὰς ἀδικίας καὶ τῆν ἀσέβειαν τῶν βασιλέων τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ὑπερήσπισαν τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀδυνάτους ἐναντίον τῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ τῶν κίσεων παρὰ τῶν ἰσχυρῶν καὶ πλουσίων. Εἰς τὰς προφητείας διδάσκεται ἡ πραγματικὴ εὐσέβεια, ἡ πνευματικὴ λαιτρεία τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ ἠθικὸς βίος, ἐλέγχονται δὲ ὡς ὑποκρισία ἡ τυπικὴ καὶ ἐξωτερικὴ τήρησις τῶν ἐντολῶν τῆς Μωσ. Νομοθεσίας. Ὁ Θεός, ἔλεγον, ἀντὶ τῶν θυσιῶν καὶ τῶν θυμιμάτων καὶ τῶν ἐορτῶν προτιμᾷ ἔργα καλὰ καὶ καθαρὰν καρδίαν. Προέλεγον πάντοτε ὡς ἀσφαλῆ τῆν τιμωρίαν τοῦ ἔθνους διὰ τῆν ἀσέβειάν του καὶ βεβαίαν τῆν προστασίαν τοῦ Θεοῦ, ἐὰν μετενόει καὶ ἐπέστρεφεν ἀπὸ τὰ εἰδωλα καὶ τῆν ἀσέβειαν εἰς τὸν Νόμον καὶ εἰς τῆν πίστιν τῶν Πατέρων. Ὁ λόγος τῶν προφητῶν ἀντήχει ὡς φωνὴ λέοντος. Ὅλοι ἐτρομάζον, ὅταν προειδοποιούντο διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις συμφορὰς εἰς τὸ ἔθνος, διότι ἐγνώριζον, ὅτι ὠμίλων ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ Θεοῦ καὶ αἱ ἀπειλαὶ των πάντοτε ἐπραγματοποιούντο. Πολλοὶ προφήται προεῖπον καὶ τῆν ἔλευσιν τοῦ Μεσσίου καὶ πολλὰ τεριστατικὰ τοῦ βίου του. Ὁ προφήτης μάλιστα Ἡσαΐας, ὁ μέγιστος τῶν προφητῶν, προεῖπε τοσαύτας λεπτομερείας τοῦ βίου τοῦ Κυρίου καὶ προδιέγραψε μὲ τόσην δύναμιν τὰ πάθη του, τὸν τελικὸν θρίαμβόν του καὶ τῆν εὐτυχίαν τῶν Μεσσιανικῶν χρόνων, ὥστε ἀπὸ πολλοὺς χαρακτηρίζεται ὡς « εὐαγγελιστὴς προφήτης ».

Ἡ Παλ. Διαθήκη περιέχει τὰ βιβλία δέκα ἕξ προφητῶν. Ἐκ τούτων οἱ τέσσαρες καλοῦνται μεγάλοι προφῆται, διότι τὰ ἔργα των, εἶναι ἐκτενέστερα ἀπὸ τὰ τῶν ἄλλων δώδεκα, οἱ ὅποιοι καλοῦνται μικροὶ προφῆται. Οἱ δώδεκα μικροὶ προφῆται εἶναι :

1) Ὁ Ὡσηέ, 2) ὁ Ἀμώς, 3) ὁ Μιχαίας, 4) ὁ Ἰωήλ, 5) ὁ Ὀβδιού, 6) ὁ Ἰωνᾶς, 7) ὁ Ναούμ, 8) ὁ Ἀββακούμ, 9) ὁ Σοφονίας, 10) ὁ Ἀγγαῖος, 11) ὁ Ζαχαρίας καὶ 12) ὁ Μαλαχίας. Οἱ δὲ μεγάλοι τέσσαρες προφῆται εἶναι ὁ Ἡσαΐας, ὁ Ἰερεμίας, ὁ Ἰεζεκιήλ καὶ ὁ Δανιήλ. Εἰς τὰ προφητικὰ βιβλία ὑπάρχονται καὶ 1) Οἱ Θρηνοὶ Ἰερεμίου, 2) ἡ Ἐπιστολὴ Ἰερεμίου καὶ 3) ὁ Βαρούχ (ἀκόλουθος τοῦ Ἰερεμίου).

Γ'. Τὰ ποιητικά ἢ διδακτικά βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης

Ἀπὸ τὰ εἶδη τοῦ ποιητικοῦ λόγου οἱ Ἰσραηλίται ἀνέπτυξαν μόνον τὴν θρησκευτικὴν λυρικὴν ποίησιν. Δι' αὐτῆς ἐξέφραζον τὰς ψυχικὰς αὐτῶν διαθέσεις πρὸς τὸν Θεόν. Τὰ τοιαῦτα δὲ θρησκευτικὰ τῶν ποιημάτων εἶναι πραγματικῶς ἀριστουργηματικά, ἀφθαστα εἰς τὸ κάλλος καὶ εἰς τὴν δύναμιν. Οἱ Ἑβραῖοι δύνανται γὰ θεωρηθῶσιν οἱ δημιουργοὶ τῆς θρησκευτικῆς λυρικῆς ποιήσεως. Παρ' αὐτοῖς ἀνεπτύχθη καὶ ἡ λεγομένη *γ ν ω μ ι κ ῆ* ποίησις. Δι' αὐτῆς οἱ σοφοὶ ἐκ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐνόητε δὲ καὶ ὁ ἀπλοῦς λαός, ἐξέφραζον μὲ παροιμίας, μὲ παραβολὰς καὶ μὲ αἰνίγματα συντόμως καὶ εἰς ἔμμετρον λόγον διαφόρους σκέψεις καὶ νοουθεσίας διὰ τὰ προβλήματα τοῦ βίου. Ταῦτα ὁμοιάζουν πρὸς τὰ γνωμικὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ ἄλλων λαῶν.

Τὰ ποιητικά καὶ διδακτικά βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης εἶναι :

1. Ἰώβ. Τοῦτο ἔχει ὡς θέμα τὰς συμφορὰς καὶ τὰς θλίψεις τοῦ εὐσεβοῦς Ἰώβ, τὰς ὁποίας οὗτος ὑπέμεινε μὲ ἀκλόνητον ὑπομονὴν καὶ πίστιν εἰς τὸν Θεόν. Ἐξ ἀφορμῆς τῶν δοκιμασιῶν τούτων ὁ Ἰώβ καὶ τρεῖς φίλοι του συζητοῦν καὶ ἐξετάζουν τὸ μέγα ζήτημα, διατὶ ὑποφέρουν οἱ δίκαιοι εἰς τὸν βίον τούτον.

2. Ψ α λ μ ο ἰ. Τοῦτο περιλαμβάνει 150 ψαλμούς. Οὗτοι ἐποικήθησαν ἀπὸ διαφόρους Ἑβραῖους ποιητὰς, ἀλλ' οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν εἶναι ἔργα τοῦ προφητᾶνακτος Δαβίδ, τοῦ εὐσεβεστέρου καὶ ἐνδοξότερου βασιλέως τῶν Ἰσραηλιτῶν. Εἰς ὅλας τὰς ἱερὰς Ἀκολουθίας καὶ τὰς Τελετὰς τῆς Ἐκκλησίας ἀναγινώσκονται ἢ ψάλλονται ψαλμοὶ ἐκ τοῦ βιβλίου τῶν Ψαλμῶν, ἐκ τοῦ Ψαλτηρίου. Οἱ ψαλμοὶ ἐκφράζουν ποικιλώτατα θρησκευτικὰ συναισθήματα μὲ ἀπαράμιλλον δύναμιν καὶ πάθος. Πίστις καὶ ἀφοσίωσις, εὐχαριστία, δοξολογία καὶ δέησις πρὸς τὸν Θεόν, λύπη καὶ χαρὰ, θαυμασμός πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς, ἐξεγερσις διὰ τὰς ἀδικίας εἰς τὴν κοινωνίαν, ἔλεγχος τῆς ἀσεβείας καὶ τῆς διαφθορᾶς εἶναι τὰ θέματα τῶν ψαλμῶν. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι διὰ τῆς μελέτης τῶν ψαλμῶν συνεκλονίσθησαν ἐσωτερικῶς, ἐπέστρεψαν εἰς τὸν Θεόν των, εὖρον θάρρος καὶ ἐνίσχυσιν εἰς τὰς δοκιμασίας τοῦ βίου καὶ διεθέρμαναν τὴν πίστιν καὶ ἀγάπην των πρὸς τὸν Θεόν. Οἱ ψαλμοὶ ὑπῆρξαν πάντοτε ὁ ἐπιούσιος ἄρτος τῶν εὐσεβῶν καὶ ἐκλεκτῶν ἀνθρώπων (ἰδὲ εἰς σελ. 60 περιγραφὴν τῆς ἀξίας τῶν ψαλμῶν ὑπὸ τοῦ Μ. Βασιλείου).

3. *Παροιμιαί Σολομώντος*: τούτο είναι συλλογή σπουδαίων και σοφῶν γνωμικῶν.

4. *Ἐκκλησιαστής*: και τούτο περιέχει διάφορα γνωμικά, εἰς τὰ ὁποῖα τονίζεται ἰδιαιτέρως, ὅτι ὅλα εἰς τὴν ζωὴν εἶναι μάταια και ἐφήμερα και μόνον ἡ ἀρετὴ και ἡ τήρησις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἔχουν ἀξίαν.

5. *Ἄσμα ἄσματων*: ποίημα, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐκφράζεται ἀλληγορικῶς ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας ἢ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν.

6. *Σοφία Σολομώντος*: ἐγράφη ἑλληνιστὶ περὶ τὸ 100 π.Χ. παρ' ἀγνώστου Ἑλληνιστοῦ Ἰουδαίου και ἀναπτύσσει τὴν ἀξίαν τῆς σοφίας, τὴν ὁποῖαν θεωρεῖ ὡς τὸ σπουδαιότερον και πολυτιμότερον ἀπόκτημα διὰ τὸν ἄνθρωπον και

7. *Σοφία Σειράχ*: και τούτο περιέχει ὠφέλιμα γνωμικά διὰ πᾶσαν περίπτωσιν τοῦ βίου και σπουδαίας ἠθικὰς διδασκαλίας.

4. Ὁ Κανὼν τῆς Παλ. Διαθήκης

Τὸ σύνολον τῶν βιβλίων τῆς Παλ. Διαθήκης λέγεται Κανὼν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἡ λέξις Κανὼν κυρίως σημαίνει τὸν χάρακα, πὸν χρησιμοποιοῦν οἱ μαθηταί, ἢ τὴν στάθμην τοῦ κτίστου, με τὴν ὁποῖαν οὗτος κανονίζει τὴν εὐθύτητα τοῦ τοίχου. Ὠνομάσθη λοιπὸν τὸ σύνολον τῶν βιβλίων τῆς Παλ. Διαθήκης Κανὼν, διότι αὐτὰ ἀνεγνώρισεν ἡ Ἐκκλησία ὡς πηγὴν και ὡς ὁδηγὸν τῆς πίστεως και τῆς ζωῆς μας. Τὰ εἰς τὸν Κανὼνα περιεχόμενα βιβλία λέγονται *κανονικά*, ἥτοι βιβλία θεόπνευστα, ἔγκυρα, ὅπως ρυθμιζόμεν δι' αὐτῶν τὰ ζητήματα τῆς πίστεως και τοῦ βίου μας. Ὁ Κανὼν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἦτοι ἡ συλλογὴ τῶν 49 βιβλίων εἰς ἓν βιβλίον, ἐγινεν ὡς ἐξῆς. Ὁ Μωϋσῆς, συγγράφας τὰ πέντε βιβλία τῆς Πεντατεύχου, ἐναπέθηκεν αὐτὰ εἰς τὴν ἱερὰν Κιβωτὸν τῆς Διαθήκης κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Μετὰ τὴν Πεντάτευχον ἐγράφη μετὰ τινα ἔτη τὸ βιβλίον τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, τὸ ὁποῖον ἐπίσης ἐτοποιητέθη εἰς τὴν Κιβωτὸν τῆς Διαθήκης. Ἡ προφύλαξις τῶν βιβλίων τούτων εἰς τὴν ἱερὰν Κιβωτὸν δεκνύει τὴν ἱερότητα και τὸ κύρος αὐτῶν. Τοιουτοτρόπως ἔχομεν τὴν πρῶτην συλλογὴν ἢ τὸν πρῶτον Κανὼνα τῆς Παλ. Διαθήκης. Μετὰ ταῦτα συνεγράφησαν εἰς διαφόρους ἐποχὰς και ἄλλα βιβλία. Μετὰ τὴν Βαβυλώνηιον αἰχμαλωσίαν ὁ εὐσεβὴς

Ἐσδρας, ὁ ὁποῖος εἰργάσθη δραστηρίως διὰ τὴν θρησκευτικὴν ἀνασυγκρότησιν τῶν Ἰουδαίων, ἐφρόντισε νὰ περισυλλέξῃ εἰς ἓν βιβλίον τὰ μέγρο τῆς ἐποχῆς του τιμώμενα παρὰ τῶν Ἰουδαίων ὡς ἱερὰ βιβλία. Ἡ συλλογὴ αὕτη ὀνομάζεται Ἐσδραϊὸς Κανών. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν καταρτισμὸν τοῦ Ἐσδραϊοῦ Κανόνος (531 π.Χ. περίπου) συνεγράφησαν καὶ ἄλλα βιβλία καὶ προσετέθησαν καὶ ταῦτα εἰς τὸν Κανόνα τῆς Παλ. Διαθήκης, ὁ ὁποῖος φαίνεται ὅτι ἐκλείσει καὶ συνεπληρώθη ὀριστικῶς περὶ τὸ 100 π.Χ. Πολλοὶ διαιροῦν τὰ βιβλία τοῦ Κανόνος τῆς Παλ. Διαθήκης εἰς πρωτοκανονικὰ καὶ εἰς δευτεροκανονικὰ ἢ ἀναγινωσκόμενα. Τὰ ἀρχαιότερα χαρακτηρίζονται ὡς πρωτοκανονικὰ καὶ ταῦτα θεωροῦνται ὡς τὰ σπουδαιότερα καὶ ἀθθεντικώτερα διὰ τὴν διατύπωσιν τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ τὰ δευτεροκανονικὰ ἢ ἀναγινωσκόμενα θεωροῦνται ἀπλῶς ὡς ὠφέλιμα διὰ τὴν ἡθικὴν κατάρτισιν καὶ οἰκοδομὴν τῶν πιστῶν. Οἱ Πατέρες ὁμῶς τῆς Ἐκκλησίας γενικῶς θεωροῦν ἀδιακρίτως ὅλα τὰ βιβλία τοῦ Κανόνος τῆς Παλ. Διαθήκης ὡς κανονικά, ἤτοι ὡς βιβλία τῆς αὐτῆς ἀξίας καὶ ὡς θεόπνευστα.

5. Αἱ μεταφράσεις τῆς Παλ. Διαθήκης

Τὰ βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης, ὅπως προελέχθη, ἐγράφησαν εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν καὶ ὀλίγα μόνον εἰς τὴν Ἀραμαϊκὴν καὶ Ἑλληνικὴν. Ἀλλ' ἐνωρὶς ἔγιναν μεταφράσεις αὐτῶν εἰς διαφόρους γλώσσας. Αἱ κυριώτεραι μεταφράσεις τῆς Παλ. Διαθήκης εἶναι :

1) Ἡ Μετάφρασις τῶν Ο'. Αὕτη εἶναι ἡ ἀρχαιότερα μετάφρασις τῆς Παλ. Διαθήκης εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἐγινε δὲ ὑπὸ 70 (ἀκριβέστερον 72) Ἰουδαίων μεταφραστῶν, οἱ ὁποῖοι ἐγνώριζον καλῶς καὶ τὴν Ἑβραϊκὴν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν, διὰ τοῦτο συνήθως ἢ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν Παλ. Διαθήκη ὀνομάζεται Μετάφρασις τῶν Ο' (70). Ἡ Μετάφρασις τῶν Ο' ἔγινε κατ' ἐντολὴν τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου (285 - 246 π.Χ.) πρὸς πλουτισμὸν τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Μουσείου καὶ χάριν αὐτῶν τῶν Ἰουδαίων τῆς Αἰγύπτου, διότι οὗτοι, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ ἐκτὸς τῆς Παλαιστίνης διαμένοντες Ἰουδαῖοι, εἶχον ἀπομάθει τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν καὶ ὡς μητρικὴν τῶν γλῶσσαν εἶχον τὴν Ἑλληνικὴν. Τὸ ἔργον τῆς μεταφράσεως ἔγινεν ὑπὸ τῶν Ο' εἰς τὴν μικρὰν νῆσον Φάρον, κειμένην εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἀλεξανδρείας. Δὲν ἐπερατώθη ὁμῶς τοῦτο ταχέως.

ἀλλ' ἐσυνεχίσθη καὶ μετὰ ταῦτα καὶ μόνον μετὰ δύο περίπου αἰῶνας ἐτελείωσεν ὄλον. Ἡ γλῶσσα τῆς Μεταφρ. τῶν Ο' εἶναι ἡ λεγομένη Κοι-
 η ἢ ἑλληνική, εἰς τὴν ὅποιαν ἐγράφησαν ἀπ' ἀρχῆς καὶ ὅλα τὰ βιβλία
 τῆς Κ. Διαθήκης. Αὕτη ἦτο ἡ γλῶσσα, ἡ ὅποια ὠμιλεῖτο τότε εἰς τὰς
 περὶ τὴν Μεσόγειον χώρας μετὰ τὴν διάδοσιν εἰς αὐτὰς τοῦ ἑλληνικοῦ
 πολιτισμοῦ ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν Διαδόχων του. Ἐπειδὴ τὸ
 ἔργον τῆς Μεταφρ. τῶν Ο' ἔγινε τμηματικῶς καὶ ὑπὸ διαφόρων μετα-
 φραστῶν, ἔχει πολλὰς ἀτελείας. Ἐν τούτοις ἡ Μετάφρ. τῶν Ο' ἀπέκτη-
 σε μέγα κύρος εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους ἕως σήμερον. Ὁ Κύριος καὶ
 οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ αὐτὴν ἀνεγίνωσκον καὶ εἰς αὐ-
 τὴν παραπέμπον, ὅταν ἀναφέρουν χωρία ἀπὸ τὴν Παλ. Διαθήκην. Ἡ
 Ἐκκλησία μας ἐπίσης τὴν Μεταφρ. τῶν Ο' ἔχει ὡς τὸ ἐπίσημον κείμε-
 νον τῆς Παλ. Διαθήκης. Ἡ γλῶσσα τῆς Μεταφρ. τῶν Ο' ἔχει συντελέ-
 σει πολὺ εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς καὶ Λειτουργικῆς
 γλώσσης τῆς Ἐκκλησίας μας.

2) Π ε σ ι τ ῶ : τοιοτοτρόπως ὀνομάζεται ἡ μετάφρασις τῆς Παλ.
 Διαθήκης εἰς τὴν Συριακὴν γλῶσσαν χάριν τῶν χριστιανῶν τῆς Συρίας
 καὶ Μεσοποταμίας, γενομένη κατὰ τὸν Β' αἰῶνα μ.Χ.

3) Ἰ τ ἄ λ α : ἡ πρώτη μετάφρασις τῆς Παλ. Διαθήκης εἰς τὴν
 Λατινικὴν γλῶσσαν, γενομένη παρ' ἀγνώστου περὶ τὸν Β' αἰῶνα μ.Χ.

4) Β ο υ λ γ ἄ τ α : εἶναι μεταγενεστέρα μετάφρασις εἰς τὴν Λατι-
 νικὴν, γενομένη ὑπὸ τοῦ Ἱερωνύμου (390 — 405). Ἡ Βουλγάτα ἀπο-
 τελεῖ τὸ ἐπίσημον κείμενον τῆς Παλ. Διαθήκης διὰ τὴν Ρωμαιοκαθο-
 λικὴν Ἐκκλησίαν. Ἄλλαι μεταφράσεις τῆς Παλ. Διαθήκης κατὰ τοὺς
 πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ ἔγιναν εἰς τὴν Κοπτικὴν, εἰς τὴν
 Αἰθιοπικὴν, εἰς τὴν Σλαβονικὴν γλῶσσαν. Κατὰ τοὺς μετὰ τὴν Ἀνα-
 γέννησιν χρόνους καὶ μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν τῆς τυπογραφίας ἡ Ἁγία Γρα-
 φὴ μετεφράσθη εἰς ὅλας τὰς γλώσσας καὶ τὰς διαλέκτους καὶ εἰς δεκά-
 δας ἑκατομμυρίων ἀντίτυπα κατ' ἔτος. Τὸ ἔργον τοῦτο τῆς μεταφράσεως
 καὶ διαδόσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰς ὄλους τοὺς λαοὺς τῆς γῆς ἐπιτε-
 λῶν μετὰ ζήλον καὶ δραστηριότητος αἱ λεγόμεναι Βιβλικαὶ Ἐταιρεῖαι.

6. Ἡ Καινὴ Διαθήκη

Τὸ δεύτερον βιβλίον τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἶναι ἡ Καινὴ Διαθήκη.
 Αὕτη ὀνομάζεται Καινὴ Διαθήκη, ὄχι μόνον διότι χρονικῶς εἶναι μετα-

γενεστέρα τῆς Παλ. Διαθήκης, ἀλλὰ καὶ διότι περιέχει τὴν νέαν συμφωνίαν μεταξύ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ σωθῶσιν οὗτοι μόνον, ἐφ' ὅσον πιστεύουν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἐφαρμόζουν εἰς τὴν ζωὴν των τὴν διδασκαλίαν του. Ἡ Παλ. Διαθήκη συνήφθη καὶ ἐκυρώθη μὲ τὴν θυσίαν ζώων ὑπὸ τοῦ Μωυσέως, ἡ Κ. Διαθήκη ὅμως ἐκυρώθη μὲ τὸ αἷμα τοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσιασθέντος Κυρίου ἡμῶν καὶ Σωτῆρος, ὅπως ὁ ἴδιος προεῖπε τοῦτο εἰς τοὺς μαθητάς του κατὰ τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον (« τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν », Ματθ. κς' 28). Ἡ Καινὴ Διαθήκη περιλαμβάνει τὸν βίον καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἀποστόλων. Ὀνομάζεται ἀπλῶς καὶ « Εὐαγγέλιον », διότι περιέχει τὴν εὐφρόσυνον ἀγγελίαν ὅτι ἦλθεν ὁ Σωτῆρ, ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον καὶ ἰδρῶσῃ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ Καινὴ Διαθήκη ἀποτελεῖται ἀπὸ 27 βιβλία, τὰ ὁποῖα ὄλα ἐγράφησαν ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἡ Ἑλληνικὴ αὐτῆ, ὅπως προεῖπομεν, εἶναι ἡ Κοινὴ ἑλληνικὴ, ἡ ὁποία ἦτο ἀπλουστέρα ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν τῶν κλασσικῶν χρόνων. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Καιν. Διαθήκην λόγου χάριν δὲν θὰ εὐρωμεν τὸν δυϊκὸν ἀριθμὸν, τὸν δεῦτερον ἀόριστον, τὴν ἐδκτικὴν ἔγκλισιν καὶ ἐξῆς. Διὰ τοῦτο καὶ σήμερον ἀκόμη ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἔννοεῖ τὸ Εὐαγγέλιον χωρὶς μεγάλας δυσκολίας.

Τὰ βιβλία τῆς Κ. Διαθήκης συμφώνως πρὸς τὸ περιεχόμενον αὐτῶν διαιροῦνται εἰς ἱστορικά, διδακτικά καὶ προφητικά.

Α'. Τὰ ἱστορικά. Ταῦτα εἶναι 1) Τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον ἐγράφη ἀπὸ τὸν Ματθαῖον, τὸν μαθητὴν τοῦ Κυρίου, κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Ἀραμαϊκὴν γλῶσσαν, ἀλλ' ὁ ἴδιος φαίνεται ὅτι μετέφρασεν αὐτὸ ἀμέσως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, ὅπως ἔχομεν αὐτὸ ἕως σήμερον. Τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον προωρίζετο κυρίως διὰ τοὺς Ἰουδαίους χριστιανούς, ὅπως πεισθῶσιν οὗτοι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ ὑπὸ τῶν προφητῶν προαγγελθεὶς Μεσσίας, ὁ Σωτῆρ τοῦ κόσμου.

2) Τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον. Τοῦτο ἐγράφη ἀπὸ τὸν Μάρκον, μαθητὴν καὶ ἀκλόουθον τοῦ Πέτρου, συμφώνως πρὸς τὰ κηρύγματα τοῦ Ἀποστόλου τούτου. Σκοπὸς δὲ τοῦ Μάρκον ἦτο νὰ δείξῃ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου του εἰς τοὺς ἐξ ἔθνικῶν προερχομένους χριστιανούς, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς ἀληθινός. Διὰ τοῦτο εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Μάρκον ἐκτιθενται τὰ ἔργα καὶ τὰ θαύματα τοῦ Κυ-

ρίου, τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουν τὴν θεότητά του, ἐν ἐκτάσει καὶ λεπτομερῶς, ἐν ᾧ παραλείπονται αἱ ὀμιλίες τοῦ Κυρίου ἢ παρατίθενται ὀλίγα μόνον καὶ αὐταὶ πολὺ συντόμως.

3) Τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον. Ὁ Λουκᾶς ἦτο Ἕλλην τὴν καταγωγὴν καὶ ἱατρὸς τὸ ἐπάγγελμα. Ὑπῆρξε μαθητὴς καὶ ἀκόλουθος τοῦ Ἀπ. Παύλου καὶ συνέγραψε πλὴν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Ἀμφότερα τὰ βιβλία ἀφιερώνει εἰς ἓνα πλούσιον φίλον του, τὸν Θεόφιλον, ἵνα τὸν ἐνισχύσῃ εἰς τὴν πίστιν του πρὸς Χριστόν. Ἄλλ' ὁ σκοπὸς τῶν βιβλίων του ἦτο καὶ γενικώτερος. Δι' αὐτῶν ὁ Λουκᾶς θέλει νὰ δείξῃ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Ἀνθρωπὸς τοῦ κόσμου, ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποσταλεῖς, ἵνα ἀνακαινίσῃ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ἰδρῦσῃ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐπειδὴ ὁ Λουκᾶς ἦτο, ὡς ἱατρὸς, πεπαιδευμένος, τὸ Εὐαγγέλιον καὶ αἱ Πράξεις εἶναι τὰ καλύτερα βιβλία τῆς Κ. Διαθήκης ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν, ἐν ᾧ τὰ ἄλλα τρία Εὐαγγέλια ἔχουν πολλοὺς ἐβραϊσμούς, διότι οἱ συγγραφεῖς των ἦσαν Ἑβραῖοι καὶ δὲν ἐγνώριζον καλῶς τὴν ἐλληνικὴν.

Τὰ τρία πρῶτα Εὐαγγέλια, τὸ κατὰ Ματθαῖον, κατὰ Μάρκον καὶ κατὰ Λουκᾶν, λέγονται συνοπτικὰ Εὐαγγέλια, διότι ὁμοιάζουν τόσον πολὺ ἀναμεταξύ των καὶ εἰς τὸ περιεχόμενον καὶ εἰς τὰς φράσεις ἀκόμη, ὥστε ἡμπορεῖ τις νὰ κάμῃ ἐκ τῶν τριῶν μίαν συνοπτικὴν διήγησιν τοῦ βίου καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου. Ἐγράφησαν δὲ καὶ τὰ τρία πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τοῦ Τίτου (70 μ.Χ.) μεταξὺ 60 - 70 μ.Χ.

4) Τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον. Τοῦτο ἔγραψεν ὁ Ἰωάννης, ὁ ἡγαπημένος μαθητὴς τοῦ Κυρίου. Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Πατέρων ὡς « πνευματικὸν εὐαγγέλιον », διότι περιέχει κατὰ τὸ πλεῖστον ὀμιλίαν τοῦ Κυρίου καὶ πολὺ ὀλίγας διηγήσεις ἔργων του. Σκοπὸς τοῦ Εὐαγγελίου τούτου εἶναι, ὅπως πεισθῶσιν οἱ ἀναγνώσταί του, νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὸν Χριστόν, ὅτι εἶναι ὁ προαιώνιος Λόγος καὶ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα φέρῃ εἰς αὐτὸν τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν ἀληθινὴν ζωὴν. Τοῦτο ἀναφέρει ὁ ἴδιος ὡς ἐξῆς : « ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύσητε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ » (Ἰωάν. κ' 31). Τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον ἐγράφη μεταξὺ 80 - 90 μ.Χ. καὶ

5) Αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Εἰς τὸ βιβλίον τοῦ-



το ὁ Λουκᾶς διηγείται τὴν δρᾶσιν τῶν Ἀποστόλων, καὶ μάλιστα τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Παύλου, πρὸς διάδοσιν τοῦ Ἐὐαγγελίου καὶ ἴδρυσιν τῶν πρώτων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Αἱ Πράξεις τελειῶνουν μὲ τὴν διήγησιν τῆς φυλακίσεως τοῦ Ἀπ. Παύλου εἰς Ρώμην, ὅπου οὗτος, ἂν καὶ περιορισμένος, ἐκήρυττε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς ἐπισκέπτας καὶ εἰς τοὺς φρουροὺς. Διὰ τῶν Πράξεων ὁ Λουκᾶς θέλει νὰ δείξῃ τὸ μέγα αὐτὸ κατόρθωμα, πῶς ἐν μέσῳ ποικίλων ἐμποδίων καὶ διωγμῶν οἱ Ἀπόστολοι τοῦ Κυρίου, καὶ μάλιστα ὁ Παῦλος, διέδωκαν μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ καὶ μὲ τὴν διαρκῆ καθοδήγησιν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὸ Ἐὐαγγέλιον ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ ἕως τὴν Ρώμην. Τὸ φῶς τοῦ Ἐὐαγγελίου, διαδιδόμενον ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ἔφθασεν ἕως τὴν Ρώμην.

Β'. Τὰ διδακτικά. Εἰς τὰ διδακτικά βιβλία τῆς Κ. Διαθήκης ὑπάρχοντα αἱ 14 ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀπ. Παύλου καὶ αἱ ἑπτὰ Καθολικαί. Αἱ ἐπιστολαὶ ἀπευθύνονται πρὸς ὄλους τοὺς χριστιανούς. Διὰ τῶν ἐπιστολῶν τούτων οἱ Ἀπόστολοι ἐπέδωκον τὴν ἀνάπτυξιν διαφόρων ἀληθειῶν τῆς πίστεως ἢ τὴν ἐπίλυσιν ζητημάτων, τὰ ὅποια ἀνεφύησαν εἰς τὴν ζωὴν τῶν πρώτων πιστῶν καὶ τῶν πρώτων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Αἱ ἐπιστολαὶ ἰδίως τοῦ Ἀπ. Παύλου εἶναι σπουδαιόταται τόσον ὡς πρὸς τὰς πρακτικάς, ὅσον καὶ εἰς τὰς θεολογικάς διδασκαλίας. Ὁ Ἀπόστολος οὗτος ὑπῆρξε μέγας, ὁ πρῶτος μετὰ τὸν ἕνα, ὡς συνήθως λέγουν, ὄχι μόνον διότι περισσότερον ὄλων τῶν Ἀποστόλων ἐκοπίασε καὶ ὑπέφερε διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ καὶ διότι κατέλιπεν εἰς ἡμᾶς τὰς ἐπιστολάς ταύτας, εἰς τὰς ὁποίας στηρίζεται ἡ Χριστιανικὴ Ἠθικὴ καὶ Θεολογία. Ὁ θεῖος οὗτος ἀνὴρ, φωτιζόμενος ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, μολοντί δὲν ἐγνώρισε τὸν Ἰησοῦν οὔτε ἤκουσε τὴν διδασκαλίαν του, ὅπως οἱ Δώδεκα, ἐν τούτοις ἀνέπτυξε καὶ ἡρμήνευσεν τὸ πνεῦμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου καλύτερον ἀπὸ ὄλους.

Κατὰ τὴν σειρὰν των ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ αἱ δεκατέσσαρες ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου καὶ αἱ ἑπτὰ Καθολικαὶ εἶναι αἱ ἑξῆς : 1) πρὸς Ρωμαίους· 2) πρώτη πρὸς Κορινθίους· 3) δευτέρα πρὸς Κορινθίους· 4) πρὸς Γαλάτας· 5) πρὸς Ἐφεσίους· 6) πρὸς Φιλιππησίους· 7) πρὸς Κολοσσαεῖς· 8) πρώτη πρὸς Θεσσαλονικεῖς· 9) δευτέρα πρὸς Θεσσαλονικεῖς· 10) πρώτη πρὸς Τιμόθεον· 11) δευτέρα πρὸς Τιμόθεον· 12) πρὸς Τίτον· 13) πρὸς Φιλήμονα καὶ 14) πρὸς Ἑβραίους. Αἱ δὲ Καθολικαὶ ἐπιστο-

λαί εἶναι μία τοῦ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου, δύο τοῦ Ἁπ. Πέτρου, τρεῖς τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου καὶ μία τοῦ Ἰούδα τοῦ ἀδελφοθέου.

Γ'. Τὰ προφητικά. Ἡ Κ. Διαθήκη ἔχει ἓν μόνον προφητικὸν βιβλίον, τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννου, τὴν ὁποίαν ὁ ἡγαπημένος μαθητὴς τοῦ Κυρίου ἔγραψεν ἐν τῇ ἐξορίᾳ του εἰς Πάτμον μεταξύ 90 - 100 μ.Χ. Ἐν αὐτῇ ὁ Ἰωάννης περιγράφει τοὺς διωγμοὺς τῆς Ἐκκλησίας καὶ συνιστᾷ ὑπομονὴν εἰς τοὺς πιστοὺς. Ἐπίσης προφητεῖ τὸν τελικὸν θρίαμβον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν μετὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου κρίσιν καὶ ἀποκατάστασιν τῶν πάντων, ὅτε οἱ ἀνά τοὺς αἰῶνας ἅγιοι θὰ ἀναπέμψωσι πρὸς τὸν Παντοκράτορα τὸν ὕμνον « ἄλληλοῦα » (Περβλ. Ἀποκ. ιθ' 1, 3, 4, 6).

7. Κανὼν τῆς Κ. Διαθήκης καὶ μεταφράσεις αὐτῆς

Κατ' ἀρχὰς ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου καὶ πᾶσα πληροφορία περὶ αὐτοῦ μετεδίδοντο ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων προφορικῶς πρὸς τοὺς προσερχομένους εἰς τὴν νέαν θρησκείαν. Ἐπίσης ὁσάκις παρουσιάζετο κανὲν ζήτημα, ἔχον ἀνάγκην ἐπιλύσεως συμφώνως πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου, οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ ἀπηθύνοντο εἰς τοὺς Ἀποστόλους. Ἡ πρώτη λοιπὸν Ἐκκλησία ἐστηρίζετο εἰς τὴν Ἀποστολικὴν ταύτην παράδοσιν διὰ πᾶν ζήτημα ἀναφερόμενον εἰς τὴν ζωὴν καὶ διδασκαλίαν της. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὡς Ἁγίαν Γραφὴν εἶχον μόνον τὴν Πολ. Διαθήκην πρὸς ἀνάγνωσιν εἰς τὰς συνάξεις των. Ἄλλ' ὁ Χριστιανισμὸς ἤρχισε νὰ διαδίδεται εἰς πολλὰς χώρας καὶ οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἦσαν πανταχοῦ παρόντες, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν εὗρισκοντο περὶ τὰς δυσμάς τοῦ βίου των. Ἐντεῦθεν παρουσιάσθη ἡ ἀνάγκη νὰ καταγράψωσιν εἴτε οἱ ἴδιοι Ἀπόστολοι εἴτε μαθηταὶ των ὅσα προφορικῶς ἐκήρυσσον περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου. Τοιοῦτοτρόπως ἐγράφησαν τὰ πρῶτα Εὐαγγέλια. Ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Εὐαγγελίου του μᾶς δίδει τὴν πληροφορίαν, ὅτι πολλοὶ ἐπεχείρησαν νὰ γράψωσι τοιαῦτα Εὐαγγέλια. Ἀπόστολοι τινες, ὡς εἶδομεν, ἔγραψαν καὶ διαφόρους ἐπιστολάς πρὸς Ἐκκλησίας διαφόρων πόλεων ἢ πρὸς πιστοὺς, ὁρμώμενοι ἀπὸ διαφόρους ἀνάγκας αὐτῶν. Τὰ πρῶτα ταῦτα βιβλία τῆς χριστιανωσύνης ἐγράφοντο ἐπάνω εἰς παπύρους καὶ μεμβράρας καὶ ἐφυλάσσοντο εἰς τὰς Ἐκκλησίας εἰς τὰς ὁποίας ἀπηθύνοντο.

Χάριν τῶν ἀναγκῶν τῶν χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι ἤθελον νὰ γνωρίζωσι πρώ-
τιστα πάντων τὰ περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου των,
ἔγιναν ἐνωρὶς ἀντίγραφα τῶν πρώτων χειρογράφων. Συγχρόνως ὁμοῦ
παρουσιάσθησαν καὶ πολλοὶ αἰρετικοί, οἱ ὅποιοι ἔγραψαν βιβλία, εἰς τὰ
ὁποῖα περιέλαβον καὶ ψευδεῖς καὶ φανταστικὰς εἰδήσεις περὶ τοῦ Κυρίου.
Οὗτοι μάλιστα, διὰ νὰ δώσουν ἀξίαν καὶ κῦρος εἰς αὐτά, ἀπέδιδον ταῦ-
τα εἰς τοὺς Ἀποστόλους καὶ μὲ τὰ ὀνόματα τούτων ἔθετον ταῦτα εἰς κυ-
κλοφορίαν. Διὰ τοῦτο ταῦτα ὀνομάζονται ἀπόκρυφα ἢ ψευδεπίγραφα βι-
βλία τῆς Κ. Διαθήκης. Ἄλλ' ἢ Ἐκκλησία εἶχε χρέος νὰ προφυλάττῃ
τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τὰς ψευδεῖς διδασκαλίας τῶν αἰρετικῶν. Ἔπρεπε λοι-
πὸν νὰ ὀρίσῃ ποῖα εἶναι τὰ γνήσια καὶ θεόπνευστα βιβλία τῶν Ἀποστό-
λων, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ πηγὴ τῶν ἀληθειῶν τῆς ζωῆς καὶ τῆς
πίστεως τῶν χριστιανῶν. Τοιοῦτοτρόπως παρέστη ἀνάγκη νὰ γίνῃ ὁ κα-
τάλογος τῶν ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων ἢ τῶν μαθητῶν των συγγραφέων
γνησίων βιβλίων ἢ ἄλλως ὁ Κανὼν τῆς Κ. Διαθήκης. Καὶ τοῦτο καὶ ἔγι-
νεν. Ἡ Ἐκκλησία, ὀδηγουμένη ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς τὸ σπου-
δαῖον τοῦτο ἔργον, περισυνέλεξε τὰ γνήσια ταῦτα βιβλία τῶν Ἀποστό-
λων, συνήθροισε ταῦτα εἰς ἓν βιβλίον καὶ κατήρτισεν οὕτω τὸν Κανόνα
τῆς Κ. Διαθήκης, ἀποκλείσασα ἐξ αὐτοῦ ὅλα τὰ νόθα καὶ ψευδεπίγρα-
φα βιβλία. Ὁ Κανὼν οὗτος περιέλαβεν 27 βιβλία, αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἔχει
ἕως σήμερον ἡ Κ. Διαθήκη. Ὁ Κανὼν οὗτος τῆς Κ. Διαθήκης φαίνεται
ὅτι κατηρτίσθη ὀριστικῶς κατὰ τὸ δευτέρον ἡμῖσιν τοῦ δευτέρου αἰῶνος
μ.Χ. Ὑπὸ τοῦ Ἰταλοῦ Μουρατόρη ἀνεκαλύφθη καὶ ἐδημοσιεύθη τῷ 1740
χειρόγραφον ἀνήκον εἰς τὸν β' αἰῶνα μ.Χ., τὸ ὁποῖον περιεῖχε κατάλο-
γον τῶν 27 τούτων βιβλίων. Ὁ Κανὼν οὗτος λέγεται Μουρατόριος Κα-
νὼν ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰταλοῦ. Πολλοὶ Πατέρες καὶ ἐκκλησιαστικοὶ
συγγραφεῖς, ὅπως ὁ Ὁριγένης, ὁ Μ. Ἀθανάσιος, Διονύσιος ὁ Ἀλεξαν-
δρείας, ὁ ἱστορικὸς Εὐσέβιος, ἠσχολήθησαν μὲ τὸν Κανόνα τῆς Κ. Δια-
θήκης. Ἡ ἐν Καρθαγένῃ τῷ 419 συνελθοῦσα Σύνοδος ὥρισε τελικῶς τὸν
ὀριστικὸν Κανόνα τῆς Κ. Διαθήκης, περιλαβόντα, ὡς εἶπομεν, τὰ 27
βιβλία αὐτῆς, καὶ τὴν ἀπόφασίν της ἐπεκύρωσεν ἡ Πενθέκτη Οἰκουμε-
νικῇ Σύνοδος.

Ὅταν ὁ Χριστιανισμὸς διεδίδετο εἰς λαοὺς, οἱ ὅποιοι δὲν ἐγνώριζον
τὴν Ἑλληνικὴν καὶ δὲν ἠγνόουν συνεπῶς τὸ Εὐαγγέλιον, ἀμέσως ἔγιναν
μεταφράσεις τῆς Κ. Διαθήκης εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν λαῶν τούτων. Τοιοῦ-
τοτρόπως, ὅπως τῆς Παλ. Διαθήκης, ἔχομεν καὶ τῆς Κ. Διαθήκης τὴν

Συριακήν μετάφρασιν, τὴν Ἰτάλαν, τὴν Βουλγάταν τοῦ Ἱερωνύμου, τὴν Κοπτικήν, τὴν Αἰθιοπικήν, τὴν Ἀρμενικήν, τὴν Σλαβονικήν, τὴν Ἀραβικήν καὶ ἕξῃς.

Μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν τῆς τυπογραφίας ἡ Κ. Διαθήκη μετεφράσθη καὶ ἐτυπώθη εἰς ὄλας τὰς γλώσσας καὶ τὰς διαλέκτους τῶν λαῶν τῆς γῆς. Αἱ Βιβλικαὶ ἐταιρεῖαι ἐργάζονται μετὰ ζήλου διὰ τὸ ἔργον τοῦτο τῆς μεταφράσεως καὶ διαδόσεως τῆς Κ. Διαθήκης εἰς ὄλους τοὺς ἀνθρώπους εἰς εὐθηνὰς τιμὰς καὶ εἰς καλλιτεχνικὰς ἐκδόσεις. Παρ' ἡμῖν ἡ « Ἀποστολικὴ Διακονία » καὶ ἡ Ἀδελφότης « Ζωὴ » ἐργάζονται ἐπίσης δραστηρίως διὰ τὴν τύπωσιν καὶ διάδοσιν τῆς Ἀγ. Γραφῆς εἰς εὐθηνὰς τιμὰς καὶ εἰς καλλιτεχνικὰς ἐκδόσεις. Σήμερον δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει εἰς τὴν γλώσσάν του τὴν Ἀγ. Γραφήν. Ὅπως ὁ ἥλιος φωτίζει ὄλα τὰ μέρη τῆς γῆς, οὕτω καὶ τὸ φῶς τῆς Ἀγίας Γραφῆς φωτίζει καὶ θερμαίνει τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, εἰς οἷαν δὴποτε γωνίαν τῆς γῆς καὶ ἂν εὐρίσκονται οὗτοι.



ΜΕΡΟΣ

A'

ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ

ΕΚ ΤΗΣ

ΠΑΛΑΙΑΣ

ΔΙΑΘΗΚΗΣ



ΚΕΙΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ

Α

ΓΕΓΟΝΑΤΑ

ΕΚ ΤΗΣ

ΠΑΛΛΑΔΑΣ

ΔΙΔΑΧΗ

Σ

ΚΕΙΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ

1. Ἡ Δημιουργία τοῦ κόσμου

(Γεν. Α' 1 - 26)

Εν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου, καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτω φῶς· καὶ ἐγένετο φῶς. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς, ὅτι καλόν· καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀνά μέσον τοῦ φωτός καὶ ἀνά μέσον τοῦ σκότους. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωτῆ, ἡμέρα μία.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀνά μέσον ὕδατος καὶ ὕδατος. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα, καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀνά μέσον τοῦ ὕδατος, ὃ ἦν ὑποκάτω τοῦ στερεώματος, καὶ ἀνά μέσον τοῦ ὕδατος τοῦ ἐπάνω τοῦ στερεώματος. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα οὐρανόν· καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι καλόν. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωτῆ, ἡμέρα δευτέρα.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· συναχθήτω τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς συναγωγὴν μίαν, καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρά. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ συνήχθη τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν, καὶ ὤφθη ἡ ξηρά. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὴν ξηρὰν γῆν καὶ τὰ συστήματα τῶν ὑδάτων ἐκάλεσε θαλάσσας. Καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι καλόν.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοιότητα, καὶ ξύλον

κάρπιμον ποιούν καρπόν, οὐ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ γένος ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐξήνεγκεν ἡ γῆ βοτάνην χόρτου σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοιότητα, καὶ ξύλον κάρπιμον ποιούν καρπόν, οὐ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ γένος ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι καλόν. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα τρίτη. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ εἰς φαῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, τοῦ διαχωρίζειν ἀνά μέσον τῆς ἡμέρας καὶ ἀνά μέσον τῆς νυκτός· καὶ ἔστωσαν εἰς σημεῖα καὶ εἰς καιροὺς καὶ εἰς ἡμέρας καὶ εἰς ἐνιαυτούς· καὶ ἔστωσαν εἰς φαῦσιν ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεός τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους, τὸν φωστῆρα τὸν μέγαν εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας καὶ τὸν φωστῆρα τὸν ἐλάσσων εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτός, καὶ τοὺς ἀστέρας. Καὶ ἔθετο αὐτοὺς ὁ Θεός ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἄρχειν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός καὶ διαχωρίζειν ἀνά μέσον τοῦ φωτός καὶ ἀνά μέσον τοῦ σκότους. Καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι καλόν. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα τετάρτη.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἐρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν καὶ πετεινὰ πετόμενα ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὸ στερεώμα τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεός τὰ κήτη τὰ μεγάλα καὶ πᾶσαν ψυχὴν ζῶων ἐρπετῶν, ἃ ἐξήγαγε τὰ ὕδατα κατὰ γένη αὐτῶν, καὶ πᾶν πετεινὸν πτερωτὸν κατὰ γένος. Καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι καλὰ. Καὶ εὐλόγησεν αὐτὰ ὁ Θεός, λέγων· αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὰ ὕδατα ἐν ταῖς θαλάσσαις, καὶ τὰ πετεινὰ πληθυνέσθωσαν ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ. ἡμέρα πέμπτη.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν κατὰ

γένος, τετράπυδα και έρπετά και θηρία τῆς γῆς κατά γένος. Και έγένετο οὕτως. Και έποίησεν ο Θεός τά θηρία τῆς γῆς κατά γένος, και τά κτήνη κατά γένος αὐτῶν και πάντα τά έρπετά τῆς γῆς κατά γένος αὐτῶν. Και είδεν ο Θεός, ότι καλό.

Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ανάπτυξις τῆς ρήσεως « γενηθήτω φῶς », (Λόγοι εἰς τὴν Ἑξαήμερον), Mign. E.Π. 29, 44.

« Και είπεν ο Θεός, Γενηθήτω φῶς ». Πρώτη φωνή Θεοῦ φωτός φησιν έδημιούργησε, τὸ σκότος ήφάνισε, τὴν κατήφειαν διέλυσε, τὸν κόσμον έφαιδρυνε, πᾶσιν αθρόως χαρίεσαν ὄψιν και ήδειαν έπήγαγεν. (Ὀυρανός τε γάρ έξεφάνη κεκαλυμμένος τέως τῷ σκότῳ και τὸ ἀπ' αὐτοῦ κάλλος τοσοῦτον, ὅσον έτι και νῦν ὀφθαλμοὶ μαρτυροῦσι. Περιελάμπετο δέ αήρ, μᾶλλον δέ έγκεκραμένον έαυτῷ ὄλον διόλου είχε τὸ φῶς, ὀξειάς τὰς διαδόσεις τῆς αὐγῆς επί τά ὅρια έαυτοῦ πανταχοῦ παραπέμπων.

Ἄνω μὲν γάρ μέχρι πρὸς αὐτὸν αἰθέρα και οὐρανὸν έφθανεν· ἐν δέ τῷ πλάτει πάντα τά μέρη τοῦ κόσμου, βόρειά τε και νότια και τά έῶα και τά έσπέρια, ἐν ὀξειᾷ καιροῦ ροπή κατεφώτιζε. Τοιαυτή γάρ αὐτοῦ ή φύσις, λεπτή και διαφανής, ὡστε μηδεμιᾶς παρατάσεως χρονικῆς προσδεῖσθαι τὸ φῶς δι' αὐτοῦ πορευόμενον. Ὡσπερ γάρ τὰς ὄψεις ἡμῶν ἀχρόνως παραπέμπει πρὸς τά ὀρώμενα, οὕτω και τὰς τοῦ φωτός προσβολὰς ἀκαριαίως, και ὡς οὐδ' ἂν έπινοήσειέ τις ελάττονα χρόνου ροπήν, επί πάντα έαυτοῦ τά πέρατα ὑποδέχεται. Και αἰθήρ ήδίῳν μετά τὸ φῶς· και ὕδατα φανότερα, οὐ μόνον δεχόμενα τὴν αὐγήν, ἀλλά και παρ' έαυτῶν ἀντιπέμποντα κατά τὴν ἀνάκλασιν τοῦ φωτός, μαρμαρυγῶν πανταχόθεν ἀποπαλλομένων τοῦ ὕδατος. Πάντα ή θεία φωνή πρὸς τὸ ήδιστον και τιμιώτατον μετεσκεύασεν.

2. Ἡ πλάσις τοῦ ἀνθρώπου

(Γεν. Α' 26 - 31, Β' 7 - 10, 15 - 25)

Κ Α' 26 - 31.

Και είπεν ο Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ήμετέραν και καθ' ὁμοίωσιν, και ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων



τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἔρπετῶν τῶν ἐρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον. κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. Καὶ εὐλόγησεν αὐτούς ὁ Θεός, λέγων· αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς καὶ ἄρχετε τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἔρπετῶν τῶν ἐρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν πάντα χόρτον σπόριμον σπεῖρον σπέρμα, ὃ ἐστὶν ἐπάνω πάσης τῆς γῆς, καὶ πᾶν ξύλον, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καρπὸν σπέρματος σπορίμου, ὑμῖν ἔσται εἰς βρῶσιν· καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ παντὶ ἔρπετῷ ἔρποντι ἐπὶ τῆς γῆς, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ ψυχὴν ζωῆς, καὶ πάντα χόρτον χλωρὸν εἰς βρῶσιν. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ πάντα, ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα ἕκτη.

B' 7 - 10, 15 - 25. Καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. Καὶ ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν Ἐδέμ κατὰ ἀνατολὰς καὶ ἔθετο ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε. Καὶ ἐξανέτειλεν ὁ Θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πᾶν ξύλον ὠραῖον εἰς ὄρασιν καὶ καλὸν εἰς βρῶσιν καὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου καὶ τὸ ξύλον τοῦ εἰδέναι γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ... Καὶ ἔλαβε Κύριος ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε, καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς, ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάσσειν. Καὶ ἐνετείλατο Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Ἀδὰμ λέγων· ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φαγῆ, ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν, οὐ φάγεσθε

ἀπ' αὐτοῦ· ἢ δ' ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε.... Καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ καὶ πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἤγαγεν αὐτὰ πρὸς τὸν Ἀδάμ, ἰδεῖν τί καλέσει αὐτά. Καὶ πᾶν ὃ ἐὰν ἐκάλεσεν αὐτὸ Ἀδάμ ψυχὴν ζῶσαν, τοῦτο ὄνομα αὐτῷ. Καὶ ἐκάλεσεν Ἀδάμ ὀνόματα πᾶσι τοῖς κτήνεσι καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τοῦ ἀγροῦ· τῷ δὲ Ἀδάμ οὐχ εὐρέθη βοηθὸς ὅμοιος αὐτῷ. Καὶ ἐπέβαλεν ὁ Θεὸς ἔκστασιν ἐπὶ τὸν Ἀδάμ, καὶ ὑπνωσε· καὶ ἔλαβε μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ καὶ ἀνεπλήρωσε σάρκα ἀντ' αὐτῆς. Καὶ ὠκοδόμησεν ὁ Θεὸς τὴν πλευράν, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, εἰς γυναῖκα καὶ ἤγαγεν αὐτὴν πρὸς τὸν Ἀδάμ. Καὶ εἶπεν Ἀδάμ· τοῦτο νῦν ὁστοῦν ἐκ τῶν ὁστέων μου καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου· αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη αὕτη· ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα.

Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως «ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν», Mign. E.Π. 44, 273.

Δύναμιν δὲ δοὺς πρὸς τὸ ὁμοιοῦσθαι Θεῷ, ἀφῆκεν ἡμᾶς ἐργάτας εἶναι τῆς πρὸς Θεὸν ὁμοιώσεως, ἵνα ἄξιος ᾖ τῆς ἐργασίας μισθός, ἵνα μὴ ὡσπερ εἰκόνες ὦμεν παρὰ ζωγράφου γενόμενοι, εἰκῆ κείμενοι, ἵνα μὴ τὰ τῆς ἡμετέρας ὁμοιώσεως ἄλλω ἔπαινον φέρη. Ὅταν γὰρ τὴν εἰκόνα ἴδῃς ἀκριβῶς μεμορφωμένην πρὸς τὸ πρωτότυπον, οὐ τὴν εἰκόνα ἐπαινεῖς, ἀλλὰ τὸν ζωγράφον θαυμάζεις. Ἴνα τοίνυν τὸ θαῦμα ἐμὸν γένηται καὶ μὴ ἀλλότριον, ἐμοὶ κατέλιπε τὸ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ γενέσθαι. Κατ' εἰκόνα γὰρ ἔχω τὸ λογικὸς εἶναι, καθ' ὁμοίωσιν δὲ γίνομαι ἐν τῷ Χριστιανὸς γενέσθαι... Ἐὰν γένη μισοπόνηρος, ἀμνησίκακος, μὴ μεμνημένος τῆς χιλιζῆς ἔχθρας· ἐὰν γένη φιλάδελφος, συμπαθής, ὁμοιωθῆς Θεῷ. Ἐὰν οἶός ἐστιν ἐπὶ σὲ τὸν ἁμαρτωλὸν ὁ Θεός, τοιοῦτος γένη ἐπὶ τὸν εἰς σὲ πεπλημμεληκότα ἀδελφόν, τῇ πρὸς τὸν πλησίον εὐσπλαγχνίᾳ ὁμοιωθῆς Θεῷ, ὥστε τὸ κατ' εἰκόνα μὲν ἔχεις, ἐκ τοῦ λογικὸς εἶναι· καθ' ὁμοίωσιν δὲ γίνῃ ἐκ τοῦ χρηστότητα ἀναλαβεῖν.... Πῶς οὖν γινό-

μεθα καθ' ὁμοίωσιν ; Διὰ τῶν Εὐαγγελίων. Τί ἐστὶ Χριστιανισμός ; Θεοῦ ὁμοίωσις κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον ἀνθρώπου φύσει. Εἰ ἀνεδέξω τὸ εἶναι Χριστιανός, ἐπειχθητι ὁμοίος γενέσθαι Θεῶ, ἐνδυσαι Χριστόν.

3. Τὸ ἁμάρτημα τῶν πρωτοπλάστων

(Γεν. Γ' 1 - 20)

Ο δὲ ὄφρις ἦν φρονιμώτατος πάντων τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν ἐποίησε Κύριος ὁ Θεός. Καὶ εἶπεν ὁ ὄφρις τῇ γυναικί· τί ὅτι εἶπεν ὁ Θεός, οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ παραδείσου ; Καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ τῷ ὄφει· ἀπὸ καρποῦ τοῦ ξύλου τοῦ παραδείσου φαγούμεθα, ἀπὸ δὲ τοῦ καρποῦ τοῦ ξύλου, ὃ ἐστὶν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου, εἶπεν ὁ Θεός, οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ, οὐ δὲ μὴ ἄψησθε αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἀποθάνητε. Καὶ εἶπεν ὁ ὄφρις τῇ γυναικί· οὐ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε· ἦδει γὰρ ὁ Θεός, ὅτι ἢ ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, διανοιχθήσονται ὕμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἔσεσθε ὡς θεοί, γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρόν.

Καὶ εἶδεν ἡ γυνή, ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρῶσιν καὶ ὅτι ἄρεστόν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν καὶ ὠραῖόν ἐστι τοῦ κατανοῆσαι, καὶ λαβοῦσα ἀπὸ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔφαγε· καὶ ἔδωκε καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς μετ' αὐτῆς, καὶ ἔφαγον. Καὶ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δύο, καὶ ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν, καὶ ἔραψαν φύλλα συκῆς καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς περιζώματα.

Καὶ ἤκουσαν τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινόν, καὶ ἐκρύβησαν ὃ τε Ἄδὰμ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀπὸ προσώπου Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἐν μέσῳ τοῦ ξύλου τοῦ παραδείσου. Καὶ ἐκάλεσε Κύριος ὁ Θεός τὸν Ἄδὰμ καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἄδὰμ, ποῦ εἶ ; Καὶ εἶπεν αὐτῷ· τῆς φωνῆς σου ἤκουσα περιπατοῦντος ἐν τῷ Παραδείσῳ καὶ ἐφοβήθην, ὅτι γυμνός εἰμι, καὶ ἐκρύβην. Καὶ εἶπεν αὐτῷ

ὁ Θεός· τίς ἀνήγγειλέ σοι ὅτι γυμνός εἶ, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου. οὐ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες ; Καὶ εἶπεν ὁ Ἀδάμ· ἡ γυνή, ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, αὕτη μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον. Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεός τῇ γυναικί· τί τοῦτο ἐποίησας ; Καὶ εἶπεν ἡ γυνή· ὁ ὄφρις ἠπάτησέ με, καὶ ἔφαγον.

Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεός τῷ ὄφρι· ὅτι ἐποίησας τοῦτο, ἐπικατάρατος σὺ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ ἀπὸ πάντων τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς· ἐπὶ τῷ στήθει σου καὶ τῇ κοιλίᾳ πορεύσῃ καὶ γῆν φαγῆ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. Καὶ ἔχθραν θήσω ἀνὰ μέσον σοῦ καὶ ἀνὰ μέσον τῆς γυναικὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματος αὐτῆς· αὐτὸς σου τηρήσει κεφαλὴν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν. Καὶ τῇ γυναικί εἶπε· πληθύνων πληθυνῶ τὰς λύπας σου καὶ τὸν στεναγμόν σου· ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτὸς σου κυριεύσει. Τῷ δὲ Ἀδάμ εἶπεν· ὅτι ἤκουσας τῆς φωνῆς τῆς γυναικὸς σου καὶ ἔφαγες ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὐ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες, ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου· ἐν λύπαις φαγῆ αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου· ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι, καὶ φαγῆ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ. Ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου σου φαγῆ τὸν ἄρτον σου, ἕως τοῦ ἀποστρέψαι σε εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθης, ὅτι γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ἀνάπτυξις τῶν λόγων « ἡ γυνή, ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, αὕτη μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον » Mign. E.Π. 53 - 54, 139.

Οἶδα, φησίν, ἡμαρτηκώς, ἀλλ' ἡ γυνή ἦν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, περὶ ἧς αὐτὸς εἶπας, « ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτὸν », αὕτη μοι αἰτία τοῦ ὀλίσθου γέγονεν.... Αὕτη τοίνυν, οὐκ οἶδα πόθεν κινουμένη, ἔδωκέ μοι ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον. Ταῦτα δοκεῖ μὲν ἀπολογία τινὰ ἔχειν, πάσης δὲ ἀπεστέρηται συγγνώμης. Ποίας γὰρ ἂν εἶης συγγνώμης ἄξιος,

φησί, τῶν ἐμῶν ἐντολῶν ἐπιλαθόμενος, καὶ τῶν παρ' ἐμοῦ ρηθέντων προτιμοτέραν ἠγησάμενος τὴν παρὰ τῆς γυναικὸς δόσιν ; Εἰ γὰρ καὶ ἡ γυνὴ ἔδωκεν, ἀλλ' ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ καὶ ὁ φόβος τοῦ ἐπιτιμίου ἱκανὸς ἦν παρασκευάσασθαι φυγεῖν τὴν μετάληψιν. Μὴ γὰρ οὐκ ἤδεις ; μὴ γὰρ ἠγνόεις ; Προλαβὼν διὰ τοῦτο εἶπον κηδόμενος ὑμῶν, ἵνα μὴ τούτοις περιπέσητε ὥστε, εἰ καὶ ἡ γυνὴ σοι πρὸς τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς ὑπηρετήσατο, ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἀνεύθυνος ἔση. Ἀξιοπιστοτέραν γὰρ ἔχρῃν ἠγήσασθαι τὴν παρ' ἐμοῦ ἐντολήν, καὶ οὐ μόνον αὐτὸν σε παραιτήσασθαι τὴν βρωσιν; ἀλλὰ καὶ τῇ γυναικὶ δεῖξαι τῶν ἡμαρτημένων τὸ μέγεθος. Κεφαλὴ γὰρ εἶ τῆς γυναικὸς, καὶ διὰ σὲ ἐκείνη παρήχθη· σὺ δὲ τὴν τάξιν ἀνέστρεψας, καὶ οὐ μόνον ἐκείνην οὐ διώρθωσας, ἀλλὰ καὶ συγκατεσπάσθης· καὶ δέον τὸ λοιπὸν σῶμα τῇ κεφαλῇ ἔπεσθαι, τὸ ἐναντίον γέγονε, καὶ ἡ κεφαλὴ τῷ λοιπῷ σώματι ἐξηκολούθησε, καὶ τὰ ἄνω κάτω γέγονε. Διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ τὴν τάξιν ἅπασαν ἀνέστρεψας, ἐν τούτοις εἶ νῦν, ὁ πρὸ τούτου τσαύτη δόξῃ περιβεβλημένος.



ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ἡ ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΛΑΟΥ
ΑΙ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ ΕΠΑΓΓΕΛΙΑΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

4. Ἡ κλήσις τοῦ Ἀβραάμ

(Γεν. IB' 1 - 6, IZ' 1 - 11, 19, KB' 15 - 19)

K IB' 1 - 6.
καὶ εἶπε Κύριος τῷ Ἀβραμ· ἐξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου καὶ δεῦρο εἰς τὴν γῆν, ἣν ἂν σοι δεῖξω· καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα καὶ εὐλογήσω σε καὶ μεγαλυνῶ τὸ ὄνομά σου, καὶ ἔση εὐλογημένος· καὶ εὐλογήσω τοὺς εὐλογοῦντάς σε καὶ τοὺς καταρωμένους σε καταράσομαι· καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐπορεύθη Ἀβραμ, καθάπερ ἐλάλησεν αὐτῷ Κύριος, καὶ ὤχετο μετ' αὐτοῦ Λῶτ. Ἀβραμ

δὲ ἦν ἐτῶν ἑβδομήκοντα — πέντε, ὅτε ἐξῆλθεν ἐκ Χαρράν. Καὶ ἔλαβεν Ἄβραμ Σάρραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὸν Λῶτ υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν, ὅσα ἐκτήσαντο, καὶ πᾶσαν ψυχὴν, ἣν ἐκτήσαντο ἐκ Χαρράν, καὶ ἐξήλθοσαν πορευθῆναι εἰς γῆν Χαναάν.

ΙΖ' 1-11. Ἐγένετο δὲ Ἄβραμ ἐτῶν ἑνενηκονταενέα, καὶ ὤφθη Κύριος τῷ Ἄβραμ καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἐγὼ εἰμι ὁ Θεὸς σου· εὐαρέσκει ἐνώπιον ἐμοῦ καὶ γίνου ἄμεμπτος, καὶ θήσομαι τὴν διαθήκην μου ἀνά μέσον ἐμοῦ καὶ ἀνά μέσον σοῦ καὶ πληθυνῶ σε σφόδρα. Καὶ ἔπεσεν Ἄβραμ ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησεν αὐτῷ ὁ Θεὸς λέγων· καὶ ἐγὼ ἰδοὺ ἡ διαθήκη μου μετὰ σοῦ, καὶ ἔση πατὴρ πλήθους ἐθνῶν, καὶ οὐ κληθήσεται ἔτι τὸ ὄνομά σου Ἄβραμ, ἀλλ' ἔσται τὸ ὄνομά σου Ἀβραάμ, ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε. Καὶ αὐξανῶ σε σφόδρα καὶ θήσω σε εἰς ἔθνη, καὶ βασιλεῖς ἐκ σοῦ ἐξελεύσονται. Καὶ στήσω τὴν διαθήκην μου ἀνά μέσον σοῦ καὶ ἀνά μέσον τοῦ σπέρματός σου μετὰ σέ, εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν, εἰς διαθήκην αἰώνιον, εἶναί σου Θεὸς καὶ τοῦ σπέρματός σου μετὰ σέ. Καὶ δώσω σοι καὶ τῷ σπέρματί σου μετὰ σέ τὴν γῆν, ἣν παροικεῖς, πᾶσαν τὴν γῆν Χαναάν, εἰς κατάσχεσιν αἰώνιον καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς Θεόν. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς Ἀβραάμ· σὺ δὲ τὴν διαθήκην μου διατηρήσεις, σὺ καὶ τὸ σπέρμα σου μετὰ σέ εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν. Καὶ αὕτη ἡ διαθήκη, ἣν διατηρήσεις, ἀνά μέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν καὶ ἀνά μέσον τοῦ σπέρματός σου μετὰ σέ εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν· περιτιμηθήσεται ὑμῶν πᾶν ἄρσενικόν.

Στίχ. 19. Εἶπε δὲ ὁ Θεὸς πρὸς Ἀβραάμ· ναί· ἰδοὺ Σάρρα ἡ γυνὴ σου τέξεται σοι υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰσαάκ, καὶ στήσω τὴν διαθήκην μου πρὸς αὐτὸν εἰς διαθήκην αἰώνιον, εἶναι αὐτῷ Θεὸς καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν.

ΚΒ' 15 - 19. Καὶ ἐκάλεσεν ἄγγελος Κυρίου τὸν Ἀβραὰμ δεύτερον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγων· κατ' ἐμχυτοῦ ὤμοσα, λέγει Κύριος, οὐ εἶνεκεν ἐποίησας τὸ ρῆμα τοῦτο, καὶ οὐκ ἐφείσω τοῦ υἱοῦ σου τοῦ ἀγαπητοῦ δι' ἐμέ, ἢ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου, ὡς τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὡς τὴν ἄμμον τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης, καὶ κληρονομήσει τὸ σπέρμα σου τὰς πόλεις τῶν ὑπεναντίων· καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματί σου πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, ἀνθ' ὧν ὑπέσκησας τῆς ἐμῆς φωνῆς.

5. Τὰ δεινὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν Αἰγύπτῳ

(Ἐξόδ. Α' 1 - 15)

Ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ τῶν εἰσπεπορευμένων εἰς Αἴγυπτον ἅμα Ἰακώβι τῷ πατρὶ αὐτῶν, ἕκαστος πανοικί αὐτῶν εἰσῆλθοσαν. Ρουβήν, Συμεών, Λευὶ, Ἰούδας, Ἰσάαχαρ, Ζαβουλὼν καὶ Βενιαμίν, Δάν καὶ Νεφθαλεὶμ, Γάδ καὶ Ἀσήρ. Ἰωσήφ δὲ ἦν ἐν Αἰγύπτῳ. Ἦσαν δὲ πᾶσαι ψυχαὶ ἐξ Ἰακώβ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα. Ἐτελεύτησε δὲ Ἰωσήφ καὶ πάντες οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ πᾶσαι ἡ γενεὰ ἐκείνη. Οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἠρέξθησαν καὶ ἐπληθύνθησαν καὶ χυδαῖοι ἐγένοντο. Καὶ κατίσχυον σφόδρα σφόδρα, ἐπλήθυνε δὲ ἡ γῆ αὐτούς. Ἀνέστη δὲ βασιλεὺς ἕτερος ἐπ' Αἴγυπτον, ὃς οὐκ ᾔδει τὸν Ἰωσήφ. Εἶπε δὲ τῷ ἔθνει αὐτοῦ· ἰδοὺ τὸ γένος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ μέγα πλῆθος καὶ ἰσχύει ὑπὲρ ἡμᾶς· δεῦτε οὖν κατασοφισώμεθα αὐτούς, μὴ ποτε πληθυνθῆ, καὶ ἡνίκα ἂν συμβῆ ἡμῖν πόλεμος, προστεθήσονται καὶ οὗτοι πρὸς τοὺς ὑπεναντίους καὶ ἐκπολεμήσαντες ἡμᾶς ἐξελεύσονται ἐκ τῆς γῆς.

Καὶ ἐπέστησεν αὐτοῖς ἐπιστάτας τῶν ἔργων, ἵνα κακώσωσιν αὐτούς ἐν ταῖς ἔργοις· καὶ ὠκοδόμησαν πόλεις ὀχυ-

ράς τῷ Φαραῶ, τὴν τε Πειθῶμ καὶ Ραμεσσῆ καὶ Ὠν, ἣ ἔστιν Ἡλιοῦπολις. Καθότι δὲ αὐτοὺς ἐταπείνουν, τοσοῦτω πλείους ἐγίγνοντο, καὶ ἴσχυον σφόδρα σφόδρα· καὶ ἐβδελύσσοντο οἱ Αἰγύπτιοι ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Καὶ κατεδυνάστευον οἱ Αἰγύπτιοι τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ βία καὶ κατωδύνων αὐτῶν τὴν ζωὴν ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς σκληροῖς, τῷ πηλῷ καὶ τῇ πλινθείᾳ καὶ πᾶσι τοῖς ἔργοις τοῖς ἐν τοῖς πεδίοις, κατὰ πάντα τὰ ἔργα, ὧν κατεδουλοῦντο αὐτοὺς μετὰ βίας.

6. Ἡ κλήσις τοῦ Μωϋσέως

(Ἐξοδ. Γ' 1 - 9, 10 - 11, 16 - 21)

Κ Στίχ. 1 - 9.

Καὶ Μωϋσῆς ἦν ποιμαίνων τὰ πρόβατα Ἰοθὼρ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ τοῦ ἱερέως Μαδιάμ καὶ ἤγαγε τὰ πρόβατα ὑπὸ τὴν ἔρημον καὶ ἦλθεν εἰς τὸ ὄρος Χωρήβ. Ὄφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου ἐν πυρὶ φλογὸς ἐκ τοῦ βάλτου, καὶ ὄρα ὅτι ὁ βάλτος καίεται πυρὶ, ὁ δὲ βάλτος οὐ κατεκαίετο. Εἶπε δὲ Μωϋσῆς· παρελθὼν ὄψομαι τὸ ὄραμα τὸ μέγα τοῦτο, ὅτι οὐ κατακαίεται ὁ βάλτος. Ὡς δὲ εἶδε Κύριος ὅτι προσάγει ἰδεῖν, ἐκάλεσεν αὐτὸν ὁ Κύριος ἐκ τοῦ βάλτου λέγων· Μωϋσῆ, Μωϋσῆ. Ὁ δὲ εἶπε· τί ἐστὶ ; Ὁ δὲ εἶπε· μὴ ἐγγίσῃς ὧδε. Λῦσαι τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος, ἐν ᾧ σὺ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστὶ. Καὶ εἶπεν· ἐγὼ εἰμι ὁ Θεὸς τοῦ πατρὸς σου, Θεὸς Ἀβραάμ καὶ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ Θεὸς Ἰακώβ. Ἀπέστρεψε δὲ Μωϋσῆς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· εὐλαβεῖτο γὰρ κατεμβλέψαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν· ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τῆς κραυγῆς αὐτῶν ἀκήκοα ἀπὸ τῶν ἐργοδιωκτῶν· οἶδα γὰρ τὴν ὀδύνην αὐτῶν, καὶ κατέβην ἐξελέσθαι αὐτοὺς ἐκ χειρὸς τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ τῆς γῆς ἐκείνης καὶ εἰσαγαγεῖν αὐτοὺς

εις γῆν ἀγαθὴν καὶ πολλήν, εἰς γῆν ρέουσαν γάλα καὶ μέλι.
εις τὸν τόπον τῶν Χαναναίων.

Στίχ. 10 - 11. Καὶ νῦν δεῦρο ἀποστείλω σε πρὸς Φαραὼ βασιλέα Αἰγύπτου, καὶ ἐξάξεις τὸν λαόν μου τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου.

Στίχ. 16 - 21. Ἐλθὼν οὖν συνάγαγε τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ ἔρεῖς πρὸς αὐτούς· Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ὄπται μοι, Θεὸς Ἀβραάμ καὶ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ Θεὸς Ἰακώβ, λέγων· ἐπισκοπῆ ἐπέσκεμμαι ὑμᾶς καὶ ὅσα συμβέβηκεν ὑμῖν ἐν Αἰγύπτῳ. Καὶ εἶπεν· ἀναβιβάσω ὑμᾶς ἐκ τῆς κακώσεως τῶν Αἰγυπτίων εἰς τὴν γῆν τῶν Χαναναίων καὶ Χετταίων καὶ Ἀμορραίων καὶ Φερεζαίων καὶ Γεργεσαίων καὶ Εὐαίων καὶ Ἰεβουσαίων, εἰς γῆν ρέουσιν γάλα καὶ μέλι. Καὶ εἰσακούσονται σου τῆς φωνῆς· καὶ εἰσελεύσῃ σὺ καὶ ἡ γερουσία Ἰσραὴλ πρὸς Φαραὼ βασιλέα Αἰγύπτου καὶ ἔρεῖς πρὸς αὐτόν· ὁ Θεὸς τῶν Ἑβραίων προσκέκληται ἡμᾶς· πορευσόμεθα οὖν ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν εἰς τὴν ἔρημον, ἵνα θύσωμεν τῷ Θεῷ ἡμῶν. Ἐγὼ δὲ οἶδα ὅτι οὐ προήσεται ὑμᾶς Φαραὼ βασιλεὺς Αἰγύπτου πορευθῆναι. ἐὰν μὴ μετὰ χειρὸς κραταιᾶς. Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα πατάξω τοὺς Αἰγυπτίους ἐν πᾶσι τοῖς θαυμασίοις μου, οἷς ποιήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξαποστελεῖ ὑμᾶς.

7. Προπαρασκευαὶ διὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς Αἰγύπτου Τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων

(Ἐξόδ. 1Β' 1 - 14, 18 - 28)

Στίχ. 1 - 14.

Ἐἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν ἐν γῆ Αἰγύπτου λέγων. Ὁ μὴν οὗτος ὑμῖν ἀρχὴ μηνῶν, πρῶτός ἐστιν ὑμῖν ἐν τοῖς μηνσὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ. Λάλησον πρὸς πᾶσαν συνα-

γαγωγὴν υἰῶν Ἰσραὴλ λέγων· τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς τούτου λαβέτωσαν ἕκαστος πρόβατον κατ' οἴκους πατριῶν, ἕκαστος πρόβατον κατ' οἰκίαν. Ἐὰν δὲ ὀλιγοστοὶ ᾧσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ὥστε μὴ εἶναι ἱκανοὺς εἰς πρόβατον, συλλήψεται μεθ' ἑαυτοῦ τὸν γείτονα τὸν πλησίον αὐτοῦ κατὰ ἀριθμὸν ψυχῶν· ἕκαστος τὸ ἀρκοῦν αὐτῷ συναριθμησεται εἰς πρόβατον. Πρόβατον τέλειον, ἄρσεν, ἐνιαύσιον ἔσται ὑμῖν· ἀπὸ τῶν ἀρνῶν καὶ τῶν ἐρίφων λήψεσθε. Καὶ ὑμῖν διατετηρημένον ἕως τῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης τοῦ μηνὸς τούτου, καὶ σφάζουσιν αὐτὸ πᾶν πλῆθος συναγωγῆς υἰῶν Ἰσραὴλ πρὸς ἑσπέραν. Καὶ λήψονται ἀπὸ τοῦ αἵματος καὶ θήσουσιν ἐπὶ τῶν δύο σταθμῶν καὶ ἐπὶ τὴν φλιάν ἐν τοῖς οἴκοις, ἐν οἷς ἐὰν φάγωσιν αὐτὰ ἐν αὐτοῖς, καὶ φάγονται τὰ κρέατα τῇ νυκτὶ ταύτῃ· ὄπτα πυρὶ καὶ ἄζυμα ἐπὶ πικρίδων ἔδονται. Οὐκ ἔδεσθε ἀπ' αὐτῶν ὠμὸν οὐδὲ ἠψημένον ἐν ὕδατι, ἀλλ' ἢ ὄπτα πυρὶ, κεφαλὴν σὺν τοῖς ποσὶ καὶ τοῖς ἐνδοσθίοις. Οὐκ ἀπολείψετε ἀπ' αὐτοῦ ἕως πρῶτ' καὶ ὄστοῦν οὐ συντρίψετε ἀπ' αὐτοῦ· τὰ δὲ καταλείπομενα ἀπ' αὐτοῦ ἕως πρῶτ' ἐν πυρὶ κατακαύσετε. Οὕτω δὲ φάγεσθε αὐτό· αἱ ὀσφύες ὑμῶν περιεζωσμένοι, καὶ τὰ ὑποδήματα ἐν τοῖς ποσίν ὑμῶν, καὶ αἱ βακτηρίαι ἐν ταῖς χερσίν ὑμῶν· καὶ ἔδεσθε αὐτὸ μετὰ σπουδῆς· πάσχα ἐστὶ Κυρίῳ.

Καὶ διελεύσομαι ἐν γῆ Αἰγύπτῳ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ καὶ πατάξω πᾶν πρωτότοκον ἐν γῆ Αἰγύπτῳ ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους καὶ ἐν πᾶσι ταῖς θεοῖς τῶν Αἰγυπτίων ποιήσω τὴν ἐκδίκησιν· ἐγὼ Κύριος. Καὶ ἔσται τὸ αἷμα ὑμῖν ἐν σημείῳ ἐπὶ τῶν οἰκιῶν, ἐν αἷς ὑμεῖς ἐστε ἐκεῖ, καὶ ὄψομαι τὸ αἷμα καὶ σκεπάσω ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἔσται ἐν ὑμῖν πληγὴ τοῦ ἐκτριβῆναι, ὅταν παίω ἐν γῆ Αἰγύπτῳ.

Στίχ. 18 - 28. Ἐναρχόμενοι τῇ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου ἀφ' ἑσπέρας ἔδεσθε ἄζυμα ἕως ἡμέρας μιᾶς καὶ εἰκάδος τοῦ μηνός, ἕως ἑσπέρας. Ἐπτὰ ἡ-

μέρας ζύμη οὐχ εὐρεθήσεται ἐν ταῖς οἰκίαις ὑμῶν· πᾶς δὲ ἂν φάγη ζυμωτόν, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ συναγωγῆς Ἰσραὴλ, ἐν τε τοῖς γειώραις καὶ αὐτόχθοσι τῆς γῆς· πᾶν ζυμωτόν οὐκ ἔδεσθε, ἐν παντὶ δὲ κατοικητηρίῳ ὑμῶν ἔδεσθε ἄζυμα.

Ἐκάλεσε δὲ Μωϋσῆς πᾶσαν γερουσίαν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· ἀπελθόντες λάβετε ὑμῖν αὐτοῖς πρόβατον κικτὰ συγγενείας ὑμῶν καὶ θύσατε τὸ πάσχα. Λήψετε δὲ διέσμην ὑσώπου, καὶ βάψαντες ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ παρὰ τὴν θύραν καθίξετε τῆς φλιαῆς καὶ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν σταθμῶν ἀπὸ τοῦ αἵματος, ὃ ἐστὶ παρὰ τὴν θύραν· ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐξελεύσεσθε ἕκαστος τὴν θύραν τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἕως πρωῆ. Καὶ παρελεύσεται Κύριος πατάξαι τοὺς Αἰγυπτίους καὶ ὄψεται τὸ αἷμα ἐπὶ τῆς φλιαῆς καὶ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν σταθμῶν, παρελεύσεται Κύριος τὴν θύραν καὶ οὐκ ἀφήσει τὸν ὄλοθρευόντα εἰσελθεῖν εἰς τὰς οἰκίας ὑμῶν πατάξαι. Καὶ φυλάξασθε τὸ ρῆμα τοῦτο νόμιμον σεαυτῶ, καὶ τοῖς υἱοῖς σου ἕως αἰῶνος. Ἐὰν δὲ εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν, ἣν ἂν δῶ Κύριος ὑμῖν, καθότι ἐλάλησε, φυλάξασθε τὴν λατρείαν ταύτην. Καὶ ἔσται ἐὰν λέγωσι πρὸς ὑμᾶς οἱ υἱοὶ ὑμῶν, τίς ἡ λατρεία αὕτη; Καὶ ἐρεῖτε αὐτοῖς· θυσία τὸ πάσχα τοῦτο Κυρίῳ, ὡς ἐσκέπασε τοὺς οἴκους τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐν Αἰγύπτῳ, ἠνίκα ἐπάταξε τοὺς Αἰγυπτίους τοὺς δὲ οἴκους ἡμῶν ἐρρύσατο. Καὶ κύψας ὁ λαὸς προσεκύνησε.

8. Κύρωσις τῆς Διαθήκης διὰ θυσιῶν καὶ ραντισμῶν

(Ἐξόδ. ΚΔ' 4-9)

Καὶ ἔγραψε Μωϋσῆς πάντα τὰ ρήματα Κυρίου. Ὁρθρίας δὲ Μωϋσῆς τὸ πρωὶ ἀφοδόμησε θυσιαστήριον ὑπὸ τὸ ὄρος καὶ δώδεκα λίθους εἰς τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ.

καὶ ἐξαπέστειλε τοὺς νεανίσκους τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἀνήνεγκαν ὀλοκαυτώματα καὶ ἔθυσαν θυσίαν σωτηρίου τῷ Θεῷ μοσχάρια. Λαβὼν δὲ Μωϋσῆς τὸ ἥμισυ τοῦ αἵματος ἐνέχεεν εἰς κρατῆρας, τὸ δὲ ἥμισυ τοῦ αἵματος προσέχεε πρὸς τὸ θυσιαστήριον. Καὶ λαβὼν τὸ βιβλίον τῆς διαθήκης ἀνέγνω εἰς τὰ ὦτα τοῦ λαοῦ, καὶ εἶπαν· πάντα, ὅσα ἐλάλησε Κύριος, ποιήσομεν καὶ ἀκουσόμεθα. Λαβὼν δὲ Μωϋσῆς τὸ αἷμα κατεσκέδασε τοῦ λαοῦ καὶ εἶπεν· ἰδοὺ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς διέθετο Κύριος πρὸς ὑμᾶς περὶ πάντων τῶν λόγων τούτων.



ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Ἡ ΘΕΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

9. Ὁ Δεκάλογος

(Ἐξόδ. Κ' 1 - 18)

Καὶ ἐλάλησε Κύριος πάντας τοὺς λόγους τούτους λέγων·
1. Ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου, ὅστις ἐξήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας. Οὐκ ἔσονται σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ.

2. Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς. Οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς· ἐγὼ γὰρ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου, Θεός ζηλωτής, ἀποδιδούς ἁμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, ἕως τρίτης καὶ τετάρτης γενεᾶς τοῖς μισοῦσί με καὶ ποιῶν ἔλεος εἰς χιλιάδας τοῖς ἀγαπῶσί με καὶ τοῖς φυλάσσουσι τὰ προστάγματα μου.

3. Οὐ λήψει τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ·

οὐ γὰρ μὴ καθάριση Κύριος ὁ Θεός σου τὸν λαμβάνοντα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ ματαίῳ.

4. Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων ἀγιάζειν αὐτήν. Ἐξ ἡμέρας ἐργᾶ καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου· τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου· οὐ ποιήσεις ἐν αὐτῇ πᾶν ἔργον, σὺ καὶ ὁ υἱός σου καὶ ἡ θυγάτηρ σου, ὁ παῖς σου καὶ ἡ παιδίσκη σου, ὁ βοῦς σου καὶ τὸ ὑπόζυγιόν σου καὶ πᾶν κτήνός σου καὶ ὁ προσήλυτος ὁ παροικῶν ἐν σοί. Ἐν γὰρ ἐξ ἡμέραις ἐποίησε Κύριος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς καὶ κατέπαυσε τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ· διὰ τοῦτο εὐλόγησε Κύριος τὴν ἡμέραν τὴν ἐβδόμην καὶ ἡγίασεν αὐτήν.

5. Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένη ἐπὶ τῆς γῆς τῆς ἀγαθῆς, ἧς Κύριος ὁ Θεός σου διδωσί σοι.

6. Οὐ μοιχεύσεις. 7. Οὐ κλέψεις.

8. Οὐ φονεύσεις.

9. Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ.

10. Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου. Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν οἰκίαν τοῦ πλησίον σου οὔτε τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ οὔτε τὸν παῖδα αὐτοῦ οὔτε τὴν παιδίσκην αὐτοῦ οὔτε τοῦ βοῦς αὐτοῦ οὔτε τοῦ ὑπόζυγιου αὐτοῦ οὔτε παντὸς κτήνους αὐτοῦ οὔτε ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστί.

10. Ἄλλαι ἠθικαὶ ἐντολαὶ τῆς Μωσ. Νομοθεσίας

(Ἐξόδ. ΚΑ' 1 - 3, 12 - 18, 24 - 26, ΚΒ' 20 - 31, ΚΓ' 1 - 14)

ΚΑ' 1 - 3.

Καὶ ταῦτα τὰ δικαιώματα, ἃ παραθήσῃ ἐνώπιον αὐτῶν. Ἐὰν κτήσῃ παῖδα Ἑβραῖον, ἐξ ἔτη δουλεύσει σοι· τῷ δὲ ἐβδόμῳ ἔτει ἀπελεύσεται ἐλεύθερος δωρεάν.

Στίχ. 12 - 18. Ἐὰν δὲ πατάξῃ τις τινα, καὶ ἀποθάνῃ, θανάτῳ θανατούσθω· ὁ δὲ οὐχ ἐκών, ἀλλ' ὁ Θεὸς παρέδωκεν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, δώσω σοι τόπον, οὐ φεύζεται ἐκεῖ ὁ φονεύσας. Ἐὰν δέ τις ἐπιθῆται τῷ πλησίον ἀποκτεῖναι αὐτὸν δόλῳ καὶ καταφύγῃ, ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου μου λήψῃ αὐτὸν θανατῶσαι. Ὅς τύπτει πατέρα αὐτοῦ ἢ μητέρα αὐτοῦ, θανάτῳ θανατούσθω. Ὁ κακολογῶν πατέρα αὐτοῦ ἢ μητέρα αὐτοῦ τελευτήσει θανάτῳ. Ὅς ἐὰν κλέψῃ τις τινα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ καταδυναστεύσας αὐτὸν ἀποδῶται, καὶ εὗρεθῇ ἐν αὐτῷ, θανάτῳ τελευτάτω.

Στίχ. 24 - 26. Ὁφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος, χεῖρα ἀντὶ χειρός, πόδα ἀντὶ ποδός, κατάκαυμα ἀντὶ κατακάυματος, τραῦμα ἀντὶ τραύματος, μώλωπα ἀντὶ μώλωπος.

ΚΒ' 20 - 31. Ὁ θυσιάζων θεοῖς θανάτῳ ἐξολοθρευθήσεται, πλὴν Κυρίῳ μόνῳ. Καὶ προσήλυτον οὐ κακώσετε, οὐδὲ μὴ θλίψετε αὐτόν· ἦτε γὰρ προσήλυτοι ἐν τῇ Αἰγύπτῳ. Πᾶσαν χήραν καὶ ὄρφανὸν οὐ κακώσετε· ἐὰν δὲ κακία κακώσητε αὐτούς, καὶ κεκράξαντες καταβοήσωσι πρὸς με, ἀκοῇ εἰσακούσομαι τῆς φωνῆς αὐτῶν καὶ ὀργισθήσομαι θυμῷ καὶ ἀποκτενῶ ὑμᾶς μαχαίρα, καὶ ἔσονται αἱ γυναῖκες ὑμῶν χῆραι καὶ τὰ παιδιά ὑμῶν ὄρφανά.

Ἐὰν δὲ ἀργύριον ἐκδανείσῃς τῷ ἀδελφῷ τῷ πενιχρῷ παρὰ σοί, οὐκ ἔσῃ αὐτὸν κατεπείγων, οὐκ ἐπιθήσεις αὐτῷ τόκον. Ἐὰν δὲ ἐνεχύρασμα ἐνεχυράσῃς τὸ ἱμάτιον τοῦ πλησίον, πρὸ δυσμῶν ἡλίου ἀποδώσεις αὐτῷ· ἔστι γὰρ τοῦτο περιβόλαιον αὐτοῦ, μόνον τοῦτο τὸ ἱμάτιον ἀσχημοσύνης αὐτοῦ· ἐν τίνι κοιμηθήσεται; ἐὰν οὖν καταβοήσῃ πρὸς με, εἰσακούσομαι αὐτοῦ· ἐλεήμων γὰρ εἰμι. Θεοὺς οὐ κακολογήσεις καὶ ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐ κακῶς ἔρεις. Ἀπαρχὰς ἄλωνος καὶ ληνοῦ σου οὐ καθυστερήσεις· τὰ πρωτότοκα τῶν

υιῶν σου δώσεις ἐμοί. Οὕτω ποιήσεις τὸν μόσχον σου καὶ τὸ πρόβατόν σου καὶ τὸ ὑποζύγιόν σου· ἑπτὰ ἡμέρας ἔσται ὑπὸ τὴν μητέρα, τῇ δὲ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἀποδώσεις μοι αὐτό. Καὶ ἄνδρες ἄγιοι ἔσεσθέ μοι. Καὶ κρέας θηριάλωτον οὐκ ἔδεσθε, τῷ κυνὶ ἀπορρίψατε αὐτό.

ΚΓ' 1-14. Οὐ παραδέξῃ ἀκοὴν ματαίαν. Οὐ συγκαταθήσῃ μετὰ τοῦ ἀδίκου γενέσθαι μάρτυς ἄδικος. Οὐκ ἔσῃ μετὰ πλειόνων ἐπὶ κακίᾳ. Οὐ προστεθήσῃ μετὰ πλήθους ἐκκλῖναι μετὰ τῶν πλειόνων, ὥστε ἐκκλῖναι κρίσιν. Καὶ πένητα οὐκ ἐλεήσεις ἐν κρίσει. Ἐὰν δὲ συναντήσῃς τῷ βοῖ τοῦ ἐχθροῦ σου ἢ τῷ ὑποζυγίῳ αὐτοῦ πλανωμένοις, ἀποστρέψας ἀποδώσεις αὐτῷ. Ἐὰν δὲ ἴδῃς τὸ ὑποζύγιον τοῦ ἐχθροῦ σου πεπτωκὸς ὑπὸ τὸν γόμον αὐτοῦ, οὐ παρελεύσῃ αὐτό, ἀλλὰ συναρεῖς αὐτὸ μετ' αὐτοῦ. Οὐ διαστρέψεις κρίμα πένητος ἐν κρίσει αὐτοῦ. Ἀπὸ παντὸς ρήματος ἀδίκου ἀποστήσῃ· ἀθῶνον καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς καὶ οὐ δικαιώσεις τὸν ἀσεβῆ ἕνεκεν δῶρων. Καὶ δῶρα οὐ λήψῃ· τὰ γὰρ δῶρα ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς βλεπόντων καὶ λυμαίνεται ρήματα δίκαια. Καὶ προσήλυτον οὐ θλίψετε· ὑμεῖς γὰρ οἴδατε τὴν ψυχὴν τοῦ προσηλύτου· αὐτοὶ γὰρ προσήλυτοι ἦτε ἐν γῆ Αἰγύπτῳ. Ἐξ ἔτη σπερεῖς τὴν γῆν σου καὶ συναΐξεις τὰ γεννήματα αὐτῆς· τῷ δὲ ἐβδόμῳ ἄφεισιν ποιήσεις καὶ ἀνήσεις αὐτήν, καὶ ἔδονται οἱ πτωχοὶ τοῦ ἔθνους σου, τὰ δὲ ὑπολειπόμενα ἔδεται τὰ ἄγρια θηρία. Οὕτω ποιήσεις τὸν ἀμπελῶνά σου καὶ τὸν ἐλαιῶνά σου.

Ἐξ ἡμέρας ποιήσεις τὰ ἔργα σου, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ ἀνάπαυσις, ἵνα ἀναπαύσῃται ὁ βοῦς σου καὶ τὸ ὑποζύγιόν σου, καὶ ἵνα ἀναψύξῃ ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης σου καὶ ὁ προσήλυτος. Πάντα, ὅσα εἶρηκα πρὸς ὑμᾶς φυλάξασθε. Καὶ ὄνομα θεῶν ἐτέρων οὐκ ἀναμνησθήσεσθε, οὐδὲ μὴ ἀκουσθῆ ἔκ τοῦ στόματος ὑμῶν.

11. Συμβουλαὶ τοῦ εὐσεβοῦς Τωβίτ πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Τωβίαν

(Τωβίτ Α' 1 - 12, 13 - 21)

Ε^{1-12.}

Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐμνήσθη Τωβίτ περὶ τοῦ ἀργυρίου, οὗ παρέθετο Γαβαθὴλ ἐν Ράγοις τῆς Μηθίας, καὶ εἶπεν ἐν ἑαυτῷ· ἐγὼ ἤτησάμην θάνατον, τί οὐ καλῶ Τωβίαν τὸν υἱὸν μου, ἵνα αὐτῷ ὑποδείξω πρὶν ἀποθανεῖν με ; Καὶ καλέσας αὐτὸν εἶπε·

Παιδίον, ἐὰν ἀποθάνω, θάψον με, καὶ μὴ ὑπερίδης τὴν μητέρα σου· τίμα αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας, τῆς ζωῆς σου καὶ ποιεὶ τὸ ἀρεστὸν αὐτῇ καὶ μὴ λυπήσης αὐτήν. Μνήσθητι, παιδίον, ὅτι πολλοὺς κινδύνους ἐώρακεν ἐπὶ σοὶ ἐν τῇ κοιλίᾳ· ὅταν ἀποθάνῃ, θάψον αὐτὴν παρ' ἐμοὶ ἐν ἐνὶ τάφῳ. Πάσας τὰς ἡμέρας, παιδίον, Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν μνημόνευε καὶ μὴ θελήσης ἀμαρτάνειν καὶ πικραβῆναι τὰς ἐντολάς αὐτοῦ. Δικαιοσύνην ποιεὶ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου καὶ μὴ πορευθῆς ταῖς ὁδοῖς τῆς ἀδικίας· διότι ποιούντος σου τὴν ἀλήθειαν, εὐδοαὶ ἔσονται, ἐν τοῖς ἔργοις σου καὶ πᾶσι τοῖς ποιούσι τὴν δικαιοσύνην.

Ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σοὶ ποιεὶ ἐλεημοσύνην, καὶ μὴ φθονεσάτω σου ὁ ὀφθαλμὸς ἐν τῷ ποιεῖν σε ἐλεημοσύνην· μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ παντός πτωχοῦ, καὶ ἀπὸ σοῦ οὐ μὴ ἀποστραφῆ τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ. Ὡς σοὶ ὑπάρχει κατὰ τὸ πλῆθος, ποιήσον ἐξ αὐτῶν ἐλεημοσύνην· ἐὰν ὀλίγον σοὶ ὑπάρχη, κατὰ τὸ ὀλίγον μὴ φοβοῦ ποιεῖν ἐλεημοσύνην· θέμα γὰρ ἀγαθὸν θησαυρίζεις σεαυτῷ εἰς ἡμέραν ἀνάγκης· διότι ἐλεημοσύνη ἐκ θανάτου ρύεται καὶ οὐκ ἔῃ εἰσελθεῖν εἰς τὸ σκότος· δῶρον γὰρ ἀγαθὸν ἔστιν ἐλεημοσύνη πᾶσι τοῖς ποιούσιν αὐτὴν ἐνώπιον τοῦ Ὑψίστου.

Στίχ. 13 - 21. Καὶ νῦν, παιδίον, ἀγάπα τοὺς ἀδελφούς σου καὶ μὴ ὑπερηφανεύου τῇ καρδίᾳ σου ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν σου καὶ τῶν υἱῶν καὶ θυγατέρων τοῦ λαοῦ σου λαβεῖν σεαυτῶ ἐξ αὐτῶν γυναῖκα· διότι ἐν τῇ ὑπερηφανείᾳ ἀπώλεια καὶ ἀκαταστασία πολλή, καὶ ἐν τῇ ἀχρειότητι ἐλάττωσις καὶ ἔνδεια μεγάλη· ἡ γὰρ ἀχρειότης μήτηρ ἐστὶ τοῦ λιμοῦ.

Μισθὸς παντὸς ἀνθρώπου, ὃς ἐὰν ἐργάσῃται παρὰ σοί, μὴ αὐλισθήτω, ἀλλ' ἀπόδος αὐτῷ παραυτίκα, καὶ ἐὰν δουλεύσῃς τῷ Θεῷ, ἀποδοθήσεται σοι. Πρόσεχε σεαυτῷ, παιδίον, ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου καὶ ἴσθι πεπαιδευμένος ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ σου. Καὶ ὁ μισεῖς, μηδενὶ ποιήσῃς. Οἶνον εἰς μέθη μὴ πίης, καὶ μὴ πορευθήτω μετὰ σοῦ μέθη ἐν τῇ ὁδῷ σου.

Ἐκ τοῦ ἄρτου σου δίδου πεινῶντι καὶ ἐκ τῶν ἱματίων σου τοῖς γυμνοῖς· πᾶν, ὃ ἐὰν περισσεύσῃ σοι, ποίει ἐλεημοσύνην, καὶ μὴ φθονεσάτω σου ὁ ὀφθαλμὸς ἐν τῷ ποιεῖν σε ἐλεημοσύνην. Ἐκχεσον τοὺς ἄρτους σου ἐπὶ τὸν τάφον τῶν δικαίων καὶ μὴ δῶς τοῖς ἀμαρτωλοῖς. Συμβουλίαν παρὰ παντὸς φρονίμου ζήτησον καὶ μὴ καταφρονήσῃς ἐπὶ πάσης συμβουλίας χρησίμης.

Καὶ ἐν παντὶ καιρῷ εὐλόγει Κύριον τὸν Θεὸν καὶ παρ' αὐτοῦ αἴτησον, ὅπως αἱ ὁδοὶ σου εὐθεῖαι γένωνται, καὶ πᾶσαι αἱ τρίβοι καὶ αἱ βουλαὶ σου εὐοδωθῶσι· διότι πᾶν ἔθνος οὐκ ἔχει βουλήν, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κύριος δίδωσι πάντα τὰ ἀγαθὰ καὶ ὃν ἐὰν θέλῃ, ταπεινοῖ, καθὼς βούλεται. Καὶ νῦν, παιδίον, μνημόνευε τῶν ἐντολῶν μου, καὶ μὴ ἐξαλειφθήτωσαν ἐκ τῆς καρδίας σου.

Καὶ νῦν ὑποδεικνύω σοι τὰ δέκα τάλαντα τοῦ ἀργυρίου, ἃ παρεθέμην Γαβαήλω τῷ τοῦ Γαβρία ἐν Ράγοις τῆς Μηδίας. Καὶ μὴ φοβοῦ, παιδίον, ὅτι ἐπτωχεύσαμεν· ὑπάρχει σοι πολλά, ἐὰν φοβηθῆς τὸν Θεόν, καὶ ἀποστῆς ἀπὸ πάσης ἀμαρτίας καὶ ποιήσῃς τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιον αὐτοῦ.

12. Ἡ μεγάλη ἀξία τῆς σοφίας

(Παροιμ. Γ' 13 - 20)

Μακάριος ἄνθρωπος ὃς εὔρε σοφίαν καὶ θνητὸς ὃς εἶδε φρόνησιν· κρεῖσσον γὰρ αὐτὴν ἐμπορεύεσθαι ἢ χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου θησαυρούς. Τιμιωτέρα δέ ἐστι λίθων πολυτελῶν, οὐκ ἀντιτάξεται αὐτῇ οὐδὲν πονηρόν· εὐγνωστός ἐστι πᾶσι τοῖς ἐγγιζουσιν αὐτῇ, πᾶν δὲ τίμιον οὐκ ἄξιον αὐτῆς ἐστι. Μῆκος γὰρ βίου καὶ ἔτη ζωῆς ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῆς, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ αὐτῆς πλοῦτος καὶ δόξα· ἐκ τοῦ στόματος αὐτῆς ἐκπορεύεται δικαιοσύνη, νόμον δὲ καὶ ἔλεον ἐπὶ γλώσσης φορεῖ. Αἱ ὁδοὶ αὐτῆς ὁδοὶ καλαί, καὶ πᾶσαι αἱ τρίβοι αὐτῆς ἐν εἰρήνῃ· ξύλον ζωῆς ἐστι πᾶσι τοῖς ἀντεχομένοις αὐτῆς, καὶ τοῖς ἐπερειδομένοις ἐπ' αὐτὴν ὡς ἐπὶ Κύριον ἀσφαλῆς. Ὁ Θεὸς τῇ σοφίᾳ ἐθεμελίωσε τὴν γῆν, ἠτοίμασε δὲ οὐρανοὺς φρονήσει.



ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Η ΕΝ ΨΑΛΜΟΙΣ ΚΑΙ ΥΜΝΟΙΣ ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

13. Ὑμνος πρὸς τὸν Θεὸν μετὰ τὴν θαυμαστὴν διάβασιν τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης

(Ἐξόδ. ΙΕ' 1 - 20)

Τότε ἤσε Μωϋσῆς καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὴν ὁδὴν ταύτην τῷ Θεῷ καὶ εἶπαν λέγοντες·

Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται· ἔππον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν. Βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν· οὗτός μου Θεός, καὶ δοξάσω αὐ-

τόν, Θεός τοῦ Πατρός μου, καί ὑψώσω αὐτόν. Κύριος συν-
τρίβων πολέμους, Κύριος ὄνομα αὐτῶ. Ἄρματα Φαραῶ
καί τήν δύναμιν αὐτοῦ ἔρριψεν εἰς θάλασσαν, ἐπιλέκτους ἀ-
ναβάτας τριστάτας κατεπόντισεν ἐν Ἐρυθμᾷ θαλάσῃ, πόν-
τω ἐκάλυψεν αὐτούς, κατέδυσαν εἰς βυθόν ὡσεὶ λίθος.

Ἡ δεξιὰ σου, Κύριε, δεδοξασται ἐν ἰσχύϊ· ἡ δεξιὰ σου
χείρ, Κύριε, ἔθραυσεν ἐχθρούς. Καί τῶ πλήθει τῆς δόξης
σου συνέτριψας τοὺς ὑπεναντίους· ἀπέστειλας τὴν ὀργὴν
σου καί κατέφαγεν αὐτούς ὡς καλάμην. Καί διὰ πνεύματος
τοῦ θυμοῦ σου διέστη τὸ ὕδωρ· ἐπάγη ὡσεὶ τεῖχος τὰ ὕδατα,
ἐπάγη τὰ κύματα ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης. Εἶπεν ὁ ἐχθρός,
διώξας καταλήψομαι, μεριῶ σκῦλα, ἐμπλήσω ψυχὴν μου,
ἀνελῶ τῇ μαχαίρᾳ μου, κυριεύσει ἡ χεὶρ μου. Ἀπέστειλας
τὸ πνεῦμά σου, ἐκάλυψεν αὐτούς θάλασσα· ἔδυσαν ὡσεὶ μό-
λιβος ἐν ὕδατι σφοδρῶ.

Τίς ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς, Κύριε ; τίς ὅμοιός σοι, δεδοξα-
σμένος ἐν ἀγίοις, θαυμαστός ἐν δόξαις, ποιῶν τέρατα ;

Ἐξέτεινας τὴν δεξιάν σου, κατέπειν αὐτούς γῆ. Ὡδή-
γησας τῇ δικαιοσύνῃ σου τὸν λαόν σου τοῦτον ὃν ἐλυτρώ-
σω, παρεκάλεσας τῇ ἰσχύϊ σου εἰς κατάλυμα ἅγιόν σου.

Ἦκουσαν ἔθνη καί ὠργίσθησαν· ὠδῖνες ἔλαβον κατοικοῦν-
τας Φιλιστιεῖμ. Τότε ἔσπευσαν ἠγεμόνες Ἐδώμ, καί ἄρ-
χοντες Μωαβιτῶν, ἔλαβεν αὐτούς τρόμος, ἐτάκησαν πάντες
οἱ κατοικοῦντες Χαναάν. Ἐπιπέσοι ἐπ' αὐτούς τρόμος καί
φόβος, μεγέθει βραχιονός σου ἀπολιθώθητῶσαν, ἕως ἂν
παρέλθῃ ὁ λαός σου, Κύριε, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ λαός σου οὗ-
τος, ὃν ἐκτήσω. Εἰσαγαγὼν καταφύτευσον αὐτούς εἰς ὄρος
κληρονομίας σου, εἰς ἔτοιμον κατοικητήριόν σου, ὃ κατηρ-
τίσω, Κύριε, ἀγίασμα, Κύριε, ὃ ἠτοίμασαν αἱ χεῖρές σου.
Κύριος βασιλεύων τὸν αἰῶνα καί ἐπ' αἰῶνα καί ἔτι. Ὅτι
εἰσῆλθεν ἵππος Φαραῶ σὺν ἄρμασι καί ἀναβάταις εἰς θά-

λασαν, και ἐτήγαγεν ἐπ' αὐτοὺς Κύριος τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης· οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐπορεύθησαν διὰ ξηρᾶς ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης.

14. Τὸ κύκνειον ἕσμα τοῦ Μωϋσέως.

Ἡ τελευταία αὐτοῦ

(Δευτ. ΑΒ' 1 - 23, 39 - 44)

Κ¹⁻²³αὶ ἐλάλησε Μωϋσῆς εἰς τὰ ὄτα πάσης ἐκκλησίας τὰ ρήματα τῆς ᾠδῆς ταύτης ἕως εἰς τέλος.

Πρόσπεχε οὐρανέ, καὶ λαλήσω, καὶ ἀκουέτω ἡ γῆ ρήματα ἐκ στόματός μου. Προσδοκάσθω ὡς ἕτερος τὸ ἀπόφθεγμά μου, καὶ καταβήτω ὡς ἕτερος τὰ ρήματά μου, ὡσεὶ ἄμβροσ ἐπ' ἄγρωσιν καὶ ὡσεὶ νιφετός ἐπὶ χόρτον. "Ὅτι τὸ ὄνομα Κυρίου ἐκάλεσα· δότε μεγαλωσύνην τῷ Θεῷ ἡμῶν. Θεός, ἀληθινός. τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ πᾶσαι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ κρίσεις· Θεός πιστός, καὶ οὐκ ἔστιν ἀδικία, δίκαιος καὶ ὁσιος Κύριος. Ἠμάρτοσαν οὐκ αὐτῷ τέκνα μωμητά, γενεὰ σκολιὰ καὶ διεστραμμένη. Ταῦτα Κυρίῳ ἀνταποδίδοτε ; οὕτω λαός μωρός καὶ οὐχὶ σοφός ; οὐκ αὐτός ; οὗτός σου πατήρ ἐκθήσατό σε καὶ ἐποίησέ σε καὶ ἔπλασέ σε ; Μνήσθητε ἡμέρας αἰῶνος, σύνετι ἔτη γενεᾶς γενεῶν· ἐπερώτησον τὸν πατέρα σου, καὶ ἀναγγελεῖ σοι, τοὺς πρεσβυτέρους σου, καὶ ἐροῦσί σοι.

"Ὅτε διεμέριζεν ὁ Ὑψιστος ἔθνη, ὡς διέσπειρεν υἱούς Ἀδάμ, ἔστησεν ὄρια ἔθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ.

Καὶ ἐγεννήθη μερὶς Κυρίου λαός αὐτοῦ Ἰακώβ, σχολίσιμα κληρονομίας αὐτοῦ Ἰσραὴλ. Αὐτάρκησεν αὐτὸν ἐν γῆ ἐρήμῳ, ἐν δίψῃ καύματος ἐν γῆ ἀνύδρῳ· ἐκύκλωσεν αὐτὸν καὶ ἐπαίδευσεν αὐτὸν καὶ διεφύλαξεν αὐτὸν ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, ὡς ἕτερος σκεπάσαι νοσσιὰν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοῖς νεοσοῖς αὐτοῦ ἐπεπόθησε, διεῖς τὰς πτέρυγας αὐτοῦ ἐδέξατο αὐ-

τούς και ανέλαβεν αὐτούς ἐπὶ τῶν μεταφρένων αὐτοῦ. Κύριος μόνος ἤγεν αὐτούς και οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν θεὸς ἀλλότριος. Ἀνεβίβασεν αὐτούς ἐπὶ τὴν ἰσχὺν τῆς γῆς, ἐψώμισεν αὐτούς γεννήματα ἀγρῶν· ἐθήλασαν μέλι ἐκ πέτρας και ἔλαιον ἐκ στερεᾶς πέτρας, βούτυρον βοῶν και γάλα προβάτων μετὰ στέατος ἀρνῶν και κριῶν, υἰῶν ταύρων και τράγων, μετὰ στέατος νεφρῶν πυροῦ, και αἷμα σταφυλῆς ἐπιον οἶνον.

Και ἔφαγεν Ἰακώβ και ἐνεπλήσθη, και ἀπελάκτισεν ὁ ἡγαπημένος, ἐλιπάνθη, ἐπαχύνθη, ἐπλατύνθη· και ἐγκατέλιπε τὸν Θεὸν τὸν ποιήσαντα αὐτὸν και ἀπέστη ἀπὸ Θεοῦ σωτῆρος αὐτοῦ. Παρώξυνάν με ἐπ' ἀλλοτρίοις, ἐν βδελύγμασιν αὐτῶν παρεπίκρανάν με· ἔθυσαν δαιμονίοις και οὐ Θεῶ, θεοῖς, οἷς οὐκ ἤδειςαν· καινοὶ και πρόσφατοι ἤκασιν, οὐς οὐκ ἤδειςαν οἱ πατέρες αὐτῶν. Θεὸν τὸν γεννήσαντά σε ἐγκατέλιπες και ἐπελάθου Θεοῦ τοῦ τρέφοντός σε. Και εἶδε Κύριος και ἐζήλωσε και παρωξύνθη δι' ὀργὴν υἰῶν αὐτοῦ και θυγατέρων και εἶπεν· ἀποστρέψω τὸ πρόσωπόν μου ἀπ' αὐτῶν και δείξω τί ἔσται αὐτοῖς ἐπ' ἐσχάτων ἡμερῶν· ὅτι γενεὰ ἐξεστραμμένη ἐστίν, υἱοί, οἷς οὐκ ἔστι πίστις ἐν αὐτοῖς. Αὐτοὶ παρεζήλωσάν με ἐπ' οὐ Θεῶ παρωξύνάν με ἐν τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν· κάγῳ παραζηλώσω αὐτούς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργιῶ αὐτούς. "Ὅτι πῦρ ἐκκέκαυται ἐκ τοῦ θυμοῦ μου, καυθήσεται ἕως ἄδου κάτω, καταφάγεται γῆν και τὰ γεννήματα αὐτῆς, φλέξει θεμέλια ὀρέων.

Στίχ. 39 - 44. "Ἴδετε ἴδετε ὅτι ἐγὼ εἶμι, και οὐκ ἔστι Θεὸς πλὴν ἐμοῦ· ἐγὼ ἀποκτενῶ και ζῆν ποιήσω, πατάξω κάγῳ ἰάσομαι, και οὐκ ἔστιν ὃς ἐξελεῖται ἐκ τῶν χειρῶν μου. "Ὅτι ἀρῶ εἰς τὸν οὐρανὸν τὴν χειρὰ μου και ὀμοῦμαι τὴν δεξιάν μου και ἐρῶ· ζῶ ἐγὼ εἰς τὸν αἰῶνα, ὅτι παροξυνῶ ὡς ἀστραπὴν τὴν μάχαιράν μου, και ἀνθέξεται κρίματος ἡ χεὶρ μου, και ἀποδώσω δίκην τοῖς ἐχθροῖς και τοῖς μισοῦσί με

ἀνταποδώσω· μεθύσω τὰ βέλη μου ἀφ' αἵματος, καὶ ἡ μά-
χαιρά μου, φάγεται κρέα, ἀφ' αἵματος τραυματιῶν καὶ αἰχ-
μαλωσίας, ἀπὸ κεφαλῆς ἀρχόντων ἐχθρῶν.

Εὐφράνθητε, οὐρανοί, ἅμα αὐτῶ, καὶ προσκυνησάτωσαν
αὐτῶ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ· εὐφράνθητε, ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ
αὐτοῦ καὶ ἐνισχυσάτωσαν αὐτῶ πάντες υἱοὶ Θεοῦ· ὅτι τὸ
αἷμα τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐκδικᾶται, καὶ ἐκδικήσει καὶ ἀνταπο-
δώσει δίκην τοῖς ἐχθροῖς καὶ τοῖς μισοῦσιν ἀνταποδώσει,
καὶ ἐκκαθαριεῖ Κύριος τὴν γῆν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.

Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, περὶ τοῦ βίου τοῦ Μωυσέως περὶ τῆς κατ'ἀρε-
τὴν τελειότητος, Mign. E.Π. 44, 429.

... Τοῦ γὰρ κατωρθωκέαι τὸν Μωυσέα τὴν ἐνδεχομένην τελειότητα
τίς ἂν ἡμῖν ἀξιοπιστότερος εὐρεθῆι μάρτυς τῆς θείας φωνῆς, ἢ φησι πρὸς
αὐτόν· ὅτι α" Ἐγνων σὲ παρὰ πάντας ; » ἀλλὰ καὶ τὸ φίλον αὐτὸν ὀνομα-
σθῆναι Θεοῦ παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ· καὶ τὸ συναπολέσθαι μᾶλλον ἐλόμενον
μετὰ πάντων, εἰ μὴ κάκεινοις, ἐφ' οἷς ἐπλημμέλησαν ἰλεωθεῖη δι' εὐμε-
νείας τὸ Θεῖον, στήσαι κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν τὴν ὀργήν, τὴν ἰδίαν τοῦ Θεοῦ
κρίσιν παρατρέψαντος, ἵνα μὴ λυπήσῃ τὸν φίλον. Καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα,
μαρτυρία σαφῆς ἐστὶ καὶ ἀπόδειξις τοῦ πρὸς τὸν ἀκρότατον τῆς τελειό-
τητος ὄρον ἀναβεβηκέαι τοῦ Μωυσέως τὸν βίον... Τοῦτο γὰρ ἐστὶν ὡς
ἀληθῶς ἡ τελειότης, τὸ μὴ δουλοπρεπῶς φόβῳ κολάσεως τοῦ κατὰ κα-
κίαν βίου χωρίζεσθαι· μηδὲ τῇ τῶν μισθῶν ἐλπίδι τὸ ἀγαθὸν ἐνεργεῖν,
πραγματευτικῇ τινὶ καὶ συναλλαγματικῇ διαθέσει κατεμπορευομένους τῆς
ἐναρέτου ζωῆς· ἀλλ' ὑπεριδόντας πάντων καὶ τῶν ἐν ἐπαγγελίαις δι'
ἐλπίδος ἀποκειμένων, μόνον ἠγεῖσθαι φοβερὸν, τὸ τῆς φιλίας τοῦ Θεοῦ
ἐκπεσεῖν· καὶ μόνον τίμιόν τε καὶ ἐράσμιον ἑαυτοῖς κρῖναι, τὸ φίλον γε-
νέσθαι Θεῶ· ὅπερ ἐστὶ, κατὰ γε τὸν ἐμὸν λόγον, ἡ τελειότης τοῦ βίου.

15. Ὕμνος τῆς Ἄννης, μητρὸς τοῦ Σαμουὴλ

(*A' Βασ. Β' 1-11*)

Καὶ εἶπεν Ἄννα· ἐστερεώθη ἡ καρδία μου ἐν Κυρίῳ, ὑ-
ψώθη κέρας μου ἐν Θεῶ μου· ἐπλατύνθη ἐπ' ἐχθρούς
μου τὸ στόμα μου, εὐφράνθη ἐν σωτηρίᾳ σου. Ὅτι οὐκ

ἔστιν ἅγιος ὡς Κύριος, καὶ οὐκ ἔστι δίκαιος ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν· οὐκ ἔστιν ἅγιος πλήν σου. Μὴ καυχᾶσθε, καὶ μὴ λαλεῖτε ὑψηλά, μὴ ἐξελλέτω μεγαλορρημοσύνη ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν, ὅτι Θεὸς γνώσεων Κύριος καὶ Θεὸς ἐτοιμάζων ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ. Τόξον δυνατῶν ἠσθένησε, καὶ ἀσθενοῦντες περιεζώσαντο δύναμιν· πλήρεις ἄρτων ἠλαττώθησαν, καὶ οἱ πεινῶντες παρῆκαν γῆν· ὅτι στεῖρα ἔτεκεν ἑπτὰ, καὶ ἡ πολλὴ ἐν τέκνοις ἠσθένησε.

Κύριος θανατοῖ καὶ ζωογονεῖ, κατάγει εἰς ἄδου καὶ ἀνάγει· Κύριος πτωχίζει καὶ πλουτίζει, ταπεινοῖ καὶ ἀνυψοῖ. Ἄνιστᾶ ἀπὸ γῆς πένητα καὶ ἀπὸ κοπρίας ἐγείρει πτωχὸν καθίσαι μετὰ δυναστῶν λαοῦ καὶ θρόνον δόξης κατακληρονομῶν αὐτοῖς. Διδούς εὐχὴν τῷ εὐχομένῳ καὶ εὐλόγησεν ἔτη δικαίου· ὅτι οὐκ ἐν ἰσχύϊ δυνατὸς ἀνὴρ. Κύριος ἀσθενῆ ποιήσει ἀντίδικον αὐτοῦ, Κύριος ἅγιος. Μὴ καυχάσθω ὁ φρόνιμος ἐν τῇ φρονήσει αὐτοῦ, καὶ μὴ καυχάσθω ὁ δυνατὸς ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ, καὶ μὴ καυχάσθω ὁ πλούσιος ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν τούτῳ καυχάσθω ὁ καυχώμενος, συνιεῖν καὶ γινώσκειν τὸν Κύριον καὶ ποιεῖν κρίμα καὶ δικαιοσύνην ἐν μέσῳ τῆς γῆς. Κύριος ἀνέβη εἰς οὐρανοὺς καὶ ἐβρόντησεν, αὐτὸς κρινεῖ ἄκρα γῆς, καὶ δίδωσιν ἰσχὴν τοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν καὶ ὑψώσει κέρας χριστοῦ αὐτοῦ.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, λόγος Α' περὶ τῆς Ἀννης ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως « Ὑψώθη κέρασ ἐν Θεῷ μου » Mign. E.Π. 53 - 54, 663.

Οὐδὲν οὖν διὰ τούτου ἄλλο φησὶν ἢ γυνή, ἀλλ' ἦ, ὅτι Ὑψώθη ἡ δόξα μου. Καὶ πῶς ὑψώθη; « Ἐν Θεῷ μου », φησί. Διὰ τοῦτο καὶ ἀσφαλὲς τὸ ὕψος ἐστὶ, βεβαίαν καὶ ἀκίνητον ἔχον τὴν ρίζαν. Ἡ μὲν γὰρ παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξα, τῶν δοξαζόντων μιμεῖται τὴν εὐτέλειαν, ἔθεν καὶ μεταπίπτει ραδίως· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ οὐχ' οὕτως, ἀλλ' ἀκίνητος μένει διὰ παντός.... Καὶ δῆλον τοῦτο καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς γυναικός. Βασιλεῖς μὲν γὰρ καὶ στρατηγοὶ καὶ δυνάσται, πολλὰ πραγματευσάμενοι πολλάκις, ὥστε αὐτῶν ἄλγηστον γενέσθαι τὴν μνήμην, καὶ τάφους λαμπροὺς οἰ-

κοδομησάμενοι, και ἀνδριάντας ἀναστήσαντες, και εικόνας πολλὰς πολλαχοῦ, και κατορθωμάτων ὑπομνήματα μυρία καταλιπόντες, σεσίγηνται, και οὐδὲ ἀπὸ ψιλῆς προσηγορίας εἰσὶ τινι γνώριμοι· αὕτη δὲ ἡ γυνὴ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἄδεται νῦν· κἂν εἰς Σκυθίαν ἀπέλθῃς, κἂν εἰς Αἴγυπτον, κἂν εἰς Ἰνδοὺς, κἂν εἰς αὐτὰ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης, πάντων ἀκούσῃ τὰ κατορθώματα τῆς γυναικὸς ταύτης ἄδόντων, και πᾶσαν ἀπλῶς, ὅσῃ ἡλιος ἐφορᾷ γῆν, ἡ δόξα τῆς Ἄννης καταλαμβάνει. Καὶ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ θαυμαστόν, ὅτι πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἄδεται ἡ γυνή, ἀλλ' ὅτι τοσοῦτου παρελθόντος χρόνου, οὐ μόνον οὐκ ἐσβέσθη τὰ τῆς εὐφημίας αὐτῆς, ἀλλὰ και αὐξεται και ἐπιτείνεται πολλῶ πλεον, και τὴν φιλοσοφίαν αὐτῆς και τὴν ὑπομονὴν και τὴν καρτερίαν ἀπαντες ἴσασι, και ἐν πόλεσι και ἐν ἀγροῖς και ἐν οἰκίαις και ἐν στρατοπέδοις και ἐν πλοίοις και ἐν ἐργαστηρίοις και πανταχοῦ τῆς γυναικὸς ἐγκωμιαζομένης ἀκούσῃ ταύτης. "Ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς τινα δοξάσαι βουληθῇ, κἂν θάνατος ἐπιγένηται, κἂν χρόνου πλῆθος, κἂν ἄλλο ὅτιοῦν, μένει τὰ τῆς δόξης ἐκείνης ἀνθούντα διηνεκῶς, και οὐδεὶς ἐπισκοτῆσαι τῇ περιφανείᾳ ταύτῃ δυνήσεται.

16. Ψαλμὸς 1ος

Αἱ δύο ὁδοὶ

Μακάριος ἀνὴρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν και ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔστη και ἐπὶ καθέδρᾳ λοιμῶν οὐκ ἐκάθισεν. Ἄλλ' ἦ ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ, και ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσῃ ἡμέρας και νυκτός. Καὶ ἔσται ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων, ὃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ και τὸ φύλλον αὐτοῦ οὐκ ἀπορρυήσεται· και πάντα, ὅσα ἂν ποιῇ, κατευοδωθήσεται.

Οὐχ οὕτως οἱ ἀσεβεῖς, οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἦ ὡσεὶ χνοῦς, ὃν ἐκρίπτει ὁ ἄνεμος ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. Διὰ τοῦτο οὐκ ἀναστήσονται ἀσεβεῖς ἐν κρίσει, οὐδὲ ἁμαρτωλοὶ ἐν βουλῇ δικαίων· ὅτι γινώσκει Κύριος ὁδὸν δικαίων, και ὁδὸς ἀσεβῶν ἀπολεῖται.

Μακάριος οὖν ὁ μὴ ἐγχρονίσας τῇ ὁδῷ τῶν ἀμαρτανόντων, ἀλλὰ λογισμῶ βελτίονι πρὸς τὴν εὐσεβῆ πολιτείαν μεταπηδήσας. Δύο γὰρ εἰσὶν ὁδοὶ ἐναντία ἀλλήλαις· ἡ μὲν πλατεῖα καὶ εὐρύχωρος, ἡ δὲ στενὴ καὶ τεθλιμμένη. Καὶ δύο ὁδηγοί, ἐκάτερος πρὸς ἑαυτὸν ἐπιστρέφειν ἐπιχειρῶν. Ἐχει οὖν ἡ μὲν λεία ὁδὸς καὶ πρηνὴς ὁδηγὸν ἀπατηλόν, δαίμονα πονηρόν, δι' ἡδονῆς πρὸς τὴν ἀπώλειαν τοὺς ἐπομένους ἐπισυρόμενον... Καὶ ὁ μὲν τῶν ἀμαρτωλῶν βίος πάντα δείκνυσι τὰ τοῦ παρόντος αἰῶνος τερπνά· ὁ δὲ τῶν δικαίων, μόνα ὑποφαίνει τὰ τοῦ μέλλοντος ἀγαθά. Καὶ ἡ μὲν τῶν ὠζομένων ὁδὸς ὅσον καλὰ ὑπισχεῖται τὰ μέλλοντα, τοσοῦτον ἐπίπονα παρέχεται τὰ παρόντα· ὁ δὲ ἡδὺς καὶ ἀκόλαστος βίος οὐχὶ προσδοκωμένην εἰς ὕστερον, ἀλλ' ἤδη παρούσαν προτείνει τὴν ἀπόλαυσιν. Ἰλιγγιᾶ οὖν πᾶσα ψυχὴ, καὶ μετοκλάζει τοῖς λογισμοῖς, ὅταν μὲν ἐνθυμηθῇ τὰ αἰώνια, τὴν ἀρετὴν αἰρουμένη, ὅταν δὲ ἀποβλέψῃ πρὸς τὰ παρόντα, τὴν ἡδονὴν προτιμῶσα. Ὡς δὲ βλέπει σαρκὸς εὐπάθειαν, ἐκεῖ δουλαγωγίαν σαρκός· ὧδε μέθην, ἐκεῖ νηστείαν· ὧδε γέλωτας ἀκρατεῖς, ἐκεῖ δάκρυον δαψιλές· ἐνταῦθα ἔρηξιν, κάκει προσευχὴν· αὐλοὺς ὧδε, κάκει στεναγμούς· ὧδε πορνείαν, κάκει παρθεσίαν.

17. Ψαλμὸς 2ος

Ἡ Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ

Ἰνατὶ ἐφρούραξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά· Παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ. Διαρρήξωμεν τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν καὶ ἀπορρίψωμεν ἀφ' ἡμῶν τὸν ζυγὸν αὐτῶν.

Ὁ κατοικῶν ἐν οὐρανοῖς ἐκγελάσεται αὐτούς, καὶ ὁ Κύριος ἐκμηκτυριεῖ αὐτούς. Τότε λαλήσει πρὸς αὐτούς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ ταραξεί αὐτούς. Ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ Σιών ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ διαγγέλλων τὸ πρόσταγμα Κυρίου. Κύριος εἶπε πρὸς

με· Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. Αἰτήσαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς. Ποιμανεῖς αὐτοὺς ἐν ράβδῳ σιδηρᾷ, ὡς σκευὴ κεραμέως συντρίψει αὐτούς.

Καὶ νῦν, βασιλεῖς, σύνετε, παιδεύθητε, πάντες οἱ κρίνοντες τὴν γῆν. Δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ. Δράξασθε παιδείας, μὴ ποτε ὀργισθῆ ὁ Κύριος καὶ ἀπολεῖσθε ἐξ ὁδοῦ δικαίας. Ὅταν ἐκκαυθῆ ἐν τάχει ὁ θυμὸς αὐτοῦ, μακάριοι πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτῷ.

18. Ψαλμὸς 50ὸς

Ἡ μετάνοια τῶν ἀγίων

Ελέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρισμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου. Ἐπὶ πλεῖον πλύνόν με ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου καὶ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καθάρισόν με.

Ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω, καὶ ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διὰ παντός.

Σοὶ μόνῳ ἤμαρτον καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα, ὅπως ἂν δικαιωθῆς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσεις ἐν τῷ κρίνεσθαί με. Ἴδου γὰρ ἐν ἀνομίαις συνελήφθην, καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσσησέ με ἡ μήτηρ μου. Ἴδου γὰρ ἀλήθειαν ἠγάπησας, τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας σου ἐδήλωσάς μοι.

Ραντιεῖς με ὑσσώπῳ, καὶ καθαρισθήσομαι, πλυνεῖς με, καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι. Ἀκουτιεῖς μοι ἀγαλλίασιν καὶ εὐφροσύνην, ἀγαλλιάσονται ὅστέα τεταπεινωμένα.

Ἀπόστρεψον τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν μου καὶ πάσας τὰς ἀνομίας μου ἐξάλειψον.

Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός, καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου.

Μὴ ἀπορρίψῃς με ἀπὸ τοῦ προσώπου σου καὶ τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον μὴ ἀντανέλης ἀπ' ἐμοῦ.

Ἄποδος μοι τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου καὶ πνεύματι ἡγεμονικῶ στήριξόν με.

Διδάξω ἀνόμους τὰς ὁδοὺς σου, καὶ ἀσεβεῖς ἐπὶ σὲ ἐπιστρέψουσι.

Ρῦσαί με ἐξ αἱμάτων, ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας μου· ἀγαλλιάσεται ἡ γλῶσσά μου τὴν δικαιοσύνην σου.

Κύριε, τὰ χεῖλη μου ἀνοίξεις, καὶ τὸ στόμα μου ἀναγγελεῖ τὴν αἴνεσίν σου.

Ὅτι εἰ ἠθέλησας θυσίαν, ἔδωκα ἄν' ὀλοκαυτώματα οὐκ εὐδοκήσεις.

Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει.

Ἀγάθυνον, Κύριε, ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιών, καὶ οἰκοδομηθήτω τὰ τείχη Ἱερουσαλήμ.

Τότε εὐδοκήσεις θυσίαν δικαιοσύνης, ἀναφορὰν καὶ ὀλοκαυτώματα· τότε ἀνοίσουσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν σου μύσχοις.

Θεοδώρητου, ἐπισκόπου Κύρου, ἔρμηνεῖα εἰς τοὺς Ψαλμούς· Ψαλμὸς 50, Mign. E.Π. 80, 1240, 1241.

« Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου ».

Καὶ τῷ θειοτάτῳ Δαβίδ, καὶ τῷ δορυαλώτῳ λαῷ, καὶ τοῖς ἐν ἡμῖν διακειμένοις κακῶς, ἀρμόττει τὰ προκείμενα ρητά. Τὰ γὰρ μεγάλα τῶν τραυμάτων ἰσομέτρων δεῖται φαρμάκων, καὶ ὁ χαλεπῆ νόση περιπεσών, πλείονος χρῆζει κηδεμονίας, καὶ ὁ μέγала πλημμελήσας μεγάλης φιλανθρωπίας δεῖται. Οὗ δὴ χάριν καὶ ὁ μέγας ἱκετεύει Δαβὶδ ὄλον εἰς αὐτὸν ἐκχυθῆναι τὸν ἔλεον, πᾶσαν τῶν οἰκτιρῶν τὴν πηγὴν κατακενωσάσαι τῆς ἀμαρτίας τὸ ἔλκος. Οὔτε γὰρ ἄλλως οἶόν τε ἦν ἐξαλειφθῆναι τῆς ἀμαρτίας τὰ ἔχνη... « Σοὶ μόνῳ ἤμαρτον, καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν

σου ἐποίησα ». Πολλῶν, φησί, καὶ μεγάλων παρὰ σοῦ δωρεῶν ἀπολαύσας, τοῖς ἐναντίοις ἡμεψάμην τὰ δῶρα· τὰ ἀπειρημένα τῷ νόμῳ δρᾶσαι τολμῆσας. Οὐ γὰρ τοῦτό φησιν, ὅτι τὸν Οὐρίαν οὐκ ἠδίκησα· ἠδίκησε μὲν γὰρ κάκεῖνον, καὶ τὴν ἐκεῖνου γυναῖκα· ἡ δὲ μεγίστη παρανομία εἰς αὐτὸν τετόλμηται τὸν Θεόν, τὸν ἐκλεξάμενον, τὸν ἀντὶ προβατέως βασιλέα πεποιηκότα, καὶ κρείττονα τῶν ἐχθρῶν ἀποφήναντα, καὶ παντοδαποῖς ἀγαθοῖς ἐπικλύσαντα.

19. Ψαλμὸς 102ος

Εὐχαριστήριος ὕμνος πρὸς τὸν πολυέλεον καὶ πανάγαθον Θεόν

Εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον καί, πάντα τὰ ἐντός μου, τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ· Εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον καὶ μὴ ἐπιλανθάνου πάσας τὰς ἀνταποδόσεις αὐτοῦ· Τὸν εὐίλατεύοντα πάσας τὰς ἀνομίας σου, τὸν ἰώμενον πάσας τὰς νόσους σου·

Τὸν λυτρούμενον ἐκ φθορᾶς τὴν ζωὴν σου, τὸν στεφανοῦντά σε ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς·

Τὸν ἐμπιπλῶντα ἐν ἀγαθοῖς τὴν ἐπιθυμίαν σου, ἀνακαινισθήσεται ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης σου.

Ποιῶν ἐλεημοσύνας ὁ Κύριος καὶ κρίμα πᾶσι τοῖς ἀδικουμένοις. Ἐγνώρισε τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ τῷ Μωϋσῆ, τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ τὰ θελήματα αὐτοῦ.

Οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων ὁ Κύριος, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος· οὐκ εἰς τέλος ὀργισθήσεται, οὐδὲ εἰς τὸν αἰῶνα μνηεῖ·

Οὐ κατὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἐποίησεν ἡμῖν, οὐδὲ κατὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν,

Ὅτι κατὰ τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς γῆς ἐκραταίωσε Κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν·

Καθόσον ἀπέχουσιν ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν, ἐμάκρυνεν ἀφ' ἡμῶν τὰς ἀνομίας ἡμῶν.

Καθώς οίκτηρει πατήρ υιούς, ὠκτείρησε Κύριος τοὺς φοβουμένους αὐτόν.

“Ὅτι αὐτὸς ἔγνω τὸ πλάσμα ἡμῶν, ἐμνήσθη ὅτι χοῦς ἐσμεν.

“Ἄνθρωπος, ὡσεὶ χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ· ὡσεὶ ἄνθος τοῦ ἀγροῦ, οὕτως ἐξανθήσει·

“Ὅτι πνεῦμα διήλθεν ἐν αὐτῷ, καὶ οὐχ ὑπάρξει καὶ οὐκ ἐπιγνώσεται ἔτι τὸν τόπον αὐτοῦ.

Τὸ δὲ ἔλεος τοῦ Κυρίου ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν, καὶ ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ ἐπὶ υἱοῖς υἱῶν τοῖς φυλάσσουσι τὴν διαθήκην αὐτοῦ καὶ μνημόνοις τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ τοῦ ποιῆσαι αὐτάς.

Κύριος ἐν τῷ οὐρανῷ ἠτοίμασε τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ πάντων δεσπόζει.

Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, δυνατοὶ ἰσχύϊ ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ τοῦ ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς τῶν λόγων αὐτοῦ·

Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ, λειτουργοὶ αὐτοῦ ποιοῦντες τὸ θέλημα αὐτοῦ.

Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ· εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον.

Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ὁμιλία εἰς τοὺς Ψαλμούς· ἡ μεγάλη ἀξία τῶν Ψαλμῶν, Mign. E. II. 29, 212, 213.

Ψαλμὸς γαλήνη ψυχῶν, βραβευτῆς εἰρήνης, τὸ θορυβοῦν καὶ κυμαῖνον τῶν λογισμῶν καταστέλλων. Μαλάσσει μὲν γὰρ τῆς ψυχῆς τὸ θυμούμενον, τὸ δὲ ἀκόλαστον σωφρονίζει. Ψαλμὸς φιλίας συναγωγός, ἔνωσις διεστώτων, ἐχθραινόντων διαλλακτήριον.... Ψαλμὸς δαιμόνων φυγαδευτήριον, τῆς τῶν ἀγγέλων βοηθείας ἐπαγωγὴ· ὄπλον ἐν φόβοις νυκτερινοῖς, ἀνάπαυσις κόπων ἡμερινῶν· νηπίοις ἀσφάλεια, ἀκμάζουσιν ἐγκαλλώπισμα, πρεσβυτέροις παρηγορία, γυναιξὶ κόσμος ἀρμοδιώτατος. Τὰς ἐρημίας οἰκίζει, τὰς ἀγορὰς σωφρονίζει· εἰσαγομένους στοι-

χειώσις, προκοπτόντων ἀβήσις, τελειουμένων στήριγμα, Ἐκκλησίας φωνή. Οὗτος τὰς ἐορτὰς φαιδρύνει· οὗτος τὴν κατὰ Θεὸν λύπην δημιουργεῖ. Ψαλμὸς γὰρ καὶ ἐκ λιθίνης καρδίας δάκρυον ἐκκαλεῖται.



ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΑΙ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΙ ΠΕΡΙ ΜΕΣΣΙΟΥ

20. Αἱ ιδιότητες τοῦ Μεσσίου καὶ τὰ μεγάλα ἀγαθὰ τῆς ἐποχῆς του

(Ἦσ. ΙΑ 1 - 11)

Καὶ ἐξελεύσεται ράβδος ἐκ τῆς ρίζης Ἰεσσαί, καὶ ἄνθος ἐκ τῆς ρίζης ἀναβήσεται. Καὶ ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας· ἐμπλήσει αὐτὸν πνεῦμα φόβου Θεοῦ. Οὐ κατὰ τὴν δόξαν κρινεῖ οὐδὲ κατὰ τὴν λαλιὰν ἐλέγξει, ἀλλὰ κρινεῖ ταπεινῶ κρῖσιν καὶ ἐλέγξει τοὺς ταπεινοὺς τῆς γῆς· καὶ πατάξει γῆν τῶ λόγῳ τοῦ στόματος αὐτοῦ καὶ ἐν πνεύματι διὰ χειλέων ἀνελεῖ ἀσεβῆ· καὶ ἔσται δικαιοσύνη ἐζωσμένος τὴν ὄσφυν αὐτοῦ καὶ ἀλήθεια εἰλημένος τὰς πλευράς.

Καὶ συμβοσκηθήσεται λύκος μετ' ἰάρνός, καὶ πάρδαλις συναναπαύσεται ἐρίφῳ, καὶ μοσχάριον καὶ ταῦρος καὶ λέων ἅμα βοσκηθήσονται, καὶ παιδίον μικρὸν ἄξει αὐτούς· καὶ βοῦς καὶ ἄρκτος ἅμα βοσκηθήσονται, καὶ ἅμα τὰ παιδιά αὐτῶν ἔσονται, καὶ λέων καὶ βοῦς ἅμα φάγονται ἄχυρα.

Καὶ παιδίον νήπιον ἐπὶ τρώγλῃν ἀσπίδων καὶ ἐπὶ κούρην ἐκγόνων ἀσπίδων τὴν χειρα ἐπιβαλεῖ. Καὶ οἱ μὴ κακοποιήσουσιν, οὐδὲ μὴ δύνωνται ἀπολέσαι οὐδένα ἐπὶ τὸ ὄρος

τὸ ἅγιόν μου, ὅτι ἐνεπλήσθη ἡ σύμπασα τοῦ γινῶναι τὸν Κύριον ὡς ὕδωρ πολὺ κατακαλύψαι θαλάσσας. Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἡ ρίζα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιούσι, καὶ ἔσται ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ τιμῆ.

21. Τὰ Πάθη τοῦ Κυρίου

(Ἦσ. ΝΓ' 1 - 9)

Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν, καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη ; Ἀνηγγείλαμεν ὡς παιδίον ἐναντίον αὐτοῦ, ὡς ρίζα ἐν γῆ διψώση. Οὐκ ἔστιν εἶδος αὐτῷ οὐδὲ δόξα· καὶ εἶδομεν αὐτόν, καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδὲ κάλλος· ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον καὶ ἐκλείπον παρὰ πάντας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων· ἄνθρωπος ἐν πληγῇ ὢν καὶ εἰδῶς φέρειν μαλακίαν, ὅτι ἀπέστραπται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἠτιμάσθη καὶ οὐκ ἐλογίσθη.

Οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται, καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτόν εἶναι ἐν πόνῳ καὶ ἐν πληγῇ ὑπὸ Θεοῦ καὶ ἐν κακώσει. Αὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ μεμαλάκισται διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν· παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτόν· Τῷ μῶλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν. Πάντες ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν, ἄνθρωπος τῇ ὁδῷ αὐτοῦ ἐπλανήθη· καὶ Κύριος παρέδωκεν αὐτόν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν. Καὶ αὐτὸς διὰ τὸ κεκακῶσθαι οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ· ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγῆν ἤχθη καὶ ὡς ἄμνος ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτόν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα. Ἐν τῇ ταπεινώσει ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη· τὴν γενεάν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται ; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ, ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ μου ἤχθη εἰς θάνατον.

22. Ἡ εἰρήνη τῶν λαῶν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μεσσίας

(Μιχ. Δ' 1 - 6)

Καὶ ἔσται ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐμφανὲς τὸ ὄρος Κυρίου, ἔτοιμον ἐπὶ τὰς κορυφὰς τῶν ὄρέων, καὶ μετewρισθῆσεται ὑπεράνω τῶν βουνῶν· καὶ σπεύσουσι πρὸς αὐτὸ λαοί, καὶ πορεύονται ἔθνη πολλὰ καὶ ἐροῦσι· δεῦτε, ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος Κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ, καὶ δεῖξουσιν ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν ταῖς τρίβοις αὐτοῦ· ὅτι ἐκ Σιών ἐξελεύσεται νόμος καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ.

Καὶ κρινεῖ ἀνά μέσον λαῶν πολλῶν καὶ ἐξελέγξει ἔθνη ἰσχυρὰ ἕως εἰς μακρὰν, καὶ κατακόψουσι τὰς ρομφαίας αὐτῶν εἰς ἄροτρα καὶ τὰ δόρατα αὐτῶν εἰς δρέπανα, καὶ οὐκέτι μὴ ἀντάρῃ ἔθνος ἐπ' ἔθνος ρομφαίαν, καὶ οὐκέτι μὴ μάθωσι πολεμεῖν. Καὶ ἀναπαύσεται ἕκαστος ὑποκάτω ἀμπέλου αὐτοῦ καὶ ἕκαστος ὑποκάτω συκῆς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐκφοβῶν, διότι τὸ στόμα Κυρίου παντοκράτορος ἐλάλησε ταῦτα. "Ὅτι πάντες οἱ λαοὶ πορεύονται ἕκαστος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, ἡμεῖς δὲ πορευσόμεθα ἐν ὀνόματι Κυρίου Θεοῦ ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ἐπέκεινα.



ΜΕΡΟΣ

B'

ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ

ΕΚ ΤΗΣ

ΚΑΙΝΗΣ

ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΚΕΙΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ

B

ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ

ΕΚ ΤΗΣ

ΚΑΙΝΗΣ

ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΚΕΙΜΕΝΑ

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ



ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΙ ΠΡΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΜΦΑΝΙΣΕΩΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

1. Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου

(Λουκ. α' 26 - 39)

Εν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας, ἧ ὄνομα Ναζαρέτ, πρὸς παρθένον Μαριάμ. Καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὴν εἶπε· χαῖρε, κεχαριτωμένη· ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. Ἡ δὲ ἰδοῦσα διεταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἶη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ· μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὖρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ. Καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἴόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. Οὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ Θεὸς τὸν θρόνον Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. Εἶπε δὲ Μαριάμ πρὸς τὸν ἄγγελον· πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω ; Καὶ

Υἱὸς Θεοῦ
κληθήσεται
α' 35

ἀποκριθείς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ. Πνεῦμα Ἅγιον ἐπελεύσειται ἐπὶ σέ καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοί· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται Υἱὸς Θεοῦ. Καὶ ἰδοὺ Ἑλισάβετ ἡ συγγενὴς σου καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἰὸν ἐν γήρει αὐτῆς, καὶ οὗτος μὴν ἔκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρα· ὅτι οὐκ ἀδυνατήσῃ παρά τῷ Θεῷ πᾶν ρῆμα. Εἶπε δὲ Μαριάμ· ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ρῆμά σου. Καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

2. Ἡ Ἑλισάβετ καὶ ἡ Μαρία

(Λουκ. α' 39 - 57)

Αναστᾶσα δὲ Μαριάμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη εἰς τὴν ὄρεινὴν μετὰ σπουδῆς εἰς πόλιν Ἰούδα, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου καὶ ἠσπάσατο τὴν Ἑλισάβετ. Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ Ἑλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη Πνεύματος Ἁγίου ἡ Ἑλισάβετ καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλῃ καὶ εἶπεν· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. Καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρὸς με; Ἴδου γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὠτά μου, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν ἀγαλλιάσει ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. Καὶ μακαρία ἡ πιστεῦσασα ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρά Κυρίου. Καὶ εἶπε Μαριάμ·

Ἐποίησέ μοι
μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς α' 49

Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ σωτῆρί μου, ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπεινώσειν τῆς δούλης αὐτοῦ. Ἴδου γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί. Ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. Ἐποίησε κράτος

ἐν βραχίονι αὐτοῦ, διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν· καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων καὶ ὕψωσε ταπεινοὺς, πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν καὶ πλουτοῦντας ἐξάπεστείλε κενούς. Ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ μνησθῆναι ἐλέους, καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραάμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.

Ἔμεινε δὲ Μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

3. Ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ

(Λουκ. β' 1 - 21)

Εγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις || Ἐτέχθη ὑμῖν
ἐξῆλλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐ- || σωτῆρ β' 11
γούστου ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. Αὕτη ἡ ἀπογραφή πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου. Καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐκ πόλεως Ναζαρέτ εἰς τὴν Ἰουδαίαν εἰς πόλιν Δαυὶδ, ἣτις καλεῖται Βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαυὶδ, ἀπογράψασθαι σὺν Μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένη αὐτῷ γυναικί, οὔσῃ ἐγκύῳ. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.

Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποιμνὴν αὐτῶν. Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ δόξα Κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς, καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος· μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γὰρ εὐαγ-



γελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὅς ἐστι Χριστὸς Κύριος, ἐν πόλει Δαυὶδ. Καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· εὐρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον, κείμενον ἐν φάτνῃ. Καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανόυ αἰνούντων τὸν Θεὸν καὶ λεγόντων· δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἀνθρώποι οἱ ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους· διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλεὲμ καὶ ἴδωμεν τὸ ρῆμα τοῦτο τὸ γεγονός, ὃ ὁ Κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. Καὶ ἦλθον σπεύσαντες, καὶ ἀνεῦρον τὴν τε Μαριάμ καὶ τὸν Ἰωσήφ καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ. Ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν περὶ τοῦ ρήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου· καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς. Ἡ δὲ Μαριάμ πάντα συνετήρει τὰ ρήματα ταῦτα συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. Καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν Θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, εἰς τὰ Γενέθλια τοῦ Σωτῆρος, Mign. E.Π. 36, 312, 313.

Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε· Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν, ἀπαντήσατε Χριστὸς ἐπὶ γῆς, ὑψώθητε. « Ἄσατε τῷ Κυρίῳ, πᾶσα ἡ γῆ » καὶ, ἵν' ἀμφοτέρα συνελὼν εἶπω, « Εὐφραινέσθωσαν οἱ οὐρανοί, καὶ ἀγαλλιᾶσθω ἡ γῆ », διὰ τὸν ἐπουράνιον, εἶτα ἐπίγειον. Χριστὸς ἐν σαρκί, τρόμφ καὶ χαρᾷ ἀγαλλιᾶσθε· τρόμφ, διὰ τὴν ἁμαρτίαν· χαρᾷ, διὰ τὴν ἐλπίδα. Χριστὸς ἐκ Παρθένου· γυναῖκες παρθενεύετε, ἵνα Χριστοῦ γέννησθε μητέρες. Τίς οὐ προσκυνεῖ τὸν ἀπ' ἀρχῆς; τίς οὐ δοξάζει τὸν τελευταῖον;

Πάλιν τὸ σκότος λύεται, πάλιν τὸ φῶς ὑφίσταται, πάλιν Αἴγυπτος σκότῳ κολάζεται, πάλιν Ἰσραὴλ στύλῳ φωτίζεται. Ὁ λαός, ὁ καθήμενος ἐν σκότει τῆς ἀγνοίας, ἰδέτω φῶς μέγα τῆς ἐπιγνώσεως. « Τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν· ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινά ».

4. Ὁ Συμεὼν καὶ ἡ Ἄννα

(Λουκ.β' 25 - 39)

Καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρωπος ἐν Ἱεροσολύμοις ᾧ ὄνομα Συμεὼν, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβής, || **Εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου β' 30**

προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραήλ, καὶ Πνεῦμα ἦν Ἅγιον ἐπ' αὐτόν· καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν Χριστὸν Κυρίου. Καὶ ἦλθεν ἐν τῷ Πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτόν εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ καὶ εὐλόγησε τὸν Θεὸν καὶ εἶπε·

Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα, κατὰ τὸ ρῆμά σου ἐν εἰρήνῃ, ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἠτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν, φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ. Καὶ ἦν Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ. Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς Συμεὼν καὶ εἶπε πρὸς Μαριάμ τὴν μητέρα αὐτοῦ· ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραήλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον. Καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ρομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί. Καὶ ἦν Ἄννα προφῆτις, θυγάτηρ Φανουήλ, ἐκ φυλῆς Ἀσήρ· αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς, καὶ αὕτη χήρα ὡς ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ νηστείας καὶ δεήσεσι λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν· καὶ αὕτη αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστάσα ἀνωμολογεῖτο τῷ Κυρίῳ καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν ἐν Ἱερουσαλήμ.

5. Ἡ Βάπτισις τοῦ Κυρίου

(*Ματθ. γ' 13 - 17*)

Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἴορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν αὐτὸν λέγων· ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με ; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτόν· ἄφες ἄρτι· οὕτω γὰρ πρέπειν ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. Τότε ἀφίησιν αὐτόν· καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἀνεώχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν· καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον τὸν Εὐαγγελιστὴν, *Mign. E.Π. 57 - 58, 204 - 206.*

« Καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εὐθὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἀνεώχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί », ἵνα μάθῃς ὅτι καὶ σοῦ βαπτιζομένου τοῦτο γίνεται, πρὸς τὴν ἄνω πατρίδα τοῦ Θεοῦ σε καλοῦντος, καὶ πείθοντος μηδὲν κοινὸν ἔχειν πρὸς τὴν γῆν. Εἰ δὲ μὴ ὀρᾷς, μὴ ἀπιστήσῃς. Καὶ γὰρ ἐν προομιαῖς αἰεὶ τῶν παραδόξων καὶ πνευματικῶν πραγμάτων αἰσθηταὶ φαίνονται ὄψεις καὶ σημεῖα τοιαῦτα, διὰ τοὺς ἀνοητότερον διακειμένους καὶ χηρῶντας ὄψεως αἰσθητῆς, καὶ μηδεμίαν ἐννοίαν ἀσωμάτου φύσεως λαβεῖν δυναμένους, πρὸς δὲ τὰ ὀρατὰ μόνον ἐπτοημένους· ἵνα καὶ μετὰ ταῦτα μὴ γένηται ταῦτα τὰ ἐξ αὐτῶν δηλωθέντα ἅπαξ καὶ ἐν ἀρχῇ παραδέξῃ τῇ πίστει..... Τότε γοῦν καὶ οἱ οὐρανοὶ ἀνεώχθησαν, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐπῆλθεν. Ἀπὸ γὰρ τῆς παλαιᾶς λοιπὸν ἐπὶ τὴν καινὴν ἐξάγει πολιτείαν ἡμᾶς, τὰς τε πύλας ἡμῶν ἀνοίγνυς τὰς ἄνω, καὶ Πνεῦμα πέμπων ἐκεῖθεν, καλοῦν εἰς τὴν ἐκεῖ πατρίδα· καὶ οὐχ ἀπλῶς καλοῦν, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἀξιώματος τοῦ μεγίστου. Οὐ γὰρ ἀγγέλους καὶ ἀρχαγγέλους ἐποίησεν, ἀλλὰ υἱοὺς Θεοῦ κατασκευάσας καὶ ἀγαπητούς, οὕτως ἔλκει πρὸς ἐκείνην τὴν λῆξιν ἡμᾶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΕΚ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

6. Θέμα και σκοπὸς τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς δράσεώς του ἢ ἴδρυσις τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς

(*Μάρκ. α' 14 - 16, Λουκ. δ' 43, ιζ' 20 - 22*)

Μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι Ἰω-
άννην ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς
τὴν Γαλιλαίαν κηρύσσων τὸ εὐαγ-
γέλιον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ λέγων ὅτι πεπλήρωται
ὁ καιρὸς καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ
πιστεῦτε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.

Εὐαγγελίσασθαι με δεῖ
τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ

Λουκ. δ' 43

Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς ὅτι καὶ ταῖς ἐτέραις πόλεσιν εὐ-
αγγελίσασθαι με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· ὅτι εἰς τοῦτο
ἀπέσταλμαι. Καὶ ἦν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς τῆς Γα-
λιλαίας (*Λουκ. δ' 43*).

Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ
βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν· οὐκ ἔρχεται
ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως, οὐδὲ ἐροῦσιν ἰδοὺ
ᾧδε ἢ ἰδοὺ ἐκεῖ· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν
ἐστίν (*Λουκ. ιζ' 20 - 22*).

7. Αἱ παραβολαὶ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ γῆς

(*Ματθ. ιγ' 1 - 13, 18 - 50*)

Εν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξεληθὼν ὁ Ἰησοῦς
τῆς οἰκίας ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν·
καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί,

Ὁ οὐράνιος
σπορεύς

1 - 12, 18 - 24

ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἰστήκει. Καὶ ἐλάλησεν, αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς λέγων· ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείραι. Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ἃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἐλθόντα τὰ πετεινὰ κατέφαγεν αὐτά· ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου εἶχε γῆν πολλήν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς, ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ρίζαν ἐξηράνθη· ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἀκανθαι καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά· ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν καὶ ἐδίδου καρπὸν ὁ μὲν ἑκατόν, ὁ δὲ ἐξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα. Ὁ ἔχων ὧτα ἀκούειν ἀκουέτω. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον αὐτῷ· διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ὅτι ὑμῖν δέδοτε γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοτε. Ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὁ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ...

Στίχ. 18 - 24. Ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείραντος. Παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς καὶ αἶρει τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρεῖς. Ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ εὐθέως μετὰ χαρᾶς δεχόμενος καὶ λαμβάνων αὐτόν· οὐκ ἔχει δὲ ρίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστι, γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον εὐθὺς σκανδαλίζεται. Ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλοῦτου συμπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται. Ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιῶν· ὃς δὴ καρποφορεῖ καὶ ποιεῖ ὁ μὲν ἑκατόν, ὁ δὲ ἐξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα.

Αλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων· || **Τὰ ζιζάνια**
 ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀν- || 24-31, 36-44
 θρώπῳ σπείραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ· ἐν δὲ τῷ
 καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους ἤλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς καὶ ἔσπειρε
 ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου καὶ ἀπῆλθεν. Ὅτε δὲ ἐβλάστησεν
 ὁ χόρτος καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια.
 Προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου εἶπον αὐτῷ·
 κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ ; πόθεν
 οὖν ἔχει ζιζάνια ; Ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς· ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο
 ἐποίησεν. Οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ· θέλεις οὖν ἀπελθόντες
 συλλέξωμεν αὐτά ; Ὁ δὲ ἔφη· οὐ, μήποτε συλλέγοντες τὰ
 ζιζάνια ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον· ἄφετε συναυ-
 ξάνεσθαι ἀμφοτέρα μέχρι τοῦ θερισμοῦ, καὶ ἐν καιρῷ τοῦ
 θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς· συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια
 καὶ δήσατε αὐτά εἰς δέσμας πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά, τὸν
 δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.

Στίχ. 36 - 44. Τότε ἀφείδεν τοὺς ὄχλους ἤλθεν εἰς τὴν οἰκίαν
 αὐτοῦ. Καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· φρά-
 σον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ. Ὁ δὲ ἀπο-
 κριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα ἐστὶν ὁ υἱὸς
 τοῦ ἀνθρώπου· ὁ δὲ ἀγρὸς ἐστὶν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα·
 οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνια εἰσιν οἱ υἱοὶ
 τοῦ πονηροῦ· ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτὰ ἐστὶν ὁ διάβολος·
 ὁ δὲ θερισμὸς συντέλεια τοῦ αἰῶνος ἐστὶν· οἱ δὲ θερισταὶ
 ἄγγελοί εἰσιν. Ὡσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ
 καίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου.

Ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ
 συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα
 καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς
 τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυ-
 γμὸς τῶν ὀδόντων. Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος

ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκούετω.

Αλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ· ὁ μικρότερον μὲν ἐστὶ πάντων τῶν σπερμάτων, ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον πάντων τῶν λαχάνων ἐστὶ καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

Ὁ κόκκος
σινάπεως
γ' 31-33

Αλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

Ἡ καλὴ
ζύμη
33-34

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον τὸν Εὐαγγελιστὴν, Mign. E.Π. 57-58, 478, 479.

Καθάπερ γὰρ ἡ ζύμη τὸ πολὺ ἄλευρον μεθίστησιν εἰς τὴν ἑαυτῆς ἰσχύν, οὕτω καὶ ὑμεῖς τὸν πάντα κόσμον μεταστήσετε. Καὶ ὅρα σύνεσιν. Τὰ γὰρ τῆς φύσεως παράγει, δεικνύς ὅτι ὥσπερ ἐκεῖνα ἀνεγχώρητον μὴ γενέσθαι, οὕτω καὶ ταῦτα. Μὴ γὰρ μοι τοῦτο λέγε· τί δυνασόμεθα δώδεκα ἄνθρωποι εἰς πλῆθος ἐμπεσόντες τοσοῦτον; Καὶ γὰρ τοῦτο αὐτὸ μάλιστα ὑμῶν ποιεῖ τὴν ἰσχὺν ἐκλάμψαι, τὸ ἀναμιγῆναι τῷ πλήθει καὶ μὴ φυγεῖν..... Μηδεὶς τοίνυν ὀλιγότῃται αἰτιάσθω. Πολλὴ γὰρ τοῦ κηρύγματος ἡ δύναμις· καὶ τὸ ζυμῶσθαι ἅπασι, ζύμη γίνεται τῷ λοιπῷ πάλιν..... Εἰ δὲ ἄνθρωποι δώδεκα τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐζύμωσαν, ἐννόησον ὅση ἡμῶν ἡ κακία, ὅταν τοσοῦτοι ὄντες τοὺς ὑπολειπομένους μὴ δυναθῶμεν διορθοῦν, οὗς μυρίους κόσμους ἀρκεῖν ἐχρῆν καὶ γενέσθαι ζύμην. Ἄλλ' ἐκεῖνοι, φησὶν, ἀπόστολοι ἦσαν. Καὶ τί τοῦτο; Οὐχὶ τῶν αὐτῶν σοὶ μετέσχον; οὐκ ἐν πόλεσιν ἐτράφησαν; οὐ τῶν αὐτῶν ἀπήλαυσαν; οὐχὶ τέχναις μετεχειρίσαντο; μὴ γὰρ ἄγ-

γελοι ἦσαν ; μὴ γὰρ ἐξ οὐρανοῦ κατέβησαν ; Ἄλλὰ τὰ σημεῖα, φησὶν, εἶχον. Οὐ τὰ σημεῖα θαυμαστοὺς αὐτοὺς ἐποίησε... Καὶ τί ποτ' οὖν ἐστι, φησὶν, ὁ μέγανους αὐτοὺς ἔδειξε ; Τὸ χρημάτων καταφρονεῖν, τὸ δόξης ὑπερορᾶν, τὸ πραγμάτων ἀπηλλάχθαι βιοτικῶν. Ὡς εἶγε μὴ ταῦτα εἶχον, ἀλλὰ δοῦλοι τῶν παθῶν ἦσαν, εἰ καὶ κυρίους νεκροὺς ἤγειραν, οὐ μόνον οὐδὲν ἂν ὠφέλησαν, ἀλλὰ καὶ ἀπατεῶνες ἂν ἐνομίσθησαν εἶναι. Οὕτως ὁ βίος ἐστὶν ὁ πανταχοῦ λάμπων, ὁ καὶ τοῦ Πνεύματος τὴν χάριν ἐπισπώμενος.

Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῶ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὐρῶν ἄνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει καὶ πάντα ὅσα ἔχει πωλεῖ καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον.

ἽΟ κεκρυμμένος
θησαυρός
γ' 44 - 45

Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας· ὃς εὐρῶν ἓνα πολύτιμον μαργαρίτην ἀπελθὼν πέπρακε πάντα ὅσα εἶχε καὶ ἠγόρασεν αὐτόν.

ἽΟ πολύτιμος
μαργαρίτης
γ' 45 - 47

Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσης· ἦν, ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιβάσαντες αὐτὴν ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν καὶ καθίσαντες συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. Οὕτως ἐστὶ ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος. Ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι καὶ ἀφοριοῦσι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἐστὶ ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

ἽΗ σαγήνη
γ' 47 - 51

8. Ἡ ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλία

(Μαθθ. ε' - η')

δὸν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος, || **Οἱ Μακαρισμοὶ**
καὶ καθίσαντος αὐτοῦ προσῆλθον αὐ- || *ε' 1 - 13*
τῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδα-
σκεν αὐτοὺς λέγων· μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι
αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Μακάριοι οἱ πενθοῦν-
τες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι
αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν. Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ
διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. Μα-
κάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. Μακάριοι οἱ κα-
θαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται. Μακάριοι οἱ εἰ-
ρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται. Μακάριοι οἱ δε-
διωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν. Μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώ-
ξωσι καὶ εἰπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι
ἕνεκεν ἐμοῦ. Χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πο-
λὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτω γὰρ ἐδιώξαν τοὺς προφῆτας τοὺς
πρὸ ὑμῶν.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον. Ἑρμηνεῖα καὶ
ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως «μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι»,
Mign. E.Π. 57 - 58, 224, 225.

Τί ἐστὶν, «οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι;» Οἱ ταπεινοὶ καὶ συντετριμμένοι
τὴν διάνοιαν. Πνεῦμα γὰρ ἐνταῦθα τὴν ψυχὴν τὴν καὶ προαίρεσιν εἴρη-
κεν. Ἐπειδὴ γὰρ εἰσι πολλοὶ ταπεινοί, οὐχ ἐκόντες, ἀλλ' ὑπὸ τῆς τῶν
πραγμάτων ἀνάγκης βιαζόμενοι, ἀφείς ἐκείνους (οὐδὲ γὰρ ἂν εἶη τοῦτο
ἐγκώμιον), τοὺς ἀπὸ προαιρέσεως ἑαυτοὺς ταπεινοῦντας καὶ καταστέλ-
λοντας μακαρίζει πρῶτους.... Ταύτης γὰρ (τῆς ταπεινοφροσύνης)

υποκειμένης, μετά ασφαλείας ἅπαντα τὰ ἄλλα ἐπιτίθησιν ὁ οἰκοδομῶν. ταύτης δὲ ἀνηρημένης, κἂν μέχρι τῶν οὐρανῶν φθάσῃ πολιτευόμενος, ἅπαντα ὑποσύρεται ραδίως, καὶ εἰς χαλεπὸν καταστρέφει τέλος. Κἂν νηστείαν, κἂν εὐχήν, κἂν ἐλεημοσύνην, κἂν σωφροσύνην, κἂν ἄλλο ὅτιοῦν συναγάγῃς ἀγαθόν, ταπεινοφροσύνης χωρὶς, διαρρεῖ καὶ ἀπόλλυται ἅπαντα... "Ὡσπερ γὰρ ἡ ἀπόνοια πηγὴ κακίας ἀπάσης ἐστίν, οὕτως ἡ ταπεινοφροσύνη φιλοσοφίας ἀπάσης ἀρχή. Διὸ καὶ ἐντεῦθεν ἀρχεται, πρόρριζον ἀνασπῶν τὴν ἀλαζονείαν ἐκ τῆς τῶν ἀκούοντων ψυχῆς.

Υμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀλισθῆσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι

Οἱ Χριστιανοὶ ἅλας τῆς γῆς καὶ φῶς τοῦ κόσμου ε' 13 - 17

εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη· οὐδὲ καίουσι λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μῶδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Μὴ νομίσητε ὅτι ἤλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφῆτας· οὐκ ἤλθον καταλῦσαι,

Ὁ Κύριος συμπληρῶναι τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον ε' 17 - 21

ἀλλὰ πληρῶσαι. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἐν ἡ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου ἕως ἂν πάντα γένηται. "Ὁς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Ηκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις· ὃς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ρακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κάκει μνησθῆς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, μήποτε σε παραδῶ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ καὶ ὁ κριτὴς σέ παραδῶ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ· ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως οὗ ἀποδώσῃ τὸν ἔσχατον κοδράντην.

Ο φόνος
ε' 21 - 27

Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐκ ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ Κυρίῳ τοὺς ὄρκους σου. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὁμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ· μήτε ἐν τῇ γῆ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως· μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὁμόσης, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι. Ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν ναὶ ναί, οὐ οὐ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν.

Ὁ ὄρκος
ε' 33 - 38

Ηκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ραπίσει ἐπὶ τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν,

Ἡ ἐκδίκησις
ε' 38 - 43

ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον· καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἓν, ὑπάγε μετ' αὐτοῦ δύο· τῷ αἰτοῦντί σε δίδου καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῆς.

Ηκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ἀγάπη- || **Ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς**
σεις τὸν πλησίον σου καὶ || **ἐχθροὺς ε' 43 - 48**
μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηραζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. Ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε ; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι ; Καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς φίλους ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε ; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτω ποιοῦσιν ; Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστιν.

Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ || **Ἡ ἐλεημοσύνη**
ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων || **ς' 1 - 5**
πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ὄταν οὖν ποιῆς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσσης ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ρύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σοῦ δὲ ποιούντος ἐλεημοσύνην μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου, ὅπως ἡ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατὴρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοὶ ἐν τῷ φανερῷ.

Καὶ ὅταν προσεύχη, οὐκ ἔση ὡσπερ οἱ || Ἡ προσευχή
ὕποκριται, ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συνα- ς' 5 - 16

γωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἐστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σὺ δὲ ὅταν προσεύχη, εἰσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου προσευξαι τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε ὡσπερ οἱ ἔθνηκοί· δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. Μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδε γὰρ ὁ πατήρ ὑμῶν ὃν χρεῖαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γεννηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον· καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον τὸν Εὐαγγελιστὴν, Mign. E.II. 57 - 58, 278.

« Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ». Ὅρα πῶς εὐθέως ἀνέστησε τὸν ἀκροατὴν, καὶ πάσης ἀνέμνησε τῆς εὐεργεσίας ἐν προοιμίαις. Ὁ γὰρ Πατέρα εἰπὼν τὸν Θεόν, καὶ ἁμαρτημάτων ἄφεσιν, καὶ κολάσεως ἀναίρεσιν, καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἁγιασμόν, καὶ ἀπολύτρωσιν, καὶ υἰοθεσίαν, καὶ κληρονομίαν, καὶ ἀδελφότητα τὴν πρὸς τὸν Μονογενῆ, καὶ Πνεύ-

ματος χορηγίαν, διὰ τῆς μιᾶς ταύτης ὁμολόγησε προσηγορίας. Οὐδὲ γὰρ δυνατὸν καλέσαι πατέρα τὸν Θεόν, μὴ πάντων ἐκείνων ἐπιτυχόντα τῶν ἀγαθῶν. Διπλῆ τοίνυν αὐτῶν διεγείρει τὸ φρόνημα, καὶ τῷ ἀξιώματι τοῦ καλουμένου, καὶ τῷ μεγέθει τῶν εὐεργετημάτων ἠπέλαυσαν. Τὸ δέ, « ἐν τοῖς οὐρανοῖς », ὅταν εἶπη, οὐκ ἐκεῖ τὸν Θεὸν συγκαλείων τοῦτό φησιν, ἀλλὰ τῆς γῆς ἀπάγων τὸν εὐχόμενον, καὶ τοῖς ὑψηλοῖς προσηλῶν χωρίοις, καὶ ταῖς ἄνω διατριβαῖς.

Οταν δὲ νησεύητε, μὴ γίνεσθε ὡσπερ οἱ || **Ἡ νηστεία**
ὑποκριταὶ σκυθρωποὶ· ἀφανίζουσι γὰρ || **ς' 16 - 19**
τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύον-
τες· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σὺ
δὲ νηστεύων ἀλειψαί σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου
νίψαι, ὅπως μὴ φανῆς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ
πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν
τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ || **Οἱ θησαυρισμοὶ**
τῆς γῆς, ὅπου σῆς καὶ βρῶσις ἀφα- || **ς' 19 - 25**
νίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι· θησαυ-
ρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σῆς οὔτε
βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διαρύσσουσιν οὐδὲ
κλέπτουσιν· ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ
ἡ καρδιά ὑμῶν. Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστὶν ὁ ὀφθαλμὸς·
ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμὸς σου ἀπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν
ἔσται· ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμὸς σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου
σκοτεινὸν ἔσται. Εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστί, τὸ σκό-
τος πόσον ; Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεῖν· ἢ γὰρ
τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται
καὶ τοῦ ἐτέρου καταφρονήσει. Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεῖν
καὶ μαμωνᾷ.

Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε || **Αἱ μέριμναι τοῦ βίου** 5' 25 - 34
 τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε καὶ τί πίη-
 τε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσθηθε· οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖον
 ἐπι τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος ; Ἐμβλέψατε
 εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπειρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν
 οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος
 τρέφει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν ; Τίς δὲ ἐξ
 ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ
 πῆχυν ἓνα ; **Καὶ** περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε ; καταμάθετε
 τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει· λέγω
 δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομῶν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβά-
 λητο ὡς ἐν τούτων. Εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ, σήμερον ὄν-
 τα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ Θεὸς οὕτως ἀμφιεν-
 νουσιν, οὐ πολλῶ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι ; Μὴ οὖν μεριμνή-
 σητε λέγοντες, τί φάγωμεν ἢ τί πίωμεν ἢ τί περιβαλώμεθα ;
 Πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν
 ὁ οὐράνιος ὅτι χρῆζετε τούτων ἀπάντων. Ζητεῖτε δὲ πρῶτον
 τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα
 πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔ-
 ριον· ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς· ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ
 ἡ κακία αὐτῆς.

Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε· ἐν ᾧ γὰρ || **Ἡ κατάκρισις**
 κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε, καὶ || 5' 1 - 6
 ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν. Τί δὲ βλέπεις τὸ
 κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ
 σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς ; Ἡ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ
 σου, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ
 ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου ; Ὑποκριτά, ἐκβαλε πρῶ-
 τον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκ-
 βαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Μή δώτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσί μηδὲ || **Ὁ σεβασμὸς πρὸς**
βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἐμ- || **τὰ ἅγια** ζ' 6-7
προσθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν
τοῖς ποσὶν αὐτῶν καὶ στραφέντες ρήξωσιν ὑμᾶς.

Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζη- || **Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσε-**
τεῖτε, καὶ εὐρήσετε, κρούετε, || **ται ὑμῖν** ζ' 7-13
καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν· πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζη-
τῶν εὐρίσκει καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. "Ἡ τίς ἐστὶν ἐξ
ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον
ἐπιδώσει αὐτῷ ; Καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει
αὐτῷ ; Εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ
διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ
ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτουῦσιν αὐτόν ; Πάντα
οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ
ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ νόμος καὶ οἱ προφηταί.

Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι || **Ἡ στενὴ ὁδὸς**
πλατεῖα ἢ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἢ || **ἔστι** ζ' 13-15
ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσὶν οἱ εἰ-
σερχόμενοι δι' αὐτῆς. Τί στενὴ ἢ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἢ
ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκον-
τες αὐτήν !

Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπρο- || **Οἱ ψευδοδιδά-**
φητῶν, ὅτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς || **σκαλοὶ** ζ' 15-21
ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσὶ λύκοι ἄρπαγες. Ἀπὸ
τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. Μὴ τι συλλέγουσιν
ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα ; Οὕτω πᾶν
δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ, τὸ δὲ σαπρὸν δέν-
δρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. Οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν

καρπούς πονηρούς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρπούς ...
λοὺς ποιεῖν. Πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκό-
πτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. Ἄραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐ-
τῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε Κύ- || **Οἱ ποιηταὶ τῶν λόγων**
ριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βα- || **τοῦ Κυρίου ζ' 21-24**
σιλείαν τῶν οὐρανῶν ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου,
τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Πολλοὶ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· Κύριε
Κύριε, οὐ τῷ σῶ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῶ ὀνόματι
δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῶ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς
ἐποιήσαμεν ; Καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐδέποτε ἔγνω
ὁμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.

Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς || **Οἰκία ἐπὶ τῆς πέτρας**
λόγους τούτους καὶ ποιεῖ αὐ- || **καὶ οἰκία ἐπὶ τῆς ἄμ-**
τούς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονί- || **μου ζ' 24-29**
μου, ὅστις ὠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν· καὶ
κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἤλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνε-
μοι καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε· τεθε-
μελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. Καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς
λόγους τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ
μωρῷ, ὅστις ὠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον·
καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἤλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ
ἄνεμοι καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσε, καὶ ἦν
ἡ πτώσις αὐτῆς μεγάλη.

Καὶ ἐγένετο ὅτε συνετέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τού-
τους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ἦν γὰρ
διδάσκων αὐτούς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον τὸν Εὐαγγελιστήν,
Mign. E.Π. 57 - 58, 323, 324.

« Κατέβη γὰρ ἡ βροχὴ, φησίν, ἤλθον οἱ ποταμοί, ἔπνευσαν οἱ ἄνε-

μοι, και προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, και οὐκ ἔπεσε· τεθεμελιωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν »· βροχὴν ἐνταῦθα και ποταμούς και ἀνέμους μεταφορικῶς τὰς ἀνθρωπίνας λέγων συμφορὰς και δυσπραγίας, οἷον συκοφαντίας, ἐπιβουλὰς, πένθη, θανάτους, οἰκειῶν ἀποβολὰς, ἀλλοτρίων ἐπηρείας, πάντα ὅσα ἂν εἴποι τις τὰ ἐν τῷ βίῳ κακὰ. Ἄλλ' οὐδενὶ εἴκει, φησίν, ἢ τοιαύτῃ ψυχῇ· τὸ δὲ αἷτιον, ὅτι ἐπὶ τῆς πέτρας τεθεμελιώται. Πέτραν δὲ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἑαυτοῦ διδασκαλίας καλεῖ. Καὶ γὰρ πέτρας ἰσχυρότερα τὰ προστάγματα, ὑψηλότερον πάντων ποιούντα τῶν ἀνθρωπίνων κυμάτων. Ὁ γὰρ ταῦτα μετὰ ἀκριβείας φυλάττων, οὐκ ἀνθρώπων περιέσται μόνον ἐπηρεαζόντων, ἀλλὰ και αὐτῶν τῶν δαιμόνων ἐπιβουλευόντων αὐτῷ. Καὶ ὅτι οὐ κόμπος τὰ εἰρημένα, μάρτυς ἡμῖν ὁ Ἰώβ, πάσας δεξάμενος τοῦ διαβόλου τὰς προσβολὰς, και μείνας ἀκίνητος· μαρτυρήσειαν δ' ἂν και οἱ ἀπόστολοι, τῶν κυμάτων τῆς οἰκουμένης προσρηγνυμένων αὐτοῖς, και δῆμων και τυράννων, και οἰκειῶν και ἀλλοτρίων, και δαιμόνων και διαβόλου, και πάσης μηχανῆς κινηθείσης, πέτρας στερεότερον στάντες, και ταῦτα πάντα διαλύσαντες. Τί τοίνυν τοῦ βίου τούτου μακαριώτατον γένοιτ' ἂν; Τοῦτο γὰρ οὐ πλοῦτος, οὐ σώματος ἰσχύς, οὐ δόξα, οὐ δυναστεία, οὐκ ἄλλο οὐδὲν ὑποσχέσθαι δύνησεται, ἀλλ' ἢ τῆς ἀρετῆς κτῆσις μόνῃ.

Β. ΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΑΣΙΛΕΙΑΝ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ

α'. Ἡ ἀλαζονεία, οἱ ἐγωῖσμοὶ και ἡ φιλοδοξία

9. Ὁ τελώνης και ὁ Φαρισαῖος

(Λουκ. ιη' 9 - 15)

Εἶπε δὲ και πρὸς τινὰς τοὺς πεποι- || Οὐκ εἰμὶ ὡσπερ
 ἠθότας ἐφ' ἑαυτοῖς ὅτι εἰσὶ δίκαιοι, || οἱ λοιποὶ τῶν ἀν-
 και ἐξουθενοῦντας τοὺς λοιπούς, τὴν πα- || θρώπων ιζ' 11
 ραβολὴν ταύτην· ἀνθρωποὶ δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερόν προ-
 σεύξασθαι, ὁ εἷς Φαρισαῖος και ὁ ἕτερος τελώνης. Ὁ Φαρι-
 σαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχετο· ὁ Θεός, εὐχα-
 ριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμὶ ὡσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀρ-

παγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης· νηστεύω δις τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι. Καὶ ὁ τελώνης μακρόθεν ἐστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπάραι, ἀλλ' ἔτυπεν εἰς τὸ στήθος αὐτοῦ λέγων· ὁ Θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἢ γὰρ ἐκεῖνος· ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

10. Αἱ πρωτοκλισίαι

(Λουκ. ιδ' 7 - 12)

Ελεγε δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους || Ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται ιδ' 11 παραβολήν, ἐπέχων πῶς τὰς || πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς· ὅταν κληθῆς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῆς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου ἢ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἔλθῶν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας ἐρεῖ σοι· δὸς τούτῳ τόπον· καὶ τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνῃς τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν. Ἄλλ' ὅταν κληθῆς, παρευθεὶς ἀνάπεσον εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκὼς σε εἴπῃ σοι· φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον· τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σοι. Ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ἀνάπτυξις τῶν πρὸς Ρωμ. ι' 11 - 13, περὶ κενοδοξίας, Mign. E.Π. 60, 568 - 570.

Ἄλλ' οὐδὲν κενοδοξίας χεῖρον αὕτη γάρ, αὕτη μάλιστα πάντων τοὺς ἀνθρώπους ἀπώλεσε. Διὸ καὶ ὁ Χριστὸς αὐτοῖς ἔλεγε· « πῶς δύνασθε πιστεύειν, δόξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες ; » Αὕτη μετὰ τῆς ἀπωλείας πολὺν καὶ τὸν γέλωτα ἐπάγει, καὶ πρὸ τῆς κολάσεως τῆς ἐκεῖ, μυρίοις ἐνταῦθα περιβάλλει δεινοῖς..... Τί τοίνυν ταύτης δαπανηρότερον ; Τί δὲ αἰσχροτέρου γένοιτ' ἂν καὶ δυσκολώτερον ; Ὅτι μὲν γὰρ δαπανηρὸν τὸ νό-

σημα τοῦτο, δῆλόν ἐκ τῶν ἀναλισκόντων εἰκῆ καὶ μάτην ἐν θεάτροις καὶ ἵπποδρομίαις καὶ ἄλλαις τοιαύταις ἀκαίροις φιλοτιμίαις· ἐκ τῶν τὰς οἰκίας οἰκοδομούντων τὰς λαμπράς καὶ πολυτελεῖς, καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ εἰς περιουσίαν κατασκευαζόντων ἀνόητον, ἅπερ οὐκ ἔστιν ἐπελθεῖν τῷ λόγῳ νῦν. "Ὅτι δὲ δαπανηρὸν ὄντα καὶ πολυτελεῖ τὸν οὕτω νοσοῦντα, καὶ ἄρπαγα καὶ πλεονέκτην εἶναι ἀνάγκη, παντί που δῆλον. "Ἴνα γὰρ ἔχη τῷ θηρίῳ παρέχειν τροφήν, εἰς τὴν τῶν ἄλλων οὐσίαν τὰς ἑαυτοῦ ρίπτει χειῖρας..... Καὶ ὁ ἔσμος τῶν οἰκετῶν, καὶ οἱ χρυσοφοροῦντες βάρβαροι, καὶ οἱ παράσιτοι, καὶ οἱ κόλακες, καὶ τὰ ἀργυρένδετα ὀχήματα, καὶ τὰ ἄλλα τὰ τούτων καταγελαστότερα, οὐχ ἡδονῆς ἕνεκεν οὐδὲ χρείας τινὸς γίνεται, ἀλλ' ἡ κενοδοξίας μόνης..... Καίτοι γε εἰ δόξης καὶ ἐπαίνων ἐρᾶς, φεῦγε τὸν παρ' ἀνθρώπων ἔπαινον, καὶ τότε ἐπιτεύξη δόξης· ἀποστράφηθι τὰς εὐφημίας, καὶ τότε μυρίων ἀπολαύεις τῶν ἐπαίνων καὶ παρὰ Θεῷ, καὶ παρ' ἀνθρώποις. Οὐδένα γὰρ οὕτω δοξάζειν εἰώθαμεν ὡς τὸν ὑπερορῶντα δόξης, οὐδὲ ἐπαινεῖν καὶ θαυμάζειν ὡς τὸν καταφρονοῦντα τοῦ θαυμάζεσθαι καὶ ἐπαινεῖσθαι.

11. Οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ αἱ φιλοδοξίαι των

(*Μαθ. κ' 20 - 29*)

Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς προσκυνούσα καὶ αἰ-
 τοῦσά τι παρ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· τί θέλεις; λέγει αὐτῷ· εἰπέ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοὶ μου εἰς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἰς ἐξ εὐωνύμων σου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. Δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν, ἢ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι; λέγουσιν αὐτῷ· δυνάμεθα. Καὶ λέγει αὐτοῖς· τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε· τὸ δὲ καθίσει ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἠτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐ-

Ἄς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν
 εἶναι πρῶτος, ἔσται
 ὑμῶν δούλος κ' 27

τούς εἶπεν· οἶδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἔθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. Οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὅς ἐάν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔσται ὑμῶν διάκονος, καὶ ὅς ἐάν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται ὑμῶν δοῦλος· ὡς περ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

12. Μέγας εἶναι ὁ ἔχων ψυχὴν παιδικήν

(*Μαθ. ιη' 1 - 6*)

Εν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες· τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν; Καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς παιδίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδιά, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὅστις οὖν ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Καὶ ὅς ἐάν δέξῃται παιδίον τοιοῦτον ἐν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται.

Τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν; *ιη' 1*

β' . Ὁ πλοῦτος, αἱ μέμναι καὶ τὰ ἐγκόσμια ἀγαθὰ

13. Ὁ πλούσιος νεανίσκος

(*Μάρκ. ι' 17 - 28*)

Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδὸν προσδραμῶν εἰς καὶ γονυπετήσας αὐτὸν ἐπήρωτα αὐτόν· διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰμὴ εἰς ὁ

Πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελεύσονται! *ι' 23*

Θεός. Τὰς ἐντολάς οἶδας· μὴ μοιχεύσης, μὴ φονεύσης, μὴ κλέψης, μὴ ψευδομαρτυρήσης, μὴ ἀποστερήσης, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ· διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ ἠγάπησεν αὐτὸν καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἔν σε ὑστερεῖ· εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὑπάγε, ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι, ἄρας τὸν σταυρὸν σου. Ὁ δὲ στυγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. Καὶ περιβλεψάμενος ὁ Ἰησοῦς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελεύσονται! Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς· τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστι τοὺς πεποιοῦτας ἐπὶ χρήμασιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν· εὐκοπώτερον ἐστὶ κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς ραφίδος εἰσελθεῖν ἢ πλοῦσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν. Οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσαντο λέγοντες πρὸς ἑαυτούς· καὶ τίς δύναται σωθῆναι; Ἐμβλέψας αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγει· παρὰ ἀνθρώποις, ἀδύνατον, ἀλλ' οὐ παρὰ Θεῷ πάντα γὰρ δυνατὰ ἐστὶ παρὰ τῷ Θεῷ.

14. Ὁ ἄφρων πλούσιος

(Λουκ. ιβ' 13 - 22)

Εἶπε δὲ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου· || Ἄναπαύου, φάγε, πῖε, εὐφραίνου ιβ' 19
διδάσκαλε, εἰπέ τῷ ἀδελφῷ μου ||
μερίσασθαι τὴν κληρονομίαν μετ' ἐμοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ἄνθρωπε, τίς με κατέστησε δικαστὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς; Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας· ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἢ ζῶῃ αὐτοῦ

ἐστὶν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ. Εἶπε δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτούς λέγων· ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα· καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ λέγων· τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου; Καὶ εἶπε· τοῦτο ποιήσω· καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γεννήματά μου καὶ τὰ ἀγαθὰ μου, καὶ ἔρω τῇ ψυχῇ μου· ψυχῆ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Θεός· ἄφρον, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἠτοίμασας τίνι ἔσται; Οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς Θεὸν πλουτῶν.

15. Τὸ Μέγα Δεῖπνον

(Λουκ. ιδ' 15 - 25)

Ακούσας δὲ τις τῶν συνανακει-
 μένων ταῦτα εἶπεν αὐτῷ· μα-
 κάριος ὃς φάγεται ἄριστον ἐν τῇ
 βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ἀνθρώπος τις ἐποίησε
 δεῖπνον μέγα καὶ ἐκάλεσε πολλούς. Καὶ ἀπέστειλε τὸν δού-
 λον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις· ἔρ-
 χεσθε, ὅτι ἤδη ἔτοιμά ἐστι πάντα. Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς
 παραιτεῖσθαι πάντες. Ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ· ἀγρὸν ἠγό-
 ρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε,
 ἔχε με παρητημένον. Καὶ ἕτερος εἶπε· ζεύγη βοῶν ἠγόρασα
 πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά· ἐρωτῶ σε, ἔχε με
 παρητημένον. Καὶ ἕτερος εἶπε· γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ
 τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. Καὶ παραγενόμενος ὁ δούλος ἐκεῖ-
 νος ἀπήγγειλε τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. Τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰ-
 κοδεσπότης εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ· ἐξέλθε ταχέως εἰς τὰς
 πλατείας καὶ ρύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀνα-

Ἄγρὸν ἠγόρασα . . .
 ἔχε με παρητημένον
 ιδ' 18

πήρους καὶ χωλοὺς καὶ τυφλοὺς εἰσάγαγε ὧδε. Καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος· κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστί. Καὶ εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τὸν δοῦλον· ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεταιί μου τοῦ δεῖπνου.

Κυρίλλου, Ἀρχιεπ. Ἀλεξανδρείας, ἐξήγησις εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον, Mign. E.II. 72, 789.

« Ἐρχεσθε, ὡς ἤδη ἔτοιμά ἐστι πάντα ». Ἠτοίμασε γὰρ τοῖς ἐπὶ γῆς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ ἐν Χριστῷ τὰ δι' αὐτοῦ τῷ κόσμῳ δεδωρημένα ἀγαθὰ, ἀμαρτιῶν ἀπόθεσιν, Πνεύματος Ἁγίου μέθεξιν, υἰοθεσίας λαμπρότητα, βασιλείαν οὐρανῶν. Ἐπὶ ταῦτα κέκληκεν ὁ Χριστός, διὰ τῶν εὐαγγελικῶν θεσπισμάτων, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων, τὸν Ἰσραήλ. Ἄρα τεθαυμάκασι τοῦ κεκληκότος τὴν ἡμερότητα, τοῦ διακονούντος τῇ κλήσει τὴν οικονομίαν; Οὐ μὲν οὖν ἀλλ' ἠτίμασαν καὶ τὸν καλοῦντα καὶ τὸν ἀπεσταλμένον· καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραπεῖσθαι πάντες, τουτέστιν ἐξ ἑνὸς συνθήματος.

16. Ὁ Πλούσιος καὶ ὁ πτωχὸς Λάζαρος

(Λουκ. ις' 19 - 31)

Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς ις' 19 πορφύραν καὶ βύσσον εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. Πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἠλκωμένος καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιγίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειγον τὰ ἔλκη αὐτοῦ. Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ· ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη. Καὶ ἐν τῷ ἄδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὄρᾳ τὸν Ἀβραάμ ἀπὸ μακρόθεν καὶ Λάζαρον ἐν

τοῖς κόλποις αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπε· πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με καὶ πέμψον Λάζαρον ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. Εἶπε δὲ Ἀβραάμ· τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακὰ· νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι· καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἐνθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν. Εἶπε δέ· ἐρωτῶ οὖν σε, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου· ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς· ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασιάνου. Λέγει αὐτῷ Ἀβραάμ· ἔχουσι Μωϋσέα καὶ τοὺς προφῆτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. Ὁ δὲ εἶπεν· οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ, ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῆ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν. Εἶπε δὲ αὐτῷ· εἰ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ πεισθήσονται.

17. Ἡ Μάρθα

(Λουκ. ι' 38 - 42)

Εγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά. Γυνὴ δέ

Μεριμνᾶς καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλὰ· ἐνὸς δέ ἐστι χρεῖα

ι' 41

τις ὀνόματι Μάρθα ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. Καὶ τῆδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη Μαρία, ἣ καὶ παρακαθίσασα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ ἤκουε τὸν λόγον αὐτοῦ. Ἡ δὲ Μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν· ἐπιστᾶσα δὲ εἶπε· Κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφὴ μου μόνην με κατέλιπε διακονεῖν; εἶπε οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται. Ἀπο-

κριθείς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Μάρθα Μάρθα, μεριμνᾷς καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά· ἑνὸς δὲ ἐστὶ χρεία· Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς.

Εγὼ γὰρ ἔμαθον ἐν οἷς εἰμι || **Λιτότης καὶ αὐτάρκεια**
αὐτάρκῃς εἶναι. Οἶδα καὶ || *Φιλιπ. δ' 11 - 14*

ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν· ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι· πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ.

Εστι δὲ πορισμὸς μέγας ἢ εὐσέ- || *1 Τιμ. ς' 6 - 11*
βεια μετὰ αὐταρκείας. Οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα· ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα. Οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβεράς, αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν. Ρίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινες ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύνας πολλαῖς.

Γ' Ο ΚΥΡΙΟΣ ΚΑΛΕΙ ΠΛΗΣΙΟΝ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥΣ, ΤΟΥΣ
ΤΑΠΕΙΝΟΥΣ ΚΑΙ ΚΟΥΡΑΣΜΕΝΟΥΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ

18. Τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον

(*Λουκ. ιε' 1 - 8*)

Ησαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάν- || **Οὗτος ἁμαρτωλὸς**
τες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρ- || **προσδέχεται καὶ συν-**
τωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ. Καὶ διεγόγ- || **εσθίει αὐτοῖς** *ιε' 2*
γυζον οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες ὅτι οὗτος

ἀμαρτωλοὺς προσδέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγων· τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα, καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐ καταλείπει τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς ἕως οὗ εὔρη αὐτό; Καὶ εὐρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ χαίρων, καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας λέγων αὐτοῖς· συγχάρητέ μοι ὅτι εὔρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός. Λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτω χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῷ μετανοοῦντι ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα δικαίοις, οἵτινες οὐ χρεῖαν ἔχουσι μετανοίας.

19. Ἡ ἀπολεσθεῖσα δραχμὴ

(Λουκ. ιε' 8 - 11)

Η τίς γυνὴ δραχμάς ἔχουσα δέκα, || Συγχάρητέ μοι ὅτι
 ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, || εὔρον τὴν δραχμὴν
 οὐχὶ ἄπτει λύχνον καὶ σαροῖ τὴν || ἢν ἀπώλεσα ιε' 9
 οἰκίαν καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς ἕως ὅτου εὔρη; Καὶ εὐροῦσα συγ-
 καλεῖ τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας λέγουσα· συγχάρητέ μοι
 ὅτι εὔρον τὴν δραχμὴν ἢν ἀπώλεσα. Οὕτω, λέγω ὑμῖν, χαρὰ
 γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῷ
 μετανοοῦντι.

20. Ὁ ἄσωτος υἱὸς

(Λουκ. ιε' 11 - 32)

Εἶπε δέ· ἄνθρωπός τις εἶχε δύο || Πάτερ, ἡμάρτον εἰς
 υἱοῦς. Καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος || τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώ-
 αὐτῶν τῷ Πατρὶ· Πάτερ, δός μοι || πιὸν σου ιε' 18
 τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. Καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον.
 Καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος

υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως. Δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. Καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἐνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους. Καὶ ἐπεθύμει γεμίσει τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν εἶπε· πόσοι μισθιοὶ τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῶ ἀπόλλυμαι! Ἄναστās πορευσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῷ· πάτερ, ἤμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου· οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱὸς σου· ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου. Καὶ ἀναστās ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. Ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος εἶδεν αὐτὸν ὁ πατήρ αὐτοῦ καὶ ἐσπλαγχνίσθη, καὶ δραμῶν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱός· πάτερ, ἤμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱὸς σου. Εἶπε δὲ ὁ πατήρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας, καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν, ὅτι οὗτος ὁ υἱὸς μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὐρέθη. Καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν, καὶ προσκαλεσάμενος ἓνα τῶν παιδῶν ἐπυνθάνετο τί εἶη ταῦτα. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἦκει καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτόν ἀπέλαβεν. Ὁργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. Ὁ οὖν πατήρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί· ἰδοὺ τосαῦτα ἔτη δουλεύω

σαι και οὐδέποτε ἐντολήν σου παρήλθον, και ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ· ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος, ὁ καταφαγὼν σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν, ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, και πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστίν· εὐφρανθῆναι δὲ και χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν και ἀνέζησε, και ἀπολωλώς ἦν και εὐρέθη.

21. Ὁ ζυγὸς τοῦ Κυρίου ἑλαφρὸς

(Ματθ. ια' 28-30)

Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες και πεφορτισμένοι, || "Αρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὑμᾶς ια' 29
καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς. "Αρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὑμᾶς και μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶξός εἰμι και ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, και εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν· ὁ γὰρ ζυγὸς μου χρηστὸς και τὸ φορτίον μου ἑλαφρόν ἐστίν.

22. Διατὶ ὁ Κύριος συνανεστρέφετο μετὰ ἀμαρτωλῶν

(Ματθ. θ' 10-14)

Και ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, και ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι και ἀμαρτωλοὶ ἐλθόντες συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ και τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. Και ἰδόντες οἱ Φαρισαῖοι εἶπον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· διατὶ μετὰ τῶν τελωνῶν και ἀμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας εἶπεν αὐτοῖς· οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. Πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστίν ἔλεον θέλω και οὐ θυσίαν. Οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἀμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

23. Ποία ἡ μεγίστη τῶν ἐντολῶν

(Μάρκ. ιβ' 28 - 35)

Καὶ προσελθὼν εἰς τῶν γραμματέων, ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, ἰδὼν ὅτι καλῶς αὐτοῖς ἀπεκρίθη, ἐπηρώτησεν αὐτόν· ποία

ἐστὶ πρώτη πάντων ἐντολή; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ ὅτι πρώτη πάντων ἐντολή· ἄκουε, Ἰσραήλ, Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν Κύριος εἷς ἐστὶ· καὶ ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. Αὕτη πρώτη ἐντολή. Καὶ δευτέρα ὁμοία, αὕτη· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Μείζων τούτων ἄλλη ἐντολή οὐκ ἐστὶ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεὺς· καλῶς, διδάσκαλε, ἐπ' ἀληθείας εἶπας ὅτι εἷς ἐστὶ Θεὸς καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ· καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτόν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν πλεῖον ἐστὶ πάντων τῶν ὀλοκαυτωμάτων καὶ θυσιῶν. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἰδὼν ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ· οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτόν ἐπερωτῆσαι.

Ἀγαπήσεις Κύριον
τὸν Θεόν σου... καὶ
τὸν πλησίον σου ὡς
σεαυτόν ιβ' 30 - 31

24. Ὁ ἐλεήμων Σαμαρεῖτης

(Λουκ. ι' 25 - 38)

Καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη ἐκπειράζων αὐτόν καὶ λέγων· διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομή-

Τί ποιήσας ζωὴν
αἰώνιον κληρο-
νομήσω ; ι' 25

σω; Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν· ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σευτόν· εἶπε δὲ αὐτῷ· ὀρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποιεὶ καὶ ζήσῃ. Ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν ἑαυτὸν εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ τίς ἐστί μου πλησίον; Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλήμ εἰς Ἱεριχώ, καὶ λησταῖς περιέπεσεν· οἱ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα. Κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεὺς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρῆλθεν. Ὁμοίως δὲ καὶ Λευΐτης γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἔλθων καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθε. Σαμαρείτης δὲ τις ὁδεύων ἦλθε κατ' αὐτόν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη, καὶ προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον, ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ· καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθὼν, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅ,τι ἂν προσδαπανήσης, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι. Τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν πλησίον δοκεῖ σοι γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς ληστάς; Ὁ δὲ εἶπεν· ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· πορεύου καὶ σὺ ποιεὶ ὁμοίως.

25. Ὁ ὕμνος τῆς ἀγάπης ὑπὸ τοῦ Ἀπ. Παύλου

(1 Κορ. ιγ' 1 - 13)

Εὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. Καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια

πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμι. Καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελούμαι. Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. Εἴτε δὲ προφητεῖαι, καταργηθήσονται· εἴτε γλῶσσαι, παύσονται· εἴτε γνῶσις, καταργηθήσεται. Ἐκ μέρους δὲ γινώσκομεν καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν· ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. Ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην· ὅτε δὲ γέγονα ἀνὴρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

26. Ἡ ἀγάπη ἐν τῇ Χριστιανικῇ οἰκογενείᾳ

(Ἐφεσ. ε' 22 - 23, ζ' 1 - 10)

Αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίους ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε ὡς τῷ Κυρίῳ, ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐστὶ κεφαλὴ τῆς γυναικός, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, καὶ αὐτὸς ἐστὶ σωτὴρ τοῦ σώματος. Ἄλλ' ὡσπερ ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ Χριστῷ, οὕτω καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίους ἀνδράσιν ἐν παντί. Οἱ ἄνδρες ἀγαπάτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν

Οἱ σύζυγοι
ε' 22 - 33

καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἀγιασῇ καθα-
 ρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι, ἵνα παραστήσῃ αὐ-
 τὴν ἑαυτῷ ἐνδοξον τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ
 ρυτίδα ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος.
 Οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας
 ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. Ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα
 ἑαυτὸν ἀγαπᾷ· οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν,
 ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ Κύριος τὴν
 ἐκκλησίαν· ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρ-
 κὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ· ἀντὶ τούτου καταλεί-
 ψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προ-
 σκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο
 εἰς σάρκα μίαν. Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ
 λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ
 καθ' ἓνα ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς
 ἑαυτόν, ἢ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

Τὰ τέκνα ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν || **Τὰ τέκνα**
 ἐν Κυρίῳ· τοῦτο γὰρ ἐστὶ δίκαιον. Τίμα || **ς' 1-4**
 τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἣτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη
 ἐν ἐπαγγελίᾳ, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἔση μακροχρόνιος ἐπὶ
 τῆς γῆς.

Καὶ οἱ πατέρες μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα || **Οἱ γονεῖς**
 ὑμῶν, ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ || **ς' 4-5**
 καὶ νοθεσίᾳ Κυρίου.

Οἱ δοῦλοι ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ || **Οἱ ὑπηρέται**
 σάρκα μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐν || **ς' 5-9**
 ἀπλότῃ τῆς καρδίας ὑμῶν ὡς τῷ Χριστῷ, μὴ κατ' ὀφθαλ-
 μοδουλίαν ὡς ἄνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ὡς δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ,

ποιούντες τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐκ ψυχῆς, μετ' εὐνοίας δουλεύοντες ὡς τῷ Κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες ὅτι ὁ ἕαν τι ἕκαστος ποιήσῃ ἀγαθόν, τοῦτο κομιεῖται παρὰ τοῦ Κυρίου, εἴτε δοῦλος εἴτε ἐλεύθερος.

Καὶ οἱ κύριοι τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτούς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμῶν αὐτῶν ὁ Κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωποληψία οὐκ ἔστι παρ' αὐτῷ. || **Οἱ κύριοι**
ε' 9-10

27. Τὰ καθήκοντα τοῦ Χριστιανοῦ πρὸς τὰς Ἀρχάς (Ρωμ. ιγ' 1 - 11)

Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. Οὐ γὰρ ἐστὶν ἐξουσία εἰ μὴ ὑπὸ Θεοῦ· αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσὶν. Ὡστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν· οἱ δὲ ἀνθεστηκότες ἑαυτοῖς κρῖμα λήφονται. Οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν. Θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποιεῖ, καὶ ἔξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς· Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστὶ σοι εἰς τὸ ἀγαθόν. Ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῆς, φοβοῦ· οὐ γὰρ εἰκῆ τὴν μάχαιραν φορεῖ. Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν εἰς ὀργήν, ἐκδικῶν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι. Διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε· λειτουργοὶ γὰρ Θεοῦ εἰσὶν εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες. Ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς, τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον, τῷ τὸ τέλος τὸ τέλος, τῷ τὸν φόβον τὸν φόβον, τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμὴν. Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους

ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον νόμον πεπλήρωκε· τὸ γὰρ οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἕτερα ἐντολή, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν. Ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται· πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, περὶ τοῦ καθήκοντος τῆς ὑποταγῆς εἰς τὰς Ἀρχάς, Ρωμ. γ' 1), Mign. E.Π. 60, 613, 615.

Πολὺν τοῦ πράγματος τούτου ποιεῖται λόγον (ὁ Παῦλος) καὶ ἐν ἑτέραις ἐπιστολαῖς, καθάπερ, τοὺς οἰκέτας τοῖς δεσπόταις, οὕτω καὶ τοὺς ἀρχομένους τοῖς ἄρχουσιν ὑποτάσσαν. Ποιεῖ δὲ τοῦτο, δεικνύς ὡς οὐκ ἐπὶ ἀνατροπῇ τῆς κοινῆς πολιτείας ὁ Χριστὸς τοὺς παρ' αὐτοῦ νόμους εἰσήγαγεν, ἀλλ' ἐπὶ διορθώσει βελτίονι.... Ἐπειδὴ γὰρ τὸ ὁμότιμον μάχην πολλάκις εἰσάγει, πολλὰς ἐποίησε (ὁ Θεὸς) τὰς ἀρχάς καὶ τὰς ὑποταγὰς, οἷον ὡς ἀνδρὸς καὶ γυναικός, ὡς παιδὸς καὶ πατρός, ὡς πρεσβύτου καὶ νέου, ὡς δούλου καὶ ἐλευθέρου, ὡς ἄρχοντος καὶ ἀρχομένου, ὡς διδασκάλου καὶ μαθητοῦ. Καὶ τί θαυμάζεις ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅπου γε καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος τὸ αὐτὸ τοῦτο πεποίηκεν; Οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα ὁμότιμα πάντα εἰργάσατο, ἀλλὰ τὸ μὲν ἔλαττον, τὸ δὲ κρεῖττον κατεσκεύασε, καὶ τὰ μὲν ἄρχειν τῶν μελῶν, τὰ δὲ ἄρχεσθαι ἐποίησε. Καὶ ἐν τοῖς ἀλόγοις δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο ἴδοι τις ἂν, ὡς ἐν ταῖς μελίσσαις, ὡς ἐν ταῖς γεράνοις, ὡς ἐν ταῖς ἀγέλαις τῶν ἀγρίων προβάτων..... Καὶ γὰρ ἡ ἀναρχία πανταχοῦ κακὸν, καὶ συγχύσεως αἴτιον.

Ε΄ Ο ΠΡΩΤΟΣ ΠΥΡΗΝ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ
ΟΙ ΔΩΔΕΚΑ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ

28. Ἡ ἐκλογή τῶν δώδεκα Ἀποστόλων

(Μάρκ. γ' 13 - 20)

Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος, καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός, καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν. Καὶ ἐποίησε δώδεκα, ἵνα ᾧσι μετ' αὐτοῦ καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν καὶ

κονιορτόν τῶν ποδῶν ὑμῶν. Ἄμην λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῆ Σοδόμων καὶ Γομόρρας ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. Ἴδου ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί. Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς· καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν. Ὅταν δὲ παραδώσωσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσετε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσετε. Οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς· καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. Ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην· ἀμην γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. Οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον οὐδὲ δούλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. Ἄρκετόν τῳ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ τῳ δούλῳ ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. Εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβούλ ἐκάλεσαν, πόσω μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ; Μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς· οὐδὲν γὰρ ἔστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτόν ὃ οὐ γνωσθήσεται. Ὁ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἶπατε ἐν τῷ φωτί, καὶ ὃ εἰς τὸ οὐδὲ ἀκούετε, κηρύττετε ἐπὶ τῶν δωματίων. Καὶ μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτείνειν· φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γέεννῃ. Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν.

Ἰμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημένοι εἰσί. Μὴ οὖν φοβηθῆτε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς. Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω καὶ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς· ὅστις δ' ἂν ἀρνήσῃται με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν καὶ ἐν οὐρανοῖς. Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. Ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ νόμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς· καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ. Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὁς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. Ὁ εὐρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὐρήσει αὐτήν. Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. Ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου μισθὸν προφήτου λήψεται, καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου μισθὸν δικαίου λήψεται. Καὶ ὁς ἐὰν ποτίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὑπόμνημα εἰς Ματθαῖον· ἀνάπτυξις τοῦ ρητοῦ «Μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν», Mign. E.Π. 57 - 58, 405.

Πάλιν τὰ φορτικώτερα τίθησι καὶ μετὰ πολλῆς τῆς περιουσίας· καὶ ὅπερ ἐμελλον ἀνθυποφέρειν, τοῦτο προλέγει. Ἰνα γὰρ μὴ ταῦτα ἀκούοντες λέγωσι· Διὰ τοῦτο οὖν παραγέγονας, ὥστε καὶ ἡμᾶς ἀνελεῖν καὶ τοὺς ἡμῖν πειθόμενους, καὶ πολέμου τὴν γῆν ἐμπλῆσαι; πρότερον αὐτὸς φησιν· «οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν». Πῶς οὖν αὐτοῖς ἐπέταξεν εἰς ἐκάστην οἰκίαν εἰσιοῦσιν εἰρήνην ἐπιλέγειν; πῶς

δὲ καὶ οἱ ἄγγελοι ἔλεγον, « Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ; » πῶς δὲ καὶ οἱ προφῆται πάντες τοῦτο εὐηγγελίζοντο ; "Οτι τοῦτο μάλιστα εἰρήνη, ὅταν τὸ νενοσηκὸς ἀποτέμνηται, ὅταν τὸ στασιάζον χωρίζηται. Οὕτω γὰρ δυνατὸν τὸν οὐρανὸν τῇ γῆ συναφθῆναι. Ἐπεὶ καὶ ἰατρὸς οὕτω τὸ λοιπὸν διασώζει σῶμα, ὅταν τὸ ἀνιάτως ἔχον ἐκτέμη· καὶ στρατηγός, ὅταν κακῶς ὁμονοῦντας εἰς διάστασιν ἀγάγη..... Οὐ γὰρ πανταχοῦ ὁμόνοια καλόν· ἐπεὶ καὶ λησταὶ συμφωνοῦσιν. Οὐκ ἄρα οὖν τῆς αὐτοῦ προθέσεως τὸ ἔργον, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων γνώμης ὁ πόλεμος. Αὐτὸς μὲν γὰρ ἐβούλετο πάντας ὁμονοεῖν εἰς τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον· ἐπειδὴ δὲ ἐκείνοι διεστασίαζον, πόλεμος γίνεται.

30. Τὰ μαρτύρια τῶν Ἀποστόλων

(1 Κορ. δ' 9 - 14)

Δ
||
||
οκῶ γὰρ ὅτι ὁ Θεὸς ἡμᾶς
||
'Ο Θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀπο-

τοὺς ἀποστόλους ἐσχά-
τόλους ἐσχάτους ἀπέδει-

τους ἀπέδειξεν, ὡς ἐπιθανα-
ξεν, ὡς ἐπιθανατίους,

ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ, καὶ ἀγγέλοις καὶ

ἀνθρώποις. Ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστόν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν

Χριστῷ· ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροὶ· ὑμεῖς ἔνδοξοι,

ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι. Ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινώμεν καὶ δι-

ψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν καὶ κολαφιζόμεθα καὶ ἀστατοῦμεν

καὶ κοπιῶμεν ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσὶ· λοιδορούμενοι

εὐλογοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα, βλασφημούμενοι παρα-

καλοῦμεν· ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάν-

των περίφημα ἕως ἄρτι.



ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Η ΕΚ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ
ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

31. Ὁ Κύριος ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν τῶν ἔργων του

(Ἰωάν. ι' 24 - 26, 37 - 39)

Εκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι
καὶ ἔλεγον αὐτῷ· ἕως πότε τὴν
ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός,
εἰπέ ἡμῖν παρρησίᾳ. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· εἶπον
ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε· τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι
τοῦ πατρός μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.

Εἰ σὺ εἶ ὁ Χρι-
στός, εἰπέ ἡμῖν
παρρησίᾳ ι' 23

Εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετε μοι·
εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε,
ἵνα γινώτε καὶ πιστεύσητε ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατὴρ καὶ ἐγὼ ἐν
αὐτῷ.

32. Ὁ ἐν Κανᾷ γάμος

(Ἰωάν. β' 1 - 12)

Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ· ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον. Καὶ ὑστερήσαντος οἴνου λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν, οἶνον οὐκ ἔχουσι. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; οὔπω ἦκει ἡ ὥρα μου. Λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις· ὅ τι

Καὶ ἐφανέρωσε
τὴν δόξαν αὐτοῦ
β' 11

ἀν λέγη ὑμῖν, ποιήσατε. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαί λίθιναι ἐξ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμόν τῶν Ἰουδαίων, χωροῦσαι ἀνά μετρητάς δύο ἢ τρεῖς. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος. Καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω. Καὶ λέγει αὐτοῖς· ἀντλήσατε νῦν καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ. Καὶ ἤνεγκαν. Ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρικλίνος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον—καὶ οὐκ ἤδει πότεν ἐστίν· οἱ δὲ διάκονοι ἤδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ—φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρικλίνος καὶ λέγει αὐτῷ· πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι, καὶ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσω· σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι. Ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐφάνερωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

33. Ὁ χορτασμός τῶν πεντακισχιλίων

(Ματθ. ιδ' 13 - 22)

Ακούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν· καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων. Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἶδε πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν. Ὀψίας δὲ γενομένης προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος καὶ ἡ ὥρα παρήλθεν· ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· οὐ χρειαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ· οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας. Ὁ δὲ εἶπε· φερέτέ μοι αὐτούς ὧδε. Καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοὺς χόρτους, λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας,

ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. Καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἔχορτάσθησαν, καὶ ἦσαν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις. Οἱ δὲ ἐσθιόντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

34. Ἡ κατάπαυσις τῆς τρικυμίας

(*Μαθ. ιδ' 23 - 34*)



Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι. Ὁψίας δὲ γενομένης μόνος ἦν ἐκεῖ. Τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν, βασιανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος. Τετάρτη δὲ φυλακῆ τῆς νυκτὸς ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν περιπατοῦντα ἐταράχθησαν λέγοντες ὅτι φάντασμα ἐστὶ, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν. Εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων· θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε. Ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπε· Κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με πρὸς σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα. Ὁ δὲ εἶπεν, ἐλθέ. Καὶ καταβάς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ Πέτρος περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα ἐλθεῖν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν ἐφοβήθη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξε λέγων· Κύριε, σῶσόν με. Εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χειρὰ ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ· ὀλιγόπιστε! εἰς τί ἐδίστασας; Καὶ ἐμβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος· οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ λέγοντες· ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς εἶ.

35. Ἡ θεραπεία τοῦ δούλου τοῦ ἑκατοντάρχου

(Ματθ. η' 5 - 14)

Εἰσελθόντι δὲ αὐτῷ εἰς Καπερναοὺμ || **Καὶ ἰάθη ὁ παῖς**
προσηλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος πα- || **αὐτοῦ**
ρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων· Κύριε, ὁ παῖς || **η' 13**
μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς βασανιζό-
μενος. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἐγὼ ἔλθων θεραπεύσω
αὐτόν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος ἔφη· Κύριε, οὐκ εἰμὶ
ἰκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· ἀλλὰ μόνον εἰπέ
λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός
εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω
τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται, καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ
ἔρχεται, καὶ τῷ δούλῳ μου, ποιήσον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.
Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασε καὶ εἶπε τοῖς ἀκολουθοῦ-
σιν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν
εὔρον. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν
ἤξουσι καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ
Ἰακώβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασι-
λείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται
ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰη-
σοῦς τῷ ἑκατοντάρχῳ· ὕπαγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας γενηθήτω
σοι. Καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

36. Ἡ θεραπεία τοῦ παραλυτικοῦ ἐν Καπερναοὺμ

(Μαρκ. β' 1 - 13)

Καὶ εἰσηλθε πάλιν εἰς Καπερναοὺμ || **Οὐδέποτε οὐ-**
δι' ἡμερῶν καὶ ἠκούσθη ὅτι εἰς || **τως εἶδομεν**
οἶκόν ἐστι. Καὶ εὐθέως συνήχθησαν || **β' 12**
πολλοί, ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν· καὶ

ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον. Καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν παραλυτικὸν φέροντες, αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων. Καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγγίσει αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράβαττον, ἐφ' ᾧ ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο. Ἴδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ· τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. Ἦσαν δὲ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ· καθήμενοι καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν· τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός; Καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ ὅτι οὕτως αὐτοὶ διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, εἶπεν αὐτοῖς· τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; Τί ἐστὶν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν, ἔγειρε καὶ ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει; Ἴνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας—λέγει τῷ παραλυτικῷ· σοὶ λέγω, ἔγειρε καὶ ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου. Καὶ ἠγγέρθη εὐθέως, καὶ ἄρας τὸν κράβαττον ἐξῆλθεν ἐναντίον πάντων, ὥστε ἐξίστασθαι πάντας καὶ δοξάζειν τὸν Θεὸν λέγοντας ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἶδομεν.

37. Ἡ θεραπεία τῆς θυγατρὸς τῆς Χαναναίας

(*Μαθ. ιε' 21 - 29*)

Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἄνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος. Καὶ ἰδοὺ γυνὴ Χαναναία ἀπὸ τῶν ὀρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα ἐκραύγασεν αὐτῷ λέγουσα· ἐλέησόν με, Κύριε, υἱὲ Δαυὶδ· ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται. Ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες·

Μεγάλη σου ἡ πίστις·
γενηθήτω σοι ὡς
θέλεις *ιε' 28*

ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὀπισθεν ἡμῶν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ. Ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνησεν αὐτῷ λέγουσα· Κύριε, βοήθει μοι. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. Ἡ δὲ εἶπε· ναί, Κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψυχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις! γενηθήτω σοι ὡς θέλεις. Καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

38. Ἡ ἀνάστασις τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τῆς χήρας

(Λουκ. ζ' 11 - 18)

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐξῆς ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλουμένην Ναὶν· καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοὶ καὶ ὄχλος πολὺς. Ὡς δὲ ἤγγισε τῇ πόλει τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκῶς υἱὸς μονογενῆς τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὕτη ἦν χήρα, καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς ἦν σὺν αὐτῇ. Καὶ ἰδὼν αὐτήν ὁ Κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ καὶ εἶπεν αὐτῇ· μὴ κλαῖε· καὶ προσελθὼν ἤψατο τῆς σοροῦ, οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν, καὶ εἶπε· νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι. Καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς καὶ ἤρξατο λαλεῖν, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ. Ἐλαβε δὲ φόβος πάντας καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεόν, λέγοντες ὅτι προφήτης μέγας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ.

Προφήτης μέγας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν ζ' 16

Κυρίλλου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, κατὰ Λουκ. Mign. E. Π. 72, 609.

Διὰ τί δὲ οὐ λόγῳ μόνον ἐπλήρου τὸ θαῦμα, ἀλλὰ καὶ ἤψατο τῆς σοροῦ ; "Ἴνα γνοίης ὡς ἔστιν ἐνεργὸς πρὸς σωτηρίαν ἀνθρώπου τὸ ἅγιον σῶμα Χριστοῦ· σῶμα γάρ ἐστι ζωῆς, καὶ σὰρξ τοῦ πάντα ἰσχύοντος Λόγου καὶ τὴν αὐτοῦ πεφόρηκε δύναμιν. "Ὡσπερ γὰρ σίδηρος ὁμιλήσας πυρὶ, τὰ πυρὸς ἐνεργεῖ, καὶ τὴν αὐτοῦ χρεῖαν πληροῦ, οὕτως, ἐπειδήπερ ἰδία γέγονε τοῦ Λόγου ἡ σὰρξ τοῦ τὰ πάντα ζωογονοῦντος, διὰ τοῦτο ζωοποιὸς ἔστι καὶ αὕτη, καὶ θανάτου καὶ φθορᾶς ἀναιρετική· ζωοποιὸν γὰρ τὸ σῶμα Χριστοῦ εἶναι πιστεύομεν, ἐπεὶπερ ἔστι τοῦ ζῶντος Λόγου ναὸς τε καὶ ἐνδιαίτημα, πᾶσαν ἔχων αὐτοῦ τὴν ἐνέργειαν. Οὐκ ἠρκέσθη τοίνυν μόνῳ τῷ προστάξει, καίτοι λόγῳ κατορθοῦν εἰθισμένος ὅσαπερ ἂν βούλοιο, ἀλλ' ἐπέτιθει τῇ σορῷ καὶ τὰς χεῖρας, δεικνύς ὡς καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ τὴν ζωοποιὸν ἐνέργειαν ἔχει.

39. Ἡ ἀνάστασις τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰαείρου καὶ ἡ θεραπεία τῆς αἰμορροῦσης γυναικὸς

(Λουκ. η' 40 - 56)

<p>Εγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι τὸν Ἰησοῦν ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν. Καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ ᾧ ὄνομα Ἰάειρος, καὶ αὐτὸς ἀρχὼν τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχε· καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ παρεκάλει αὐτόν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν. Ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτόν οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν. Καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ρύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἣτις ἰατροῖς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον οὐκ ἴσχυσεν ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι, προσελθοῦσα ὀπισθεν ἤψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ρύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τίς ὁ ἀψάμενός μου; ἀρνούμενων δὲ πάντων εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ· ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσίν σε καὶ ἀποθλίβουσι, καὶ λέγεις τίς ὁ ἀψάμενός μου; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· ἤψατό μου τίς· ἐγὼ γὰρ</p>	<p>Ἡ πίστις σου σέσωκέ σε η' 48</p>
---	---

ἔγνω δὴ δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ. Ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθε, τρέμουσα ἤλθε καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ δι' ἣν αἰτίαν ἤψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· θάρσει, θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην. Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχεται τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγων αὐτῷ ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου· μὴ σκύλλε τὸν διδάσκαλον. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ λέγων· μὴ φοβοῦ· μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μητέρα. Ἐκλαίον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. Ὁ δὲ εἶπε· μὴ κλαίετε· οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει. Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν. Αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐφώνησε λέγων· ἡ παῖς, ἐγείρου. Καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα, καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. Καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς. Ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.



ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Η ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΦΗΤΕΙΩΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΣΧΑΤΩΝ
ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΟΤΙ ΗΤΟ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ

40. Ἡ συντέλεια τοῦ κόσμου

(Λουκ. κα' 5 - 25, 34 - 37)



Καί τινων λεγόντων περι-
τοῦ ἱεροῦ ὅτι λίθοις κα-
λοῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσμη-
ται, εἶπε· ταῦτα ἂ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ
ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ ὃς οὐ καταλυθήσεται. Ἐπηρώ-
τησαν δὲ αὐτὸν λέγοντες· διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται,
καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι; Ὁ δὲ εἶπε·
βλέπετε μὴ πλανηθῆτε· πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνό-
ματί μου λέγοντες ὅτι ἐγὼ εἰμι καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε. Μὴ οὖν
πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ
ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῆτε· δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶ-
τον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος. Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς· ἐγερθή-
σεται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, σεισμοὶ τε
μεγάλοι κατὰ τόπους, καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ ἔσονται, φόβη-
τρά τε καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μεγάλα ἔσται. Πρὸ δὲ τού-
των πάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ
διώξουσι παραδίδοντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀγομέ-
νους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου·
ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον. Θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας
ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι· ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν
στόμα καὶ σοφίαν, ἧ οὐ δυνήσονται ἀντειπεῖν οὐδὲ ἀντιστή-
ναι πάντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν. Παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπό

γονέων καὶ συγγενῶν καὶ φίλων καὶ ἀδελφῶν, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν, καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· καὶ θριξὶ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται· ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. Ὅταν δὲ ἴδῃτε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν Ἱερουσαλήμ, τότε γινώτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη, καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρείτωσαν, καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν, ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὐταὶ εἰσι τοῦ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείνας ταῖς ἡμέραις· ἔσται γὰρ τότε ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὀργὴ τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας, καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη, καὶ Ἱερουσαλήμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν.

Στίχ. 34 - 37. Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς μήποτε βαρηθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιοτικάις, καὶ αἰφνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη· ὡς παγίς γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. Ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

41. Ἡ παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων

(Ματθ. κε' 1 - 14)

Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν ἐξῆλθον

Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται κε' 13

εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου. Πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρόνι-

μοι καὶ αἱ πέντε μωραὶ. Αἴτινες μωραὶ λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον· αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν μετὰ τῶν λαμπάδων αὐτῶν. Χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον. Μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν· ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ. Τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν. Αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπον· δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται. Ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι λέγουσαι· μήποτε οὐκ ἀρκέσει ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς. Ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι ἦλθεν ὁ νυμφίος καὶ αἱ ἔτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. Ὑστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι λέγουσαι· κύριε κύριε, ἀνοιξον ἡμῖν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἶδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

42. Ἡ τελικὴ κρίσις

(Ματθ. κε' 31 - 46)

Οταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ

θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ συναχθήσεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφοριεῖ αὐτούς ἀπ' ἀλλήλων ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· δεῦτε οἱ εὐλογη-

Ἔφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε κε' 40

μένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Ἐπεινάσα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με, γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με, ἡσθένησα, καὶ ἐπεσκεψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρὸς με. Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῶ οἱ δίκαιοι λέγοντες· κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν ; Πότε δέ σε εἶδομεν ξένον καὶ συνηγάγομεν, ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν ; Πότε δέ σε εἶδομεν ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθομεν πρὸς σε ; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. Τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων· πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Ἐπεινάσα γάρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με, ξένος ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με, γυμνός, καὶ οὐ περιεβάλετέ με, ἀσθενής καὶ ἐν φυλακῇ καὶ οὐκ ἐπεσκεψασθέ με. Τότε ἀποκριθήσονται καὶ αὐτοὶ λέγοντες· κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα ἢ διψῶντα ἢ ξένον ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διηκονήσαμεν σοι ; Τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς λέγων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, κατὰ Ματθ. Mign. E. II. 57 - 58, 718.

Καὶ σκόπει πῶς κοῦφα ἐπιτάττει. Οὐκ εἶπεν, Ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἀπηλλάξατέ με· ἄρρωστος ἤμην, καὶ ἀνεστήσατέ με· ἀλλ', « ἐπεσκεψασθέ με », καὶ, « ἤλθετε πρὸς με ». Καὶ οὐδὲ ἐν τῷ πεινῆν ἐπαχθὲς τὸ κελεύομενον. Οὐδὲ γὰρ πολυτελῆ ἐζήτει τράπεζαν, ἀλλὰ τὴν χρεῖαν μόνον, καὶ τὴν ἀναγκαίαν τροφήν καὶ ἐζήτει ἐν ἱκέτου σχήματι. Ὡστε

πάντα αὐτοὺς ἰκανὰ κολάσαι· τὸ εὐκόλον τῆς αἰτήσεως, ἄρτος γάρ ἦν· τὸ ἐλεεινὸν τοῦ αἰτοῦντος, πτωχὸς γάρ ἦν· τὸ συμπαθὲς τῆς φύσεως, ἄνθρωπος γάρ ἦν· τὸ ποθεινὸν τῆς ἐπαγγελίας, βασιλείαν γάρ ἐπηγγείλατο· τὸ φοβερὸν τῆς κολάσεως, γέενναν γάρ ἠπέιλησε· τὸ ἀξίωμα τοῦ λαμβάνοντος, Θεὸς γάρ ἦν ὁ διὰ τῶν πτωχῶν λαμβάνων· τὸ ὑπερβάλλον τῆς τιμῆς, ὅτι τοσοῦτον καταβῆναι κατηξίωσε· τὸ δίκαιον τῆς παροχῆς, ἀπὸ γὰρ τῶν ἑαυτοῦ ἐλάμβανεν. Ἀλλὰ πρὸς ἅπαντα ταῦτα ἡ φιλαργυρία καθάπαξ ἐπῆρωσε τοὺς ἀλόντας, καὶ ταῦτα τοσαύτης ἀπειλῆς κειμένης.



ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΤΑ ΠΑΘΗ, Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΛΗΨΙΣ
ΩΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΩΣ ΥΙΟΥ
ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

43. Ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος

(*Ματθ. κς' 17 - 30*)

Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων προσ-
ῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ
λέγοντες αὐτῷ· ποῦ θέλεις ἐτοιμά-
σωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα ; Ὁ δὲ εἶπεν· ὑπάγετε εἰς τὴν
πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα καὶ εἶπατε αὐτῷ· ὁ διδάσκαλος λέγει,
ὁ καιρὸς μου ἐγγύς ἐστι· πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν
μαθητῶν μου. Καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς
ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἠτοίμασαν τὰ πάσχα. Ὁψίας δὲ γενομένης
ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα. Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν εἶπεν·
ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. Καὶ λυπού-

|| Ὁ Διδάσκαλος λέγει,
ὁ καιρὸς μου ἐγγύς
ἐστι κς' 18

μενοι σφόδρα ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν· μήτι ἐγώ, εἶμι Κύριε ; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με παραδώσει. Ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας ὁ παραδιδούς αὐτὸν εἶπε· μήτι ἐγώ εἶμι, ραββί ; λέγει αὐτῷ· σὺ εἶπας. Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν λαβῶν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς καὶ εἶπε· λάβετε φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου· καὶ λαβῶν τὸ ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων· πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ πίνω ἀπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς μου.

44. Ἡ μεγάλη ἀγωνία ἐν Γεσθημανῇ. Σύλληψις τοῦ Κυρίου

(Ματθ. κς' 30 - 57)

Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ἔσθιον τῶν ἐλαιῶν. Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ· γέγραπται γάρ, πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα τῆς ποιμνῆς· μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ δὲ οὐδέποτε σκανδαλισθόσομαι. Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω σοι ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ

Περίλυπός ἐστιν ἡ
ψυχὴ μου ἕως
θανάτου κς' 38

πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρίς ἀπαρνήση με. Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· κἄν δέη με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι. Ὁμοίως δὲ καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον. Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον Γεθσημανῆ, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς· καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὗ ἀπελθῶν προσεύξωμαι ἐκεῖ. Καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ. Καὶ προελθὼν μικρὸν ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος καὶ λέγων· πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. Καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητάς καὶ εὐρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορεῖσαι μετ' ἐμοῦ! Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. Πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν προσηύξατο λέγων· πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ ἐὰν μὴ αὐτὸ πίνω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου. Καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι. Καὶ ἀφείς αὐτοὺς ἀπελθὼν πάλιν προσηύξατο ἐκ τρίτου τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών.

Τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητάς αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτοῖς· καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε! Ἴδου ἤγγικεν ἡ ὥρα καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀμαρτωλῶν. Ἐγείρεσθε ἄγωμεν· ἰδου ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με. Καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδου Ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθε καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ. Ὁ δὲ παραδιδούς αὐτὸν ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον λέγων· ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτόν. Καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ

εἶπε· χαῖρε, ραββί, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· ἑταῖρε, ἐφ' ᾧ πάρει ; Τότε προσελθόντες ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. Καὶ ἰδοὺ εἰς τῶν μετὰ Ἰησοῦ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἀπέσπασε τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως ἀφείλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀπόστρεψόν σου τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς· πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανοῦνται. Ἡ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων ; Πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι ; Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις· ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με· καθ' ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκαθεζόμεν διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ ἐκράτησατέ με. Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. Τότε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.

45. Ἡ δίκη τοῦ Ἰησοῦ

(*Μάρκ. ιδ' 53 - 66, ιε' 1 - 21*)

Καὶ ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα· καὶ συνέρχονται αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ γραμματεῖς. Καὶ ὁ Πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἦν συγκαθήμενος μετὰ τῶν ὑπηρετῶν καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν εἰς τὸ θανατώσαι αὐτόν, καὶ οὐχ εὔρισκον· πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν. Καὶ τινες

Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· ἐγὼ εἰμι *ιδ' 62*

ἀναστάντες ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ λέγοντες, ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω. Καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν. Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ μέσον ἐπηρώτα τὸν Ἰησοῦν λέγων· οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν ; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν ; Ὁ δὲ ἐσιώπα καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. Πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτὸν καὶ λέγει αὐτῷ· σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· ἐγὼ εἰμι· καὶ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρρήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει· τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύρων ; Ἐκούσατε πάντως τῆς βλασφημίας· τί ὑμῖν φαίνεται ; οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν εἶναι ἔνοχον θανάτου. Καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ καὶ περικαλύπτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ κολαφίζειν αὐτὸν καὶ λέγειν αὐτῷ· προφήτευσον ὑμῖν τίς ἐστίν ὁ παῖσας σε. Καὶ οἱ ὑπηρέταί ραπίσμασιν αὐτὸν ἔβαλον.

ιε' 1-21. Καὶ εὐθέως ἐπὶ τὸ πρῶτ' συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων καὶ ὅλον τὸ συνέδριον, δῆσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπῆνεγκαν καὶ παρέδωκαν τῷ Πιλάτῳ. Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ Πιλάτος· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων ; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ· σὺ λέγεις. Καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλά, αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. Ὁ δὲ Πιλάτος πάλιν ἐπηρώτα αὐτὸν λέγων· οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν ; Ἴδε πόσα σου καταμαρτυροῦσιν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν Πιλάτον. Κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἓνα δέσμιον, ὃνπερ ἤτοῦντο. Ἦν δὲ ὁ λεγόμενος Βαραββᾶς μετὰ τῶν συστασιαστῶν δεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιήκεισαν. Καὶ ἀναβοήσας ὁ ὄχλος ἤρξατο αἰτεῖσθαι καθὼς αἰεὶ ἐποίει

αὐτοῖς. Ὁ δὲ Πιλαῶτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς λέγων· θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων ; Ἐγίνωσκε γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς. Ὁ δὲ Πιλαῶτος ἀποκριθεὶς πάλιν εἶπεν αὐτοῖς· τί οὖν θέλετε ποιήσω ὃν λέγετε τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων ; Οἱ δὲ πάλιν ἔκραζαν· σταύρωσον αὐτόν. Ὁ δὲ Πιλαῶτος ἔλεγεν αὐτοῖς· τί γὰρ ἐποίησε κακόν ; οἱ δὲ περισσοτέρως ἔκραζαν· σταύρωσον αὐτόν. Ὁ δὲ Πιλαῶτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι, ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, καὶ παρέδωκε τὸν Ἰησοῦν φραγγελλώσας ἵνα σταυρωθῇ.

Οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὃ ἐστὶ πραιτώριον, καὶ συγκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν· καὶ ἐνδύουσιν αὐτὸν πορφύραν καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον, καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτόν· χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλὰ μῶ καὶ ἐνέπτουον αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουον αὐτῷ. Καὶ ὅτε ἐνέπαιζαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια, καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν.

46. Ἡ Σταύρωσις

(Μάρκ. ιε' 21 - 42)

Καὶ ἀγγαρεύουσι παράγοντά τινα Σίμωνα Κυρηναιῖον, ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου καὶ Ρούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. Καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ Γολγοθᾶ τόπον, ὃ ἐστὶ μεθερμηγευόμενον κ ρ α ν ῖ ο υ τ ὀ π ο ς. Καὶ ἐδίδου αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρνισμένον οἶνον· ὃ δὲ οὐκ ἔλαβε. Καὶ σταυρώσαντες αὐτὸν διαμερίζονται τὰ ἱμάτια

Ἦν δὲ ὥρα τρίτη καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν ιε' 25

αὐτοῦ βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτὰ τίς τί ἄρη. Ἦν δὲ ὥρα τρίτη καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. Καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφή τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη· ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσι δύο ληστές, ἓνα ἐκ δεξιῶν καὶ ἓνα ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ. Καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφή ἡ λέγουσα· καὶ μετὰ τὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. Καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτόν κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέγοντες· οὐά, ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν ! Σῶσον σεαυτὸν καὶ κατάβα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων ἔλεγον· ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι. Ὁ Χριστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν αὐτῷ. Καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν. Γενομένης δὲ ὥρας ἕκτης σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης· καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐνάτῃ ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ λέγων· Ἐλωὶ Ἐλωὶ, λιμᾶ σαβαχθανί ; ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, ὁ Θεὸς μου ὁ Θεός μου, εἰς τί με ἐγκατέλιπες ; Καὶ τινες τῶν παρεστηκότων ἀκούσαντες ἔλεγον· ἴδε Ἥλιον φωνεῖ. Δραμῶν δὲ εἷς καὶ γεμίσας σπόγγον ὄξους περιθείς τε καλάμῳ ἐπότιζεν αὐτόν λέγων· ἄφετε ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἥλιος καθελεῖν αὐτόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀφείλς φωνὴν μεγάλην ἐξέπνευσε. Καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω. Ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὸς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ ὅτι οὕτω κράξας ἐξέπνευσε, εἶπεν· ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν Θεοῦ. Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς ἦν καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου τοῦ μικροῦ καὶ Ἰωσῆ μῆτηρ, καὶ Σαλώμη, αἱ καὶ ὅτε ἦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ἠκολούθουν αὐτῷ καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς Ἱεροσόλυμα.

47. Ἡ δύναμις τοῦ κηρύγματος περὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Κυρίου

(1 Κορ. α' 18 - 26)

Ο λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ
τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις
μωρία ἐστὶ, τοῖς δὲ σωζομέ-
νοις ἡμῖν δύναμις Θεοῦ ἐστι.

Γέγραπται γὰρ· ἀπολῶ τὴν σο-

φίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω. Ποῦ σοφός ; ποῦ γραμματεὺς ; ποῦ συζητητῆς τοῦ αἰῶνος τούτου ; οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου ; Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν Θεόν, εὐδόκησεν ὁ Θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας. Ἐπειδὴ καὶ Ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι καὶ Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν, ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρίαν, αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι, Χριστὸν Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν· ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ Θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ.

Ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι
καὶ Ἕλληνες σοφίαν ζη-
τοῦσιν, ἡμεῖς κηρύσσομεν
Χριστὸν ἐσταυρωμένον

α' 22

48. Ἡ Τ α φ ῆ

(Μάρκ. ιε' 42 - 47)

Καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης,
ἐπεὶ ἦν παρασκευή, ὅ ἐστι
προσάββατον, ἐλθὼν Ἰωσήφ ὁ

ἀπὸ Ἀριμαθαίας, εὐσχήμων βουλευτῆς, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν
προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, τολμήσας εἰσῆλθε

Καθελὼν αὐτὸν ἐνείλησε
τῇ σινδόνι καὶ κατέθηκεν
αὐτὸν ἐν μνημείῳ ιε' 46

πρὸς Πιλαῶτον καὶ ἤτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ δὲ Πιλαῶτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκε, καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανε· καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος ἐδωρήσατο τὸ σῶμα τῷ Ἰωσήφ. Καὶ ἀγοράσας σινδὸνα καὶ καθελὼν αὐτὸν ἐνείλησε τῇ σινδόνι καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ, ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας, καὶ προσεκύλισε λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. Ἡ δὲ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία Ἰωσήφ ἐθεώρουν τοῦ τίθεται.

49. Ἡ Ἀνάστασις

(Μάρκ. ις' 1-9)

Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου Μα- || Ἡγέρθη, οὐκ ἔ-
 ρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ τοῦ || σтин ὧδε ις' 6
 Ἰακώβου καὶ Σαλώμη ἠγόρασαν ἀρώματα ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν. Καὶ λίαν πρωτὴ τῆς μιᾶς σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου. Καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς· τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου; Καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀποκεκλύσται ὁ λίθος· ἦν γὰρ μέγας σφόδρα. Καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς, περιβεβλημένον στολὴν λευκὴν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν. Ὁ δὲ λέγει αὐταῖς· μὴ ἐκθαμβεῖσθε· Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρητὸν τὸν ἐσταυρωμένον· ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε· ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν. Ἄλλ' ὑπάγετε εἶπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ Πέτρῳ ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν. Καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου· εἶχε δὲ αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον· ἐφοβοῦντο γάρ.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, τῇ ἀγίᾳ καὶ Μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα. Ἀναγι-

γνώσκειται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μετὰ τὸ τέλος τῆς θείας Λειτουργίας τοῦ Πάσχα ἀπὸ τῆς ὥρας Πύλης.

Εἴ τις εὐσεβῆς καὶ φιλόθεος, ἀπολαύετω τῆς καλῆς ταύτης καὶ λαμπρᾶς πανηγύρεως. Εἴ τις δοῦλος εὐγνώμων, εἰσελθέτω χαίρων εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου αὐτοῦ. Εἴ τις ἔκαμε νηστεύων, ἀπολαύετω νῦν τὸ δηνάριον. Εἰς τις ἀπὸ τῆς πρώτης ὥρας εἰργάσατο, δεχέσθω σήμερον τὸ δίκαιον ὄφλημα. Εἴ τις μετὰ τὴν τρίτην ἦλθεν, εὐχαρίστως ἑορτάσατο. Εἴ τις μετὰ τὴν ἕκτην ἔφθασε, μηδὲν ἀμφιβαλλέτω· καὶ γὰρ οὐδὲν ζημιοῦται. Εἴ τις ὑστέρησεν εἰς τὴν ἑνάτην, προσελθέτω, μηδὲν ἐνδοιάζων. Εἴ τις εἰς μόνην ἔφθασε τὴν ἑνδεκάτην, μὴ φοβηθῆ τὴν βραδύτητα· φιλότιμος γὰρ ὢν ὁ Δεσπότης, δέχεται τὸν ἔσχατον, καθάπερ καὶ τὸν πρῶτον· ἀναπαύει τὸν τῆς ἑνδεκάτης, ὡς τὸν ἐργασάμενον ἀπὸ τῆς πρώτης· καὶ τὸν ὕστερον ἔλεει, καὶ τὸν πρῶτον θεραπεύει· ἀκείνῳ δίδωσι, καὶ τούτῳ χαρίζεται· καὶ τὰ ἔργα δέχεται καὶ τὴν γνώμην ἀσπάζεται· καὶ τὴν πρᾶξιν τιμᾷ καὶ τὴν πρόθεσιν ἐπαινεῖ. Οὐκοῦν εἰσέλθετε πάντες εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου ἡμῶν· καὶ πρῶτοι καὶ δεῦτεροι, τὸν μισθὸν ἀπολαύετε· πλοῦσιοι καὶ πένητες, μετ' ἀλλήλων χορεύσατε· ἐγκρατεῖς καὶ ράθυμοι, τὴν ἡμέραν τιμήσατε· νηστεύσαντες καὶ μὴ νηστεύσαντες, εὐφράνθητε σήμερον. Ἡ τράπεζα γέμει, τρυφήσατε πάντες. Ὁ μόσχος πολὺς, μηδεὶς ἐξέλθῃ πεινῶν. Πάντες ἀπολαύσατε τοῦ συμποσίου τῆς πίστεως. Πάντες ἀπολαύσατε τοῦ πλοῦτου τῆς χρηστότητος. Μηδεὶς θρηγῆτω πενίαν· ἐφάνη γὰρ ἡ κοινὴ βασιλεία. Μηδεὶς ὀδυρέσθω πταίσματα· συγγνώμη γὰρ ἐκ τοῦ τάφου ἀνέτειλε. Μηδεὶς φοβείσθω θάνατον· ἠλευθέρωσε γὰρ ἡμᾶς ὁ τοῦ Σωτῆρος θάνατος. Ἔσβεσεν αὐτόν, ὑπ' αὐτοῦ κατεχόμενος. Ἐσκύλευσε τὸν Ἄδην, ὁ κατελθὼν εἰς τὸν Ἄδην. Ἐπικρανεν αὐτόν, γευσάμενον τῆς σαρκὸς αὐτοῦ. Καὶ τοῦτο προλαβὼν Ἡσαΐας ἐβόησεν· « Ἄδης, φησίν, ἐπικράνθη, συναντήσας σοι κάτω ». Ἐπικράνθη, καὶ γὰρ κατηργήθη. Ἐπικράνθη, καὶ γὰρ ἐνεπαίχθη. Ἐπικράνθη, καὶ γὰρ ἐνεκρώθη. Ἐπικράνθη, καὶ γὰρ καθηρέθη. Ἐπικράνθη, καὶ γὰρ ἐδεσμεύθη. Ἔλαβε σῶμα, καὶ Θεῶ περιέτυχεν. Ἔλαβε γῆν, καὶ συνήντησεν οὐρανῶ. Ἔλαβεν ὅπερ ἔβλεπε, καὶ πέπτωκεν, ὅθεν οὐκ ἔβλεπε. « Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον, ποῦ σου, Ἄδην, τὸ νίκος; » Ἀνέστη Χριστός, καὶ σὺ καταβέβλησαι. Ἀνέστη Χριστός, καὶ πεπτῶκασι δαίμονες. Ἀνέστη Χριστός, καὶ χαίρουσιν Ἄγγελοι. Ἀνέστη Χριστός, καὶ ζῶη πολιτεύεται. Ἀνέστη Χριστός, καὶ νεκρὸς οὐδεὶς ἐν τῷ μνή-

ματι. Χριστὸς γὰρ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο. Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

50. Ἡ Ἀνάληψις

(Λουκ. κδ' 50 - 53)

Ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς ἔξω ἕως εἰς Βηθανίαν, καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εὐλόγησεν αὐτούς. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς διέστη ἀπ' αὐτῶν καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτὸν ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης, καὶ ἦσαν διὰ παντὸς ἐν τῷ ἱερῷ αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν Θεόν. Ἀμήν.



ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Η ΕΚ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΞΑΠΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝ.
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΟΤΙ ΗΤΟ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ
ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ

51. Ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἀγίου Πνεύματος

(Πράξ. β' 1 - 19, 22 - 25, 32 - 37)

Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό. Καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἤχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι· καὶ ὠφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἀγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἐτέραις γλώσσαις καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἅ-

Καὶ ἐπλήσθησαν
ἅπαντες Πνεύ-
ματος Ἀγίου
β' 4

ποφθέγγεσθαι. Ἦσαν δὲ ἐν Ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι, ἄνδρες εὐλαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν· γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης συνῆλθε τὸ πλῆθος καὶ συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἰς ἕκαστος τῆ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν. Ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ ἐθαύμαζον λέγοντες πρὸς ἀλλήλους· οὐκ ἰδοῦ πάντες οὗτοί εἰσιν οἱ λαλοῦντες Γαλιλαῖοι ; Καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῆ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν ἐν ἧ ἐγεννήθημεν, Πάρθοι καὶ Μηδοὶ καὶ Ἑλαμίται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Μεσοποταμίαν, Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν, Πόντον καὶ τὴν Ἀσίαν, Φρυγίαν τε καὶ Παμφυλίαν, Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες Ῥωμαῖοι, Ἰουδαῖοί τε καὶ προσήλυτοι, Κρῆτες καὶ Ἄραβες, ἀκούομεν λαλούντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ ; Ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ διηπόρουν, ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες· τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι ; Ἄλλοι δὲ χλευάζοντες ἔλεγον ὅτι γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσὶ.

Σταθεῖς δὲ Πέτρος σὺν τοῖς ἔνδεκα ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ καὶ ἀπεφθέγγετο αὐτοῖς· ἄνδρες Ἰουδαῖοι καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλὴμ ἅπαντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ρήματά μου. Οὐ γάρ, ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε, οὗτοι μεθύουσιν· ἔστι γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας· ἀλλὰ τοῦτο ἔστι τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου Ἰωήλ· καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει ὁ Θεός, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεῦσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὀράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνύπνια ἐνυπνιασθήσονται· καὶ γε ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου, καὶ προφητεῦσουσι.

Στίχ. 22 - 25. Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, ἀκούσατε τοὺς λό-

γους τούτους. Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον, ἄνδρα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις οἷς ἐποίησε δι' αὐτοῦ ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ οἴδατε, τοῦτον τῇ ὀρισμένη βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ Θεοῦ ἔκδοτον λαβόντες, διὰ χειρῶν ἀνόμων προσπήξαντες ἀνείλετε· ὃν ὁ Θεὸς ἀνέστησε λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ.

Στίχ. 32-37. Τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ Θεὸς, οὗ πάντες ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυρες. Τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ Θεοῦ ὑψωθείς, τὴν τε ἐπαγγελίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς, ἐξέχεε τοῦτο ὃ νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε. Οὐ γὰρ Δαυτὶδ ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, λέγει δὲ αὐτός· εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. Ἀσφαλῶς οὖν γινωσκέτω πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ ὅτι καὶ Κύριον καὶ Χριστὸν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐποίησε, τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε.

52. Ἡ πρώτη χριστιανικὴ Ἐκκλησία

(Πράξ. δ' 32 - 37)

Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδιά καὶ ἡ ψυχὴ μία, καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ'

ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά. Καὶ μεγάλη δυνάμει ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς. Οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων· διεδί-

Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδιά καὶ ἡ ψυχὴ μία δ' 32

δοτο δὲ ἐκάστῳ καθότι ἂν τις χρεῖαν εἶχεν. Ἰωσῆς δὲ ὁ ἐπι-
κληθεὶς Βαρνάβας ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, ὃ ἐστι μεθερμηνεύ-
μενον υἱὸς παρακλήσεως, Λευΐτης, Κύπριος τῷ γένει, ὑ-
πάρχοντος αὐτῷ ἀγροῦ, πωλήσας ἤνεγκε τὸ χρῆμα καὶ ἔθη-
κε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων.

53. Ὁ Πρωτομάρτυς Στέφανος

(Πράξ. ς' 8 - 15, ζ' 2, 51 - 60, η' 1 - 3)

Στέφανος δὲ πλήρης πίστεως καὶ || Κύριε Ἰησοῦ,
δυνάμεως ἐποίει τέρατα καὶ ση- || δέξαι τὸ πνεύ-
μεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ. Ἀνέστησαν || μά μου ! ς' 59
δὲ τινες τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῆς λεγομένης Λιβερτίνων
καὶ Κυρηναίων καὶ Ἀλεξανδρέων καὶ τῶν ἀπὸ Κιλικίας καὶ
Ἀσίας συζητοῦντες τῷ Στεφάνῳ, καὶ οὐκ ἴσχυον ἀντιστή-
ναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει. Τότε ὑπέβαλον ἄν-
δρας λέγοντας ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα βλά-
σφημα εἰς Μωϋσῆν καὶ τὸν Θεόν· συνεκίνησάν τε τὸν λαὸν
καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ ἐπιστάν-
τες συνήρπασαν αὐτὸν καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον, ἔστησάν
τε μάρτυρας ψευδεῖς λέγοντες· ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ παύεται
ῥήματα βλάσφημα λαλῶν κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου καὶ τοῦ
νόμου· ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ λέγοντος ὅτι Ἰησοῦς ὁ Να-
ζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἀλλάξει τὰ
ἔθη ἃ παρέδωκεν ἡμῖν Μωϋσῆς. Καὶ ἀτενίσαντες εἰς αὐτὸν
ἅπαντες οἱ καθεζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ εἶδον τὸ πρόσωπον
αὐτοῦ ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου. Εἶπε δὲ ὁ ἀρχιερεὺς· εἰ ἄρα
ταῦτα οὕτως ἔχει ; Ὁ δὲ ἔφη·

ς' 51 - 60. Σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ
καὶ τοῖς ὠσίν, ὑμεῖς αἰεὶ τῷ Πνεύματι τῷ Ἁγίῳ ἀντιπίπτετε,

ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς. Τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν ; καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγείλαντας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς προδότες καὶ φονεῖς γεγένησθε· οἷτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων καὶ οὐκ ἐφυλάξατε. Ἀκούοντες δὲ ταῦτα διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας ἐπ' αὐτόν. Ὑπάρχων δὲ πλήρης Πνεύματος Ἁγίου, ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδε δόξαν Θεοῦ καὶ Ἰησοῦν ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἶπεν· ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεφγμένους καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ ἐστῶτα. Κράξαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν καὶ ὤρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτόν, καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς πόλεως ἐλιθοβόλουν. Καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεανίου καλουμένου Σαύλου, καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν Στέφανον, ἐπικαλούμενον καὶ λέγοντα· Κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου. Θεὸς δὲ τὰ γόνατα ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ· Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη. Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ.

ἡ' 1 - 3. Ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις· πάντες δὲ διεσπάρησαν κατὰ τὰς χώρας τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείας, πλὴν τῶν ἀποστόλων. Συνεκόμισαν δὲ τὸν Στέφανον ἄνδρες εὐλαβεῖς καὶ ἐποίησαν κοπετὸν μέγαν ἐπ' αὐτῷ.

Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, ἐγκώμιον ἕκτον εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον τὸν Πρωτομάρτυρα, Mign. E. II. 46, 724, 725.

Εἰσῆλθεν εἰς τὸ συνέδριον τῶν Χριστοφόνων ὁ Χριστοφόρος· εἰσεπήδησεν εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν λύκων τὸ πρόβατον· ἀλλ' ἦν οὐχ ὡς ἀπλῶς πρόβατον θηριάλωτον, ἀλλὰ πρόβατον ὑπὸ Χριστοῦ ποιμαίνον, καὶ πρὸς τοὺς λύκους ἀγωνιζόμενον. Οἱ μὲν γὰρ ἐλύσσων καὶ διεπρίοντο, ταῖς κατηγορίαις καὶ ταῖς ἀπειλαῖς τὸ ποίμνιον καταδά-

κνοντες· ὁ δὲ μᾶλλον αὐτοὺς τοῖς ἐλέγχουσ διεσπάραττεν, ἢ ταῖς ἀπει-
 λαῖς καὶ ταῖς κατηγορίαις, ὡς ἐκεῖνοι. Μὴ φιλιῶς, μὴδ' ἐπιπολαίως παρα-
 δράμωμεν τὰ λεγόμενα. Οὗτος γὰρ πρὸς τοσαύτην συναγωγὴν πονη-
 ρευομένων, καὶ πρὸς τοσαύτην λύκων ἔφοδον κατὰ τῆς ἀδικίας ἐθάρασε
 παρρησιάζασθαι, καὶ εἰπεῖν μετὰ τὴν πολλὴν ἐκείνην διδασκαλίαν·
 « Σκληροτράχηλοι, καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠσίν, ὑμεῖς αἰεὶ
 τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, καθὼς οἱ πατέρες ὑμῶν », καὶ τὰ
 ἐξῆς. Οὕτως ὁ ἐπὶ μὲν γῆς φαινόμενος, τὰ δὲ ἐν οὐρανῷ κατοπτριζό-
 μενος· καὶ ἀνθρώπου μὲν φύσιν ἐνδεδυμένος, ἀγγέλου δὲ ὄψιν καὶ
 σχῆμα μεταμορφωσάμενος (καὶ τούτων οὐδὲν ἀπεικός· ἔπρεπε γὰρ
 ἀληθῶς ἐν τῷ Πρωτομάρτυρι δειχθῆναι τῶν μαρτύρων τὸ ἀξίωμα, καὶ
 γινῶναι λοιπὸν ἅπαντας τῆς καινῆς χάριτος τὰ ἔργα)· ὁ τοῦ μαρτυρίου
 πόθος οὐ μόνον ἀγγελικὴν ἀξίαν χαρίζεται, ἀλλὰ καὶ οὐρανῶν ἀνοίγει
 πύλας· οὐκέτι θανάτῳ τὰς ψυχὰς παραπέμπων, ἀλλ' εἰς χεῖρας Χρι-
 στοῦ τὸ πνεῦμα παρατιθέμενος.

54. Ἀποκεφάλισις Ἰακώβου τοῦ Ἀποστόλου. Φυλάκισις τοῦ Ἀπ. Πέτρου

(Πράξ. ιβ' 1 - 18)

Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέ-
 βαλεν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς τὰς
 χεῖρας κακῶσαί τινας τῶν ἀπὸ τῆς
 ἐκκλησίας. Ἀνεῖλε δὲ Ἰάκωβον τὸν
 ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρα. Καὶ ἰ-

Προσευχὴ δὲ ἦν ἐκ-
 τενῆς γινομένη ὑπὸ
 τῆς Ἐκκλησίας πρὸς
 τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ

ιβ' 5

δὼν ὅτι ἀρεστὸν ἐστὶ τοῖς Ἰουδαίοις, προσέθετο συλλαβεῖν
 καὶ Πέτρον· ἦσαν δὲ αἱ ἡμέραι τῶν ἀζύμων· ὃν καὶ πιάσας
 ἔθετο εἰς φυλακὴν, παραδοὺς τέσσαρσι τετραδίῳ στρατιω-
 τῶν φυλάσσειν αὐτόν, βουλόμενος μετὰ τὸ πάσχα ἀναγαγεῖν
 αὐτὸν τῷ λαῷ. Ὁ μὲν οὖν Πέτρος ἐτήρειτο ἐν τῇ φυλακῇ·
 προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενῆς γινομένη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸς
 τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ἔμελλεν αὐτὸν προάγειν ὁ

Ἡρώδης, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν ὁ Πέτρος κοιμώμενος μεταξὺ δύο στρατιωτῶν δεδεμένος ἀλύσει δις, φύλακές τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακὴν. Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι· πατάξας δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ Πέτρου ἤγειρεν αὐτὸν λέγων· ἀνάστα ἐν τάχει· καὶ ἐξέπεσον αὐτοῦ αἱ ἀλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν. Εἶπέ τε ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτόν· περίζωσαι καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου. Ἐποίησε δὲ οὕτω. Καὶ λέγει αὐτῷ· περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου καὶ ἀκολούθει μοι. Καὶ ἐξελθὼν ἠκολούθει αὐτῷ, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ἀληθὲς ἐστὶ τὸ γινόμενον διὰ τοῦ ἀγγέλου, ἐδόκει δὲ ὄραμα βλέπειν. Διελθόντες δὲ πρῶτην φυλακὴν καὶ δευτέραν ἦλθον ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρᾶν τὴν φέρουσαν εἰς τὴν πόλιν, ἣτις αὐτομάτῃ ἠνοίχθη αὐτοῖς, καὶ ἐξελθόντες προῆλθον ῥύμην μίαν, καὶ εὐθέως ἀπέστη ὁ ἄγγελος ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ Πέτρος γενόμενος ἐν ἑαυτῷ εἶπε· νῦν οἶδα ἀληθῶς ὅτι ἐξαπέστειλε Κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ καὶ ἐξείλατό με ἐκ χειρὸς Ἡρώδου καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων. Συνιδὼν τε ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν Μαρίας τῆς μητρὸς Ἰωάννου τοῦ ἐπικαλουμένου Μάρκου, οὓ ἦσαν ἱκανοὶ συνηθροισμένοι καὶ προσευχόμενοι. Κρούσαντος δὲ αὐτοῦ τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος προσῆλθε παιδίσκη ὑπακοῦσαι ὀνόματι Ρόδη, καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν φωνὴν τοῦ Πέτρου, ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἠνοιξε τὸν πυλῶνα, εἰσδραμοῦσα δὲ ἀπήγγειλεν ἐστάναι τὸν Πέτρον πρὸ τοῦ πυλῶνος. Οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπον· μαίνῃ. Ἡ δὲ δισχυρίζετο οὕτως ἔχειν. Οἱ δὲ ἔλεγον· ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἐστίν. Ὁ δὲ Πέτρος ἐπέμενε κρούων. Ἀνοίξαντες δὲ εἶδον αὐτὸν καὶ ἐξέστησαν. Κατασείσας δὲ αὐτοῖς τῇ χειρὶ σιγᾶν διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ὁ Κύριος ἐξήγαγεν αὐτὸν ἐκ τῆς φυλακῆς, εἶπε δὲ· ἀπαγγείλατε Ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα. Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον.

55. Ὁ Ἀπ. Παῦλος

(Πράξ. θ' 1 - 23)

Ο δὲ Σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου, προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ ἠτήσατο παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς Δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγάς, ὅπως ἐάν τις εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας, ἀνδρας τε καὶ γιναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς Ἱερουσαλὴμ. Ἐν δὲ τῷ παρεῖσθαι ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίζειν τῇ Δαμασκῷ, καὶ ἐξαίφνης περιήστραψεν αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ· Σαοὺλ Σαοὺλ, τί με διώκεις ; Εἶπε δέ· τίς εἶ, κύριε ; ὁ δὲ Κύριος εἶπεν· ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις· ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ εἰσελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσεται σοι τί σε δεῖ ποιεῖν. Οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ εἰστήκεισαν ἐνεοί, ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς, μηδένα δὲ θεωροῦντες. Ἠγέρθη δὲ ὁ Σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς, ἀνεωγμένων τε τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ οὐδένα ἑβλεπε· χειραγωγοῦντες δὲ αὐτὸν εἰσήγαγον εἰς Δαμασκόν. Καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων, καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲ ἔπιεν.

Ἦν δέ τις μαθητῆς ἐν Δαμασκῷ ὀνόματι Ἀνανίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος ἐν ὄραματι· Ἀνανία. Ὁ δὲ εἶπεν· ἰδοὺ ἐγώ, Κύριε· ὁ δὲ Κύριος πρὸς αὐτὸν ἀναστὰς πορεύθητι ἐπὶ τὴν ρύμην τὴν καλουμένην εὐθεῖαν καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ Ἰούδα Σαῦλον ὀνόματι Ταρσέα· ἰδοὺ γὰρ προσεύχεται, καὶ εἶδεν ἐν ὄραματι ἄνδρα ὀνόματι Ἀνανιαν εἰσελθόντα καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ χεῖρα, ὅπως ἀναβλέψῃ. Ἀπεκρίθη δὲ Ἀνανίας· Κύριε, ἀκήκοα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα κακὰ ἐποίησε τοῖς ἀγίοις σου ἐν Ἱερουσαλὴμ· καὶ ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος

Σκεῦος ἐκλογῆς
μοί ἐστίν οὗτος

θ' 15

πορεύου, ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς μοί ἐστιν οὗτος τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων υἱῶν τε Ἰσραὴλ· ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν. Ἀπῆλθε δὲ Ἀνανίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐπιθείς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας εἶπε· Σαοὺλ ἀδελφέ, ὁ Κύριος ἀπέσταλκέ με, Ἰησοῦς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ἧ ἤρχου, ὅπως ἀναβλέψῃς καὶ πλησθῆς Πνεύματος Ἁγίου. Καὶ εὐθέως ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡσεὶ λεπίδες, ἀνέβλεψέ τε, καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη, καὶ λαβὼν τροφήν ἐνίσχυσεν. Ἐγένετο δὲ ὁ Σαῦλος μετὰ τῶν ὄντων ἐν Δαμασκιῷ μαθητῶν ἡμέρας τινάς, καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσε τὸν Ἰησοῦν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες καὶ ἔλεγον· οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορθήσας ἐν Ἱερουσαλήμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο, καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐλήλυθεν, ἵνα δεδεμένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς; Σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο καὶ συνέχυνε τοὺς Ἰουδαίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Δαμασκιῷ, συμβιβάζων ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός.

ΑΙ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑΙ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

56. Ἐξ Ἀντιοχείας εἰς Κύπρον καὶ Μ. Ἀσίαν

(Πράξ. ιγ' 1 - 52)

Ησαν δὲ τινες ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδάσκαλοι, ὅ τε Βαρνάβας καὶ Συμεὼν ὁ ἐπικαλούμενος Νίγερ, καὶ Λούκιος ὁ Κυρηναῖος, Μαναὴν τε Ἡρώδου τοῦ τετράρχου σύντροφος καὶ Σαῦλος. Λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ Κυρίῳ καὶ νηστευόντων εἶπε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· ἀφορίσατε δὴ μοι τὸν Βαρνάβαν καὶ

Ἄφορίσατε δὴ μοι τὸν Βαρνάβαν καὶ τὸν Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτοὺς ιγ' 2

τὸν Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς. Τότε νηστεύσαντες καὶ προσευξάμενοι καὶ ἐπιθέντες αὐτοῖς τὰς χεῖρας ἀπέλυσαν. Οὗτοι μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου κατήλθον εἰς τὴν Σελεύκειαν, ἐκεῖθεν τε ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Κύπρον, καὶ γενόμενοι ἐν Σαλαμῖνι κατήγγελλον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν Ἰουδαίων· εἶχον δὲ καὶ Ἰωάννην ὑπηρέτην. Διελθόντες δὲ τὴν νῆσον ἄχρι Πάφου εὗρόν τινα μάγον ψευδοπροφήτην Ἰουδαῖον ᾧ ὄνομα Βαριησοῦς, ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ Σεργίῳ Παύλῳ, ἀνδρὶ συνετῷ. Οὗτος προσκαλεσάμενος Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον ἐπεζήτησεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· ἀντίστατο δὲ αὐτοῖς Ἐλύμας ὁ μάγος—οὕτω γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ—ζητῶν διαστρέψαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως. Σαῦλος δέ, ὁ καὶ Παῦλος, πλησθεὶς Πνεύματος Ἁγίου καὶ ἀτενίσας πρὸς αὐτὸν εἶπεν· ὦ πλήρης παντὸς δόλου καὶ πάσης ραδιουργίας, υἱὲ διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης, οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς Κυρίου τὰς εὐθείας ; Καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ Κυρίου ἐπὶ σέ, καὶ ἔσῃ τυφλὸς μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ. Παραχρῆμα δὲ ἔπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἀχλὺς καὶ σκότος καὶ περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς. Τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονός ἐπίστευσεν, ἐκπλησσομένης ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ Κυρίου.

Ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς Πάφου οἱ περὶ τὸν Παῦλον ἤλθον εἰς Πέργην τῆς Παμφυλίας· Ἰωάννης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. Αὐτοὶ δὲ διελθόντες ἀπὸ τῆς Πέργης παρεγένοντο εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν συναγωγὴν τῆ ἡμέρα τῶν σαββάτων ἐκάθισαν. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν ἀπέστειλαν οἱ ἀρχισυναγωγοὶ πρὸς αὐτούς λέγοντες· ἄνδρες ἀδελφοί, εἰ ἔστι λόγος ἐν ὑμῖν παρακλήσεως πρὸς τὸν λαόν, λέγετε. Ἀναστάς δὲ Παῦλος καὶ κατασεύσας

τῆ χειρὶ εἶπεν· ἄνδρες Ἰσραηλιῖται καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν, ἀκούσατε. Ὁ Θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου Ἰσραὴλ ἐξελέξατο τοὺς πατέρας ἡμῶν, καὶ τὸν λαὸν ὕψωσεν ἐν τῇ παροικίᾳ ἐν γῆ Αἰγύπτῳ, καὶ μετὰ βραχίονος ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς, καὶ ὡς τεσσαρακονταετῆ χρόνον ἐτροποφόρησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ καθελῶν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῆ Χαναὰν κατεκληρονόμησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν. Καὶ μετὰ ταῦτα ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα ἔδωκε κριτὰς ἕως Σαμουὴλ τοῦ προφήτου. Κακεῖθεν ἠτήσαντο βασιλέα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς τὸν Σαοὺλ υἱὸν Κίς, ἄνδρα ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, ἔτη τεσσαράκοντα· καὶ μεταστήσας αὐτὸν ἤγειρεν αὐτοῖς τὸν Δαυῖδ εἰς βασιλέα, ᾧ καὶ εἶπε μαρτυρήσας· εὖρον Δαυῖδ τὸν τοῦ Ἰεσσαί, ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου. Τούτου ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγγελίαν ἤγειρε τῷ Ἰσραὴλ Σωτῆρα Ἰησοῦν, προκηρύξαντος Ἰωάννου πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ βάπτισμα μετανοίας παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραὴλ. Ὡς δὲ ἐπλήρου ὁ Ἰωάννης τὸν δρόμον, ἔλεγε· τίνα με ὑπονοεῖτε εἶναι ; οὐκ εἰμὶ ἐγώ, ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται μετ' ἐμὲ οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν λῦσαι. Ἄνδρες ἀδελφοί, υἱοὶ γένους Ἀβραάμ καὶ οἱ ἐν ὑμῖν φοβούμενοι τὸν Θεόν, ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἀπεστάλη. Οἱ γὰρ κατοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν τοῦτον ἀγνοήσαντες, καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκομένας κρίναντες ἐπλήρωσαν. Καὶ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὐρόντες ἠτήσαντο Πιλάτον ἀναιρεθῆναι αὐτόν. Ὡς δὲ ἐτέλεσαν πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα καθελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου ἔθηκαν εἰς μνημεῖον. Ὁ δὲ Θεὸς ἤγειρεν αὐτόν ἐκ νεκρῶν· ὃς ὤφθη ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συναναβᾶσιν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς Ἱερουσαλὴμ, οἵτινες εἰσι μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν. Καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελί-

ζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γενομένην, ὅτι ταύτην ὁ Θεὸς ἐκπεπλήρωκε τοῖς τέκνοις αὐτῶν, ἡμῖν, ἀναστήσας Ἰησοῦν ὡς καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ τῷ δευτέρῳ γέγραπται· υἱὸς μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. Ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν μηκέτι μέλλοντα ὑποστρέφειν εἰς διαφθοράν, οὕτως εἶρηκεν, ὅτι δώσω ὑμῖν τὰ ὅσια Δαυὶδ τὰ πιστά. Διὸ καὶ ἐν ἐτέρῳ λέγει· οὐ δώσεις τὸν ὄσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. Δαυὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ καὶ εἶδε διαφθοράν· ὃν δὲ ὁ Θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶδε διαφθοράν. Γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ἄνδρες ἀδελφοί, ὅτι διὰ τούτου ὑμῖν ἄφεσις ἁμαρτιῶν καταγγέλλεται, καὶ ἀπὸ πάντων ὧν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσέως δικαιωθῆναι, ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων δικαιούται. Βλέπετε οὖν μὴ ἐπέβλη ἐφ' ὑμᾶς τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς προφήταις· ἴδετε, οἱ καταφρονηταί, καὶ θαυμάσατε καὶ ἀφανίσθητε ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ἔργον ᾧ οὐ μὴ πιστεύσητε ἐάν τις ἐκδιηγῆται ὑμῖν.

Ἐξιόντων δὲ αὐτῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων παρεκάλουν τὰ ἔθνη εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον λαληθῆναι αὐτοῖς τὰ ρήματα ταῦτα. Λυθείσης δὲ τῆς συναγωγῆς ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν σεβομένων προσηλύτων τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβᾳ, οἵτινες προσλαλοῦντες αὐτοῖς ἐπειθον αὐτοὺς προσμένειν τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ. Τῷ τε ἐρχομένῳ σαββάτῳ σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς ὄχλους ἐπλήσθησαν ζήλου καὶ ἀντέλεγον τοῖς ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγομένοις ἀντιλέγοντες καὶ βλασφημοῦντες. Παρρησιασάμενοι δὲ ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας εἶπον· ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτὸν καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ στρε-

φόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. Οὕτω γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ Κύριος· τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν τοῦ εἶναί σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. Ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη ἔχαιρον καὶ ἐδέξαντο τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, καὶ ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον· διεφέρετο δὲ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου δι' ὅλης τῆς χώρας. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι παρώτρυναν τὰς σεβομένας γυναῖκας καὶ τὰς εὐσχήμονας καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν, καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὀρίων αὐτῶν. Οἱ δὲ ἐκτιναξάμενοι τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐπ' αὐτοὺς ἤλθον εἰς Ἰκόνιον. Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπληροῦντο χαρᾶς καὶ Πνεύματος Ἁγίου.

57. Εἰς Ἰκόνιον καὶ Λύστραν

(Πράξ. ιδ' 1 - 28)

Εγένετο δὲ ἐν Ἰκονίῳ κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων καὶ λαλῆσαι οὕτως ὥστε

πιστεῦσαι Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων πολὺ πλῆθος. Οἱ δὲ ἀπειθοῦντες Ἰουδαῖοι ἐπήγειραν καὶ ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ τῶν ἀδελφῶν. Ἰκανὸν μὲν οὖν χρόνον διέτριψαν παρρησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ Κυρίῳ τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, διδόντι σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν. Ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως, καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς Ἰουδαίοις, οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις. Ὡς δὲ ἐγένετο ὀρμὴ τῶν ἐθνῶν τε καὶ Ἰουδαίων σὺν τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν ὑβρίσαι καὶ λιθοβολῆσαι αὐτούς, συνιδόντες κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς Λυκαονίας Λύστραν καὶ Δέρβην καὶ τὴν περὶχωρον, κάκει ἦσαν εὐαγγελιζόμενοι.

Εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τούτων τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα ιδ' 15

Καί τις ἀνὴρ ἐν Λύστροις ἀδύνατος τοῖς ποσὶν ἐκάθητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων, ὃς οὐδέποτε περιεπεπατήκει. Οὗτος ἤκουσε τοῦ Παύλου λαλοῦντος· ὃς ἀτενίσας αὐτῷ καὶ ἰδὼν ὅτι πίστιν ἔχει τοῦ σωθῆναι, εἶπε μεγάλη τῇ φωνῇ· ἀνάστηθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου ὀρθός. Καὶ ἤλατο καὶ περιεπάτει. Οἱ δὲ ὄχλοι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν ὁ Παῦλος ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν Λυκαονιστὶ λέγοντες· οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς· ἐκάλουν τε τὸν μὲν Βαρνάβαν Δία, τὸν δὲ Παῦλον Ἑρμῆν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ὁ ἡγούμενος τοῦ λόγου. Ὁ δὲ ἱερεὺς τοῦ Διὸς τοῦ ὄντος πρὸ τῆς πόλεως αὐτῶν, ταύρους καὶ στέμματα ἐπὶ τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας, σὺν τοῖς ὄχλοις ἤθελε θύειν. Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀπόστολοι Βαρνάβας καὶ Παῦλος, διαρρήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν εἰσεπήδησαν εἰς τὸν ὄχλον κράζοντες καὶ λέγοντες· ἄνδρες, τί ταῦτα ποιεῖτε ; καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμεν ὑμῖν ἄνθρωποι, εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τούτων τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα, ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς· ὃς ἐν ταῖς παρωχημέναις γενεαῖς εἶασε πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν· καίτοι γε οὐκ ἀμαρτυροῦν ἑαυτὸν ἀφῆκεν ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ὑμῖν ὑετοῦς διδοὺς καὶ καιροῦς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ὑμῶν. Καὶ ταῦτα λέγοντες μόλις κατέπαυσαν τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θύειν αὐτοῖς.

Ἐπῆλθον δὲ ἀπὸ Ἀντιοχείας καὶ Ἰκονίου Ἰουδαῖοι, καὶ πείσαντες τοὺς ὄχλους καὶ λιθάσαντες τὸν Παῦλον ἔσυραν ἔξω τῆς πόλεως, νομίσαντες αὐτὸν τεθνάναι. Κυκλωσάντων δὲ αὐτὸν τῶν μαθητῶν ἀναστάς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθε σὺν τῷ Βαρνάβᾳ εἰς Δέρβην. Εὐαγγελισάμενοί τε τὴν πόλιν ἐκείνην καὶ μαθητεύσαντες ἱκανοὺς ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Λύστραν καὶ Ἰκόνιον καὶ Ἀντιόχειαν

ἐπιστηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν, παρακαλοῦντες ἐμμένειν τῇ πίστει, καὶ ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν καὶ προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν παρέθεντο αὐτοὺς τῷ Κυρίῳ εἰς ὃν πεπιστεύκασι. Καὶ διελθόντες τὴν Πισιδίαν ἦλθον εἰς Παμφυλίαν, καὶ λαλήσαντες ἐν Πέργῃ τὸν λόγον κατέβησαν εἰς Ἀττάλειαν, κακεῖθεν ἀπέπλευσαν εἰς Ἀντιόχειαν, ὅθεν ἦσαν παραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ ἔργον ὃ ἐπλήρωσαν. Παραγενόμενοι δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν ἐκκλησίαν ἀνήγγειλαν ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς μετ' αὐτῶν, καὶ ὅτι ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως. Διέτριβον δὲ ἐκεῖ χρόνον οὐκ ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὅτι ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας ἀπέκρουον τὰς τιμὰς καὶ τὴν θεοποίησιν (εἰς Πράξ. εἶ' 14), Mign. E. II. 60, 223, 227, 330.

“Ορα αὐτοὺς πανταχοῦ δόξης καθαρούς, οὐ μόνον οὐκ ἐφιεμένους, ἀλλὰ καὶ διδομένην ἀποκρουομένους· ὥσπερ καὶ Πέτρος ἔλεγε· « Τί ἡμῖν ἀτενίζετε, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβεῖα πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν ; » Καὶ οὗτοι τὸ αὐτὸ φασίν.

“Ορα πάντα μετὰ σφοδρότητος τοὺς Ἀποστόλους ποιοῦντας. Διέρρηξαν τὰ ἱμάτια, ἐπήδησαν, ἔκραζαν, πάντα ἀπὸ διαθέσεως ψυχῆς, ἀποστρεφόμενοι τὰ γενόμενα. Πένθος γὰρ ἦν, ὄντως πένθος ἀπαραμύθητον, εἰ γε ἐμελλον θεοὶ νομίζεσθαι, καὶ εἰδωλολατρείαν εἰσάγειν, ἣν ἦλθον καταλύσοντες.

Αὐτῇ τῇ ὄφει κατέπληξαν αὐτοὺς διαρρήξαντες τὰ ἱμάτια. Τοῦτο καὶ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ ἐποίει ἐπὶ τῇ ἤττη τοῦ λαοῦ. Μὴ τοίνυν νομίσης ἀνάξιον αὐτῶν εἶναι τοῦτο, καὶ τῆς εὐσταθείας αὐτῶν· οὐκ ἂν γὰρ ἄλλως ἐπέσχον τὴν τσοαύτην ὁρμήν, οὐκ ἂν ἄλλως τὴν πυρὰν ἔσβεσαν. Ὅταν οὖν τι δέη τῶν δεόντων γενέσθαι, μηδὲ ἡμεῖς παραιτώμεθα. Εἰ τοίνυν καὶ μετὰ ταῦτα μόλις ἔπεισαν, εἰ μὴ οὕτως εἰργάσαντο, τί οὐκ ἂν ἐγένετο ; Εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἐποίησαν, ἐνομίσθησαν ἂν πως ὑψηλοφρονεῖν, καὶ μᾶλλον ἐφιέσθαι τῆς τιμῆς.



58. Ἡ Ἀποστολικὴ Σύνοδος

(Πράξ. ιε' 1 - 32)

Καὶ τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ἐδίδασκον τοὺς ἀδελφούς ὅτι ἐὰν μὴ περιτέμνησθε τῷ ἔθει Μωϋσέως,

Ἐγὼ κρίνω, μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν Θεόν *ιε' 19*

οὐ δύνασθε σωθῆναι. Γενομένης οὖν στάσεως καὶ ζητήσεως οὐκ ὀλίγης τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβῃ πρὸς αὐτούς, ἔταζαν ἀναβαίνειν Παῦλον καὶ Βαρνάβαν καὶ τινὰς ἄλλους ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους εἰς Ἱερουσαλὴμ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Οἱ μὲν οὖν προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας διήρχοντο τὴν Φοινίκην καὶ Σαμαρείαν ἐκδιηγούμενοι τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐποίουν χαρὰν μεγάλην πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς. Παραγενόμενοι δὲ εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀπεδέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀνήγγειλάν τε ὅσα ὁ Θεὸς ἐποίησε μετ' αὐτῶν, καὶ ὅτι ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως. Ἐξανεστήσαν δὲ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἰρέσεως τῶν Φαρισαίων πεπιστευκότες, λέγοντες ὅτι δεῖ περιτέμνειν αὐτοὺς παραγγέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον Μωϋσέως. Συνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου. Πολλῆς δὲ συζητήσεως γενομένης ἀναστὰς Πέτρος εἶπε πρὸς αὐτούς· ἄνδρες ἀδελφοί, ὑμεῖς ἐπίστασθε ὅτι ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν ἐξελέξατο διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου καὶ πιστεῦσαι. Καὶ ὁ καρδιογνώστης Θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς δούς αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον καθὼς καὶ ἡμῖν, καὶ οὐδὲν διέκρινε μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, τῇ πίστει καθάρισας τὰς καρδίας αὐτῶν. Νῦν οὖν τί πειράζετε τὸν Θεόν, ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν οὔτε

ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βαστάσαι ; Ἄλλὰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ πιστεύομεν σωθῆναι καθ' ὃν τρόπον κάκεῖνοι. Ἐσίγησε δὲ πᾶν τὸ πλῆθος καὶ ἤκουον Βαρνάβα καὶ Παύλου ἐξηγουμένων ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τοῖς ἔθνεσι δι' αὐτῶν. Μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτοὺς ἀπεκρίθη Ἰάκωβος λέγων· ἄνδρες ἀδελφοί, ἀκούσατέ μου. Συμεὼν ἐξηγήσατο καθὼς πρῶτον ὁ Θεὸς ἐπεσκέψατο λαβεῖν ἐξ ἔθνῶν λαὸν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. Καὶ τούτῳ συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς γέγραπται· μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαυὶδ τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω καὶ ἀνορθώσω αὐτήν, ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν Κύριον, καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτοὺς, λέγει Κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα πάντα. Γνωστὰ ἀπ' αἰῶνός ἐστι τῷ Θεῷ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. Διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἔθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν Θεόν, ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων καὶ τῆς πορνείας καὶ τοῦ πνικτοῦ καὶ τοῦ αἵματος. Μωϋσῆς γὰρ ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν τοὺς κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει ἐν ταῖς συναγωγαῖς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκόμενος. Τότε ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς Ἀντιόχειαν σὺν τῷ Παύλῳ καὶ Βαρνάβᾳ, Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον Βαρσαββᾶν καὶ Σίλαν, ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς, γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν τάδε· Οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἔθνῶν χαίρειν. Ἐπειδὴ ἠκούσαμεν ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν ἐξελθόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις ἀνασκειάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, λέγοντες περιτέμενεσθαι καὶ τηρεῖν τὸν νόμον, οἷς οὐ διεστείλάμεθα, ἔδοξεν ἡμῖν γενομένοις ὁμαθυμα-

δόν, ἐκλεξαμένους ἄνδρας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν Βαρνάβᾳ καὶ Παύλῳ ἀνθρώποις παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀπεστάλκαμεν οὖν Ἰούδαν καὶ Σίλαν καὶ αὐτούς διὰ λόγου ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά. Ἔδοξε γὰρ τῷ Ἀγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος πλὴν τῶν ἐπάναγκες τούτων, ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος καὶ πνικτοῦ καὶ πορνείας· ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτοὺς εὖ πράξετε· Ἐρρωσθε. Οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντες ἦλθον εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ συναγαγόντες τὸ πλῆθος ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολὴν. Ἀναγνόντες δὲ ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει.

59. Ὁ Ἀπ. Παῦλος εἰς Μακεδονίαν

(Πράξ. ις' 8 - 40, ις' 1 - 15)

Παρελθόντες δὲ τὴν Μυσίαν κατέβησαν εἰς Τρωάδα. Καὶ ὄραμα διὰ τῆς νυκτὸς ὤφθη τῷ Παύλῳ·

||| Διαβάς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν
ις' 9

ἄνθρωπος τις ἦν Μακεδὼν ἐστῶς, παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων· διαβάς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν. Ὡς δὲ τὸ ὄραμα εἶδεν, εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν Μακεδονίαν, συμβιβάζοντες ὅτι προσκέκληται ἡμᾶς ὁ Κύριος εὐαγγελισθῆναι αὐτούς.

Ἀναχθέντες οὖν ἀπὸ τῆς Τρωάδος εὐθυδρομήσαμεν εἰς Σαμοθράκην, τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰς Νεάπολιν, ἐκεῖθεν τε εἰς Φιλίππους, ἥτις ἐστὶ πρώτη τῆς μερίδος τῆς Μακεδονίας πόλις κολωνία. Ἦμεν δὲ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει διατρίβοντες ἡμέρας τινάς, τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πόλεως παρὰ ποταμὸν οὗ ἐνομιζέτο προσευχὴ εἶναι, καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυναῖξί. Καὶ τις γυνή

ὀνόματι Λυδία, πορφυρόπωλις πόλεως Θυατείρων, σεβομένη τὸν Θεόν, ἤκουεν, ἧς ὁ Κύριος διήνοιξε τὴν καρδίαν προσέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ τοῦ Παύλου. Ὡς δὲ ἐβαπτίσθη καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεσε λέγουσα· εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν τῷ Κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου μείνατε· καὶ παρεβιάσατο ἡμᾶς. Ἐγένετο δὲ παρεουμένων ἡμῶν εἰς προσευχὴν παιδίσκην τινὰ ἔχουσαν πνεῦμα πύθωνος ἀπαντῆσαι ἡμῖν, ἧτις ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχε τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαντευομένη. Αὕτη κατακολουθήσασα τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλᾳ ἔκραζε λέγουσα· οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσίν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας. Τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Διαπονηθεὶς δὲ ὁ Παῦλος καὶ ἐπιστρέψας τῷ πνεύματι εἶπε· παραγγέλλω σοι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτῆς. Καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ. Ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν ἡ ἐλπίς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἴλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ προσαγαγόντες αὐτοὺς τοῖς στρατηγοῖς εἶπον· οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν Ἰουδαῖοι ὑπάρχοντες, καὶ καταγγέλλουσιν ἔθνη ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν παραδέχεσθαι οὐδὲ ποιεῖν Ῥωμαίοις οὔσι. Καὶ συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν. Καὶ οἱ στρατηγοὶ περιρρήξαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια ἐκέλευον ραβδίξειν, πολλὰς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγὰς ἔβαλον εἰς φυλακὴν, παραγγείλαντες τῷ δεσμοφύλακι ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτούς· ὃς παραγγελίαν τοιαύτην εἰληφώς ἔβαλεν αὐτούς εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφαλίσατο εἰς τὸ ξύλον. Κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον Παῦλος καὶ Σίλας προσευχόμενοι ὕμνουσαν τὸν Θεόν· ἐπηροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμιοι. Ἄφνω δὲ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμοτηρίου, ἀνεψόχθησάν τε παραχρῆμα αἱ θύραι πᾶσαι καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη. Ἐξυπνος δὲ γενό-

μενος ὁ δεσμοφύλαξ καὶ ἰδὼν ἀνεωγμένας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος μάχαιραν ἔμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νομίζων ἐκπεφευγέναι τοὺς δεσμίους. Ἐφώνησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ ὁ Παῦλος λέγων· μηδὲν πράξης σεαυτῷ κακόν· ἅπαντες γὰρ ἐσμεν ἐνθάδε. Αἰτήσας δὲ φῶτα εἰσεπήδησε, καὶ ἔντρομος γενόμενος προσέπεσε τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλα, καὶ προαγαγὼν αὐτοὺς ἔξω ἔφη· κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ ; Οἱ δὲ εἶπον· πιστεύσον ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου. Καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. Καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν, καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες παραχρῆμα, ἀναγαγὼν τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, παρέθηκε τράπεζαν, καὶ ἠγαλλίασατο πανοικί πεπιστευκῶς τῷ Θεῷ.

Ἡμέρας δὲ γενομένης ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς ραβδούχους λέγοντες· ἀπόλυσον τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους. Ἀπήγγειλε δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους τούτους πρὸς τὸν Παῦλον, ὅτι ἀπεστάλακσιν οἱ στρατηγοὶ ἵνα ἀπολυθῆτε. Νῦν οὖν ἐξελθόντες πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ. Ὁ δὲ Παῦλος ἔφη πρὸς αὐτούς· δεῖραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ ἀκατακρίτους, ἀνθρώπους Ρωμαίους ὑπάρχοντας, ἔβαλον εἰς φυλακὴν· καὶ νῦν λάθρα ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν ; οὐ γάρ, ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἐξαγαγέτωσαν. Ἀνήγγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ραβδούχοι τὰ ρήματα ταῦτα· καὶ ἐφοβήθησαν ἀκούσαντες ὅτι Ρωμαῖοι εἰσι, καὶ ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξαγαγόντες ἠρώτων ἐξελθεῖν τῆς πόλεως. Ἐξελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς εἰσῆλθον πρὸς τὴν Λυδίαν, καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελφοὺς παρεκάλεσαν αὐτοὺς καὶ ἐξῆλθον.

ἰς 1 - 15. Διοδεύσαντες δὲ τὴν Ἀμφίπολιν καὶ Ἀπολλωνίαν ἦλθον εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν ἡ συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων. Κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ Παύλῳ εἰσῆλθε πρὸς αὐτούς, καὶ

ἐπὶ σάββατα τρία διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν, διανοίγων καὶ παρατιθέμενος ὅτι τὸν Χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός, Ἰησοῦς ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. Καὶ τινες ἐξ αὐτῶν ἐπείσθησαν καὶ προσεκληρώθησαν τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλα, τῶν τε σεβομένων Ἑλλήνων πολὺ πλῆθος, γυναικῶν τε τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι. Προσλαβόμενοι δὲ οἱ ἀπειθοῦντες Ἰουδαῖοι τῶν ἀγοραίων τινὰς ἀνδρας πονηροὺς καὶ ὄχλοποιήσαντες ἐθορύβουν τὴν πόλιν, ἐπιστάντες τε τῇ οἰκίᾳ Ἰάσονος ἐζήτουν αὐτοὺς ἀγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον· μὴ εὐρόντες δὲ αὐτοὺς ἔσυρον τὸν Ἰάσονα καὶ τινὰς ἀδελφούς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας, βοῶντες ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες οὗτοι καὶ ἐνθάδε παρῆσιν, οὓς ὑποδέδεκται Ἰάσων· καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογμάτων Καίσαρος πράσσουσι, βασιλέα ἕτερον λέγοντες εἶναι, Ἰησοῦν. Ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιτάρχας ἀκούοντας ταῦτα, καὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν ἀπέλυσαν αὐτούς. Οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ τῆς νυκτὸς ἐξέπεμψαν τὸν τε Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἰς Βέροιαν, οἵτινες παραγενόμενοι εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων ἀπήρσαν. Οὗτοι δὲ ἦσαν εὐγενέστεροι τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ, οἵτινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, τὸ καθ' ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς γραφὰς εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτως. Πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν, καὶ τῶν Ἑλληνίδων γυναικῶν τῶν εὐσχημόνων καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι. Ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης Ἰουδαῖοι ὅτι καὶ ἐν τῇ Βεροίᾳ κατηγγέλθη ὑπὸ τοῦ Παύλου ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἦλθον κάκεῖ σαλεύοντες τοὺς ὄχλους. Εὐθέως δὲ τότε τὸν Παῦλον ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ πορεύεσθαι ὡς ἐπὶ τὴν θάλασσαν· ὑπέμενον δὲ ὁ τε Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος ἐκεῖ.

60. Τὰ μαρτύρια τοῦ Ἀπ. Παύλου

(2 Κορ. ια' 21 - 33)

Εν ᾧ δ' ἂν τις τολμᾷ, ἐν ἀφρο-
σύνη λέγω, τολμῶ κἀγώ. Ἐ-
βραῖοί εἰσι; κἀγώ· Ἰσραηλιταί εἰσι;
κἀγώ· σπέρμα Ἀβραάμ εἰσι; κἀγώ·
ἐπίσκοποι Χριστοῦ εἰσι; παραφρονῶν λαλῶ,
ὑπὲρ ἐγώ· ἐν κόποις περισσοτέρως,
ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς
περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις·
ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα
παρὰ μίαν ἔλαβον, τρίς ἔραβδίσθην,
ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρίς ἐναυάγησα,
νυχθημερόν ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα·
ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν,
κινδύνοις ληστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους,
κινδύνοις ἐξ ἔθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει,
κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσῃ,
κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις· ἐν κόπῳ
καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις,
ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις
πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι·
χωρὶς τῶν παρεκτός ἢ ἐπισύστασις μου
ἢ καθ' ἡμέραν, ἢ μέριμνα πασῶν
τῶν ἐκκλησιῶν. Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ
ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ
πυροῦμαι; Εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ
τῆς ἀσθενείας μου καυχῆσομαι. Ὁ
Θεὸς καὶ πατήρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητός
εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι. Ἐν
Δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ
βασιλέως ἐφρούρει τὴν Δαμασκηῶν
πόλιν πιάσαι με θέλων, καὶ διὰ
θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσθην
διὰ τοῦ τείχους καὶ ἐξέφυγον τὰς
χειρας αὐτοῦ.

61. 'Ο 'Απ. Παῦλος εἰς 'Αθήνας

(Πράξ. ις' 16 - 34)

Εν δὲ ταῖς 'Αθήναις ἐκδεχομένου αὐτοῦ τοῦ Παύλου, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν. Διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς 'Ιουδαῖοις καὶ τοῖς σεβομένοις καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας. Τινὲς δὲ τῶν 'Επικουρείων καὶ τῶν Στωϊκῶν φιλοσόφων συνέβαλλον αὐτῷ, καὶ τινες ἔλεγον· τί ἂν θέλοι ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν; οἱ δὲ ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεύς εἶναι· ὅτι τὸν 'Ιησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν εὐηγγελίζετο αὐτοῖς. 'Επιλαβόμενοί τε αὐτοῦ ἐπὶ τὸν 'Αρειὸν Πάγον ἤγαγον λέγοντες· δυνάμεθα γινῶναι τίς ἡ καινὴ αὕτη ἡ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδασχὴ; Ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν· βουλόμεθα οὖν γινῶναι τί ἂν θέλοι ταῦτα εἶναι. 'Αθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς οὐδὲν ἕτερον εὐκαίρου ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον. Σταθεῖς δὲ ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ 'Αρείου Πάγου ἔφη· ἄνδρες 'Αθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ. Διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν εὗρον καὶ βωμὸν ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, ἀγνώστῳ Θεῷ. Ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. Ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς Κύριος ὑπάρχων οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύεται προσδεόμενός τινος, αὐτὸς διδούς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα· ἐποίησέ τε ἐξ ἐνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ὀρίσας προστεταγμένους καιροῦς καὶ τὰς ὁροθεσίας

Παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν ις' 16

τῆς κατοικίας αὐτῶν, ζητεῖν τὸν Κύριον, εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὗροιεν, καὶ γε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἐνὸς ἐκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα. Ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν, ὡς καὶ τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασι τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν. Γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ Θεοῦ οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον. Τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ Θεὸς τανῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν, διότι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ἣ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὥρισε, πίστιν παρασχὼν πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. Ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον· ἀκουσόμεθά σου πάλιν περὶ τούτου. Καὶ οὕτως ὁ Παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν. Τινὲς δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καὶ γυνὴ ὀνόματι Δάμαρις καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς.

62. Εἰς τὴν Κόρινθον

(Πράξ. ιη' 1 - 18)

Μετὰ δὲ ταῦτα χωρισθεὶς ὁ Παῦλος ἐκ τῶν Ἀθηναίων ἦλθεν εἰς Κόρινθον· καὶ εὗρών

|| Μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει καὶ μὴ σιωπήσης, διότι ἐγὼ εἰμι μετὰ σοῦ ιη' 9

τινα Ἰουδαῖον ὀνόματι Ἀκύλαν, Ποντικὸν τῷ γένει, προσφάτως ἐληλυθότα ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, καὶ Πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐτοῦ, διὰ τὸ διατεταχέναι Κλαύδιον χωρίζεσθαι πάντας τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τῆς Ρώμης, προσῆλθεν αὐτοῖς, καὶ διὰ τὸ ὁμοτέχνον εἶναι ἔμεινε παρ' αὐτοῖς καὶ εἰργάζετο· ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τῇ τέχνῃ. Διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν σάββατον, ἔπειθέ τε Ἰουδαίους καὶ Ἑλληνας. Ὡς δὲ κατῆλθον

ἀπὸ τῆς Μακεδονίας ὁ τε Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος, συνείχετο τῷ πνεύματι ὁ Παῦλος διαμαρτυρούμενος τοῖς Ἰουδαῖοις τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν. Ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ βλασφημούντων ἐκτιναξάμενος τὰ ἱμάτια εἶπε πρὸς αὐτούς· τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν· καθαρὸς ἐγὼ· ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορεύσομαι. Καὶ μεταβάς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς οἰκίαν τινὸς ὀνόματι Ἰούστου, σεβομένου τὸν Θεόν, οὗ ἡ οἰκία ἦν συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ. Κρίσπος δὲ ὁ ἀρχισυναγωγὸς ἐπίστευσε τῷ Κυρίῳ σὺν ὕλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τῶν Κορινθίων ἀκούοντες ἐπίστευον καὶ ἐβαπτίζοντο. Εἶπε δὲ ὁ Κύριος δι' ὀράματος ἐν νυκτὶ τῷ Παύλῳ· μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει καὶ μὴ σιωπήσης, διότι ἐγὼ εἰμι μετὰ σοῦ, καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεται σοι τοῦ κακῶσαί σε, διότι λαὸς ἐστὶ μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Ἐκάθισέ τε ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἕξ διδάσκων ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Γαλλίωνος δὲ ἀνθυπατεύοντος τῆς Ἀχαΐας κατεπέστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Παύλῳ καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα, λέγοντες ὅτι παρὰ τὸν νόμον οὗτος ἀναπαίθει τοὺς ἀνθρώπους σέβεσθαι τὸν Θεόν. Μέλλοντος δὲ τοῦ Παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα εἶπεν ὁ Γαλλίων πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· εἰ μὲν οὖν ἦν ἀδίκημά τι ἢ ραδιούργημα πονηρόν, ὧ Ἰουδαῖοι, κατὰ λόγον ἂν ἤνεσχόμην ὑμῶν· εἰ δὲ ζητημὰ ἐστὶ περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐτοί· κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι. Καὶ ἀπήλασεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος. Ἐπιλαβόμενοι δὲ πάντες οἱ Ἕλληγνες Σωσθένην τὸν ἀρχισυναγωγὸν ἔτυπτον ἔμπροσθεν τοῦ βήματος· καὶ οὐδὲν τούτων τῷ Γαλλίῳ ἐμελλεν.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐντρεπώμεθα ὅταν ἐργαζώμεθα διὰ τῶν χειρῶν ὡς τεχνῖται (εἰς Πράξ. ιη' 3), Cramer, III, 302.

Μηδεὶς τοίνυν αἰσχυνέσθω τῶν τὴν τέχνην ἐχόντων, ἀλλ' οἱ εἰκῆ τρεφόμενοι καὶ ἀργοῦντες· οἱ διακόνους κεχρημένοι πολλοῖς, καὶ ἀπά-

του Θεραπείας ἀπολαύοντες. Τὸ γὰρ διὰ παντὸς ἐργαζόμενον τρέφεσθαι, φιλοσοφίας εἶδος ἐστὶ· τούτων αἱ διάνοιαι καθαρώτεραι· τούτων αἱ διάνοιαι εὐτονώτεραι· ὁ γὰρ ἀργῶν πολλὰ εἰκῆ μᾶλλον πράττει· καὶ ἐργάζεται δι' ὅλης ἡμέρας οὐδέν, πολλῆς νάρκης ἐμπεπλησμένος· ὁ δὲ ἐν ἐργασίᾳ ὢν, οὐδὲν ταχέως περιττὸν παραδέξεται· οὔτε ἐν ἔργοις, οὔτε ἐν λόγοις, οὔτε ἐν ἐννοίαις. "Ὅλη γὰρ δι' ὅλης συντέταται πρὸς τὸν ἐπιπλέον βίον ἢ ψυχὴ. Μὴ τοίνυν καταφρονῶμεν τῶν ἀπὸ τῶν χειρῶν τρεφομένων, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον αὐτοὺς μακαρίζωμεν διὰ τοῦτο.

Παῦλος οὗτος μετὰ μυρίους διαύλους, καὶ τὰ τοσαῦτα θαύματα, ἐπὶ σκηνοραφείου ἐστὼς δέρματα ἔραπτε· καὶ ἠδοῦντο αὐτὸν ἄγγελοι, καὶ δαίμονες ἔτρεμον· καὶ οὐκ ἤσχύνετο λέγων, « ταῖς χρεῖαις μου καὶ τοῖς οὔσι μετ' ἐμοῦ, ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὐται ».

63. Τελευταῖοι λόγοι τοῦ Παύλου πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς πιστοὺς τῆς Μ. Ἀσίας

(Πράξ. κ' 17 - 38)

Ἀπὸ δὲ τῆς Μιλήτου πέμψας εἰς Ἐφεσον μετεκλέσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας. Ὡς δὲ παρεγένοντο πρὸς αὐτόν, εἶπεν αὐτοῖς· ὑμεῖς ἐπίστασθε, ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἀφ' ἧς ἐπέβην εἰς τὴν Ἀσίαν, πῶς μεθ' ὑμῶν τὸν πάντα χρόνον ἐγενόμην, δουλεύων τῷ Κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πολλῶν δακρύων καὶ πειρασμῶν τῶν συμβάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν Ἰουδαίων, ὡς οὐδὲν ὑπεστειλάμην τῶν συμφερόντων τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν καὶ διδάξαι ὑμᾶς δημοσίᾳ καὶ κατ' οἴκους, διαμαρτυρούμενος Ἰουδαίοις τε καὶ Ἑλλησὶ τὴν εἰς τὸν Θεὸν μετάνοιαν καὶ πίστιν τὴν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ δεδεμένος τῷ πνεύματι πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλὴμ, τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς, πλὴν ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον κατὰ πόλιν δια-

Ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκέτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου ὑμεῖς πάντες κ' 25

μαρτύρεται λέγον ὅτι δεσμά με καὶ θλίψεις μένουσιν. Ἄλλ' οὐδενὸς λόγον ποιοῦμαι οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχὴν μου τιμίαν ἑμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκέτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου ὑμεῖς πάντες, ἐν οἷς διῆλθον κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Διὸ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων· οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ. Προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ ἐν ᾧ ἡμᾶς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος. Ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο, ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου· καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητάς ὀπίσω αὐτῶν. Διὸ γρηγορεῖτε, μνημονεύοντες ὅτι τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἔπαυσάμην μετὰ δακρῶν νοουθετῶν ἕνα ἕκαστον. Καὶ τὰ νῦν παρατίθεμαι ὑμᾶς, ἀδελφοί, τῷ Θεῷ καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ τῷ δυναμένῳ ἐποικοδομῆσαι καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσιν. Ἀργυρίου ἢ χρυσίου ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα· αὐτοὶ γινώσκετε ὅτι ταῖς χρεῖαις μου καὶ τοῖς οὔσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὐταί. Πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν τε τῶν λόγων τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε· μακάριόν ἐστι μᾶλλον διδόναι ἢ λαμβάνειν. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, θεῖς τὰ γόνατα αὐτοῦ σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσήψατο. Ἰκανὸς δὲ ἐγένετο κλαυθμὸς πάντων, καὶ ἐπιπεσόντες ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ Παύλου κατεφίλουν αὐτόν. ὀδυνώμενοι μάλιστα ἐπὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἰρήκει, ὅτι οὐκέτι μέλ-

λουσι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ θεωρεῖν. Προέπεμπον δὲ αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον.

64. Ὁ Ἀπ. Παῦλος δέσμιος εἰς τὴν Ρώμην

(Πράξ. κη' 16 - 24, 28 - 31)

Ο τε δὲ ἤλθομεν εἰς Ρώμην, ὁ ἑκατοντάρχης παρέδωκε τοὺς δεσμίους τῷ στρατοπεδάρχη· τῷ δὲ Παύλῳ ἐπετράπη μένειν καθ' ἑαυτὸν σὺν τῷ φυλάσσοντι αὐτὸν στρατιώτῃ.

Ἔνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραὴλ τὴν ἄλυσιν ταύτην περικίμαι κη' 20

Ἐγένετο δὲ μετὰ ἡμέρας τρεῖς συγκαλέσασθαι τὸν Παῦλον τοὺς ὄντας τῶν Ἰουδαίων πρώτους· συνελθόντων δὲ αὐτῶν ἔλεγε πρὸς αὐτούς· ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθεσι τοῖς πατρώοις δέσμιος ἐξ Ἱεροσολύμων παρεδόθην εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ρωμαίων· οἵτινες ἀνακρίναντές με ἐβούλοντο ἀπολῦσαι διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου ὑπάρχειν ἐν ἐμοί· ἀντιλεγόντων δὲ τῶν Ἰουδαίων ἠναγκάσθην ἐπικαλέσασθαι Καίσαρα, οὐχ ὡς τοῦ ἔθνους μου ἔχων τι κατηγορῆσαι. Διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν παρεκάλεσα ὑμᾶς ἰδεῖν καὶ προσλαλῆσαι· ἔνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραὴλ τὴν ἄλυσιν ταύτην περικίμαι. Οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπον· ἡμεῖς οὔτε γράμματα περὶ σοῦ ἐδεξάμεθα ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, οὔτε παραγενόμενός τις τῶν ἀδελφῶν ἀπήγγειλεν ἢ ἐλάλησέ τι περὶ σοῦ πονηρόν. Ἀξιούμεν δὲ παρὰ σοῦ ἀκοῦσαι ἃ φρονεῖς· περὶ μὲν γὰρ τῆς αἰρέσεως ταύτης γνωστὸν ἐστὶν ἡμῖν ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται. Ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν ἤκον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν πλείονες, οἷς ἐξετίθετο διαμαρτυρόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ πείθων τε αὐτούς τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τε τοῦ νόμου Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας.

Στίχ. 28 - 31. Γνωστόν οὖν ἔστω ὑμῖν ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεστάλη τοῦτο τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ, αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται. Καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος ἀπῆλθον οἱ Ἰουδαῖοι πολλὴν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς συζήτησιν.

Ἐμεινε δὲ ὁ Παῦλος διετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώματι καὶ ἀπεδέχετο πάντα τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐτὸν, κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάσης παρρησίας ἀκωλύτως.

65. Τὸ τέρμα τῶν μόχθων τοῦ Ἀγ. Παύλου

(2 Τιμ. δ' 6 - 9)

Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε. Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής, οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἡγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, τί κατώρθωσαν τὸ στόμα (ἦτοι τὸ κήρυγμα) καὶ ἡ καρδίᾳ (ἀγάπη) τοῦ Ἀπ. Παύλου (εἰς τὸ τέλος τοῦ ὑπομνήματός του εἰς εὐχὴν πρὸς Ρωμ. ἐπιστολὴν), Mign. E. II. 60, 679.

Οὐχ οὕτως ἡμῖν ἡ βροντὴ φοβερόν, ὡς ἐκείνῃ τοῖς δαίμοσιν ἡ φωνή. Εἰ γὰρ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἔφριττον, πολλῶ μᾶλλον τὴν φωνήν. Αὕτη δεδεδεμένους αὐτοὺς ἤγαγεν, αὕτη τὴν οἰκουμένην ἐξεκάθηρεν, αὕτη τὰ νοσήματα ἔλυσε, κακίαν ἐξέβαλεν, ἀλήθειαν ἐπανήγαγε, τὸν Χριστὸν εἶχεν ἐγκαθήμενον, καὶ μετ' αὐτοῦ πανταχοῦ προῆει, καὶ ὑπερῆν τὰ Χερουβεὶμ, τοῦτο ἡ Παύλου φωνή. Καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν δυνάμεων ἐκείνων ἐκάθητο, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ Παύλου γλώττης. Καὶ γὰρ ἀξία τοῦ δέξασθαι τὸν Χριστὸν ἐγένετο, ἐκεῖνα φθειρομένη μόνον, ἀ τῷ Χριστῷ φίλα ἦν, καὶ πρὸς ὕψος ἀφατον ἰπταμένη καθάπερ τὰ Σεραφεῖμ.... Τί γὰρ οὐκ εἰργάσατο ἐκεῖνο τὸ στόμα ἀγαθόν; Δαίμονας ἤλασεν, ἁμαρτήματα ἔλυσε, τυράννους ἐπεστόμισε, φιλοσόφων

γλώττας ἐνέφραξε, τὴν οἰκουμένην τῷ Θεῷ προσήγαγε, βαρβάρους φιλοσοφεῖν ἔπεισε, πάντα μετερρύθμισε τὰ ἐν τῇ γῆ· καὶ τὰ ἐν οὐρανοῖς δὲ ὄν ἐβούλετο, διετίθει τρόπον, δεσμῶν οὐς ἐβούλετο, καὶ λύων ἐκεῖ κατὰ τὴν δεδομένην ἐξουσίαν αὐτῷ. Οὐ τοῦ στόματος δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς καρδίας ἐκείνης ἐβουλόμην τὴν κόνιν ἰδεῖν, ἣν οὐκ ἂν τις ἀμάρται καρδίαν τῆς οἰκουμένης εἰπῶν, καὶ τῶν μυρίων ἀγαθῶν πηγὴν, καὶ ἀρχὴν καὶ στοιχεῖον τῆς ἡμετέρας ζωῆς. Τὸ γὰρ πνεῦμα τῆς ζωῆς ἐκεῖθεν εἰς ἅπαντα ἐχορηγεῖτο, καὶ τοῖς μέλεσι τοῦ Χριστοῦ διεδίδοτο, οὐ δι' ἀρτηρίας ἐμπεμπόμενον, ἀλλὰ διὰ προαιρέσεως ἀγαθῶν. Αὕτη οὕτω πλατεῖα ἡ καρδία ἦν, ὡς καὶ πόλεις ὀλοκλήρους δέχεσθαι καὶ δήμους καὶ ἔθνη· « Ἡ καρδία γὰρ μου, φησί, πεπλάτυνται ». Ἄλλ' ὅμως τὴν οὕτω πλατεῖαν συνέσχε πολλάκις καὶ ἔθλιψεν ἡ εὐρύνουσα αὐτὴν ἀγάπη. « Ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως, φησί, καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν ταύτην ». Καὶ διαλελυμένην ἐπεθύμουν ἰδεῖν τὴν πυρουμένην καθ' ἕκαστον τῶν ἀπολλυμένων, τὴν ὠδίνουσαν ἐκ δευτέρου τὰ ἐξαμβλούμενα τῶν παιδων, τὴν τὸν Θεὸν ὀρώσαν (« Οἱ γὰρ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, φησί, τὸν Θεὸν ὄψονται »)· τὴν θυσίαν γεγενημένην (« Θυσία γὰρ τῷ Θεῷ, πνεῦμα συντετριμμένον »)· τὴν ὑψηλοτέραν τῶν οὐρανῶν, εὐρυτέραν τῆς οἰκουμένης, τὴν τῆς ἀκτίνος φαιδροτέραν, τὴν τοῦ πυρὸς θερμότεραν, τὴν τοῦ ἀδάμαντος στερροτέραν, τὴν τοὺς ποταμοὺς ἀφιεῖσαν· « Ποταμοὶ γὰρ, φησὶν, ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρέουσιν ὕδατος ζῶντος »· ἔνθα ἦν ἡ πηγὴ ἡ ἀλλομένη, καὶ ποτίζουσα οὐ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ἀλλὰ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων.



ΜΕΡΟΣ

Γ'

ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ

ΠΑΛΑΙΑΣ

ΚΑΙ

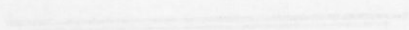
ΚΑΙΝΗΣ

ΔΙΑΘΗΚΗΣ



ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΜΕΡΟΣ
Β
ΕΡΜΗΝΕΙΑ
ΠΑΛΙΑΣ
ΚΑΙ
ΚΑΙΝΗΣ
ΑΓΓΛΙΚΗΣ



ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΚ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ

1. Ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου

(Γεν. Α' 1 - 28)

Ἡ Ἁγία Γραφή ἀρχίζει μετὰ τὴν διήγησιν τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου καὶ τοῦ πρώτου ἀνθρωπίνου ζεύγους ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ γεγονότα ἀποτελοῦν ἀποκάλυψιν τῆς σπουδαίας ταύτης ἀληθείας, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ δημιουργὸς τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Τοιοῦτοτρόπως ὡς *δημιουργός* ἀποκαλύπτεται πρῶτον εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ὁ Θεός. Ἐκαστος λαὸς εἶχε τὴν παράδοσίν του περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου. Τοῦτο βλέπομεν εἰς τὰς μυθολογίας αὐτῶν. Ἄλλ' ἀπὸ ὅλας τὰς παραδόσεις ταύτας καθαρωτέρα καὶ πνευματικωτέρα εἶναι ἡ παράδοσις τῶν Ἰσραηλιτῶν περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Τὴν παράδοσιν ταύτην διηγεῖται ὁ Μωϋσῆς, ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον τῆς Γενέσεως μετὰ γλώσσαν ἀπλήν μὲν, ἀλλὰ μεγαλοπρεπῆ καὶ ἐπιβλητικὴν. Ὁ κόσμος ἐδημιουργήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, λέγει ἡ Ἁγ. Γραφή. Δὲν ἐδημιουργήθη ἐκ τύχης ἢ αὐτομάτως ἢ διὰ πολλῶν παραγόντων καὶ ἐξῆς, ἀλλὰ μόνον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τῆς δημιουργικῆς αὐτοῦ δυνάμεως, σοφίας καὶ ἀγαθότητος. Καὶ ὅπως δέχεται ἡ ἐπιστήμη σήμερον, οὕτω καὶ ὁ Μωϋσῆς λέγει, ὅτι ὁ Θεὸς ἤρχισε τὴν δημιουργίαν ἀπὸ τὰ ἀπλούστατα καὶ προὐχώρησεν εἰς τὰ συνθετώτερα, ἀπὸ τὰ κατώτερα εἰς τὰ ἀνώτερα. Πρῶτον δημιουργοῦνται ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα χρειάζονται διὰ τὴν ζωὴν καὶ συντήρησιν ἐκείνων, τὰ ὁποῖα θὰ ἤρχοντο εἰς φῶς ὕστερον. Πρῶτον γίνεται λόγου χάριν τὸ φῶς, ὁ ἥλιος, ἡ θάλασσα, ἡ ξηρά, ἔπειτα τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα καὶ τελευταῖος ὁ ἄνθρωπος, τὸ τελειότερον τῶν δημιουργημάτων.

Ἐν ἀρχῇ = κατ' ἀρχάς, πρὶν ὑπάρξῃ τι· δηλαδή εἰς ἀρχαιότατον καὶ ἀνυπολόγιστον χρόνον ἤρχισεν ἡ δημιουργία. τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν = ὅλον τὸν κόσμον. Μετὰ τὸν πρῶτον τοῦτον στίχον δὲν λέγει ἐν περιλήψει ὅσα λεπτομερῶς θὰ ἐκθέσῃ κα-

τωτέρω, αλλά θέλει να ειπῆ ὅτι εἰς τὴν ἀρχὴν ἔκαμεν ὁ Θεὸς τὴν κοσμικὴν ὕλην, ἡ ὁποία μετὰ ταῦτα διὰ τοῦ λόγου του κατεσκευάσθη καὶ προσέλαβε μορφήν. Τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὸν ἐπόμενον στίχον, **ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος** = ἡ γῆ δὲν εἶχε λάβει τὴν μορφήν, ὅπως τὴν βλέπουν καὶ τὴν γνωρίζουν οἱ ἄνθρωποι. **καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου** = τὸ ἀπέραντον χάος ὀνομάζεται ἀβυσσος, ὅπου ἐβασίλευε σκότος, διότι τὸ φῶς δὲν εἶχεν ἀκόμη δημιουργηθῆ. **πνεῦμα Θεοῦ** = τὸ ἅγιον Πνεῦμα μόνον ἐπλανᾶτο εἰς τὸ ἄμορφον σύμπαν, τὸ ὁποῖον κατόπιον κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ἔδωκε ζωὴν καὶ μορφήν εἰς τὰ ὄντα. **εἶπεν ὁ Θεός** = φράσις ἀνθρωπομορφική, ἐπιναλαμβανομένη δεκάκις εἰς τὸ κεφάλαιον καὶ σημαίνουσα τὴν δημιουργικὴν βουλήν τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς δὲν ἔχει σῶμα καὶ στόμα, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐκφράσωμεν τὰς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, εἰμὴ διὰ φράσεων ποῦ χρησιμοποιοῦμεν διὰ τὰς ἐνεργείας τῶν ἀνθρώπων. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ γίνεται ἀμέσως ἔργον. Λέγει ὁ Θεὸς κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν (στίχ. 2 - 6) : **γενηθῆτω φῶς**. "Ανευ φωτὸς δὲν ὑπάρχει ζωὴ. Τὸ πρῶτον τοῦτο φῶς εἶναι μία λάμψις ποῦ διαχύνεται εἰς τὸ σύμπαν. Βραδύτερον διὰ τοῦ δημιουργικοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ θὰ ἐντοπισθῆ εἰς ὀρισμένα σώματα, εἰς τὸν ἥλιον καὶ τοὺς ἀστέρας. **εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς, ὅτι καλὸν** = ὠραῖον ἦτο τὸ φῶς εἰς τὴν ἐμφάνισιν καὶ χρῆσιν εἰς τὰ ὄντα, ὅπως ἀκριβῶς ἤθελεν αὐτὸ ὁ Θεός. Τὴν χρησιμότητα καὶ ὠραϊότητα τοῦ φωτὸς περιγράφει ὁ Μ. Βασίλειος θαυμασιῶς εἰς τὸ παρατιθέμενον τεμάχιον ἀπὸ τὸ ἔργον του « Λόγοι εἰς τὴν Ἐξῆήμερον » **καὶ διεχώρισεν** = διεκρίθη χρονικῶς καὶ ἀπεχωρίσθη τὸ φῶς ἀπὸ τὸ σκότος.

Ἐκάλεσε τὸ φῶς ἡμέραν : ὁ διαχωρισμὸς τοῦ φωτὸς ἐπέφερε τὴν διάκρισιν τῆς ἡμέρας ἀπὸ τῆς νυκτός. Ἐδῶ ἡ μ ε ρ α εἶναι μία μεγάλη χρονικὴ περίοδος, ἡ ὁποία διεδέχθη τὸ χάος, καὶ τὸ φῶς ἤρχισε νὰ διαθερμαίνῃ καὶ νὰ διαφωτίζῃ τὰ πάντα.

Γενικῶς εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο τῆς Γενέσεως, κατὰ τὴν γνώμην ἀρχαίων καὶ συγχρόνων ἐρμηνευτῶν, ἡ λέξις ἡ μ ε ρ α σημαίνει μακρὰν χρονικὴν περίοδον. Κατὰ τὴν πρώτην λοιπὴν ἡμέραν, ἦτοι κατὰ τὴν πρώτην χρονικὴν περίοδον, βλέπομεν ὅτι ἀπλῶς ἐν φῶς διεχύθη πανταχοῦ καὶ ἐξέλιπε τὸ σκότος. Ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύξ συνδέονται μὲ τὴν δημιουργίαν τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἀστρῶν, περὶ τούτων δὲ θὰ γίνῃ λόγος κατωτέρω.

Γενηθῆτω στερέωμα = (στίχ. 6 - 9) κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν ἢ κατὰ τὴν δευτέραν χρονικὴν περίοδον ἐδημιουργήθη τὸ στερέωμα, ἦτοι ὁ οὐράνιος θόλος. Τὸ στερέωμα ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς οὐρανόν, περιλαμβάνοντα πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει ὑπεράνω καὶ πέραν τῆς γῆς. Τὰ ὕδατα συγκεντρώνονται εἰς τὰ νέφη ἐπάνω καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν, ἦτοι κατὰ τὸ τρίτον στάδιον τῆς δημιουργίας (στίχ. 9 - 14), ὁ Θεός, λέγει : **συναχθῆτω τὸ ὕδωρ** = ἄς συναχθῶσι τὰ ὕδατα εἰς τοὺς ὠκεανούς καὶ τὰς θαλάσσας καὶ τὰς λίμνας (**εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν**), καὶ οὕτως ἀπεχωρίσθησαν ἀπὸ τὴν ξηρὰν. Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν ὑδάτων ἤρχισαν νὰ βλαστάνωσι τὰ διάφορα φυτὰ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς. **βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην** = ὁ Θεὸς δίδει εἰς τὴν γῆν τὴν δύναμιν νὰ παράγῃ τὰ παντοειδῆ χόρτα καὶ φυτὰ ἀνήκοντα εἰς διάφορα γένη καὶ εἶδη. **ξύλον κάρπιμον** = δένδρον καρποφόρον. **φωστῆρες** = ἀστέρες **εἰς φαῦσιν** = πρὸς φωτισμόν. **καὶ ἔστωσαν σημεῖα** = καὶ ἄς εἶναι οἱ ἀστέρες τὰ διακριτικὰ σημεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων θὰ γίνῃ ἡ διάκρισις τῆς ἡμέρας, τῆς νυκτός,

τῶν ἐποχῶν καὶ τοῦ ἔτους. εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας = διὰ τὴν ἀρχὴν, ἥτοι τὴν λάμπη τῆν ἡμέραν. τοὺς δύο φώστῆρας = ἥτοι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σεληνὴν ταῦτα ἔγιναν κατὰ τὴν τετάρτην χρονικὴν περίοδον (στίχ. 14 - 20). Μετὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἀστρῶν γίνονται ὄντα ἔχοντα ζωὴν καὶ κίνησιν. ἐρπετὰ ψυχῶν ζωῶν = ἔως τῶρα ἐδημιουργήθησαν ἀψυχα ὄντα, μετ' αὐτὰ δημιουργοῦνται τὰ θαλάσσια ζῶα, οἱ ἰχθύες, κατὰ τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη των, ὁμοιάζοντα πάντοτε τὰ εἰς τὸ αὐτὸ εἶδος ἀνήκοντα πρὸς ἀλλήλα. καὶ πᾶν πτερωτὸν = καὶ πᾶν γένος πτηνῶν. καὶ εὐλόγησεν αὐτὰ ὁ Θεὸς = ὁ Θεὸς δίδει τὴν ἐντολὴν νὰ πολλαπλασιάσωνται τὰ πτηνὰ καὶ οἱ ἰχθύες κατὰ τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη των. Ταῦτα ἔγιναν τὴν πέμπτην ἡμέραν (στίχ. 20 - 24). Κατὰ τὴν ἕκτην καὶ τελευταίαν ἡμέραν (στίχ. 24 - 31) ὁ Θεὸς δημιουργεῖ τὰ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς διάφορα ζῶα καὶ τελευταίον τὸν ἄνθρωπον.

Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως « γ ε ν η θ ή τ ω φ ῶ ς », (Λόγιος εἰς τὴν 'Εξαήμερον), Mign. E. II. 29, 44.

Εἰς τὴν παρατιθεμένην περιοπὴν ἐκ τῶν Λόγων του εἰς τὴν 'Εξαήμερον (ὁμίλ. Β' 7) ὁ Μέγας Βασίλειος περιγράφει μὲ δύναμιν καὶ μεγαλοπρέπειαν τὸ λαμπρὸν φῶς, ἐξαίρων μερικὰς ἰδιότητάς του.

Τὴν καθήφειαν = τὴν ἐκ τοῦ σκότους μελαγχολικὴν κατάστασιν. **πᾶσιν ἀθρόως** = εἰς ὅλα ὁμοῦ. **ἐγκεκραμένον ἑαυτῷ** = ἀναμειγμένον μὲ τὸν ἑαυτὸν του. **ὀξείας** = ταχείας. **τὰς διαδόσεις τῆς αὐγῆς** = τὴν ἐξάπλωσιν τῆς λάμπσεως. **ἐν ὀξείᾳ καιροῦ ροπῇ** = εἰς ταχεῖαν ὁρμὴν τοῦ χρόνου, ἥτοι τάχιστα. **τὰς ὕψεις ἡμῶν ἀχρόνως παραπέμπει** = τὰ βλέμματά μας στέλλει τάχιστα, χωρὶς νὰ περνᾷ χρόνος. **ἡδίων** = γλυκύτερος. **ἀντιπέμποντα** = ἀντικατοπτρίζοντα. **μαρμαρυγῇ** = λάμπσει, ἀκτινοβολία, **πρὸς τὸ ἡδιστον καὶ τιμιώτατον** = πρὸς τὸ πλέον εὐχάριστον καὶ πολυτίμιον μετέτρεψεν.

2. 'Η πλάσις τοῦ ἀνθρώπου

(Γεν. Α' 26 - 31, Β' 7 - 10, 15 - 25)

Ὁ Θεὸς ἐπλασεν ἐν τέλει τὸ πρῶτον ἀνθρώπινον ζεῦγος. Ἐπλάσθη ὅμοιον πρὸς τὸν Θεὸν καὶ κυρίαρχον ἐπὶ τῆς γῆς. Καταγόμεθα λοιπὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ ἔχομεν προορισμὸν νὰ τείνωμεν διαρκῶς πρὸς τὸν Θεόν, ἐξομοιούμενοι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πρὸς αὐτόν. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι θεῖον ὄν κατὰ τὴν Ἁγίαν Γραφὴν καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἐξαιρετικὴ ἡ θέσις του ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἄλλων δημιουργημάτων τοῦ Θεοῦ. Δὲν εἶναι ὅμοιος μὲ κανὲν ἀπὸ αὐτὰ, εἰμὴ μόνον μὲ τὸν Θεόν. Ζῆ εἰς τὴν γῆν ταύτην, εἶναι κυρίαρχος αὐτῆς, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ καρδιά του, οἱ πόθοι καὶ τὰ ἰδεώδη του φέρονται πολὺ ὑψηλά, πρὸς αὐτὸν τὸν Θεόν, ἐν τῷ ὁποίῳ μόνον εὐρίσκει τὴν ἡρεμίαν καὶ πᾶσαν ἱκανοποίησιν.

Α' 26 - 31. Ποιήσωμεν = ἄς πλάσωμεν. Κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν ἐρμηνευτῶν ἔχομεν ρῆμα εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν, διότι ὑπονοεῖται καὶ τὸ δεῦτερον πρόσω-

πον τῆς ἁγίας Τριάδος, ὁ Υἱός, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης λέγει : « πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν » (Ἰωάν. α' 3). **κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν** = με τὰς ἰδιότητες ἐκεῖνας, τὰς ὁποίας ἔχομεν καὶ ἡμεῖς (κατ' εἰκόνα), ὥστε ἀναπτύσσω καὶ χρησιμοποιοῦν καλῶς αὐτὰς νὰ ἐξομοιώνεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πρὸς ἡμᾶς (καθ' ὁμοίωσιν). Αἱ θεῖαι αὐταὶ ἰδιότητες εἶναι ὁ νοῦς του, αἱ ἠθικαὶ ὁρμαὶ του, ἡ συνείδησις του, ἡ ἐλευθερία, ἡ κυριαρχία ἐπὶ τῶν ἄλλων ὄντων, ἡ δημιουργικὴ δύναμις. **χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς** = χῶμα ἀπὸ τῆν γῆν. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης δηλοῦται συμβολικῶς, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται καὶ ἀπὸ ὕλην, ἀπὸ σῶμα. Τὸ σῶμα τοῦτο, ὅπως τῶν ἄλλων ζῴων, τρέφεται καὶ συντηρεῖται μὲ τροφὰς ἀπὸ τῆν γῆν, διὰ τοῦτο λέγεται ὕλικόν, γῆνινον σῶμα. Ἄλλ' εἰς τὸ σῶμα αὐτὸ ὁ Θεὸς ἐπέβαλε ζωὴν. Τὸ γεγονός αὐτὸ παριστάνεται ἀνθρωπομορφικῶς διὰ τῆς φράσεως **καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς**, ἥτοι μέσα εἰς τὸ γῆνινον ἢ ὕλικόν σῶμα ἐπέβαλε τὴν ψυχὴν, ἢ ὅποια εἶναι πνεῦμα, πνευματικὸν στοιχεῖον, διάφορον ἀπὸ τὸ σῶμα. **καὶ ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν Ἐδέμ** = καὶ ἔκαμεν ὁ Θεὸς ἕνα θαυμάσιον κῆπον εἰς τὴν Ἐδέμ. Ὁ κῆπος αὐτὸς ὠνομάσθη **παράδεισος**· λέξις Περσικῆ σημαίνουσα λαμπρὸν κῆπον. Ὡς ζωὴ εἰς παράδεισον παριστάνεται ἡ εὐτυχισμένη καὶ ἁγία ζωὴ πλησίον τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ τοῦ Θεοῦ, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν καὶ πράττει πάντοτε τὸ θέλημά του. Ἡ Ἐδέμ ἦτο περιφέρειαν ἐν Μεσοποταμίᾳ μεταξὺ τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ. **καὶ τὸ ξύλον τοῦ εἰδέουαι γινώσκον καλοῦ καὶ πονηροῦ** = καὶ τὸ δένδρον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Οἱ πρωτόπλαστοι ἐπλάσθησαν ἀθάβοι, ἀναμάρτητοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἐπρεπεν ὅμως νὰ ἀσκῶνται εἰς τὴν ἀγιότητα ταύτην καὶ διὰ τῆς συνεχοῦς ὑπακοῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ νὰ γίνωσιν οἱ ἴδιοι ἀξιοὶ τῆς ἀγάπης καὶ εὐλογίας τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς, διὰ νὰ τοὺς ἀσκήσῃ εἰς τὴν ἀρετὴν ταύτην, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς μίαν ἐντολήν, τὴν ἐντολήν νὰ μὴ ἐγγίσωσι τοὺς καρποὺς ἐνὸς δένδρου τοῦ παραδείσου. **ἢ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ** = δηλαδή, ὅταν παραβῆτε τὴν ἐντολήν μου, θὰ γίνητε κακοὶ καὶ θὰ ἀποθάνητε.

Β' 7 - 10, 15 - 25. Ἰδεῖν τί καλέσει αὐτὰ = ὁ Θεὸς προσάγει τὰ διάφορα ζῶα εἰς τὸν Ἀδὰμ, ἕνα βάλῃ εἰς ἕνα ἕκαστον κατὰ τὴν φύσιν του τὸ ὄνομα. Οἱ πρωτόπλαστοι ἦσαν πεντηκονταεταῖοι ἀπ' ἀρχῆς διὰ διακοητικῆς δυνάμεως καὶ διὰ γλώσσης τινὸς πρὸς συνενόησιν. Κυρίως ὅμως ἡ σκηνὴ αὕτη περὶ τῶν ζῴων χρησιμεύει ὡς εἰσαγωγή εἰς τὸ ἔργον τῆς δημιουργίας τῆς γυναίκος. Ὁ Ἀδὰμ συναναστρεφόμενος μετὰ τὰ ζῶα, εἶδεν ὅτι κανὲν δὲν ὁμοιάζει μὲ αὐτὸν καὶ ἠσθάνθη τὴν μόνωσιν, διὰ τοῦτο λέγει ἡ Ἁγία Γραφή : **οὐχ εὐρέθη βοηθός**· διὰ τῆς φράσεως ταύτης ἐκφράζεται ἐπίσης ἡ ἰδέα, ὅτι ἡ γυνὴ εἶναι ἀπαραίτητος καὶ φυσικὸς βοηθὸς εἰς τὸν ἄνδρα. **Ἐκστασις** = βαθὺς ὕπνος, ἡ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ τὴν ὁποίαν χάνει τὰς αἰσθήσεις καὶ βυθίζεται εἰς σκέψεις. **ἀνεπλήρωσε σὰρκα ἄντ' αὐτῆς** = καὶ ἔβαλε σάρκας εἰς τὴν θέσιν τῆς πλευρᾶς. Ὁ Θεὸς ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ ἀνδρὸς ἐδημιούργησε τὴν γυναῖκα, οὕτω λοιπὸν ἐκ τοῦ Ἀδὰμ κατάγεται ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ὅλα ταῦτα ὅμως εἶναι ἀνθρωπομορφικαὶ ἐκφράσεις δεικνύουσαι πόσον στενωῶς εἶναι συνδεδεμένοι οἱ δύο σύζυγοι. « οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία », εἶπε καὶ ὁ Κύριος περὶ τῶν δύο συζύγων (Ματθ. ιθ' 6).

Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως « ποιήσωμεν ἄν-

θρωπον κατ' εικόνα ημετέραν και καθ' ομοίωσιν», Mign E.Π. 44, 273.

Ὁ μέγας οὗτος Πατήρ εἰς τὴν ἀναφερομένην περικοπὴν λέγει, ὅτι ὁ Θεὸς ἀφῆκεν εἰς χεῖρας ἡμῶν νὰ γίνωμεν ὁμοιοὶ τοῦ καὶ δεῖκνυει πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτύχωμεν τοῦτο.

Τῆς χθιζῆς ἔχθρας = τῆς χθεσινῆς ἔχθρας. **πεπλημμεληκότα** = παύσαντα **κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον** = ὅσον εἶναι δυνατὸν, ὅσον ἐνδέχεται. **ἐπειχθητι** = σπεῦσον.

3. Τὸ ἀμάρτημα τῶν Πρωτοπλάστων

(Γεν. Γ' 1 - 20)

Εἰς τὴν περικοπὴν ταύτην ὁ μέγας Μωϋσῆς διηγεῖται ἐν ἀπὸ τὰ ἐλθεριώτερα γεγονότα τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, τὴν παρακοὴν καὶ τὴν πτώσιν τῶν πρωτοπλάστων, ἀπὸ τὴν ὁποίαν προέκυψαν ὅλαι αἱ ἀθλιότητες, αἱ ἀμαρτίαι καὶ αἱ συμφοραὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ὁ ἀνθρώπος διέκοψε τὰς σχέσεις μὲ τὸν Θεόν, μὲ τὴν μόνην πηγὴν παντὸς καλοῦ, μὲ τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς τοῦ καὶ τῆς εὐτυχίας, καὶ ἐβυθίσθη εἰς τὴν ἀμαρτίαν καὶ εἰς πᾶν εἶδος ἀθλιότητος. Ὁ Θεὸς ὅμως, ὁ πανάγαθος Δημιουργὸς μας, δὲν ἀφῆκε τὸ πλάσμα τοῦ νὰ χαθῆ ἐντελῶς, ἀλλ' ὑπεσχέθη εἰς τὴν Εὐαν, ὅτι ἐξ αὐτῆς, θὰ ἔλθῃ ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ ὁποῖος θὰ συντρίψῃ τὴν δύναμιν τῆς ἀμαρτίας. Ἡ ὑπόσχεσις ἐκείνη ὀνομάζεται συνήθως « τὸ πρωτευαγγέλιον », ἥτοι ἡ πρώτη καλὴ ἀγγελία περὶ τῆς σωτηρίας μας.

Ὁφεις : ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ ὕφους ἐκρύπτετο ὁ διάβολος, ὁ ἀρχηγὸς τῶν κακῶν ἀγγέλων. [Τὸ κακὸν ὑπῆρχεν εἰς τὸν κόσμον, διότι εἶχον ἀποστατήσαι ἤδη ἄγγελοι τινες ἐναντίον τοῦ Θεοῦ. Ἦδη ζητοῦσιν οὗτοι καὶ ἐπέτυχον νὰ παρασύρωσι καὶ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀποστασίαν κατὰ τοῦ Θεοῦ. **διανοιχθήσονται οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἔσεσθε ὡς θεοὶ** = θὰ διαφωτισθῆ ὁ νοῦς σας, ὥστε θὰ γνωρίζητε ὅλα καὶ θὰ γίνητε τοιοῦτοτρόπως θεοί. **τοῦ κατανοῆσαι** = εἰς τὸ νὰ ἐνοῆ τις καὶ νὰ γνωρίξῃ αὐτό. **ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν** = διὰ τὴν παρακοὴν τῶν ἤρχισαν νὰ ἀισθάνονται τύψεις συνειδῆσθαι. Ἐχασαν τὴν ἀβώτητα, τὴν ὁποίαν εἶχον πλησίον τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦτο παριστάνεται διὰ τῆς ὥραϊας Γραφικῆς εἰκόνας, ὅτι ἡσθάνθησαν τὴν γυμνότητά των καὶ ἔρριψαν φύλλα συκῆς καὶ ἐσκέπασαν τὴν γυμνότητά τοῦ σώματός των. **καὶ ἤκουσαν τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ** = ἀνθρωπομορφικαὶ ἐκφράσεις παριστῶσαι τὸν Θεὸν περιπατοῦντα εἰς τὸν παράδεισον καὶ ὁμιλοῦντα πρὸς τοὺς πρωτοπλάστους. **ἐκρύβησαν** = διότι ὡς ἔνοχοι δὲν εἶχον τὴν δύναμιν νὰ ἀντικρύσωσι τὸν Θεόν, ἀλλ' ἤτο ἀνόητον τοῦτο, διότι πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ κρύψῃ τις ἑαυτὸν ἀπὸ τὸν Θεόν ; **ἡ γυνὴ, ἦν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ** = μετὰ τὴν παρακοὴν πράττει ἄλλο ἀμάρτημα, ἀποδίδων εἰς τὸν Θεὸν τὴν αἰτίαν τῆς πτώσεώς του [διὰ τῶν λόγων του, ὅτι ἡ γυ-

νή, τὴν ὅποιαν ὁ Θεὸς τοῦ ἔδωκε, τὸν παρέσυρεν εἰς τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς. ὁ **δφεις ἠπάτησέ με** = ὁ δφεις με παρέσυρε· πάντοτε ὁ κακὸς δὲν ἀναγνωρίζει τὸ ἀμάρτημά του. **καὶ ἐχθραν θήσω** = καὶ θὰ θέσω ἐχθρότητα μεταξὺ σοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, τῶν ἐκ τῆς Εὐδᾶς προερχομένων. **αὐτός σου τηρήσει κεφαλὴν** = ὁ Χριστὸς θὰ συντρίψῃ τὴν κεφαλὴν σου, ἦτοι θὰ ἐξάλειψῃ τὴν ἁμαρτίαν, ἢ κακία ὅμως διὰ τῶν Ἑβραίων θὰ θίξῃ εἰς τὴν πτέρναν τὸν Χριστόν, θὰ σταυρώσῃ αὐτόν, ἀλλὰ τοῦτο θὰ εἶναι προσωρινὸς θρίαμβος κατὰ τοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ ἡ συντριβὴ τῆς κεφαλῆς τοῦ δφεως (τοῦ διαβόλου) ἦτο ὀριστικὴ καὶ καιρίον κτύπημα. Ἡ ὑπόσχεσις αὐτῆ τῆς συντριβῆς καὶ ἄρσεως τῆς ἁμαρτίας διὰ τοῦ Σωτῆρος ἀποτελεῖ τὸ λεγόμενον « πρωτευαγγέλιον ». **καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα ἡ ἀποστροφή σου** = καὶ εἰς τὸν ἄνδρα θὰ ἀποβλέπῃς διὰ τὴν συντήρησίν σου καὶ θὰ εἶσαι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του. Ὁ Χριστιανισμὸς ἐτελειοποίησε τὰς σχέσεις καὶ τῶν συζύγων, στηρίξας τὴν ἐνωσίν των εἰς τὴν ἀγάπην καὶ συνεργασίαν των.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ἀνάπτυξις τῶν λόγων « ἡ γυνή, ἣν ἔδωκα μετ' ἐμοῦ, αἴτη μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον ». Mign. E.Π. 53 - 54, 139.

Ὁ ἱερός ἀνὴρ εἰς τὴν περικοπὴν ταύτην ἐλέγχει τὸν Ἀδὰμ, διότι ὑπήκουσεν εἰς τὴν γυναῖκά του Εὐάν, ἀντὶ νὰ ἐμμεῖν σταθερὸς εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Ὡς σύζυγος, ὡς ἀνὴρ, δὲν ἔπρεπε νὰ ὀδηγῆται ἀπὸ τὴν γυναῖκά του, ἀλλ' αὐτὸς νὰ ὀδηγῇ καὶ νὰ συμβουλευῇ αὐτήν.

Αἰτία τοῦ ὀλισθοῦ = αἰτία τοῦ ὀλισθήματος, τοῦ ἁμαρτήματος, τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ. **παραιτήσασθαι τὴν βρώσιν** = νὰ ἀρνηθῆς νὰ φάγῃς. **συγκατεσπάσθης** = παρεσύρθης μαζί της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ. ΛΑΟΥ. ΑΙ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ ΕΠΑΓΓΕΛΙΑΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

4. Ἡ κλῆσις τοῦ Ἀβραάμ

(Γεν. IB' 1 - 6, IZ' 1 - 11, 19, KB' 15 - 19)

Μετὰ τὸ ἀμάρτημα τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὐδᾶς τὰ τέκνα καὶ ὅλοι οἱ ἀπόγονοί των ἐγεννῶντο πλέον ἁμαρτωλοὶ καὶ ἔζων μακρὰν τοῦ Θεοῦ. Αἱ κακίαι των ὀλονὲν ἐπληθύνοντο περισσότερο ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν καὶ ἐξ αἰτίας των οἱ ἄνθρωποι ἤρχισαν νὰ λησμονῶσι τὸν Θεὸν καὶ νὰ λατρεύωσι τὰ εἰδῶλα, δηλαδὴ τὰ ζῶα καὶ διάφορα ὄντα καὶ φαινόμενα τῆς φύσεως. Ὁ κατακλυσμὸς ἐπὶ τοῦ Νῶε δὲν ἐσυνέτισεν αὐτούς. Τὸ κακὸν ἠῤῥξανε τρομακτικῶς. Ὁ Θεὸς ὅμως ἐλυπήθη τὰ πλά-

σματά του και δὲν ἠθέλησε νὰ χαθῶσι ταῦτα εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν ἐξαθλίωσιν. Ἐκάλεσε λοιπὸν τὸν εὐσεβῆ καὶ μόνον πιστὸν ἀνάμεσα εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους Ἀβραάμ καὶ προώρισεν αὐτὸν ὡς ἀρχηγὸν ἑνὸς λαοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς διὰ τῶν ἀγίων ἀνδρῶν, πού ἔστειλεν εἰς αὐτόν, ἀπεκάλυψε τὰς βουλὰς του περὶ τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ὁ Ἀβραάμ ὑπήκουσεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἐπίστευσεν εἰς Αὐτὸν καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς ἐδοκίμασε τὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν. Ὑπήκουσεν εἰς τὸν Θεόν, ὅταν διετάχθη νὰ ἀφήσῃ τὴν πατρίδα του καὶ τοὺς οἰκείους του καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὴν Χαναάν, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς προώριζε διὰ τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀβραάμ. Ἐπίστευσεν εἰς τὸν Θεόν, ὅταν εἶπεν ὅτι θὰ γεννήσῃ υἱόν, ἂν καὶ αὐτὸς ἦτο πολὺ γέρον καὶ ἡ γυνὴ του Σάρρα στεῖρα. Ὑπήκουσεν εἰς τὸν Θεόν, ὅταν διετάχθη νὰ θυσιάσῃ εἰς Αὐτὸν τὸν μονογενῆ υἱὸν του Ἰσαάκ. Διὰ τὴν πίστιν του ταύτην ὁ Ἀβραάμ ἔγινε γενάρχη τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ ἔθνους, τοῦ περιουσίου λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Διὰ τὴν πίστιν ταύτην ἔλαβε τὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι ἐκ τῶν ἀπογόνων του, δηλαδὴ ἐκ τῶν Ἰσραηλιτῶν, θὰ προέλθῃ ὁ Κύριος ἡμῶν, ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. Ἡ κλῆσις τοῦ Ἀβραάμ ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴν τῆς πραγματοποίησεως τῆς βουλῆς τοῦ Θεοῦ, ὅπως προετοιμάσῃ τὸν κόσμον διὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου = φύγε ἀπὸ τὴν χώραν, εἰς τὴν ὁποίαν κατοικεῖς. **ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ** = διὰ σοῦ θὰ ἴδουν εὐλογίας καὶ ἀγαθὰ ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς γῆς, διότι ἐκ τῶν ἀπογόνων του θὰ ἐγεννᾶτο ὁ Σωτὴρ. **καὶ θήσομαι τὴν διαθήκην μου** = καὶ θὰ κάμω τὴν συμφωνίαν μου, τὴν λεγομένην Παλαιάν Διαθήκην· κατ' αὐτὴν ὁ Θεὸς δίδει τὴν ὑπόσχεσιν εἰς τὸν Ἀβραάμ, ὅτι οἱ ἀπόγονοί του θὰ ἐγκατασταθῶσιν εἰς τὴν Χαναάν, ὅτι θὰ γίνουν μέγας καὶ πολυπληθὴς λαὸς καὶ ὅτι ἐξ αὐτῶν θὰ γεννηθῇ ὡς ἄνθρωπος ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. **σύ δὲ τὴν διαθήκην μου διατηρήσεις** = σύ καὶ οἱ ἀπόγονοί σου θὰ τηρήσῃτε τὴν συμφωνίαν, μένοντες πιστοὶ εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τὰς ἐντολάς μου. **περιτμηθήσεται ὑμῶν πᾶν ἀρσενικὸν** κάθε ἀρσενικὸν τέκνον θὰ ὑποστῇ τὴν περιτομὴν, ἡ ὁποία ἦτο γνώρισμα, ὅτι ἐγένετο μέλος τοῦ περιουσίου λαοῦ τοῦ Θεοῦ. **τὸ ρῆμα τοῦτο** = τὴν πράξιν ταύτην, τὴν θυσίαν τοῦ υἱοῦ σου.

Κατ' ἑμαυτοῦ ὤμοσα = ὠρκίσθην εἰς τὸν ἑαυτόν μου. **ἡ μὴν εὐλογῶν εὐλογῆσάω σε** = ἰδοὺ θὰ σοῦ δώσω πολλὰς εὐλογίας, πολλὰ ἀγαθὰ. **καὶ οὐ κληθήσεται τὸ ὄνομά σου Ἀβραμ** (= πατὴρ ὕψους, πατὴρ μέγας), ἀλλὰ Ἀβραάμ (=πατὴρ πλήθους). **ἐν τῷ σπέρματί σου** = δι' ἑνὸς ἀπογόνου σου, διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, θὰ σωθῶσι καὶ θὰ ἔχωσι πᾶν ἀγαθὸν ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς γῆς. **καὶ κληρονομήσει τὰς πόλεις τῶν ὑπεναντίων** = καὶ θὰ κατακτήσουν οἱ ἀπόγονοί σου τὰς πόλεις τῶν ἐχθρῶν των.

5. Τὰ δεινά τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν Αἰγύπτῳ

(Ἐξόδ. Α' 1 - 15)

Ὁ Θεὸς ἐξέλεξε τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀβραάμ, τοὺς Ἰσραηλίτας, ὡς περιούσιον λαόν του. Διὰ τοῦ λαοῦ τούτου διετηρήθη ἐν τῷ κόσμῳ ἡ πίστις εἰς ἓνα Θεὸν καὶ παρεσκευάσθη τὸ ἔδαφος διὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος τοῦ κόσμου. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ ἔγιναν ἰσχυρὸν ἔθνος κυρίως εἰς Αἴγυπτον, ὅπου ἐγκατεστάθησαν ὁ Ἰακώβ καὶ οἱ δώδεκα υἱοί, ὅταν συνέβη ποτὲ μέγας λιμὸς εἰς Χαναάν. Οἱ Αἰγύπτιοι ἐφοβήθησαν διὰ τὸν πολλαπλασιασμόν καὶ τὴν αὐξοῦσαν δύναμιν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐντὸς τῆς χώρας των. Διὰ τοῦτο ἤρχισαν νὰ βασανίζωσιν αὐτοὺς παντοιοτρόπως, καὶ ἰδίως μεταχειριζόμενοι αὐτοὺς εἰς σκληρὰ ἔργα καὶ ἀγχαρείαν διὰ τὴν κατασκευὴν δρόμων καὶ πόλεων. Ἐν τέλει ἐδόθη διαταγὴ ὑπὸ τοῦ Φαραῶ, ὅπως πνιγῇ εἰς τὸν Νεῖλον ποταμὸν πᾶν νεογέννητον ἄρρεν πρωτότοκον τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ἐν μέσῳ λοιπὸν δοκιμασιῶν οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ Ἰακώβ ἔγιναν ἔθνος πολυπληθές καὶ ἰσχυρόν, ὅπως εἶχεν ὑποσχεθῆ εἰς αὐτοὺς ὁ Θεός. Ὁ Θεὸς ἤκουσε τὰς προσευχὰς τοῦ καταπιεζομένου λαοῦ του. Τότε ἐγεννήθη ὁ Μωϋσῆς, ὁ μέγας νομοθέτης καὶ ἀρχηγὸς τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὁ ὁποῖος, διασωθεὶς κατὰ θείαν πρόνοιαν ἐκ τοῦ κινδύνου νὰ πνιγῇ εἰς τὸν Νεῖλον, εἰς αὐτὴν τὴν αὐλὴν τῶν Φαραῶ « ἐπαίδεύθη πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων, ἦν δὲ δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις » (Πράξ. ζ' 22).

Τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ = τῶν υἱῶν τοῦ Ἰακώβ. Ὁ Ἰακώβ ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Ἰσραὴλ (= ἰσχυρὸς ἐναντι τοῦ Θεοῦ. Γεν. ΑΒ' 28) καὶ ἔκτοτε οἱ ἀπόγονοί του χαρακτηρίζονται Ἰσραηλίται. **πανοικί** = με ὄλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας. **πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ἐξ Ἰακώβ** = ὄλα τὰ ἄτομα, τὰ ὅποια κατῆγοντο ἐκ τοῦ Ἰακώβ. **κατίσχυον** = ἔγιναν ἰσχυροί. **κατασοφίζομαι** = βασανίζω διὰ δολίων μέσων. **κατωδύνων αὐτῶν τὴν ζῶην** = ἔκαμνον σκληρὰν καὶ πλήρη θλίψεων τὴν ζῶην των. **κατεδουλοῦντο αὐτοὺς μετὰ βίας** = ἐπέβαλον εἰς αὐτοὺς διὰ τῆς βίας τὰ ἔργα, ὡς εἰς δούλους.

6. Ἡ κλήσις τοῦ Μωϋσέως

(Ἐξόδ. Γ' 1 - 9, 10 - 11, 16 - 21)

Ὁ Θεὸς ἀποφασίζει νὰ σώσῃ τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Αἰγυπτίων. Πρὸς τοῦτο παρουσιάζεται εἰς τὸν ποιμένα Μωϋσέα ἐντὸς

μιάς καιομένης, αλλά μὴ φλεγομένης βάτου. Ἀπὸ τὴν πυρίνην ταύτην βάτον ἀκούει ὁ Μωϋσῆς τὴν θείαν φωνήν. Ὁ Θεὸς λέγει εἰς αὐτόν, ὅτι εἶναι ὁ Θεὸς τῶν πατέρων του, ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ Ἰακώβ, καὶ ὅτι ἀπεφάσισε νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς πρὸς αὐτοὺς ἐπαγγελίας περὶ ἐγκαταστάσεως τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς τὴν γῆν Χαναάν. Καλεῖ λοιπὸν τὸν Μωϋσέα νὰ τεθῆ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ λαοῦ καὶ νὰ ἐξαγάγῃ αὐτὸν μετὰ τὴν βοήθειάν του ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, διὰ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὴν γῆν Χαναάν, εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας:

Παρελθὼν ὄψομαι = θὰ περάσω διὰ νὰ ἴδω. **προσάγει ἰδεῖν** = πλησιάζει νὰ ἴδῃ. **εὐλαβεῖτο** = ἐφοβεῖτο, δὲν ἐτόλμα. **τὴν κάκωσιν** = τὰ βάσανα. **ἐργοδιωκτῶν** = ἐργοδοτῶν, ἐπιστατῶν τῶν ἔργων. **ἐξελέσθαι** = διὰ νὰ ἀπαλλάξω. **ᾧπται μοι** (παρακ. τοῦ ὀρώμαι) = ἐφάνη εἰς ἐμέ. **ἐπισκοπῆ ἐπέσκεμμαι ὑμᾶς** = ἐπεσκέφθην ὑμᾶς, ἵνα σᾶς προστατεύσω. **Χανααίων, Χετταίων κλπ.** = διάφοροι λαοὶ καὶ φυλαὶ τῆς Παλαιστίνης. **οὐ προήσεται ὑμᾶς** = δὲν θὰ σᾶς ἀφήσῃ. **ἐὰν μὴ μετὰ χειρὸς κραταιᾶς** = παρὰ μόνον μετὰ ἰσχυρὰν χεῖρα, μετὰ πίεσιν ἰσχυρὰν. Πράγματι ὁ Φαραὼ μόνον μετὰ τὰς γνωστὰς τρομερὰς δέκα πληγὰς ἀφῆκε τοὺς Ἰσραηλίτας νὰ φύγωσιν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον. **ἐν πᾶσι τοῖς θαυμασίοις μου** = δι' ὅλων τῶν θαυμαστῶν ἔργων μου, ἧτοι διὰ τῶν δέκα πληγῶν κατὰ τῆς Αἴγυπτου.

7. Προπαρασκευαὶ διὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς Αἰγύπτου.

Τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων

(Ἐξόδ. IB' 1 - 14, 18 - 28)

Ἡ ἀπελευθέρωσις ἐκ τοῦ ζυγοῦ τῶν Αἰγυπτίων συνετελέσθη διὰ μεγάλων προπαρασκευῶν, ὥστε ἡ μνήμη τοῦ μεγάλου τούτου γεγονότος νὰ εἶναι ἀνεξάλειπτος ἐν τῇ ζωῇ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Τότε καθιερώθη ἡ μεγάλη ἐορτὴ τοῦ Πάσχα, λέξεως σημαίνουσης διάβασις, ἧτοι διάβασις ἀπὸ τὴν δουλείαν εἰς τὴν ἐλευθερίαν, ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον εἰς τὴν Χαναάν, εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Οἱ Ἰσραηλίται διετάρχθησαν νὰ σφάζωσιν ἕκαστος εἰς τὴν οἰκογένειάν του ἓν ἀρνίον, ὕγιες καὶ ἄρτιον, καὶ νὰ φάγωσιν αὐτὸ πρὸ τῆς ἐκκινήσεως ἐν μεγάλῃ σπουδῇ. Διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἀρνίου ὄφειλον νὰ βάψωσι τοὺς παραστάτας τῶν θυρῶν τῆς οἰκίας των. Τοιοῦτοτρόπως ὁ ἄγγελος, ὁ ὁποῖος θὰ ἐξωλόθρευε τὴν νύκτα τὰ πρωτότοκα τῶν Αἰγυπτίων, βλέπων τὸ σημεῖον τοῦ αἵματος, δὲν θὰ εἰσῆρχετο εἰς τὰς οἰκίας τῶν Ἰσραηλιτῶν. Τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων ἤρχιζε μετὰ τὴν σφαγὴν τοῦ ἀρνίου κατὰ τὴν 14ην τοῦ μηνὸς Ἀβίδη ἢ

Νισάν (Ἀπριλίος) καὶ διήρκει ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας. Καθ' ὅλας τὰς ἑπτὰ ταύτας ἡμέρας ἔτρωγον ἄζυμον ἄρτον, διὰ τοῦτο τὸ Πάσχα ἐλέγετο καὶ « ἑορτὴ τῶν ἀζύμων ». Τὸ Πάσχα τοῦτο εἶναι προτύπως τοῦ χριστιανικοῦ Πάσχα, τὸ ὁποῖον σημαίνει τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἀνθρώπων ἐκ τῆς δουλείας εἰς τὴν ἀμαρτίαν.

1 - 14. Ὁ μὴν οὗτος ἀρχὴ μηνῶν ἐστίν = ὁ μὴν οὗτος, δηλαδὴ ὁ μὴν Νισάν (Ἀπριλίος), εἶναι ὁ πρῶτος μὴν τοῦ ἔτους. Τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἔτος ἤρχιζε διὰ τοὺς Ἰουδαίους τὸν Ἀπριλίον μῆνα (Νισάν), ἐν ᾧ τὸ πολιτικὸν ἔτος ἤρχιζε τὸν Σεπτέμβριον. **πρὸς πᾶσαν συναγωγὴν** = πρὸς ἕλον τὸν λαόν. **κατ' οἴκους πατριῶν** = κατὰ τὰς οἰκογενείας τῶν φυλῶν. **ἐπὶ τῶν δύο σταθμῶν** = ἐπὶ τῶν δύο ξύλων (παραστατῶν), διὰ τῶν ὁποίων στερεώνεται ἡ θύρα. **ἐπὶ τὴν φλιάν** = εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας. **ὄπτα πυρὶ** = ψητὰ εἰς τὸ πῦρ. **ἄζυμα ἐπὶ πικρίδων ἔδονται** = ἄζυμον ἄρτον καὶ πικρὰ χόρτα θὰ φάγωσι. **καὶ σκεπάσω ὑμᾶς** = καὶ θὰ σᾶς προστατεύσω. **πληγὴ τοῦ ἐκτριβῆναι** = κτύπημα, ὥστε νὰ ἐπέλθῃ ὁ θάνατος.

18 - 28. Μιᾶς καὶ εἰκάδος = ἕως τῆς εἰκοστῆς πρώτης τοῦ μηνός, ἦτοι ἀπὸ 14, ὅτε ἤρχιζε τὸ Πάσχα, ἕως 21 τοῦ μηνός, δεδομένου ὅτι τὸ Πάσχα διήρκει ἑπτὰ ἡμέρας. **Ἐν τε τοῖς γειώραις καὶ αὐτόχθοισι τῆς γῆς** = μεταξύ καὶ τῶν ξένων καὶ τῶν γηγενῶν. **ὕσσωπος** = ἀρωματικὸν φυτόν, τὸ ὁποῖον μετεχειρίζοντο πρὸς ραντισμόν, ὅπως παρ' ἡμῖν τὸν βασιλικόν. **καθίξετε τῆς φλιάς** = θὰ βάψετε τὸ κατώφλιον. **τὸν ὀλοθρευόντα** = τὸν καταστροφέα ἄγγελον, ὁ ὁποῖος ἐμελλε νὰ φονεύσῃ τὰ πρωτότοκα τῶν Αἰγυπτίων. **φυλάξετε τὸ ρῆμα τοῦτο νόμιμον** = θὰ τηρῆτε τὸ γεγονός τοῦτο ὡς νόμον.

8. Κύρωσις τῆς Διαθήκης διὰ θυσιῶν καὶ ραντισμῶν

(Ἐξόδ. ΚΑ' 4 - 9)

Οἱ Ἰσραηλῖται κάμνουν θυσίαν εἰς τὸν Θεόν, ἵνα εὐχαριστήσωσιν Αὐτὸν καὶ ἵνα χάρισθῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ἄφεσιν τῶν ἀμαρτιῶν των. Μὲ τὸ αἷμα τῶν θυσιασθέντων ζώων ἐρράντισεν ὁ Μωϋσῆς τὸν λαὸν εἰς κύρωσιν τῆς διαθήκης (τῆς συμφωνίας) μεταξύ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Θεὸς ἀνεγνωρίζετο Κύριος καὶ προστάτης τοῦ περιουσιοῦ λαοῦ του, αὐτὸς δὲ ἀνελάμβανε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τηρῇ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ μένη πιστὸς εἰς Αὐτόν. Ὁ Μωϋσῆς ραντίζων τὸν λαὸν ἔλεγεν : « Ἰδοὺ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς διέθετο Κύριος πρὸς ὑμᾶς » (στίχ. 8). Ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ἐπίσης συνάπτεται ἡ συμφωνία (ἡ διαθήκη) δι' αἵματος, ἀλλ' οὐχὶ δι' αἵματος ζώων, ἀλλὰ διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσιασθέντος ὑπὲρ τῶν ἀμαρτιῶν

μας Σωτήρος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἔλεγε κατὰ τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον : « τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης » (Ματθ. κς' 28).

Τὰ ρήματα τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ δικαιώματα = τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ. **ὀρθρίσας** = ἀφ' οὗ ἐσηκώθη πολὺ πρωΐ. **εἰς κρατῆρας** = εἰς φιάλας. **κατεσκεδάσατο τοῦ λαοῦ** = ἐρράντισε τὸν λαόν. **ἧς διέθετο** = τὴν διαθήκην (τὴν συμφωνίαν), τὴν ὅποιαν ἔκαμεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Η ΗΘΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΠΑΛ. ΔΙΑΘΗΚΗΣ

9. Ὁ Δεκάλογος

(Ἐξόδ. Κ' 1 - 18)

Ὁ Δεκάλογος ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερον μέρος τῆς Μωσ. Νομοθεσίας καὶ ὅλης τῆς Παλ. Διαθήκης. Ἐγράφη ἐπάνω εἰς δύο πλάκας, αἱ ὁποῖαι ἐφυλάσσοντο εἰς τὴν ἱερὰν κιβωτὸν τῆς Διαθήκης. Τοῦτο δεικνύει πόσον διέφερεν ἀπὸ τὰς ἄλλας θρησκευτικὰς ἐντολάς καὶ διατάξεις. Αἱ δέκα ἐντολαὶ ἀποτελοῦν οὕτως εἰπεῖν μίαν θαυμασίαν περίληψιν τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας ὅλης τῆς Παλ. Διαθήκης, διότι αἱ μὲν τέσσαρες περιέχουν τὰ κύρια καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν, αἱ δὲ ἄλλαι ἕξ τὰ κύρια καθήκοντα πρὸς τὸν πλησίον. Πᾶσαι αἱ ἄλλαι ἐντολαὶ καὶ αἱ διδασκαλίαι τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἱερῶν συγγραφέων τῆς Παλ. Διαθήκης δὲν εἶναι εἰμὴ πληρεστέρα καὶ ἐκτενεστέρα ἀνάπτυξις τῶν δέκα ἐντολῶν. Ἄλλὰ ὅπως ὁ Δεκάλογος, οὕτω καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος εἰς δύο ἐντολάς ἐστήριξε τὴν ἠθικὴν του διδασκαλίαν, εἰς τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον. Διὰ τοῦτο αἱ δέκα ἐντολαὶ ἔχουν ἀξίαν δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἶναι αἰωνίου κύρους καὶ σημασίας.

Ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου = μεγαλοπρεπῆς ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαόν, ὅτι αὐτὸς καὶ οὐδεὶς ἄλλος εἶναι Κύριος καὶ Θεός (μονοθεϊσμός). **ἐξ οἴκου δουλείας** = ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς δουλείας ὑπὸ τοὺς Αἰγυπτίους. **εἰδωλον** = οἰαδήποτε παράστασις, ἀγαλμα, ἐκ ξύλου ἢ λίθου ἢ μετάλλου, ποῦ ἐλατρεῦετο ὡς θεότης. **ὁμοίωμα** = εἰκὼν, πᾶν ὅ,τι ὁμοιάζει πρὸς τι ἄλλο. **Θεὸς ζηλω-**

της = Θεός ζηλόφθορος, διότι δὲν ἀνέχεται νὰ λατρεύηται ἄλλο τι ὡς Θεός πλην Αὐτοῦ. **οὐ λήψει τὸ ὄνομα** = δὲν θὰ προφέρῃς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἄνευ λόγου εἰς τὰς ὀμιλίας ἢ εἰς τοὺς ὄρκους. **σάββατον** = ἀνάπαυσις, ἡμέρα ἀργίας. **σάββατα** = ἀναπαύθητι. Καθιερώνεται ἡ ἐβδόμη ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος, τὸ Σάββατον, ὡς ἡμέρα ἀγία, ἀφιερωμένη ἀπολύτως εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν ἀνάπαυσιν. Διὰ τοὺς Ἑβραίους ἡ Σαββατιανὴ ἀργία ἦτο σπουδαιότατη ἐντολή, τὴν ὅποιαν ἐφρόντιζον νὰ τηρῶσιν ἀκριβέστατα. **Ἰνα εὖ σοι γένηται** = ἵνα εὐτυχήσῃς. **γῆ ἀγαθὴ** = γῆ εὐφορος. **οὐ μοιχεύσεις** = δὲν θὰ διαπράξῃς πορνείαν, συνάπτων παρανόμους σχέσεις πρὸς ξένην γυναῖκα. **οὔτε τὸν παῖδα, οὔτε τὴν παιδίσκην** = οὔτε τὸν ὑπὲρ-ρέτην, οὔτε τὴν ὑπηρετρίαν, **ὑποζύγιον** = τὸ ζῶον.

10. Ἄλλαι ἠθικαὶ ἐντολαὶ τῆς Μωσ. Νομοθεσίας

(Ἐξόδ. ΚΑ' 1 - 3, 12 - 18, 24 - 26, ΚΒ' 20 - 31, ΚΓ' 1 - 14)

ΚΑ' 1 - 3. Δικαιώματα = ἐντολαί. **ἀπελευθεύεται δωρεάν** = θὰ φύγῃ θὰ ἀπελευθερωθῇ δωρεάν, χωρὶς νὰ πληρώσῃ λύτρα.

Στίχ. 12 - 18. Ὁ δὲ οὐχ ἐκὼν = ὁ φονεύσας τινὰ χωρὶς νὰ θέλῃ, ἀλλὰ κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ. **τόπον οὐ φεύξεται** = καταφύγιον, ὅπου θὰ ὑπάγῃ. **καὶ καταδυναστεύσας αὐτὸν ἀποδῶται** = καὶ ἐὰν διὰ τῆς βίας πωλήσῃ αὐτὸν ἢ εὐρεθῇ εἰς χεῖράς του.

Στίχ. 24 - 26. Κατάκαυμα = ἐὰν σὲ καύσῃ καὶ σοῦ προξενήσῃ πληγὴν. **μῶ-λωψ** = πληγὴ, κτύπημα.

ΚΒ' 20 - 31. Προσῆλυτον οὐ κακώσετε = δὲν θὰ κάμητε κακὸν εἰς ξένον, ὁ ὅποιος ἀκολουθεῖ τὸν Μωσ. Νόμον καὶ ὑπηρετεῖ εἰς τὴν οἰκογένειάν σου. **οὐκ ἔση κατεπίγων** = δὲν θὰ τὸν ἀναγκάσῃς νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος ταχέως, ἐπειγόντως. **ἐνεχύρασμα** = ἐνέχυρον πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ χρέους. **περιβόλαιον** = ἐνδυμα. **τὸ ἱμάτιον ἀσχημοσύνης αὐτοῦ** = τὸ ἐνδυμα, μὲ τὸ ὅποῖον σκεπάζῃ τὴν γυμνότητά του. **οὐ κακῶς ἐρεῖς** = δὲν θὰ κακολογῆς. **ἀπαρχὰς ἄλωνος** = τὰ πρῶτα ἄλωνίσματα, τὸν πρῶτον σῖτον. **ληνὸς** = πατητήριον, ὅπου πατῶσι τὰ σταφύλια. **θηρια-λωτων** = ζῶον, τὸ ὅποιον ἔχει σπαραχθῆ ἀπὸ θηρίου.

ΚΓ' 1 - 14. Ἀκοὴν ματαίαν = λόγον ψευδοῦ, συκοφαντίαν. **οὐ συγκατακαθή-ση** = δὲν θὰ καθίσῃ μαζί με ἀδικον, δὲν θὰ πάρῃς τὸ μέρος ἐνὸς ἀδίκου. **οὐ προστεθήσῃ μετὰ πλήθους** = δὲν θὰ πηγαίνῃς με τοὺς πολλοὺς, διὰ νὰ κάμῃς τὸ κακὸν καὶ νὰ καταπνίξῃς τοιοῦτοτρόπως με τὴν βοήθειαν τῶν ἰσχυρῶν τὸ δίκαιον. **ὑπὸ τὸν γόμον** = κάτω ἀπὸ τὸ φορτίον. **συναρεῖς** = θὰ σηκώσῃς μαζί με τὸ φορτίον. **οὐ διαστρέψῃς κρίμα πένητος** = δὲν θὰ διαστρέψῃς τὸ δίκαιον, δὲν θὰ ἀδικήσῃς τὸν πτωχόν. **λυμαινεται ῥήματα δίκαια** = διαστρέφει τοὺς δικαίους λόγους, τὰ δῶ-ρα κάμνουν τὸν ἄνθρωπον νὰ μὴ λέγῃ καὶ νὰ μὴ πράττῃ τὸ δίκαιον. **ἄφροσιν ποιή-σεις καὶ ἀνήσεις αὐτήν** = θὰ ἀφήσῃς αὐτήν ἀκαλλιέργητον. **ἵνα ἀναψύξῃ** = διὰ νὰ ἀναπαυθῇ.

11. Συμβουλαί τοῦ εὐσεβοῦς Τωβίτ πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Τωβίαν

(Τωβίτ Δ' 1 - 12, 13 - 21)

Ὁ εὐσεβὴς Τωβίτ ἀπήχθη αἰχμάλωτος μαζί με τοὺς συμπατριώτας του εἰς τὴν Νινευτ τῆς Ἀσσυρίας. Ἐκεῖ, μακρὰν τῆς πατρίδος, παρά τὸν σκληρὸν βίον καὶ τοὺς διωγμούς, ἔζη βίον δίκαιον καὶ ἐτήρει πιστῶς τὸν Νόμον. Προαισθανθεὶς τὸν θάνατόν του, ἀπέστειλε τὸν υἱὸν του εἰς Ράγουσ τῆς Μηδείας, ἵνα λάβῃ παρά τινος Γαβαήλ δέκα τάλαντα, τὰ ὅποια εἶχε δανείσει εἰς αὐτόν. Φοβούμενος δὲ μήπως ἐν τῇ ἀπουσίᾳ τοῦ υἱοῦ του ἀποθάνῃ, δίδει εἰς αὐτόν τὰς τελευταίας συμβουλὰς. Αὗται διακρίνονται διὰ τὸ ὕψος καὶ τὴν καθαρότητα τῶν νοημάτων. Δι' αὐτὰς καὶ εἰς ἅγιος χριστιανὸς θὰ ἠδύνατο νὰ εἶπῃ : πόσον προσεγγίζουν εἰς τὴν ἡθικὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου ! Εἰς τοὺς λόγους τοῦ Τωβίτ εὐρίσκομεν (στίχ 15) καὶ τὸ ὠραῖον ρητὸν τοῦ Κυρίου « ὃ σὺ μισεῖς, ἐτέρῳ μὴ ποιήσης » (Ματθ. ζ' 12).

ἤτησάμην θάνατον = ἐζήτησα ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ ἀποθάνω, ἵνα ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τὰ βάσανα τῆς ζωῆς (ἰδὲ κεφ. 6). **μὴ ὑπερίδης** = μὴ καταφρονήσης. **εὐδοκίαι ἔσσονται** = θὰ κατευδωθῶσι, θὰ ἔχῃς ἐπιτυχίαν. **θέμα ἀγαθὸν** = ἀπόθεμα, θησαυρὸν ἀγαθῶν. **ἐν τῇ ἀχρείότητι ἐλάττωσις καὶ ἔνδεια μεγάλη** = ἀπὸ τὸν φαῦλον βίον θὰ προέλθῃ πενία καὶ ἐλάττωσις τῆς περιουσίας. **μὴ αὐλισθήτω** = ἄς μὴ μένη εἰς τὴν αὐλήν σου, εἰς τὸν οἶκόν σου ὁ μισθὸς τῆς ἐργασίας, τὸν ὅποιον ὀφείλεις εἰς τοὺς ἐργάτας. **ὅπως αἱ τρίβοι καὶ αἱ βουλαί σου εὐδοκωθῶσι** = ὅπως οἱ δρόμοι σου (τὰ διαβήματά σου) καὶ τὰ σχέδιά σου ἐπιτύχωσιν.

12. Ἡ μεγάλη ἀξία τῆς σοφίας

(Παροιμ. Γ' 13 - 20)

Ἡ σοφία καὶ γενικῶς ἡ μόρφωσις χαρακτηρίζεται εἰς τὰς Παροιμίας ταύτας ὡς τὸ πολυτιμότερον ἀγαθὸν διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἀνώτερον χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου καὶ παντὸς θησαυροῦ. Εὐτυχεῖς εἶναι οἱ κατέχοντες αὐτήν, διότι δι' αὐτῆς οὗτοι θὰ ἔχωσι δόξαν, πλοῦτη, μακροβιότητα, ἀγάπην, εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν.

Εὐγνωστος = εὐκόλως γνωρίζεται. **ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῆς, ἐν τῇ ἀριστερᾷ αὐτῆς** = δίδει καὶ μετὰ τὰς δύο χεῖρας, δηλαδὴ ἀφθόνως, δόξαν καὶ πλοῦτη. **ξόλον ζωῆς** = εἶναι πηγὴ ζωῆς διὰ τοὺς ἔχοντας αὐτήν.

Η ΕΝ ΨΑΛΜΟΙΣ ΚΑΙ ΥΜΝΟΙΣ ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

13. "Υμνος πρὸς τὸν Θεὸν μετὰ τὴν θαυμαστὴν
διάβασιν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης

(Ἐξὸδ. ΙΕ' 1 - 20)

Ὁ Φαραὼ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν καταστρεπτικῶν δέκα πληγῶν ἐκάμ-
φθη καὶ ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας νὰ φύγωσιν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον.
Σκληροτράχηλος ὅμως ὢν, μετενόησε καὶ ἐτέθη εἰς καταδίωξιν τῶν
Ἰσραηλιτῶν μὲ πολὺν στρατόν. Οἱ Ἰσραηλίται εἶχον φθάσει εἰς τὴν
Ἐρυθρὰν θάλασσαν, τὴν ὅποιαν διὰ θαύματος διέβησαν, διότι ὁ Θεὸς
διήνοιξε μίαν διόδον διὰ μέσου τῆς θαλάσσης καὶ τοιουτοτρόπως ἀβρό-
χοις ποσίν, ὡσὰν διὰ ξηρᾶς, ἐπέρασαν εἰς τὴν ἀντικρυνὴν ὄχθην. Ἡθέ-
λησε καὶ ὁ Φαραὼ μὲ τὸν στρατόν του νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸ ἴδιον πέρασμα,
ἀλλὰ διὰ θαύματος ἠνώθησαν τὰ ὕδατα καὶ ἐπνίγησαν ὅλοι οἱ Αἰγύ-
πτιοι. Ὁ Μωϋσῆς καὶ οἱ Ἰσραηλίται δοξάζουν τὸν Θεόν, διότι ἔσωσεν
αὐτοὺς ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Αἰγυπτίων. Ὁ ὕμνος τῶν οὗτος πρὸς τὸν
Θεὸν εἶναι ἀπλοῦς μὲν, ἀλλὰ γεμᾶτος δύναμιν καὶ φλόγα θρησκευτικὴν
καὶ πλούσιος εἰς εἰκόνας καὶ παραστάσεις πολὺ ζωηρᾶς καὶ ἐκφραστικᾶς.

Ἦσε = ἔψαλεν, ἐξύμνησεν (ἀόρ. τοῦ ἄδω). **ἐνδόξως γὰρ δεδοξασται** =
διότι εἶναι δεδοξασμένος δι' ἐνδόξου θριάμβου. **ἵππον καὶ ἀναβάτην** = τοὺς ἵππους
καὶ τοὺς ἵππεῖς. **καὶ ὑψώσω αὐτόν** = καὶ θὰ δοξάσω αὐτόν. **Κύριος συντριβῶν
πολέμους** = ὁ Κύριος θριαμβευτὴς εἰς τοὺς πολέμους. **ἀναβάτας τριστάτας** = τοὺς
ἐκλεκτοὺς καὶ γενναίους ἀναβάτας τῶν ἀρμάτων, οἱ ὅποιοι συνήθως ἦσαν τρεῖς, ὁ
ἠνίοχος καὶ δύο πολεμισταί. **ἡ δεξιὰ σου** = ἡ δύναμις σου, ἡ προστατευτικὴ χεὶρ
σου. **καὶ τῷ πλήθει τῆς δόξης** = καὶ μὲ τὴν μεγάλην σου καὶ δεδοξασμένην δύνα-
μίν σου. **διὰ πνεύματος τοῦ θυμοῦ σου** = μὲ τὸ ὄργιον φύσημά σου, διὰ τοῦ ὁ-
ποίου διεχωρίσθησαν τὰ ὕδατα εἰς δύο. **ἐπάγη ὡσεὶ τεῖχος** = ἐπηξάν τὰ ὕδατα τό-
σον, ὥστε ἔγιναν τεῖχος. **μεριῶ σκύλα** = θὰ μοιράσω λάφυρα, τὰ ὅποια θὰ πάρω,
λέγει μὲ ἀλαζονεῖαν ὁ Φαραὼ, ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλίτας. **ἐμπλήσω ψυχὴν μου** = θὰ
πληρώσω ὅλην τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ψυχῆς μου. **ἔδυσαν ὡσεὶ μόλιβος** = ὡσὰν μόλυ-
βδος ἐβυθίσθησαν μέσα εἰς τὰ πολλὰ ὕδατα. **ποιῶν τέρατα** = ποιῶν θαύματα. **πα-
ρεικέλεσας τῇ ἰσχύϊ σου εἰς κατάλυμα ἁγίων σου** = ἐνίσχυσες μὲ τὴν δυνάμιν σου
τὸν λαόν, ὥστε νὰ φθάσῃ σῶς εἰς τὴν ἁγίαν σου κατοικίαν, δηλαδὴ εἰς τὴν ἁγίαν
γῆν τῆς Χαναάν. **καὶ ὠργίσθησαν** = καὶ συνεταράχθησαν. **ὠδίνες ἔλαβον** = οἱ
πόνοι ἐπίασαν τοὺς Φιλισταίους καὶ οἱ φόβοι, μόλις ἤκουσαν πόσα θαυμάσια ἔκαμην

ὁ Θεὸς πρὸς σωτηρίαν των. **ὁ λαὸς σου, ὃν ἐκτήσω** = ὁ λαός, ὁ ὁποῖος ἀνήκει εἰς σέ, εἶναι περιούσιος λαός σου. **εἰς ὕρος κληρονομίας σου** = εἰς τὸ ὕρος, τὸ ὁποῖον ἀνήκει ὡς κληρονομία εἰς τὸν λαόν σου. **ἁγίασμα** = ἁγία γῆ. **τὸν αἰῶνα καὶ ἀπ' αἰῶνα ἔτι** = αἰωνίως, εἰς ὄλους τοὺς αἰῶνας.

14. Τὸ κύκνειον ἄσμα τοῦ Μωϋσέως.

Ἡ τελευταῖα αὐτοῦ

(Δευτ. ΑΒ' 1 - 23, 39 - 44)

Εἰς τὴν προκειμένην ᾠδὴν ὁ Μωϋσῆς μετὰ τὴν περιγραφὴν τῶν πολλῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἀχάριστον καὶ ἀδιόρθωτον Ἰσραηλιτικὸν λαόν, ἐπειδὴ προαισθάνεται τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, δίδει τὰς τελευταίας συμβουλὰς πρὸς τὸν λαόν. Συνήθως ὁ ὕμνος αὐτὸς ὀνομάζεται « κύκνειον ἄσμα τοῦ Μωϋσέως », διότι ὁμοιάζει πρὸς τὸ θρηνώδες καὶ τελευταῖον ἄσμα κύκνου. Ὁ ὕμνος εἶναι πλήρης ὑψηλῶν νοημάτων, τὰ ἑποῖα ἐκφράζονται μὲ γλῶσσαν ἀπλῆν μὲν, ἀλλὰ μεγαλοπρεπῆ, ἐπιβλητικὴν, ζωηράν καὶ λίαν παραστατικὴν. Ἡ ᾠδὴ αὕτη εἶναι μία τελευταία ἀκτινοβολία τοῦ θείου πνεύματος τοῦ μεγάλου Μωϋσέως καὶ εἰς ἀπὸ τοὺς καλυτέρους ὕμνους τῆς Παλ. Διαθήκης. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀναγνώστου καταλαμβάνεται ἀπὸ δέος καὶ εὐλάβειαν ἐνώπιον τοῦ μεγαλείου τοῦ Θεοῦ, οὗτινος ὁ Μωϋσῆς ἐξυμνεῖ τὰ θαυμάσια ἔργα καὶ τὴν πολλὴν ἀγαθότητα μὲ προφητικὴν ἔξαρσιν. Ἐν τῷ ὕμνῳ τούτῳ φαίνεται ἡ θεία πνοή, ἡ ὁποία ἐνέπνεε τὴν ψυχὴν τοῦ Μωϋσέως. Ὑπῆρξεν οὗτος πράγματι μέγας νομοθέτης, μέγας ἡγέτης καὶ τόσοσ μέγας προφήτης τοῦ Ἰσραὴλ, ὥστε ἡ ἰδία Ἁγία Γραφὴ λέγει περὶ αὐτοῦ, ὅτι « οὐκ ἀνέστη ἔτι προφήτης ἐν Ἰσραὴλ ὡς Μωϋσῆς » (Δευτ. ΑΔ' 10). Μόνον εἰς ἤλθε νὰ συμπληρώσῃ καὶ τὸν Μωϋσέα καὶ τοὺς ἄλλους προφήτας καὶ νὰ χαρίσῃ εἰς τὸν κόσμον τὴν τελειοτάτην ἀποκάλυψιν καὶ τὴν ὑψίστην σωτηρίαν, ὁ Χριστός, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ θεόπνευστος Μωϋσῆς προεφήτευσε λέγων : « προφήτην ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου ὡς ἐμὲ ἀναστήσει σοι Κύριος ὁ Θεός σου, αὐτοῦ ἀκούσθεσε » (Δευτ. ΙΗ' 15, Πράξ γ' 22).

1 - 23. **Πρόσεχε οὐρανέ** = θαυμασία στροφή πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὅπως δώσωσι προσοχὴν καὶ αὐτοὶ εἰς τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους θὰ εἴπῃ πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας. Ὅταν ὁμιλῇ εἰς προφήτης, ὀφείλει τὸ σύμπαν ὄλον νὰ προσέξῃ καὶ νὰ ἀκούσῃ τοὺς λόγους του, διότι δι' αὐτοῦ ὁμιλεῖ αὐτὸς ὁ Θεός. **προσδοκάσθω ὡς**

ὕπετος = ἄς δεχθῆ τοὺς λόγους μου, ὅπως περιμένει τὴν εὐεργετικὴν βροχὴν. **ἄγρωσις** = ἀγριόχορτον. **νιφετός** = χιών, νιφάδες χιόνος. **τὸ ὄνομα Κυρίου ἐκάλεσα** = τὸν Κύριον θὰ ἐξιμνήσω πρῶτον. **αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ κρίσεις** = τὰ ἔργα του εἶναι δίκαια. Οἱ στίχοι 4 καὶ 5 περιέχουν μίαν ἀντίθεσιν, δεικνύουσιν πόσον πιστὸς ὑπῆρξεν ὁ Θεὸς εἰς τὰς ἐπαγγελίας του καὶ πλουσιοπάροχος εἰς τὰς εὐεργεσίας του καὶ πόσον ἀχάριστος ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαός, καὶ τοῦτο εἶναι μία κεντρικὴ ἰδέα τοῦ ὕμνου. **μωμῆται** = διεφθαρμένα, ἁμαρτωλά, ἥτοι δὲν εἶναι τέκνα του οἱ διεφθαρμένοι, οἱ ὁποῖοι ἠμάρτησαν ἔναντι τοῦ Θεοῦ. **μνήσθητε ἡμέρας αἰῶνος** = ἐνθυμηθῆτε τὰς ἡμέρας τῶν παλαιῶν καιρῶν, δηλαδὴ τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ κατὰ τοὺς περασμένους αἰῶνας. **σύνετε ἔτη γενεῶν γενεαῖς** = τὸ αὐτὸ νόημα, δηλ. παρατηρήσατε, ἐνοήσατε τὰ συμβάντα ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν κατὰ τὸ παρελθόν. Ἐκ τῶν στίχ. 8 ἕως 19 γίνεται λεπτομερὴς ἀπαρίθμησις τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας. **κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ** = (κατὰ τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον) συμφάνως πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν. **μερίς Κυρίου** = μερίδιον ἀνῆκον εἰς τὸν Κύριον εἶναι ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαός. **σχοίνισμα κληρονομίας** = μερίδιον κληρονομικόν. **αὐτάρκησεν αὐτὸν** = ἔδωκε πρὸς συντήρησίν του πολλὰ, ὥστε νὰ εἶναι αὐτάρκης, νὰ μὴ ἔχη ἀνάγκην ἀπὸ τίποτε. **διεῖς τὰς πτέρυγας** = ἀπλώσας τὰς πτέρυγας του. **ἐπὶ τῶν μεταφρώνων αὐτοῦ** = ἐπὶ τῶν νώτων, ἐπὶ τῆς ράχεώς του. **ἀνεβίβασεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἰσχυρὴν τῆς γῆς** = ἀνεβίβασεν αὐτὸν εἰς χώραν ὑψηλὴν, ὄρεινήν, συνεπῶς ἰσχυράν. Ἡ Χαναὰν εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινὴ χώρα. **νεφρὰ πυροῦ** = τὸ ἐντός, ἡ καρδιά τοῦ σίτου. **αἶμα σταφυλῆς** = (μεταφορικὴ εἰκὼν) τὸν χυμὸν τῆς σταφυλῆς. **ἀπελάκτισεν** = ἀπεδιώξεν, ἐγκατέλειπεν ὁ ἠγαπημένος λαὸς τὸν Θεὸν του. **παρώξυνάν με ἐπ' ἄλλοτριούς** = προὔκάλεσαν τὴν ζηλοτυπίαν μου, λατρεύσαντες ἄλλοτριούς, ξένους θεούς. **ἐν βδελύγμασιν** = με εἰδωλα, με ἀγάλματα ψευδῶν θεῶν. **πρόσφατοι ἦκασιν** = πρὸ ὀλίγου ἦλθον, εἶναι νέοι θεοὶ τὰ εἰδωλα ταῦτα. **παρεζήλωσάν με ἐπ' οὐ Θεῶ** = οἱ Ἰσραηλίται προὔκάλεσαν τὴν ζηλοτυπίαν μου με τὴν λατρείαν τοῦ θεοῦ, τοῦ δὲν εἶναι Θεός, ἀλλ' εἰδωλον· διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ θὰ προκαλέσω τὴν ζηλοτυπίαν των, βοηθῶν ἔθνη, τὰ ὅποια δὲν εἶναι ἀληθινὰ ἔθνη, τὰ ὅποια εἶναι ἀνάξια τῆς προστασίας μου καὶ ἀσύνητα. **καυθήσεται ἕως ἄβου κάτω** = θὰ μεταδοθῆ τὸ πῦρ τῆς ὀργῆς μου ἕως εἰς τὸν Ἄδην, κάτω ἀπὸ τὴν γῆν.

39 - 44. Ὁς ἐξελεῖται = ὁ ὁποῖος θὰ εἶναι ἱκανὸς νὰ σώσῃ τινὰ ἀπὸ τὰς χεῖρας μου. **ἀρῶ** = θὰ ὑψώσω. **παροξυνῶ ὡς ἀστραπὴν τὴν μάχαιράν μου** = θὰ ἀκονίσω τὴν ἀστράπτουσαν μάχαιράν μου. **καὶ ἀνθέξεται κρίματος ἡ χεὶρ μου** = καὶ ἡ χεὶρ μου θὰ ἀποδίδῃ πάντοτε τὸ δίκαιον, θὰ τιμωρῶ πάντοτε δικαίως.

Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, περὶ τοῦ βίου τοῦ Μωυσέως ἢ περὶ τῆς κατ' ἀρετὴν τελειότητος, Mign. E.Π. 44, 429.

Εἰς αὐτὴν τὴν περικοπὴν ὁ μέγας Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας Γρηγόριος, ἐπίσκοπος Νύσσης, περιγράφει τὴν ἠθικὴν τελειότητα τοῦ Μωυσέως. Ὁ Μωυσῆς ἠξιώθη νὰ καλεῖται « φίλος τοῦ Θεοῦ ». Αὐτὸς ἠδυνήθη καὶ ἀποφάσεις τοῦ Θεοῦ νὰ μεταβάλλῃ, ὅτε ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ ἐξοντώσῃ καὶ αὐτὸν (τὸν Μωυσέα), ἐὰν ἤθελεν ἐξοντώσει τοὺς Ἰσραηλίτας διὰ τὰς συνεχεῖς παρανομίας των. Ὁ Θεός, ἵνα μὴ λυπήσῃ τὸν Μωυσέα, δὲν ἐξωλόθρευσε τὸ Ἰσραηλιτικὸν ἔθνος. τὸσον ἡγάπα τὸν Μω-

Υσέα, ὁ ὁποῖος εἰς τοιαύτην τελειότητα εἶχε φθάσει, ὥστε δὲν ἔκαμνε τὸ καλὸν καὶ ἔζη ἐνάρετον βίον ἀπὸ φόβου τῆς κολάσεως ἢ ἀπὸ τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων αγαθῶν, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν. Τοῦτο εἶναι κατὰ τὸν Γρηγόριον ἡ τελειότης τοῦ βίου.

Τὴν ἐνδεχομένην τελειότητα = τὴν τελειότητα, τὴν ὁποῖαν εἶναι ἐνδεχόμενον, εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος. **ἔγνω σε παρὰ πάντας** = σὲ ἡγάπησα περισσότερο ἀπὸ ὅλους. **ἐλόμενον** = προτιμήσαντα. **ἰλωθεὶς δι' εὐμενείας** = νὰ ἐξίλωθῃ, νὰ συμφιλιωθῇ μετ' εὐμενείας. **πρὸς τὸν ἀκρότατον ὄρον** = πρὸς τὸν ὑψιστον βαθμὸν. **πραγματευτικῇ τινι καὶ συναλλαγματικῇ διαθέσει κατεμπορευομένους τῆς ἐναρέτου ζωῆς** = οἱ ὅποιοι εἰς τὴν κατ' ἀρετὴν ζωὴν φέροντα ὡς ἔμποροι, δεκνύοντες διαθέσειν καὶ πνεῦμα συναλλαγῆς καὶ διαπραγματεύσεως. Οὗτοι δηλαδὴ σκέπτονται ὡς ἔμποροι, ὅταν κάμνουν τὸ καλόν, ἐπειδὴ θὰ ἀμειψῶσιν εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν, καὶ ἀποφεύγουν τὸ κακόν, διότι φοβοῦνται τὰ βάσανα τῆς κολάσεως. **τῶν ἐν ἐπαγγελίαις δι' ἐλπίδος ἀποκειμένων** = τὰ αγαθὰ, τὰ ὁποῖα ἀπόκεινται διὰ τοὺς δικαίους καὶ τὰ ὁποῖα ἐλπίζουν οὗτοι νὰ ἐπιτύχωσι, διότι τὰ ἔχει ὑποσχεθῆ ὁ Θεός. **ἐράμιον** = ἀξιαγάπητον.

15. Ὑμνος τῆς Ἄννης, μητρὸς τοῦ Σαμουὴλ

(Α' Βασ. Β' 1 - 11)

Ἡ εὐσεβὴς Ἄννα ἐλυπεῖτο πολὺ, διότι ἦτο ἄτεκνος, καὶ παρεκάλει δικρικῶς τὸν Θεὸν νὰ τῆς χαρίσῃ τέκνον. Ὁ Θεὸς εἰσήκουσε τὰς δεήσεις της καὶ ἀπέκτησεν υἱόν, τὸν Σαμουὴλ. Οὗτος ἀνεδείχθη ὕστερον ὁ σπουδαιότερος ὄργανωτῆς τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς ζωῆς τῶν Ἰουδαίων μετὰ τὸν Μωϋσέα. Ἡ Ἄννα πλήρης εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Θεὸν ἀφιέρωσε τὸ τέκνον της εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ — εἰς τὴν Σικληνὴν τοῦ Μαρτυρίου — ὅποτε ἀναπέμπει πρὸς τὸν Πανάγαθον Θεὸν τὸν προκειμένον χαριέστατον καὶ πλήρη ὑψηλῶν νοημάτων ὕμνον. Εἰς τοῦτον τονίζεται ἰδιαιτέρως ἡ ἰδέα, ὅτι ὁ Θεὸς συνηθέστατα ἀνυψώνει τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀδυνάτους, ὅταν ἔχουν ἐμπιστοσύνην εἰς Αὐτόν, καὶ ταπεινώνει τοὺς ἰσχυροὺς καὶ ἀλαζόνας καὶ σοφοὺς. Ὁ ὕμνος οὗτος ὁμοιάζει κατὰ τὸ περιεχόμενον πρὸς τὸν ὕμνον τῆς Θεοτόκου « Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον » (Λουκ. α' 46 - 54), τὸν ὁποῖον εἶπεν ἡ Παναγία, διότι ἠξίωσεν ὁ Θεὸς αὐτὴν τὴν ταπεινὴν γυναῖκα νὰ γίνῃ μήτηρ τοῦ Σωτῆρος.

Ἐστερεώθη ἡ καρδία μου = ἐνισχύθη καὶ ἐχάρη ἡ καρδία μου πλησίον τοῦ

Θεοῦ. **κέρασ** = δύναμις. **ἐπλατύνθη** = ἤνοιξα τὸ στόμα μου πρὸ τῶν ἐχθρῶν μου, τὸ ὅποιον πρὶν εἶχον κλειστὸν ἀπὸ ἐντροπῆν, διότι ἤμην στεῖρα, **μὴ λαλεῖτε ὑψηλά** = μὴ λέγετε ἀλαζονικοὺς λόγους. **τὰ ἐπιτηδεύματα** = τὰ ἔργα, τὰ σχέδια Αὐτοῦ. Ὁ Κύριος ζυγίζει τὸ πονηρὰ σχέδια τῶν ἀμαρτωλῶν, διότι γνωρίζει αὐτὰ, ὅσονδῆποτε καὶ ἂν κρύπτωνται. **παρήκαν γῆν** = ἀφῆκαν, δὲν εἰργάσθησαν τὴν γῆν, ἀνεπαύθησαν, διότι δὲν ἐστεροῦντο πλέον. **οὐκ ἐν ἰσχυί δυνατὸς ἀνὴρ** = ὁ ἀνθρώπος δὲν ἐπικρατεῖ μὲ τὴν δύναμιν του, ἀλλὰ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. **συνιεῖν** = εἰς τὸ νὰ ἔχῃσι σύνεσιν. **καὶ ὑψώσει κέρασ χριστοῦ αὐτοῦ** = καὶ θὰ ἀνυψώσῃ τὴν δύναμιν τοῦ Μεσσοῦ του, τοῦ Σωτῆρος. Ἐδῶ προλέγεται ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα τοῦ Κυρίου ἡμῶν.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, λόγος Α' περὶ τῆς Ἄννης· ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως « Ὑ ψ ὠ θ η κ έ ρ α σ ἐ ν Θ ε ῶ μ ο υ », Mign. E.Π. 53 - 54, 663.

Εἰς τὸ τεμάχιον τοῦτο ὁ ἱερός Χρυσόστομος παρατηρεῖ, ὅτι ἡ δόξα τῆς ταπεινῆς Ἄννης ὑπῆρξε μεγίστη καὶ αἰωνία, διότι ἦτο εὐσεβῆς καὶ προύτιμα τὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ μάλλον παρὰ τὴν παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξαν. Ὅλοι οἱ λαοὶ ἐγκωμιάζουν τὴν ἀρετὴν τῆς Ἄννης, ἐν ᾧ ἄλλων ἰσχυρῶν βασιλέων καὶ στρατηγῶν καὶ σοφῶν ἀνδρῶν ἐχάθη τὸ ὄνομα καὶ οὐδεὶς μνημονεύει αὐτοῦς.

Τὸ ὕψος = ἡ δόξα. **βεβαίαν** = ἀσφαλῆ, στερεάν. **τὴν εὐτέλειαν** = τὴν ἀσημότητα, τὴν μηδαμινότητα. **πραγματευσάμενοι** = κατορθώσαντες, πράξαντες. **ἄληστον** = ἀλησιμόνητον. **ὑπομνήματα** = μνημεῖα, ἱστορίας, **εὐφημία** = καλὴ φήμη, ἐγκώμιον, **τὴν φιλοσοφίαν αὐτῆς** = τὸν ἀγνὸν καὶ ἄγιον βίον τῆς. **τῇ περιφρασίᾳ** = τὴν λάμψιν, τὴν δόξαν.

16. Ψ α λ μ ὀ ς 1ος

Αἱ δύο ὁδοὶ

Ὁ πρῶτος καὶ ὁ δεῦτερος ψαλμὸς εἶναι μία καλὴ εἰσαγωγή εἰς δλοὺς τοὺς ψαλμοὺς, διότι ὁ πρῶτος εἶναι ἠθικὸς κατὰ τὸ περιεχόμενον καὶ ὁ δεῦτερος προφητικὸς. Ὅλον δὲ τὸ περιεχόμενον τῶν ψαλμῶν ἀποτελεῖται ἀπὸ ἠθικᾶς διδασκαλίας καὶ προφητείας περὶ τοῦ Κυρίου. Πολλοὶ μάλιστα ἐθεώρουν αὐτοὺς τοὺς δύο ψαλμοὺς ὡς ἓνα ψαλμόν, ἀρχίζοντα καὶ τελειώνοντα μὲ ἓνα μακαρισμόν. Ὁ πρῶτος ψαλμὸς περιγράφει τὴν τύχην τῶν δικαίων καὶ τῶν ἀσεβῶν ἢ ἄλλως τὰς δύο ὁδοὺς, τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας.

Ἐν βουλή ἀσεβῶν = εἰς τὰ συμβούλια τῶν ἀσεβῶν. **ἐπὶ καθέδρᾳ λοιμῶν** = εἰς τὴν ἔδραν κακοποιῶν καὶ ἀμαρτωλῶν, διὰ ἵνα κηρύττῃ ἀπὸ τῆς ἔδρας ταύτης τὸ κακὸν καὶ νὰ παρασύρῃ τοὺς ἄλλους. **παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων** = παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν, ρυάκων καὶ ἐξῆς. **οὐκ ἀπορρησεται** = δὲν θὰ πέσουν τὰ φύλλα. **ὡς ὁ γνοὺς** = ὡς ὁ κνιορτός, **οὐκ ἀναστήσονται ἐν κρίσει** = οἱ ἀσεβεῖς.

δὲν θὰ ἔχωσι τὴν δύναμιν νὰ σταθῶσιν ὀρθοὶ καὶ θαρραλέοι πρὸ τῆς κρίσεως τοῦ δικαίου Θεοῦ. **ὁδὸς δικαίων** = ἡ ζωὴ, ἡ συμπεριφορὰ τῶν δικαίων.

Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ὁμιλία εἰς τὸν πρῶτον Ψαλμὸν, Mign. E. II. 29, 221.

Εἰς τὸ τεμάχιον τοῦτο ὁ Μ. Βασίλειος περιγράφει ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πρώτου ψαλμοῦ τὰς δύο ὁδοὺς, τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας, τὰς δυσκολίας τῆς μιᾶς καὶ τὰς ἀπολαύσεις τῆς ἄλλης καὶ γενικῶς πῶς διάγουν οἱ ἀκολουθοῦντες τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς ἢ τὴν ὁδὸν τῆς κακίας.

Ἐγχρονίσας = ὁ μὴ χρονοτριβῶν, ὁ μὴ διάγων τὸν καιρὸν του. **πρανῆς** = κατηφορικός. **ὕποραινει** = μόλις δεικνύει. **λιγγιᾶ** = θαμβώνεται, ζαλιζέται. **μετοκλάζω** = κἀθημαι ὀκλαδόν, μὲ λυγισμένα τὰ γόνατα, καταπίπτω, κουράζομαι. **σαρκὸς εὐπάθεια** = τὸ νὰ μὴ συγκρατῆ τις τὰ σαρκικά πάθη, τὰς ἐπιθυμίας. **δουλωγία** = κυριαρχία, συγκράτησις. **δρησις** = χορὸς.

17. Ψ α λ μ ὸ ς 2ος

Ἡ Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ

ἽΟ ψαλμὸς οὗτος περιγράφει μὲ ζωηρὰς ἐκφράσεις καὶ εἰκόνας τὸν θρίαμβον τοῦ βασιλέως Χριστοῦ ἐναντίον τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν λαῶν τῆς γῆς, οἱ ὅποιοι ἐξηγέρθησαν κατ' αὐτοῦ καὶ κατεδιώξαν αὐτὸν κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν του, ἀντιδρῶντες εἰς τὴν ἴδρυσιν τῆς βασιλείας του ἐπὶ τῆς γῆς. Τὴν προφητικὴν σημασίαν τοῦ ψαλμοῦ δέχονται καὶ οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς τῆς Κ. Διαθήκης (Πράξ. δ' 25 - 27, γ' 33, Ἐβρ. α' 5, ε' 5, Ἀποκ. β' 27, ιθ' 15).

Ἴνατι ἐφρούραξαν ἔθνη = προοίμιον ἐξ ἐφόδου, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ προφήτης ἐκφράζει τὴν ἀπορίαν του, διατι τὰ ἔθνη μαίνονται ἐναντίον τοῦ Χριστοῦ. **ἐμελέτησαν κενὰ** = διενόηθησαν ἀνόητα πράγματα, τὰ ὅποια δὲν δύνανται νὰ πραγματοποιηθῶσι. **διαρρηξάμεν τοὺς δεσμοὺς** = ἄς ἀποτινάξωμεν τὸν ζυγὸν τοῦ Κυρίου. **ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς** = ἐγὼ δὲ ὠρίστην βασιλεὺς. **υἱὸς μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε** = σὺ εἶσαι πάντοτε, αἰώνιος υἱὸς μου, ἀλλὰ ἐνεσαρκώθης τώρα, γενόμενος ἄνθρωπος. Ὡς γνωστόν, καὶ κατὰ τὴν Βάπτισιν καὶ κατὰ τὴν Μεταμόρφωσιν ὁ Θεὸς διακηρύττει, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ ὁ ἀγαπητός. **ποιμανεῖς αὐτοὺς ἐν ράβδῳ σιδηρᾷ** = θὰ διακυβερνήσης αὐτοὺς μὲ σκληπτερον σιδηροῦ καὶ θὰ συντριψῆς τοὺς ἔχθρους εὐκόλως, ὡς σκευὴ κεραμέως. **ἀγαλλιάσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ** = ἡ χαρὰ διὰ τὸν Θεὸν πρέπει νὰ συνοδεύηται καὶ ἀπὸ εὐλάβειαν καὶ φόβον, διότι ἐκεῖνος εἶναι Θεός, ἡμεῖς δὲ ἄνθρωποι. **δράξασθε παιδείας** = προσκολληθῆτε εἰς τὴν παιδείαν καὶ ἐπωφεληθῆτε ἀπὸ τὰς ἀποτυχίας σας εἰς τὴν ἀνταρσίαν κατὰ τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ μὴ ὀργισθῆ ὁ Κύριος καὶ ἀφανισθῆτε, διότι ἐφύγατε ἀπὸ τὴν δικαίαν ὁδόν.

Ἡ μετάνοια τῶν ἀγίων

Ὁ ψαλμὸς οὗτος εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ψαλμὸς μετανόιας καὶ ὡς ποίημα εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ ἀριστουργήματα τῆς θρησκευτικῆς ποιήσεως τοῦ κόσμου. Ὁ Δαβὶδ ἐποίησε τὸν ψαλμὸν τοῦτον, ὅταν ὁ Θεὸς ἤλεγξε τοῦτον δριμύως διὰ τοῦ προφήτου Νάθαν, διότι ἐφόνευσε διὰ δόλου τὸν στρατηγὸν Οὐρίαν, ἵνα λάβῃ τὴν ὡραίαν γυναῖκα του Βηρσαβεεῖ ὡς σύζυγον. Μετενόησε πικρῶς διὰ τὸ ἀμάρτημα τοῦτο καὶ μὲ τὸν ψαλμὸν τοῦτον ἐκφράζει τὴν λύπην του, ἐπικαλούμενος τὸ μέγα ἔλεος τοῦ οἰκτίρμονος Θεοῦ ἐπ' αὐτόν. Εἰς τὰς ἱεράς Ἀκολουθίας τῆς Ἐκκλησίας συχνότατα ἀντηχεῖ ὁ θαυμάσιος ψαλμὸς « Ἐλέησόν με ὁ Θεός ».

Κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου = συμφώνως πρὸς τὸ μέγα ἔλεός σου· διὰ μεγάλα ἀμαρτήματα μόνον τὸ μέγα ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἱκανὸν νὰ φέρῃ τὴν συγχώρησιν, διὰ τοῦτο τὸ μέγα ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἐπικαλεῖται ὁ Δαβὶδ. **ὅπως ἂν δικαιοῦθῃς ἐν τοῖς λόγοις σου** = διὰ νὰ ἀποδειχθῇ δικαία ἡ κρίσις σου. Οἱ ἄνθρωποι συνήθως εὐρίσκουν αὐστηρὰν τὴν κρίσιν καὶ τιμωρίαν ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τὰς κακίας των, ὁ Δαβὶδ ὅμως ὁμολογεῖ, ὅτι πάντοτε εἶναι δικαία ἡ θεία κρίσις, δι' ὅσα δὲ καὶ ἂν ὑποφέρῃ, τιμωρούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, δικαίως πάσχει. **σοὶ μόνῳ ἤμαρτον** = ἀπέναντί σου μόνον εἶμαι ἔνοχος, διότι, παρὰ τὰς εὐεργεσίας σου, παρέβην τὰς ἐντολάς σου καὶ διότι σὺ εἶσαι ὁ φρουρὸς τῆς ἠθικῆς τάξεως ἐν τῷ κόσμῳ. **ἐν ἀνομίαις συνελήφθην** = ἡ σύλληψίς μου ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρὸς ἐγίνε με ἀμαρτίας, ἐξ αἰτίας τοῦ προπατορικοῦ ἀμαρτήματος. **τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια** = τὰς ἀγνώστους καὶ κεκρυμμένας βουλάς σου ἐφανέρωσες εἰς ἐμέ. ὁ Δαβὶδ ἦτο καὶ προφήτης, διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐνοχὴ του διὰ τὸ ἐγκλημα ἦτο μεγίστη. **ραντιεῖς με** = θὰ με ραντίσης, θὰ με καθαρίσης. **ἀκουτιεῖς μοι ἀγαλλίαισιν** = θὰ με κάμῃς νὰ ἀκούσω τὸν εὐχάριστον λόγον ὅτι συνεχωρήθην, ὥστε νὰ χαρῶσι καὶ τὰ ὀσᾶ μου ἀκόμη, τὰ ὅποια εἶναι συντετριμμένα ἀπὸ τὴν λύπην διὰ τὰς ἀμαρτίας μου. **πνεῦμα εὐθές** = φρόνημα εὐθὴ καὶ σταθερόν. **ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἔγκάτοις μου** = βάλε ἀπ' ἀρχῆς μέσα μου, εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου. **μὴ ἀντανέλης** = μὴ ἀφαιρῆς ἀπ' ἐμοῦ. **ρῦσαι με ἐξ αἱμάτων** = φύλαξόν με ἀπὸ αἱματά, ἀπὸ φόνους. **πνεῦμα συντετριμμένον** = φρόνημα περιλυπὸν ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας. **ἐξουδενῶ** = περιφρονῶ. **ἀγάθυνον τὴν Σιών** = πλήρωσον με ἀγαθὰ τὴν Ἱερουσαλήμ. **ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου** = ἀπὸ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εὐνοϊάν σου πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ. **ἀνοίσουσι μόσχους** = θὰ προσφέρωσι θυσίας μόσχων.

Θεοδωρήτου, ἐπισκόπου Κύρου, ἐρμηνεῖα εἰς τοὺς Ψαλμοὺς. Ψαλμ. 50, Mign. E.Π. 80, 1240, 1241.

Δουράλωτος = αἰχμάλωτος πολέμου. **διακεκμημένοις κακῶς** = οἱ ὅποιοι εὐρισκόμεθα εἰς κακὴν κατάστασιν. **ἰσομέτρων** = ἴσης ἀξίας. **οὐ δὴ** = ἕνεκα τούτου

λοιπόν. τὸ ἔλκος = ἡ πληγή. τὰ ἀπειρημένα = τὰ ἀπηγορευμένα. ἀντὶ προβα-
τέως = ἀντὶ βοσκοῦ. ἐπικλύσαντα = τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος τὸν ἐγέμισε μὲ ποικίλα
ἀγαθά.

19. Ψ α λ μ ὁ ς 102ος

Εὐχαριστήριος ὕμνος πρὸς τὸν πολυέλεον καὶ πανάγαθον Θεόν

Διὰ τοῦ ψαλμοῦ τούτου ὁ ποιητὴς εὐχαριστεῖ καὶ δοξάζει τὸν Θεόν
πρῶτον διὰ τὰς ἀπείρους εὐεργεσίας του πρὸς αὐτόν, ἔπειτα διὰ τὸ
μέγα ἔλεός του πρὸς τὸ ἀσθενὲς πλάσμα του, πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Εἶναι
δὲ τόσον γοητευμένος ἀπὸ τὰς εὐεργεσίας καὶ τὴν εὐσπλαγχίαν τοῦ
Θεοῦ, ὥστε δὲν εὐρίσκει λέξεις, διὰ νὰ περιγράψῃ ταύτας καὶ ἀναγκά-
ζεται νὰ συσσωρεύσῃ συνώνυμον (Πρβ. στίχ. 8 « Οἰκτίρμων καὶ ἐλεή-
μων ὁ Κύριος, μακρόθυμος καὶ πολυέλαιος ») ἢ νὰ μεταχειρίζηται
ἐπιτυχεῖς εἰκόνας καὶ παρομοιώσεις.

Τὸν εὐιλατεῦντα = τὸν ἐλεοῦντα καὶ συγχωροῦντα. **ἀνακαινισθήσεται ὡς
ἀετοῦ ἢ νεότης σου** = ὁ ἀετὸς εἶναι σύμβολον ἀκαταβλήτου δυνάμεως, συνεπῶς
λέγεται ἐδῶ, ὅτι ἡ ζωὴ σου θὰ εἶναι διαρκῶς ἀκαμαία, ὅπως ἡ τοῦ ἀετοῦ. **καὶ κρίμα
πᾶσι τοῖς ἀδικουμένοις** = παρέχων τὸ δίκαιον εἰς ὄλους τοὺς ἀδικουμένους. **ἔγνω-
ρισε τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ** = ἐφάνερωσε τὰς ἐντολάς του. **ἔγνω τὸ πλάσμα ἡμῶν** =
γνωρίζει ὅτι εἴμεθα πλάσματα ἀσθενῆ, διὰ τοῦτο μᾶς ἐλεεῖ. **χοῦς = χῶμα. πνεῦμα
= ἄνεμος. εὐλογεῖτε πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ** = ὁ ποιητὴς καλεῖ τὸ σύμπαν,
ὅπως δοξάζῃ τὸν Θεόν, καλεῖ δὲ πρῶτον τοὺς ἀγγέλους (λειτουργοί, δυνάμεις),
ἔπειτα τὴν ψυχὴν του καὶ πάντα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ.

Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ὁμίλια εἰς τοὺς Ψαλμούς· ἡ μεγάλη ἀξία τῶν Ψαλ-
μῶν, Mign E.Π. 29, 212, 213.

Ὁ Μέγας Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ θαυμάσιος ἐρμηνευτὴς τῶν Ἀγ. Γραφῶν
Βασιλείος, ἀρχόμενος τῶν ὁμιλιῶν του εἰς τοὺς ψαλμούς, προτάσσει χαρακτηρισμοὺς
τῶν ψαλμῶν, περιγραφῶν μὲ συντόμους προτάσεις τὴν χρησιμότητα καὶ τὴν μεγά-
λην ἀξίαν αὐτῶν.

Ψαλμὸς γαλήνη ψυχῶν = (λείπει τὸ ρῆμα « ἐστὶ ») οἱ ψαλμοὶ φέρουν τὴν
γαλήνην εἰς τὰς ψυχάς. **βραβευτὴς** = παρέχει ὡς βράβευσιν τὴν εἰρήνην. **τὸ θορυ-
βοῦν, τὸ κυμαῖνον, τὸ θυμούμενον, τὸ ἀκόλαστον** = ὅλα τὰ οὐδέτερα ταῦτα
τίθενται ἀντὶ τῶν οὐσιαστικῶν, ἤτοι τὸν θόρυβον καὶ τὰ κύματα τῶν σκέψεων, τοὺς
θυμούς καὶ τὴν ἀκολασίαν τῆς ψυχῆς. **καταστέλλων** = περιορίζων. **συναγωγὸς**
= ὁ συνάπτων, ὁ συνδέων. **φυγαδευτήριον** = ὄργανον, διὰ τοῦ ὁποῖου φυγαδεύει
τις καὶ διώκει τοὺς δαίμονας. **ἐπαγωγὴ** = οἱ ψαλμοὶ ἐλκύουν, συνεπάγονται τὴν βοή-
θειαν τῶν ἀγγέλων. **εἰσαγομένοις τελειώσεις** = οἱ ψαλμοὶ τελειοποιοῦν ἐκεῖνους, οἱ
ὁποῖοι εἰσέρχονται εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν ἠθικὴν ζωὴν. **ἐκαλεῖται** = προκαλεῖ.

ΑΙ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΙ ΠΕΡΙ ΜΕΣΣΙΟΥ

20. Αἱ ἰδιότητες τοῦ Μεσσοῦ καὶ τὰ μεγάλα ἀγαθὰ
τῆς ἐποχῆς του

('Ησ. ΙΑ' 1 - 11)

Εἰς τὴν περικοπὴν ταύτην ὁ προφήτης 'Ησαΐας προλέγει, ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ προέλθῃ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ 'Ιεσσαί, πατὴρ τοῦ Δαβίδ. 'Ακολούθως περιγράφει ἰδιότητάς τινας τοῦ Μεσσοῦ καὶ τὴν εὐημερίαν, τὴν ὅποιαν θὰ φέρῃ οὗτος εἰς τὸν κόσμον. 'Η βασιλεία τοῦ Μεσσοῦ θὰ εἶναι πνευματικὴ. Δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη παγκόσμιος θὰ εἶναι τὰ κύρια γνωρίσματά της. 'Η εἰρήνη αὕτη καὶ δικαιοσύνη θὰ εἶναι τοιαῦται, ὥστε καὶ αὐτὰ τὰ θηρία θὰ ἀποβάλωσι τὰ ἄγρια ἐνστικτὰ των καὶ θὰ ζῶσιν ἡσυχα τὰ ἄγρια μὲ τὰ ἡμερα ζῶα.

Καὶ ἐξελεύσεται ράβδος = καὶ θὰ προέλθῃ κλάδος, ἥτοι ἀπόγονος ἀπὸ τὸν οἶκον τοῦ 'Ιεσσαί. **καὶ ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτῷ** = καὶ θὰ ἐνοικήσῃ ἐν αὐτῷ θεῖον πνεῦμα, θὰ εἶναι κάτοχος θείου πνεύματος. 'Αναφέρονται ἐξ ἑταῖα ἰδιότητες τοῦ Μεσσοῦ, δύο δι' ἐκάστην ψυχικὴν δύναμιν, ἥτοι διὰ τὸν νοῦν. **πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως**, διὰ τὴν βούλησιν **πνεῦμα βουλήσ καὶ ἰσχύος** καὶ διὰ τὸ ἡθικὸν συναίσθημα **πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας**. **Πνεῦμα γνώσεως** = θὰ ἔχῃ θεογνωσίαν. **πνεῦμα φόβου Θεοῦ** = θὰ ἔχῃ πνεῦμα εὐλαβείας καὶ προσηλώσεως εἰς τὸν Θεόν. **ἀνελεῖ ἀσεβῆ** = θὰ ἐξαφανίσῃ τὴν ἀσεβειαν διὰ τοῦ λόγου καὶ διὰ τοῦ θείου πνεύματος. **δικαιοσύνη ἐζωσμένος τὴν ὁσφὺν αὐτοῦ** = καὶ ἡ μέση του θὰ ἔχῃ ὡς ζῶνην του τὴν δικαιοσύνην, δηλαδὴ πάντοτε θὰ κρίνῃ δικαίως. **καὶ ἀληθεία ἐλημένος τὰς πλευράς** = καὶ αἱ πλευραὶ του θὰ εἶναι τυλιγμέναι μὲ ἀλήθειαν, ἥτοι θὰ εἶναι πάντοτε ἀληθῆς καὶ ὑπεραπιστῆς τῆς ἀληθείας. **ἐλημένος** = τυλιγμένος (ἐκ τοῦ ρημ. εἶλω ἢ εἰλέω = σφίγγω, πιέζω, τυλίσσω). **μικρὸν παιδίον ἄξει αὐτοῦς** = θὰ γίνῃ τοιαύτη μεταβολὴ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ κόσμου, ὥστε ἐν μικρὸν παιδίον θὰ ὀδηγῇ καὶ θὰ ποιμαίνῃ ἐρίφια καὶ ταύρους καὶ λέοντας μαζί. **ἐπὶ τρωγῶν ἀσιπιδῶν** = εἰς τὰς φωλεὰς φαρμακερῶν ὄψεων. **ἐπὶ τῷ ὄρος τῷ ἁγίον μου** = εἰς τὴν ἁγίαν 'Ιερουσαλήμ, ἡ ὅποια ἔκειτο ἐπὶ τοῦ λόφου Σιών, ἀλλ' ἐνταῦθα λέγει ὁ προφήτης, ὅτι ὅλον τὸ σύμπαν θὰ εἶναι τὸ ἅγιον ὄρος, ἡ ἁγία κατοικία τοῦ Μεσσοῦ. Τότε λοιπὸν εἰς τὸν κόσμον δὲν θὰ ὑπάρχῃ ἡ κακία, διότι ἡ γνώσις καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ θὰ εἶναι κτῆμα ὅλων τῶν ἀνθρώπων. **ὁ ἀνιστάμενος ἀρχεὶν ἐθνῶν** = ἐκ τῆς ρίζης, ἐκ τοῦ 'Ιεσσαί, θὰ προέλθῃ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος θὰ εἶναι ἀρχων τῶν ἐθνῶν. ἡ **ἀνάπαυσις αὐτοῦ τιμῆ** = ἡ ζωὴ του θὰ εἶναι πλήρης τιμῆς καὶ δόξης.

21. Τὰ πάθη τοῦ Κυρίου

('Ησ. ΝΓ' 1-9)

Εἰς τὴν προφητείαν ταύτην ὁ Ἡσαίας μᾶς δίδει μίαν τόσον ἀκριβῆ καὶ λεπτομερῆ περιγραφὴν τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου, ὥστε θὰ ἐλεγέ τις, ὅτι ἐγράφη μετὰ τὰ πάθη ταῦτα καὶ ὑπὸ χριστιανικῆς χειρὸς. Ὁ προφήτης ἐπίσης τονίζει τὸ νόημα τῶν παθῶν τοῦ Μεσσίου, ὅτι δηλαδὴ οὗτος ὑπέφερε ταῦτα χάριν τῆς σωτηρίας τῆς ἀνθρωπότητος. Κατόπιν ὁ ἴδιος ὁ Κύριος καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἀπέδωκαν τὴν αὐτὴν σημασίαν εἰς τὰ πάθη. Διὰ τοῦτο μερικὰ μέρη ἀπὸ τὴν προφητείαν ταύτην ἀναφέρονται καὶ εἰς τὴν Κ. Διαθήκην, ὅπως π. χ. ἐν Πράξ. η' 32, ἐν 1 Πέτρ. β' 24, Ἐβρ. θ' 28.

Τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν = ποῖος ἐπίστευσεν εἰς ὅσα ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἐκηρύξαμεν. **καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη** = ἡ δύναμις τοῦ Κυρίου διὰ μέσου τίνος ἐφανερῶθη; Ἡ δύναμις αὕτη ἀπεκαλύφθη μὲ ἐν ἀφανῆς καὶ ἀσήμαντον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον εἶναι γεμᾶτον ἀπὸ τραύματα. **ἀνηγγεῖλαμεν ὡς παιδίον ἐναντίον αὐτοῦ** = προανηγγεῖλαμεν ὅτι θὰ εἶναι ἐν μικρὸν παιδίον, τὸ ὁποῖον θὰ παρουσιασθῆ ὡς μίαν ἀσήμαντος ρίζα εἰς μίαν ξηρὰν καὶ ἀνδρον γῆν. **οὐκ ἔστιν αὐτῷ εἶδος οὐδὲ δόξα** = ὁ Μεσσίας δὲν θὰ ἔχη ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν καὶ δόξαν. **τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον** = ἡ ἐξωτερικὴ του ἐμφάνισις εἶναι ἐλεεινὴ, ἀξιολογία κατὰ φρόνητος παρὰ τοῖς ἀνθρώποις. **ἐν πληγῇ ὢν** = θὰ εἶναι ἀνθρωπος τραυματισμένος. **εἰδὼς φέρειν μαλακίαν** = γνωρίζων νὰ ὑποφέρῃ ἀσθενείας. **ἀπέστραπται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ** = τὸ πρόσωπόν του εἶναι ἀξίον ἀποστροφῆς. **ἠτιμάσθη καὶ οὐκ ἔλογισθη** = ἐξηυτελίσθη καὶ δὲν ὑπελογίσθη ὡς ἀνθρώπος μὲ τιμὴν. **ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν πόνῳ** = ἡμεῖς ἐνομίσαμεν ταῦτα ὡς τιμωρίαν τοῦ Μεσσίου παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ αὐτὸς ἐπασχεν ὑπὲρ τῶν ἀμαρτιῶν μας, ἵνα εἰρηνεύσωμεν μετὰ τοῦ Θεοῦ. **παιδεία εἰρήνης** = ἡ δοκιμασία καὶ αἱ θλίψεις του ἦσαν χάριν τῆς εἰρηνεύσεως, χάριν τῆς συμφιλιώσεώς μας μετὰ τοῦ Θεοῦ. **πάντες ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν** = ὅλοι οἱ ἀνθρώποι πλανῶνται καὶ ἀμαρτάνουν καὶ μόνον αὐτός, ὁ πάσχων Μεσσίας, εἶναι ἀναμάρτητος. **ἐν τῇ ταπεινώσει ἡ κρίσις αὐτοῦ ἦρθεν** = ἐταπεινώθη καὶ οὕτως τὸ δίκαιόν του κατεπατήθη. **τὴν δὲ γενεάν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται** = τὴν δὲ σύγχρονόν του γενεάν, ἡ ὁποία κατεδίκασε καὶ ἐσταύρωσεν αὐτόν, ποῖος θὰ περιγράψῃ, ποῖος θὰ παραστήσῃ τὸ ἐγκλημά της;

22. Ἡ εἰρήνη τῶν λαῶν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μεσσίου

(Μιχ. Δ' 1-6)

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Μεσσίου ἡ Ἱερουσαλήμ, ἡ ἁγία πόλις, θὰ ἀποβῆ τόσον ἐνδοξος, ὥστε ἡ δόξα της θὰ λάμψῃ εἰς

ὅλον τὸν κόσμον. Αὕτη θὰ γίνῃ τὸ θρησκευτικὸν κέντρον τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅλοι οἱ λαοὶ θὰ ἀναγνωρίσωσι τὸν Θεὸν ὡς τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ θὰ προσέλθωσιν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, διὰ νὰ διδαχθῶσι καὶ φωτισθῶσι. Παγκόσμιος εἰρήνη θὰ βασιλεύῃ πανταχοῦ. Τὰ δόρατα καὶ αἱ μάχαιραι θὰ μεταβληθῶσιν εἰς δρέπανα καὶ ἄροτρα, διότι θὰ λείψωσιν οἱ πόλεμοι. Οὐδεὶς θὰ διώκῃται ἢ ἀδικῆται, διότι οἱ ἄνθρωποι διὰ τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας θὰ ἔχουν ἀλλάξει ἐσωτερικῶς.

Ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν = κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐμφάνισως τοῦ Μεσσοῦ.
δεῦτε ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος Κυρίου = ἄς ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος Σιών, εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. **καὶ κατακόψουσι τὰς ρομφαίας αὐτῶν εἰς ἄροτρα** = τὰ ἔθνη θὰ μεταβάλλωσι τὰ πολεμικὰ ὄργανα (τὰς ρομφαίας) εἰς εἰρηνικὰ ἐργαλεῖα (εἰς ἄροτρα) **καὶ οὐκέτι μὴ ἀντάρῃ** = καὶ δὲν θὰ σηκώσῃ ἔθνος ἐναντίον ἔθνους τὴν μάχαιραν.



ΕΚ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΙ ΠΡΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΜΦΑΝΙΣΕΩΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

1. Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου

(Λουκ. α' 26 - 39)

Ὁ Ἰησοῦς ἐγεννήθη ἐκ γυναικός, ὅπως λέγει ὁ Ἄπ. Παῦλος (Γαλ. δ' 4). Κατέβη ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος, ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν, ἵνα ἀναβῶμεν ἡμεῖς εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ θεωθῶμεν καὶ γίνωμεν ὅπως αὐτός. Ἐγεννήθη δὲ ἐκ Παρθένου κατὰ θαυμαστὸν τρόπον καὶ ἐκ Πνεύματος Ἁγίου. Τοῦτο δεικνύει τὴν θείαν καταγωγὴν του, ὅτι ἦτο Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός. Ἡ παρθένος αὐτῆ εἶναι ἡ Μαρία, τὴν ὁποίαν δι-καίως ὁ Ὁρθόδοξος λαὸς τιμᾷ καὶ ἀγαπᾷ ὡς Θεοτόκον, ὡς καταφυγὴν καὶ προστασίαν του, ὡς ἐλπίδα καὶ σκέπην του, ὡς ἄσπιλον καὶ ἀμό-λυτον, ὡς τιμιωτέραν καὶ ἐνδοξοτέραν καὶ αὐτῶν τῶν ἀγγέλων. Διὰ τὴν Παναγίαν ἔχει ὁ Ὁρθ. λαὸς πολλὰς ἐορτὰς καὶ ἔχει συνθέσει τοὺς ὠραιότερους ὕμνους, διὰ τῶν ὁποίων ἐκφράζει τὴν πρὸς ταύτην ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν. Εἰς τὴν Μαρίαν ἐμφανίζεται ὁ ἄγγελος Γαβριήλ, ἵνα ἀναγγεῖλῃ εἰς αὐτήν, ὅτι μέλλει νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μήτηρ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος τοῦ κόσμου. Τὸ εὐφρόσυνον τοῦτο μήνυμα τοῦ Γα-βριήλ ὀνομάζεται Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου.

Ἐν δὲ τῷ μηνί τῷ ἕκτῳ = ἐξ ἡμῶν μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἰδίου ἀγγέλου εἰς τὸν Ζαχαρίαν, διὰ τὴν ἀναγγεῖλῃ εἰς αὐτὸν τὴν γέννησιν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προ-δρόμου. ἐξ οἴκου Δαβὶδ = ἐκ τοῦ Βασιλικοῦ οἴκου τοῦ Δαβὶδ, τοῦ ἐνδοξοτέρου Βα-σιλέως καὶ προφήτου τῆς Παλ. Διαθήκης. Κατὰ τὰς προφητείας ὁ Μεσσίας θὰ προ-ῆρχετο ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ Δαβὶδ, διὰ τοῦτο ὁ Κύριος πολλάκις προσφωνεῖται εἰς τὰ Εὐαγγέλια ὡς « Υἱὸς Δαβὶδ ». χαῖρε κεχαριτωμένη = χαῖρε σὺ ποὺ ἔχεις ἀπὸ τὸν Θεὸν πολλὰς χάριτας, πολλὰς ἀρετὰς. Ἐκ τοῦ Θεοῦ ἔχεις καὶ τὴν μεγίστην εὐ-νοϊαν καὶ χάριν, ὅτι ἠξιώθης νὰ γίνῃς μήτηρ τοῦ Θεοῦ. Ἡ εὐσέβεια τῶν Ὁρθοδόξων

ἐπλασε τοὺς γνωστοὺς θαυμασίους ὕμνους, τοὺς ὁποίους ὀνομάζομεν **Χαιρετισμούς**, διότι ὅλοι ἀρχίζουν μετὰ τὴν λέξιν τοῦ ἀγγέλου « Χαῖρε ». **ποταπὸς εἶη ὁ ἀσπασμὸς** = πόθεν προέρχεται καὶ ποῖον νόημα ἄραγε ἔχει ὁ χαιρετισμὸς οὗτος. **Ἰησοῦς** = λέξις ἑβραϊκῆ σημαίνουσα « Θεοῦ σωτηρία », ὁ Θεὸς εἶναι σωτὴρ. **τὸν θρόνον Δαβὶδ** = τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα τοῦ Δαβὶδ. Ὁ Ἰησοῦς ἐγένετο καὶ εἶναι πράγματι βασιλεὺς τοῦ κόσμου, ἀλλὰ πνευματικὸς βασιλεὺς, βασιλεύων ἐπὶ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι πιστεύουν εἰς αὐτόν, ἀκολουθοῦν μετὰ ἀφοσίωσιν αὐτόν καὶ πράττουν πάντοτε τὸ θέλημά του. Οἱ Ἰουδαῖοι ἀνέμενον κοσμικὸν Μεσσίαν, κοσμικὸν βασιλέα ἐκ τοῦ γένους τοῦ Δαβὶδ, ἵνα καταλάβῃ τὸν θρόνον καὶ ἰδρῦσῃ ἰσχυρὸν Ἰουδαϊκὸν κράτος. Ὁ Ἰησοῦς δὲν ἀνταπεκρίνετο πρὸς τὰς ἰδέας καὶ τοὺς πόθους τούτων, διὰ τοῦτο κατεδιώχθη ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐν τέλει κατεδικάσθη ὑπ' αὐτῶν. **τοῦ πατρὸς αὐτοῦ** = τοῦ προπάτορος, τοῦ προγόνου του. **ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ** = ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας. Μετὰ Χριστὸν πάντες οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν καλοῦνται « νέος Ἰσραὴλ », ἥτοι οἱ χριστιανοὶ εἶναι ὁ νέος περιούσιος καὶ ἐκλεκτὸς λαὸς τοῦ Θεοῦ. **οὐ γινώσκω** = δὲν γνωρίζω, δὲν ἔχω ἔλθει εἰς ἐπαφήν. **δύναμις τοῦ ὑψίστου ἐπισκιάσει σε** = θὰ σὲ σκεπάσῃ ἡ δημιουργικὴ **δύναμις τοῦ ὑψίστου**, ὅπως ἐσκεπάζεν ἄλλοτε ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος. Σὺ θὰ εἶσαι ναὸς τοῦ Ὑψίστου, διότι ἐντός σου, ἐν τῇ κοιλίᾳ σου, θὰ ἐνοικήσῃ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς ἡμῶν.

2. Ἡ Ἐλισάβητ καὶ ἡ Μαρία

(Λουκ. α' 39 - 57)

Πολλάκις οἱ εὐσεβεῖς καὶ ἐνάρετοι ἀπὸ ταπεινοφροσύνης μεγάλης δὲν βλέπουν καὶ δὲν γνωρίζουν τὴν ἀξίαν των καὶ τὰς ἀρετάς των, ὅπως ὁ ὀφθαλμὸς, ὁ ὁποῖος, ἐν ᾧ βλέπει ὅλα, δὲν βλέπει τὸν ἑαυτόν του. Οἱ φίλοι τότε καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι δεικνύουν εἰς αὐτόν τὰς ἀρετάς των ταύτας. Εἰς τὴν περικοπήν ταύτην βλέπομεν τὴν Ἐλισάβητ, συγγενὴ τῆς Μαρίας, νὰ φανερώνη εἰς αὐτήν, ἀφ' οὗ ἐφωτίσθη ἀπὸ ἁγίου Πνεῦμα, ὅτι αὕτη, ἡ Μαρία, εἶναι μήτηρ τοῦ Κυρίου, μήτηρ τοῦ Χριστοῦ. Τὸ ἅγιον Πνεῦμα φωτίζει τὰς δύο ἀπλᾶς, ἀλλ' εὐσεβεῖς αὐτάς γυναῖκας, τὴν Ἐλισάβητ καὶ τὴν Μαρίαν, νὰ ὀμιλῶσι διὰ τὰ θαυμαστά ἔργα τοῦ Θεοῦ. Ἡ Μαρία μετὰ τοὺς λόγους τῆς Ἐλισάβητ λέγει τὸν γνωστὸν ὕμνον « Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον », διὰ τοῦ ὁποῖου μετὰ ταπεινοφροσύνης προλέγει, ὅτι αἱ μέλλουσαι γενεαὶ θὰ δοξάζωσι καὶ θὰ ἐγκωμιάζωσιν αὐτήν. Ἀλλ' ὅλα αὐτὰ ὀφείλονται εἰς τὸν παντοδύναμον καὶ πολυέλεον Θεόν, διὰ τοῦτο τοῦτον ὕμνεῖ καὶ μεγαλύνει ἡ Παναγία μετὰ τὸν ὕμνον τῆς.

Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις = κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀγγέλου εἰς τὴν Παρθένον Μαρίαν. **εἰς πόλιν Ἰούδα** = εἰς πόλιν τῆς περιφερείας, εἰς τὴν

οποίαν εἶχεν ἐγκατασταθῆ ἡ φυλὴ τοῦ Ἰούδα. **ἠσπάσατο** = ἐχαίρετησεν. **ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου** = τὸ γέννημα, τὸ τέκνον τῆς κοιλίας σου, **ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου** = ἡ Παρθένος Μαρία εἶναι ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι Κύριος τῆς Ἑλισάβετ καὶ ὄλων τῶν ἀνθρώπων. **ὅτι ἔσται τελείωσις** = ὅτι θὰ πραγματοποιηθῶσι, θὰ τελεσθῶσιν, ὅσα ἐλαλήθησαν εἰς αὐτὴν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου. **μεγαλύνει** = δοξάζει, ὑμνεῖ. **ἐπὶ τὴν ταπεινώσιν τῆς δούλης** = εἰς τὴν ταπεινὴν του δούλην. **ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς** = ὁ παντοδύναμος Θεὸς ἔκαμεν εἰς ἐμὲ μεγάλα καὶ θαυμαστά ἔργα, ἀζιώσας με, ἂν καὶ ταπεινὴν παρθένον, νὰ γίνω μήτηρ τοῦ Κυρίου. **εἰς γενεὰς γενεῶν** = (ἐβραϊσμός) πάντοτε, καθ' ὅλας τὰς γενεὰς τῶν ἀνθρώπων. **ἐποίησε κράτος** = ἱδρυσε βασιλεῖον, τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. **ἐν βραχίονι αὐτοῦ** = (ἀνθρωπομορφισμός) με τὰς χεῖράς του, με τὴν δυνάμιν του. **καθεῖλε δυνάστας** = κατεβίβασε βασιλεῖς ἀπὸ τὸν θρόνον των. **ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ** = ἐβοήθησε καὶ ἐπροστάτευσε τοὺς δούλους του Ἰσραηλίτας. **μνησθῆναι ἐλέους** = καὶ τοιοῦτοτρόπως ἔδειξεν ὁ Θεός, ὅτι ἐνεθυμήθη τὰς ὑποσχέσεις καὶ τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους ἐξ ἀγάπης καὶ ἐξ ἐλέους εἶχεν ὑποσχεθῆ εἰς τὸν Ἀβραάμ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους πατέρας τοῦ Ἰσραὴλ. Ὁ Θεὸς εἶχεν ὑποσχεθῆ εἰς αὐτούς, ὅτι θὰ στείλῃ τὸν Μεσσίαν, τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου.

3. Ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ

(Λουκ. β' 1 - 21)

Ὁ Ἰησοῦς ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἵνα φέρῃ εἰς τὴν δυστυχῆ καὶ ἄμαρτωλὸν ἀνθρωπότητα τὴν ἀγιότητα καὶ τὴν εὐημερίαν. Δὲν παρουσιάσθη ἐπὶ τῆς γῆς « ἐν μορφῇ Θεοῦ », ἦτοι με δόξαν, με πομπήν, με καπνούς, βροντὰς καὶ ἀστραπάς, ὅπως ἐνεφανίσθη ὁ Θεὸς ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας. Ἦλθεν « ἐν μορφῇ δούλου », ὡς λέγει ὁ Παῦλος (Φιλιπ. β' 6), ἦτοι ἐφόρεσε τὰ ράκη ἑνὸς πτωχοῦ ἀνθρώπου, ἐγεννήθη εἰς ἕνα σταῦλον καὶ εἰς μίαν ἄσημον πόλιν τῆς Ἰουδαίας, εἰς τὴν Βηθλεέμ. Καὶ πρῶτον λαμβάνουσι γινῶσιν τῆς γεννήσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος τοῦ κόσμου, τοῦ μοναδικοῦ αὐτοῦ γεγονότος εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἱστορίαν, οὐχὶ οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἰσχυροὶ καὶ οἱ πλούσιοι τῆς ἐποχῆς, ἀλλ' οἱ ποιμένες. Καὶ ὅπως ὑπῆρξαν ταπειναὶ καὶ πτωχαὶ αἱ συνθῆκαι τῆς γεννήσεως τῆς πρώτης παρουσίας τοῦ Κυρίου εἰς τὴν γῆν, οὕτω καὶ ἀκόμη χειρότερον ὑπῆρξεν τὸ τέλος τοῦ ἐπιγελοῦ του βίου, διότι ἐν τέλει ἐσταυρώθη ὡς κακοῦργος ἐν τῷ μέσῳ δύο ληστῶν. Καὶ αὐτὰ ὅλα ἐπέρασεν ἀπὸ ἀγάπην πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους. Μὲ τὴν ταπεινώσιν ταύτην ἡ θεία ἀγάπη ἔδωκεν ὑπέροχον παράδειγμα εἰς ἡμᾶς τοὺς ἐγαυιστὰς καὶ ἀλαζδνας. Ὅλη ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ ὑπῆρξε μέχρι τέλους, ὅπως ἤρχισε, γεμάτη ἀπὸ ταπεινώσεις καὶ αὐτοθυσίαν

πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Τὰ πάντα ὑπέφερε καὶ ἔκαμε διὰ τὴν σωτηρίαν μας. Ἡ ταπεινὴ φάτνη καὶ ὁ σταυρὸς ἕμως ἐνέπνευσαν πάντοτε ὄλους τοὺς ἁγίους, ὥστε νὰ ἀφιερωθῶσιν οὗτοι μὲ ὄλην τὴν δύναμιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἀνθρώπων.

Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις = ἦτοι κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. **ἔξῃλθε δόγμα** = ἐδόθη διαταγή. **παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου** = ἦτοι παρὰ τοῦ Ὀκταβιανοῦ, τοῦ πρώτου αὐτοκράτορος τῶν Ρωμαίων. **τὸν πρωτότοκον** = τὸν πρωτογέννητον, ὁ ὁποῖος θεωρεῖτο πρωτότοκος καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἐγενῶντο μετ' αὐτὸν ἄλλα τέκνα. **ἐσπαργάνωσεν** = ἐτύλιξεν εἰς τὰ σπάργανα. **ἐν τῷ καταλύματι** = ἐν τῷ πανδοχείῳ, ὅπου εἶχον καταλύσει. **ἀγραυλοῦντες** = μένοντες, διανυκτερεύοντες εἰς τοὺς ἀγρούς. **φυλάσσοντες φυλακὰς** = ἐφύλαττον τὰ ποίμνια, μένοντες ἀγρυπνοὶ κατὰ σειρὰν ὠρισμένας ὥρας ἕκαστος. Ὁ χρόνος αὐτὸς τῆς ἐξαγρυπνήσεως καὶ φρουρᾶς ἐλέγετο **φυλακὴ**. **δόξα Κυρίου** = φῶς, λάμψις θεῖα περιέλαμψεν αὐτούς. **εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην** = σὰς ἀναγγέλλω ἀγγελίαν, ἣ ὅποια θὰ σὰς προξενήσῃ μεγάλην χαρὰν. **Χριστὸς Κύριος** = ἀμφοτέρα ἐπίθετα τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ: **Χριστὸς** = Μεσσίας, κεχρισμένος, **Κύριος** = κυρίαρχος ὄλου τοῦ κόσμου. **δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῶν...** = ἄς εἶναι δοξασμένος ὁ Ἰψιστος Θεός, ἄς βασιλεύῃ ἐπὶ τῆς γῆς ἡ θεῖα εἰρήνη, διότι ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψε τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀγάπην καὶ εὐνοίαν διὰ τοῦ γεννηθέντος Χριστοῦ. **διεγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος** = ἀνεκοίνωσαν, ἔκαμαν γνωστὸν τὸ πρᾶγμα. **συνετήρει** = διεφύλαττε. **συμβάλλουσα** = ἐρμηνεύουσα, συγκρίνουσα τούτους μὲ ὅσα ἄλλοτε εἶχεν ἀκούσει παρὰ τοῦ ἀγγέλου.

Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, εἰς τὰ Γενέθλια τοῦ Σωτῆρος, Mign. E.Π. 36, 312, 313.

Εἰς τὸν περίφημον λόγον του εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος εἰς ποιητικὴν καὶ ἐνθουσιώδη γλῶσσαν καλεῖ πάντας νὰ ἐξυμνήσωσι τὸ γεγονός τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ὁποῦ περιγράφει καὶ τὰς συνεπείας διὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Παρατίθεται ἡ ἀρχὴ μόνον.

Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν ἀπαντήσατε = Χριστὸς καταβαίνει ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς, ἐξέλθετε εἰς προῦπάντησίν του. **συνελών** = ἐν συντομίᾳ, συγκεφαλαίωνων. **τὸν ἀπ' ἀρχῆς** = τὸν αἰώνιον. **τὸν τελευταῖον** = τὸν ζήσαντα ὡς ὁ τελευταῖος ἐκ τῶν ἀνθρώπων.

4. Ὁ Συμεὼν καὶ ἡ Ἄννα

(Λουκ. β' 25 - 39)

Ὁ Συμεὼν καὶ ἡ Ἄννα εἶναι οἱ πρῶτοι προφῆται, οἱ ὁποῖοι διεκήρυξαν καὶ πρὸ τοῦ Προδρόμου ἀκόμη, ὅτι ἦλθεν ὁ Μεσσίας, ὁ Σωτῆρ τοῦ κόσμου. Οὗτοι ἔζων βίον πρσευχῆς καὶ τελείας ἀφοσιώσεως

εις τὸν Θεόν. Ἄνεμενον δέ, ὅπως λέγει ἡ περικοπή, μαζί με ἄλλους εὐσεβεῖς Ἰσραηλίτας τὸν Σωτῆρα Χριστὸν καὶ παρεκάλουν τὸν Θεὸν νὰ ζήσωσιν, ἕως ὅτου ἴδωσιν αὐτόν. Ὑποδεχόμενος ὁ Συμεὼν τὸν Χριστὸν βρέφος εἰς τὰς ἀγκάλας του, προλέγει ὅτι τὸ βρέφος τοῦτο εἶναι τὸ φῶς καὶ ἡ σωτηρία τῶν λαῶν. Ἄλλ' ἡ σκιά τοῦ σταυροῦ προβάλλει εἰς τοὺς προφητικούς ὀφθαλμούς τοῦ γέροντος Συμεὼν καὶ προλέγει εἰς τὴν μητέρα τοῦ θείου βρέφους, ὅτι πᾶνοι καὶ ὀδύνας θὰ διατρύψουσιν τὴν ψυχὴν της, ὅταν θὰ ἴδῃ τὸν υἱὸν της ἐπὶ τοῦ σταυροῦ.

Προσδεχόμενος παράκλησιν = περιμένων τὴν παρηγορίαν τῶν Ἰσραηλιτῶν, δηλαδὴ τὸν Μεσσίαν. **ἦν αὐτῷ κεκρηματισμένος** = εἶχε ἀποκαλυφθῆ εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. **ἦλθεν ἐν πνεύματι** = προσῆλθε παρακινούμενος ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. **νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου** = τώρα δύνασαι νὰ με ἀπαλλάξῃς ἀπὸ τὴν ζωὴν, νὰ με ἀφήσῃς νὰ ἀποθάνω. **τὸ σωτήριον** = τὸν Σωτῆρα. **κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν** = τὸν ὁποῖον προώρισες διὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους. **φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν** = ὁ ὁποῖος θὰ εἶναι φῶς πρὸς φωτισμὸν τῶν ἐθνικῶν, ὥστε νὰ γνωρίσωσι τὸν ἀληθινὸν Θεόν. **κεῖται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν** = προορίζεται νὰ γίνῃ αἰτία, ὥστε πολλοὶ — μὴ πιστεύοντες εἰς αὐτόν — θὰ πέσωσι, θὰ καταδικασθῶσιν, ἐν ᾧ ἄλλοι — πιστεύοντες εἰς αὐτόν — θὰ σωθῶσι, θὰ δοξασθῶσι. **καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον** = ὁ Ἰησοῦς προορίζεται ἀκόμη νὰ γίνῃ σημεῖον, περὶ τὸ ὅποion θὰ ἐγερθῶσι πολλοὶ ἀντιλογίαι, ἔριδες καὶ συζητήσεις. **ρομφαία** = μάχαιρα, πόνος. **ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν κ.τ.λ.** = ὁ Ἰησοῦς θὰ γίνῃ αἰτία, ὥστε νὰ φανερωθῶσιν αἱ διαθέσεις καὶ αἱ σκέψεις ἐκάστου ἀνθρώπου, διότι ἐὰν μὲν πιστεῦσῃ τις εἰς αὐτόν, θὰ δείξῃ τὸν καλὸν του χαρακτήρα, ἐν ᾧ, ἐὰν ἀποκρούσῃ αὐτόν, θὰ φανερώσῃ τὰς πονηράς του διαθέσεις, τὴν κακὴν του ψυχὴν. Μόνον ἓνας φαῦλος δὲν πιστεύει καὶ δὲν πλησιάζει τὸν Χριστόν. Οἱ καλοὶ δὲν ἠμποροῦν εἰ μὴ νὰ ἀγαπῶσιν αὐτόν. **προβεβηκυῖα** = προχωρημένη εἰς τὴν ἡλικίαν. **οὐκ ἀφίστατο** = δὲν ἀπεμακρύνετο. **πᾶσι τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν** = εἰς ὄλους, οἱ ὁποῖοι περιέμενον τὸν λυτρωτὴν, τὸν Μεσσίαν.

5. Ἡ Βάπτισις τοῦ Κυρίου

(*Μαθ. γ' 13 - 17*)

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ τὸν ἐπίγειόν του βίον συνεμορφώθη πάντοτε μετὰ τὸν Νόμον τῶν Ἰουδαίων. Αὐτὸ κάμνει καὶ τώρα, πού προσέρχεται ὡς κοινὸς ἄνθρωπος μαζί με τὸν πολὺν λαὸν νὰ βαπτισθῆ ἀπὸ τὸν Ἰωάννην. Ἐν ᾧ ὁμοῦς ἐταπεινοῦτο καὶ ἔκυπτεν ἐμπρὸς εἰς τὸν Βαπτιστήν, ὁ Θεὸς δοξάζει αὐτόν, διακηρύττων ὅτι εἶναι ὁ Υἱὸς Του ὁ ἀγαπητός. Ἡ ἑορτὴ τῆς βαπτίσεως τοῦ Κυρίου ὀνομάζεται καὶ Θεοφάνεια,

διότι κατὰ τὴν βάπτισιν ἐφάνησαν καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς θεότητος, ὁ μὲν Υἱὸς βαπτιζόμενος, τὸ Πνεῦμα ἐν εἵδει περιστερᾶς καὶ ὁ Πατὴρ διὰ τῆς φωνῆς, ὅτι οὗτος εἶναι ὁ Υἱὸς ὁ ἀγαπητός, ὅπως λέγει τὸ Ἀπολυτίκιον τῆς ἑορτῆς : « Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζομένου σου, Κύριε, ἡ τῆς Τριάδος ἐφανερῶθη προσκύνησις... ».

Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω = ἐγὼ ἔχω ἀνάγκην. Ὁ Ἰωάννης φωτισθεὶς ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἀναγνωρίζει αὐτὸν ὡς Μεσσίαν μὴ ἔχοντα ἀνάγκην βαπτίσεως καὶ μετανοίας. **ἄφες ἄρτι** = ἄφησε τώρα τὰ ζητήματα ταῦτα, ὅτι εἶμαι ὁ Μεσσίας καὶ ἀναμάρτητος. **πᾶσαν δικαιοσύνην** = πᾶν δίκαιον, πάντα νόμον. **ἐν ᾧ ἠυδόκησα** = ἐν τῷ ὁποίῳ ἔχω εὐαρεστηθῆ, εἶμαι εὐχαριστημένος.

Ἱεροῦ Χρυσόστομου, ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον τὸν Εὐαγγελιστὴν. Mign. E.Π. 57 - 58, 204 - 206.

Εἰς τὴν παρατιθεμένην περικοπὴν ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἀναπτύσσει τὰς φράσεις : « ἰδοὺ ἀνεφύθησαν οἱ οὐρανοί », λέγων, ὅτι καὶ κατὰ τὴν βάπτισιν ἐκάστου χριστιανοῦ ἀνοίγουν οἱ οὐρανοί. Τὸ βάπτισμα εἶναι ἡ ὁδός, διὰ τῆς ὁποίας μᾶς καλεῖ ὁ Θεὸς πλησίον του εἰς τὸν οὐρανόν, εἰς τὴν ἀληθινὴν πατρίδα καὶ κατοικίαν μας. « Ὅστις ἔχει πίστιν, παραδέχεται τὴν μεγάλην ταύτην σημασίαν τοῦ χριστιανικοῦ βαπτίσματος.

Ἐν προουμίῳ = ἀπ' ἀρχῆς. **ἐπισημένους** = φοβούμενους, ταραττομένους καὶ συγκινουμένους. **πρὸς ἐκείνην τὴν λῆξιν** = πρὸς τὸ τέλος ἐκεῖνο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΕΚ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

6. Θέμα καὶ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς δράσεώς του ἡ Ἰδρυσις τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς

(Μάρκ. α' 14 - 16, Λουκ. δ' 43, ιζ' 20 - 22)

Τὸ θέμα τοῦ κηρύγματος τοῦ Κυρίου ἦτο ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Αὐτὸ εἶναι καὶ ὁ ὁ σκοπός, διὰ τὸν ὁποῖον ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ Πατρός. Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς σημαίνει τὴν ἐπικρατήσιν θείας τάξεως ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπως ἐπικρατεῖ εἰς τὸν οὐρανόν, ὅπου οἱ ἄγγελοι πράττουν πάντοτε τὸ θεῖον θέλημα, δοξάζουν καὶ λατρεύουν τὸν Θεόν. Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς σημαίνει τὴν ἰδεώδη ζωὴν τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνιῶν ἐν ἀγάπῃ, ἐν εἰρήνῃ καὶ δικαιοσύνῃ, ἐν τοι-

αὐτῇ ἀγιότητι, ὥστε καὶ ἡ λέξις ἀκόμη καὶ αὐτὴ νὰ λείπη ἀπὸ τὸ στόμα τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὴν τὴν θεϊαν τάξιν, ἐν τῇ ὁποίᾳ προωρίζοντο νὰ ζῶσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀνέτρεψεν ἡ ἁμαρτία. Ὁ δὲ Κύριος ἦλθεν, ἵνα ἄρῃ τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου.

Ὁλίγον κατ' ὀλίγον ὁ Κύριος διδάσκει καὶ ἀποκαλύπτει « τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ », δηλαδὴ ὅλας τὰς ἀπόψεις, τὴν φύσιν τῆς, τὸν χαρακτῆρά τῆς, τοὺς ἠθικοὺς νόμους τῆς. Εἰς τὴν παρατιθεμένην περικοπὴν ἀναγγέλλει μόνον, ὅτι εἶναι ἐγγύς, ὅτι ἔφθασε. Πράγματι αὐτὴ αὐτὴ ἡ ἔλευσις τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴν τῆς ἰδρύσεως τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, διότι ἀναμφισβητήτως μὲ τὴν ἔλευσιν τοῦ Κυρίου ἤρχισε μία ἐντελῶς νέα ζωὴ διὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐπειτα διδάσκει ἡμᾶς ὁ Κύριος, ὅτι ὁ πρῶτος ὅρος τῆς εἰσόδου εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ μετάνοια, ἡ ἐσωτερικὴ ἀναγέννησις. Ἐπίσης ἀποκαλύπτει ἀκόμη ὁ Κύριος, ὅτι ἡ βασιλεία αὐτῆ τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι τι τὸ ἐξωτερικόν, δὲν θὰ παρουσιασθῇ μὲ ἐξωτερικὴν λάμψιν καὶ μὲ θόρυβον (« μετὰ παρατηρήσεως », λέγεται ἐν τῇ περικοπῇ), ἀλλ' εἶναι ἀφανής, ἐσωτερικὴ μεταμόρφωσις καὶ ἀναγέννησις τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν κοινωνιῶν.

Μετὰ τὸ παραδοθῆναι τὸν Ἰωάννην = μετὰ τὴν σύλληψιν καὶ φυλάκισιν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου. **πεπληρωταὶ ὁ καιρὸς** = ἔχει συμπληρωθῆ ὁ χρόνος, ποῦ ἔχει ὀρισθῆ ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος. **μετανοεῖτε καὶ πιστεῦετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ** = μετάνοια διὰ τὰς ἁμαρτίας καὶ πίστις εἰς τὸ Εὐαγγέλιον εἶναι πρωταρχικὸς ὅρος, διὰ νὰ εἰσέλθῃ τις εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

Πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ : ἐφ' ὅσον ὁ Ἰησοῦς ἐνομιζέτο παρὰ τοῦ λαοῦ ὡς εἰς προφήτης, οἱ Ἰουδαῖοι, πειράζοντες αὐτόν, ἐρωτῶσι πότε θὰ ἔλθῃ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἢ ὁ Μεσσίας, ὅπως ἰδρῶσιν τὴν βασιλείαν ταύτην. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐρωτῶσι, διότι ἀνέμενον μὲ ἀνυπομονήσαν τὸν Μεσσίαν, ἵνα ἀπελευθερώσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Ρωμαίων καὶ ἐπιβάλῃ τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν εἰς τοὺς λαοὺς τῆς γῆς. Ἐφρόνου ὁμοίως, ὅτι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μεσσίου θὰ προηγηθῶσιν ἔκτακτα γεγονότα. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος, διορθῶν τὰς πλάνας ταύτας, λέγει εἰς αὐτούς : « οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως » (= μὲ ἐξωτερικὴν πομπὴν καὶ λάμψιν, μὲ θόρυβον). **ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν** = ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐν τῷ μέσῳ ὑμῶν, διότι μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός ἢ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἔχει τὴν ἔδραν καὶ ἀρχίζει νὰ πραγματοποιηθῆ εἰς τὴν καρδίαν σας διὰ τῆς μεταμορφώσεως καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἀναγεννήσεώς σας. Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς δὲν θὰ ἐπιφέρῃ μεταβολὰς εἰς τὰς ἐξωτερικὰς συνθήκας τοῦ βίου, εἰς τὰ ἐπαγγέλματα, εἰς τὰς τέχνας, εἰς τὰ πολιτεύματα, εἰς τοὺς θεσμοὺς, ἀλλ' εἰς τὸ ἐσωτερικόν τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὴν ψυχὴν του, τὴν ὁποίαν θὰ ἀνακαινίσῃ καὶ θὰ θεώσῃ.

7. ΑΙ ΠΑΡΑΒΟΛΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙ ΓΗΣ

(Ματθ. ιγ' 1 - 13, 18 - 50)

Ὁ οὐράνιος σπορέυς
1 - 2, 18 - 24

Μὲ τὴν παραβολὴν τοῦ σπορέως διδάσκει ὁ Κύριος, ὅτι ὁ λόγος τοῦ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ὁμοιάζει πρὸς σπόρον, ὁ ὁποῖος διὰ τὸ νὰ βλαστήσῃ καὶ νὰ ἀναπτυχθῇ, πρέπει νὰ πέσῃ εἰς καλὸν ἔδαφος καὶ νὰ τύχῃ διαρκοῦς ἐπιμελείας καὶ ἐπαγρυπνήσεως. Ὅλοι ἀκούουν τοὺς καλοὺς λόγους τοῦ Κυρίου περὶ τῶν ἀγαθῶν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐφαρμόζουν τούτους εἰς τὴν ζωὴν των. Ἡ ἐπιπολαιότης εἰς τὸν βίον, οἱ διάφοροι περισπασμοί, ὁ πλοῦτος, αἱ ἐπιθυμίαι συμπνίγουν πολλάκις τὸν λόγον καὶ δὲν τὸν ἀφήνουν νὰ καρποφορήσῃ. Ὅπου ἡμῶς εὐρίσκει καλὸν ἔδαφος, καλὰς διαθέσεις καὶ καλὴν φύσιν, ἐκεῖ ὁ λόγος φέρει ἀποτέλεσμα καὶ πράγξει τὴν ἀναγέννησιν καὶ τελειοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου.

Παραβολὴ = διήγησις, εἰλημμένη ἐκ τῆς φύσεως ἢ ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς πρὸς ζωηροτέρα παραστάσιν μᾶς θρησκευτικῆς ἢ ἠθικῆς ἀληθείας. **ὁ σπειρῶν** = ὁ γεωργός, ἐνταῦθα ὁ Χριστός. **ἔξανέτειλε** = ἐφύτρωσεν. **ὁ ἔχων ὡτα ἀκούειν ἀκουέτω** = ἐκείνος ὁ ὁποῖος ἔχει διαθέσιν καὶ νοῦν, ἅς ἀκούσῃ τὰ λεγόμενά μου. **καὶ ὁ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ** = ὁ ἀνάξιός ὅσα καὶ ἂν ἔχῃ θὰ χάσῃ σὺν τῷ χρόνῳ αὐτά. **καὶ μὴ συνιέντος** = καὶ μὴ ἐννοοῦντος. **διὰ τὸν λόγον** = διὰ τὸ Εὐαγγέλιον. **ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος** = αἱ φροντίδες τῆς ζωῆς.

Τὰ ζιζάνια
ιγ' 24 - 31
36 - 44

Τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν εἶναι ἀναμειγμένα εἰς τὴν ζωὴν. Ἡ κακία εἰσέρχεται καὶ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν χριστιανῶν καὶ εἰς τὸν βίον τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐννοια τῆς παραβολῆς εἶναι, ὅτι μαζὶ μὲ τοὺς καλοὺς εἰσέρχονται καὶ οἱ κακοὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν χριστιανικὴν κοινωνίαν.

Ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἔχθρος = ἦτοι ὁ διάβολος. **ζιζάνιον** = ἡ ἥρα ποὺ βλαστᾷ με μαζὶ μὲ τὸν σῖτον. **μέχρι τοῦ θερισμοῦ** = μέχρι τῆς συντελείας τοῦ κόσμου καὶ τῆς τελικῆς κρίσεως. **δέσμη** = δράγμα. **φρέσον** = ἐξήγησον, διασάφησον.

Ὁ κόκκος σινάπεως
ιγ' 31 - 33

Διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης δεικνύει ὁ Κύριος πῶς ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἢ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἐξεκίνησεν ἀπὸ μικρὰν ἀρχήν, ἦτοι μὲ δώδεκα ἀπλοὺς Ἀποστόλους ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀλλ' ἐξηπλώθη εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἀφανῆς κατ' ἀρχὰς ἡ Ἐκκλησία, ἐμελλε νὰ γίνῃ ἡ ἰσχυροτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς κοινωνίας καὶ τὰ Βασίλεια τοῦ κόσμου.

Κατασινηοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ = τὰ πτηνὰ ἐρχονται καὶ εὐρίσκουν στέγην καὶ κατοικίαν κάτω ἀπὸ τὰς σκιάς τῶν κλάδων καὶ τῶν φυλλωμάτων αὐτοῦ.

Ἡ καλὴ ζύμη
ιγ' 33 - 34

Διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης περιγράφεται ἡ ἀφομοιωτικὴ καὶ διαπλαστικὴ δύναμις τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ Ἰησοῦς ἐρριψεν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ κόσμου τὰς θείας ἐκεῖνας δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ὡς ζύμη ζυμώνουν καὶ διαπλάσσουν τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν.

Εἰς ἀλεύρου σάτα τρία = τὸ σάτον ἦτο μέτρον χωρητικότητος, ἴσον πρὸς ἕξ ὀκάδας.

Ἰεροῦ Χρυσοστόμου, ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον τὸν Εὐαγγελιστὴν, Mign. E.Π. 57 - 58, 478, 479.

Ὁ Ἰερὸς Χρυσόστομος εἰς τὴν παρατιθεμένην περικοπὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐρμηνεύει τὴν παραβολὴν τῆς ζύμης, λέγει ὅτι οἱ μαθηταὶ δὲν ἔπρεπε νὰ διερωτῶνται πῶς δώδεκα αὐτοὶ θὰ μετέβαλλον ὅλην τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν, διότι εἶναι μεγάλη ἡ δύναμις τοῦ κηρύγματος, τὸ ὁποῖον ὡς ζύμη διαπλάσσει τὴν ζῶην τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλ' ἐὰν πάλιν οἱ δώδεκα ἤλλαξαν τὴν ὕψιν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, ἡμεῖς τώρα ποῦ εἴμεθα πολυάριθμοι χριστιανοὶ ὀφείλομεν πολὺ εὐκολώτερον νὰ διαπλάσσωμεν τὴν κοινωνίαν. Τοῦτο ὅμως δὲν γίνεται, διότι δὲν εἴμεθα καλὴ ζύμη καὶ δὲν ἔχομεν τὰς ἀρετὰς τῶν δώδεκα Ἀποστόλων.

Μεθίστησιν = μεταθέτει, μεταβάλλει. **ἀνεγχώρητον μὴ γενέσθαι** = ἀδύνατον νὰ μὴ γίνωσι. **σημεῖα** = θαύματα. **τὴν χάριν ἐπισπώμενος** = ὁ ἐλκύων τὴν θεῖαν χάριν.

Ὁ κεκρυμμένος θησαυρὸς
ιν' 44 - 45

Διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης διδασκόμεθα, ὅτι πρέπει νὰ διαθέσωμεν ὅλας τὰς δυνάμεις καὶ ὅλα τὰ μέσα μας, ἵνα γίνωμεν μέτοχοι καὶ τέκνα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία εἶναι ἕνας ἄφανής μὲν, ἀλλὰ ἀνεκτίμητος θησαυρὸς μεγάλων καὶ ποικίλων ἀγαθῶν.

Ὁ πολύτιμος μαργαρίτης. Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν παρομοιάζεται καὶ μὲ ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην. Ὅπως δὲ ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην ὁ ἔμπορος πολυτίμων λίθων διαθέτει ὅλην τὴν περιουσίαν του διὰ νὰ τὸν ἀγοράσῃ, τοιοῦτοτρόπως πᾶς ἄνθρωπος πρέπει νὰ διαθέσῃ ὅλα τὰ μέσα, διὰ νὰ γίνῃ κάτοχος τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, διότι αὕτη εἶναι τὸ ὑψιστὸν ἀγαθὸν διὰ τὸν ἄνθρωπον. Ὅλα τὰ καλὰ τοῦ κόσμου καὶ ἂν ἔχῃς, ὅταν εἴσαι μακρὰν αὐτῆς, οὐδὲν ὀφελείσαι.

Πέπρακεν = ἐπώλησεν.

Ἡ σαγήνη Ὅπως διὰ τῆς παραβολῆς τῶν ζικανίων, τοιοῦτοτρόπως καὶ διὰ τῆς ἰν' 47 - 51 παραβολῆς τῆς σαγήνης διδάσκει καὶ προλέγει ὁ Κύριος αὐτὸ τὸ ὁποῖον βλέπομεν ὅλοι καὶ στενοχωρούμεθα, ὅτι δηλαδὴ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἦτοι εἰς τὴν χριστιανικὴν κοινωνίαν, εἰσέρχονται καλοὶ καὶ κακοὶ ἄνθρωποι. Ὅλοι παραπονόμεθα, διότι εἰς μίαν χριστιανικὴν χώραν ὑπάρχουν καὶ κακοὶ χριστιανοί, εἶναι μάλιστα περισσότεροι οἱ κακοὶ παρά οἱ καλοὶ χριστιανοί. Αὐτὸ θὰ γίνωται πάντοτε. Τὸ δίκτυον, ποῦ ρίπτει εἰς τὴν θάλασσαν ὁ ἄλιεύς, πιάνει πολλὰ ἄχρηστα ψάρια μαζί μὲ τὰ καλά. Κατὰ τὴν τελικὴν κρίσιν θὰ διαχωρισθῶσι, καὶ οἱ μὲν φαῦλοι θὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν αἰωνίαν κόλασιν, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς τὴν αἰωνίαν ζῶην.

Σαγήνη (ἐκ τοῦ ρήμ. σάττω = πληρῶ) = δίκτυον, τράτα. **ἀφοριῦσι** (μέλλ. τοῦ ἀφορίζω) = θὰ διαχωρίσωσιν.

8. Ἡ ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ὁμιλία

(*Ματθ. κεφ. ε' - η'*)

Διὰ τῶν ἀνωτέρω παραβολῶν ὁ Κύριος περιέγραψε μερικὰ γνωρίσματα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ἤλθε νὰ ἐγκαθιδρύσῃ ἐπὶ τῆς γῆς. Διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ὁμιλίας ὁ Κύριος παρέχει τὰς ἠθικὰς ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι θὰ ρυθμίζωσι καὶ θὰ διέπωσι τὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς ἀλλήλους εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, δηλαδὴ εἰς μίαν ἰδεώδη καὶ τελείαν χριστιανικὴν κοινωνίαν. Ὅπως ὁ Μωϋσῆς ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ὄρους Σινᾶ εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας τὸν Νόμον, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Σωτὴρ καὶ Θεὸς μας ἠθέλησε νὰ ἐξαγγεῖλῃ ἀπὸ ἑνα μικρὸν λόφον τῆς Γαλιλαίας τοὺς θείους νόμους τῆς νέας ἀνθρωπότητος. Ἄλλ' ὁ Σωτὴρ μας δὲν ὠμίλησεν ὡς ἀόρατος Θεὸς ἐν μέσῳ ἀστραπῶν καὶ βροντῶν καὶ νεφελῶν ὅπως ὠμίλησεν εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας ἐπὶ τοῦ Σινᾶ ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος καὶ ἀπηγόρευεν εἰς αὐτοὺς ἐπὶ ποινῇ θανάτου νὰ πλησιάσωσι πρὸς τὸ ὄρος, ὅπου αὐτὸς παρουσιάσθη (Ἐξὸδ. ΙΘ' 21). Τοῦναντίον ὁ Σωτὴρ, ὡς κοινὸς ἀνθρώπος, περιστοιχιζόμενος ἀπὸ ἀπλοῦν λαὸν καὶ καθήμενος ἐπάνω εἰς μίαν πέτραν, μὲ ἡρεμίαν καὶ μὲ ἀπλᾶς φράσεις διέγραψε τὰς ἠθικὰς ἀρχάς μιᾶς τελείας χριστιανικῆς ζωῆς. Κάθε ἀλήθεια τῆς Ὁμιλίας ταύτης εἶναι ἕνας πολυτιμος μαργαρίτης.

Ἡ ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ὁμιλία ἀποτελεῖ οὕτως εἰπεῖν περίληψιν ὅλης τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου, τὴν ὁποίαν ἀνέπτυξεν οὗτος καθ' ὅλην τὴν ἐπίγειον δρᾶσίν του. Διὰ τοῦτο, ἐν ᾧ ὁ Κύριος θὰ τὴν ἐξεφώνησε ὀλίγους μῆνας βραδύτερον, ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος ἔχει ταύτην ἀμέσως εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δράσεώς του.

Οἱ Μακαρισμοὶ

ε' 1 - 13

Οἱ Μακαρισμοὶ φέρουν αὐτὸ τὸ ὄνομα ἀπὸ τὴν λέξιν μακάριος, μὲ τὴν ὁποίαν ἀρχίζει ἐκάστη πρότασις. Ὅλοι οἱ ἀνθρώποι ζητοῦν τὴν εὐτυχίαν καὶ συνήθως νομίζουσιν, ὅτι οἱ πλούσιοι, οἱ ἰσχυροὶ, οἱ μεγάλοι εἶναι εὐτυχεῖς. Ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς ἀντιθέτως θεωρεῖ εὐτυχεῖς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ὁ κόσμος λυπεῖται ἢ περιφρονεῖ, ἦτοι τοὺς ταπεινοὺς, τοὺς συντηρημένους, τοὺς ἐλεήμονας, τοὺς καθαρὸς κατὰ τὴν καρδίαν, τοὺς ἀγα-

νιζομένους και θυσιαζομένους διά την επικράτησιν τῆς δικαιοσύνης και τῆς ειρήνης εἰς τὸν τετραγαμένον και γεμάτον ἀδικίας κόσμον μας.

Εἰς τὸ ὄρος = πρόκειται περὶ λόφου παρὰ τὴν Καπερναοῦμ. **πτωχοὶ τῷ πνεύματι** = οἱ ταπεινόφρονες, οἱ ὅποιοι, γνωρίζοντες τὰς ἀνθρωπίνες ἀδυναμίας και ἀτελείας, στηρίζονται διὰ πᾶν ζήτημα και εἰς πᾶσαν περίστασιν περισσότερο εἰς τὸν Θεὸν ἢ εἰς ἑαυτούς. **βασιλεία τῶν οὐρανῶν** = ὅπως προελέχθη, ὀνομάζεται οὕτως ἡ τελεία και ἰδεώδης χριστιανικὴ κοινωνία, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐπικρατεῖ ἡ ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπικρατοῦσα θεία τάξις, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι νόμος τῆς ζωῆς ἐκάστου ἀνθρώπου, και ἡ ἀγάπη, ἡ εἰρήνη και ἡ δικαιοσύνη βασιλεύουν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων. **Κληρονομήσουσι τὴν γῆν** = θὰ γίνωσι κληρονόμοι, κάτοχοι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἡ ὁποία ἐδῶ ὀνομάζεται γῆ, ἤτοι γῆ τῆς ἐπαγγελίας, ὅπως ὀνομάζετο ἡ εὐφορος και πλουσία χώρα τῆς Χαναάν. **οἱ πενθούντες** = οἱ λυπούμενοι και διὰ τὰς ἰδικὰς των ἀμαρτίας και διὰ τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐπικρατοῦσαν κακίαν και ἀθλιότητα. **ὄνειδίζω** = ὑβρίζω, περιφρονῶ. **πονηρὸν ῥῆμα** = κακολογία.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, Mign. E.Π. 57 - 58, 224, 225.

Εἰς τὴν παρατιθεμένην περικοπὴν ἐκ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ὁ ἅγιος οὗτος Πατήρ, ἀναπτύσσει τὸ νόημα τοῦ μακαρισμοῦ « Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι », ἐξαιρεῖ τὴν σπουδαιότητα τῆς ταπεινοφροσύνης. Ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι, λέγει, τὸ ἀντίθετον τοῦ ἐγωϊσμοῦ και τῆς ἀλαζονείας. Καὶ ὅπως ὁ ἐγωϊσμός εἶναι ἡ πηγὴ πάσης κακίας, οὕτω ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι μεγίστη ἀρετὴ, ἀνευ τῆς ὁποίας χάνει τις ὅλας τὰς ἀρετὰς του, τὰς ὁποίας εἶναι δυνατόν νὰ ἔχη.

τὴν προαίρεσιν = τὴν διάθεσιν. **βιαζόμενοι** = ἀναγκαζόμενοι. **καταστέλλω** = περιορίζω, περικυβερῶ. **ἀνηρημένης** = ἀφανιζομένης. **πολιτευόμενος** = ζῶν, συμπεριφερόμενος. **ὑποσύρεται** = παρασύρονται, ἐξαφανίζονται. **εἰς χαλεπὸν καταστρέφει τέλος** = καταλήγει εἰς ἄθλιον, εἰς κακὸν κατάντημα. **εὐχὴ** = προσευχὴ **ἀπόνοια** = ἀλαζονεία. **φιλοσοφία** = ὁ κατὰ Χριστὸν βίος, ἡ χριστιανικὴ ζωὴ. **πρόρριζον** = ριζικῶς, ἀπὸ αὐτὰς τὰς ρίζας, ἐντελῶς.

Οἱ Χριστιανοὶ ἄλας τῆς γῆς και ῥῶς τοῦ κόσμου
ε' 13 - 17

Οἱ χριστιανοὶ εἰς μίαν κοινωνίαν, ἡ ὁποία διαρκῶς ἐξαθλιούται και ἐκφυλίζεται, ἔχουν χρέος νὰ χρησιμεύσωσι διὰ τοῦ βίου των φρουροὶ τῆς ἠθικῆς τάξεως και ζωντανῶν παράδειγμα πρὸς μίμησιν. Τὸ παράδειγμα τῶν χριστιανῶν ὀφείλει νὰ εἶναι ἀντίρροπον εἰς τὰς κακίας τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου τούτου. Εἰς τὴν ἀκολασίαν τῶν ἄλλων αὐτοὶ ὀφείλουσι νὰ ἀντιτάξωσι τὴν ἐγκράτειαν, εἰς τὴν ἀπορρόφησιν των εἰς τὰ τοῦ κόσμου, τὴν προσήλωσιν των εἰς τὰ θεία, εἰς τὴν συμφεροντολογίαν των, τὴν ἀνιδιοτέλειαν και αὐτοθυσίαν. Ὁ Ἰησοῦς εἶχε χαρακτηρίσει ἑαυτὸν « ῥῶς τοῦ κόσμου ». Διὰ τοῦ ἁγίου βίου τῶν χριστιανῶν ἐξακολουθεῖ νὰ φωτίζη τὸν κόσμον και νὰ δοξάζεται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

Ἐὰν τὸ ἄλας μωρανοῦθῇ = ἐὰν τὸ ἄλας ἀλλοιωθῇ και χάσῃ τὴν ἀλιστικὴν του ἰκανότητα, λ.χ. ὅταν βρέχεται. **μόδιον** = εἶναι τὸ γνωστὸν δοχεῖον, μέτρον χωρητικότητος, μετὰ τὸ ὅποιον μετρῶσι τὰ σιτηρὰ εἰς τὰ ἀλώνια και εἰς τὰς ἀποθήκας.

**‘Ο Κύριος συμπληρώνει
τὸν Μωσ. Νόμον
ε’ 17 - 21**

‘Ο Ἰησοῦς ἀναγνωρίζει τὸν Νόμον, ὡς ἐκφράζοντα τὸ ἅγιον θέλημα τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας. Δὲν κατήργησε συνεπῶς αὐτόν, ἀλλὰ τὸν ἐτελειοποίησε, τονίσας τὴν ἀνάγκην, ὅπως τηρῶμεν καὶ ἐφαρμόζωμεν αὐτὸν εἰς τὴν ζωὴν πραγματικῶς, δι’ ἐσωτερικῆς μεταβολῆς τῶν διαθέσεών μας, τοῦ ἐσωτερικοῦ μας, οὐχὶ δὲ ἐξωτερικῶς καὶ τυπικῶς, ὅπως συνήθιζον οἱ Ἰουδαῖοι καὶ μάλιστα οἱ Φαρισαῖοι.

Τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας = τὸ σπουδαιότερον μέρος τῆς Παλ. Διαθήκης εἶναι ὁ Μωσ. Νόμος καὶ αἱ προφητεῖαι, διὰ τοῦτο μόνον ταῦτα ἀναφέρονται. **πληρῶσαι** = νὰ συμπληρώσω, νὰ τελειοποιήσω, **ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ** = ἕως εἰς τὸ τέλος τοῦ κόσμου. **ἰῶτα ἐν ἡ μία κεραία** = ἐν ἰῶτα (τὸ ἐλάχιστον τῶν γραμμάτων) ἢ μία στιγμὴ (τὴν ὅποιαν θέτουν ἐπάνω εἰς μερικὰ γράμματα). μεταφορικαὶ ἐκφράσεις σημαίνουσαι, ὅτι οὐδὲ ἡ ἐλάχιστη ἐντολὴ θὰ παραλειφθῇ, θὰ καταργηθῇ. **πλείον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων** = περισσότερον ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οἱ ὅποιοι ἐνομιζόντο ὅτι ἦσαν δίκαιοι, ἀλλὰ δὲν ἦσαν, διότι ἐτήρουν τὰς ἐντολάς ἐξωτερικῶς καὶ τυπικῶς. Οἱ γραμματεῖς ἦσαν οἱ ἐρμηνευταὶ καὶ διδάσκαλοι τοῦ Νόμου, ἄλλως καλούμενοι νομικοὶ ἢ νομοδιδάσκαλοι. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἦσαν μία ἰδιαιτέρα τάξις τῶν Ἰουδαίων, πολὺ αὐστηρὰ ὡς πρὸς τὴν τήρησιν ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν ἐντολῶν μὲ ἀκρίβειαν μεγάλην. Εἰς τὴν πραγματικότητά ὅμως δὲν ἦσαν δίκαιοι, διότι ἐτήρουν τὸν Νόμον ἐξωτερικῶς μόνον, ὥστε ἐφαίνοντο ὅτι ἦσαν εὐσεβεῖς, ἐν ᾧ ἦσαν ἀπὸ μέσα κακοὶ καὶ διεφθαρμένοι. Διὰ τοῦτο κατήντησεν ἡ λέξις Φαρισαῖος νὰ σημαίνῃ τὸν ὑποκριτὴν.

‘Ο φόνος ε’ 21 - 27 ‘Ο Μωσ. Νόμος διὰ τῆς ἑκτης ἐντολῆς τοῦ Δεκαλόγου ἀπαγορεύει τὸν φόνον, ὁ Κύριος ὅμως ἀπαγορεύει καὶ αὐτὴν τὴν ὀργήν, ἡ ὅποια ὀδηγεῖ εἰς τὸν φόνον, ὡς ἐπίσης καὶ πᾶσαν ὕβριν καὶ ἔχθραν.

Ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις = ἐλέχθη εἰς τοὺς ἀρχαίους προγόνους σας. **κρίσις** = κατώτερον δικαστήριον. **εἰκῆ** = ἄνευ λόγου. **ρακά** = ἀνόητος, κενὴ κεφαλὴ (ἀρμαϊκὴ λέξις). **συνέδριον** = τὸ ἀνώτατον δικαστήριον τῶν Ἰουδαίων καὶ ἡ ἀνώτατῃ Ἀρχῇ. Τοῦτο εἶχε τὴν ἔδραν ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐδίκαζε σοβαρὰς μόνον ὑποθέσεις. **γένενα τοῦ πυρὸς** = κόλασις. Γένενα κυρίως ἐκαλεῖτο μία κοιλίᾳ πρὸς Ν. τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅπου οἱ Ἰσραηλίται, περιπεσόντες κάποτε εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν, ἔστησαν βωμὸν εἰς τὸν θεὸν Μολώχ, εἰς τὸν ὅποιον ἐθυσίαζον καὶ ἀνθρώπους. Αἱ κραυγαὶ τῶν καιομένων θυμάτων προῦκάλουν φρίκην, διὰ τοῦτο γένενα τοῦ πυρὸς κατήντησε νὰ σημαίνῃ τὴν κόλασιν. Βραδύτερον ἔκαιον ἐκεῖ τὰ ἀπορρίμματα καὶ τὰ πτώματα θανατωθέντων κακούργων. **ἴσθι εὐνοῶν τῶ ἀντιδικῶ σου** = συμφιλίωθητι μὲ τὸν ἀντίπαλόν σου. **κοδράντης** = τὸ μικρότερον Ρωμαϊκὸν νόμισμα, ἴσον πρὸς ἓν λεπτόν.

‘Ο ὄρκος
ε’ 33 - 38

‘Ο Κύριος ἀπαγορεύει νὰ μεταχειρίζομεθα τὸ ἅγιον ὄνομα τοῦ Ἀπείρου Θεοῦ ἄνευ σπουδαίου λόγου κατὰ τὰς συνομιλίαις μας, καὶ μάλιστα διὰ νὰ ὀρκιζώμεθα. ‘Ο χριστιανὸς ὀφείλει νὰ εἶναι

τόσον ἄγιος καὶ τίμιος, ὥστε ἐν ν α ἰ ἦ ὄχι ἰδικῶν του νὰ ἔχη ἀξίαν περισσοτέ-
ρα καὶ ἀπὸ τὸν ὄρκον.

Ὁὐκ ἐπιορκήσεις = δὲν θὰ παραβῆς τὸν δι' ὄρκου δοθέντα λόγον. **ἀποδώσεις**
δὲ τῷ Κυρίῳ τοὺς ὄρκους σου = χάριν τοῦ Κυρίου, ἀπὸ σεβασμῶν καὶ φόβου
πρὸς τὸν Κύριον, ὀφείλεις νὰ ἐκπληρώσῃς τὰς δι' ὄρκου δοθείσας ὑποσχέσεις σου
ὑποπόδιον = ὑποστήριγμα τῶν ποδῶν τοῦ μεγάλου βασιλέως, τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἐκδίκησις Ὁ νόμος « ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ » ἢ « κακὸν ἀντὶ κακοῦ »
ε' 38 - 43 ἀπετέλει μέρος τῆς Μωσ. Νομοθεσίας. Ὁ Κύριος ἐδίδαξεν, ὅτι
εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις ὀφειλομένον νὰ δεικνύωμεν ἀπό-
λυτον ὑποχωρητικότητα καὶ πραότητα ἀπέναντι ἐκείνων, οἱ
οἱ ὅποιοι μᾶς ἀδικοῦν καὶ βλάπτουν. Ἡ ἐκδίκησις δὲν ἐπανορθώνει τὸ κακὸν ἢ
τὴν βλάβην, ὅπως τούναντίον χειροτερεύει τὴν κατάστασιν καὶ αὐξάνει τὰς
ἐχθρότητας.

Μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ = νὰ μὴ ἀντιστέκεσαι εἰς τὸν κακὸν ἄνθρωπον.
ἀγγαρεύω = ἀναγκάζω τινὰ νὰ κάμῃ τι ὡς ἀγγαρεία, δηλαδὴ παρὰ τὴν θέλησιν
του καὶ χωρὶς πληρωμῆν. **μίλιον** = ἴσον πρὸς 1.478 μέτρα. **μὴ ἀποστραφῆς** = μὴ
ἀρνηθῆς

Ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς Εἰς μερικοὺς ψαλμοὺς καὶ εἰς ἄλλα βιβλία τῆς Παλ.
ἐχθροὺς Διαθήκης πολλακίς γίνεται λόγος περὶ μίσους πρὸς τοὺς
ε' 43 - 48 ἐχθροὺς. Ὁ Κύριος ἀντιθέτως συνιστᾷ τὴν ἀγάπην καὶ
πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς καὶ θεωρεῖ τὴν τοιαύτην ἀγά-
πην ὡς γνώρισμα τῆς τελειότητος τοῦ Χριστιανοῦ. Ἀγαπᾶν τις τοὺς ἐχθροὺς,
μιμεῖται τὸν Θεόν, ὁ ὅποιος ἀγαθὰ, ὅπως τὸν ἥλιον καὶ τὴν βροχὴν, ἀποστέλλει καὶ
εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ πονηροὺς. Ὁ τοιοῦτος γίνεται τέκνον τοῦ Θεοῦ καὶ τέλειος,
ὅπως αὐτὸς ὁ Θεός.

Ἐπηρεάζω = ὑβρίζω, περιφρονῶ. **οἱ τελῶναι** = οἱ ἁμαρτωλοὶ ἢ τὰς τῶν
τελωνῶν ἐθεωρεῖτο ὡς ἁμαρτωλὴ καὶ ἀδικος, διότι διέπραττεν ἀδικίας κατὰ τὴν εἰο-
πραξίν τῶν τελωνειακῶν φόρων. **ἀσπάζομαι** = χαιρετῶ.

Ἡ ἐλεημοσύνη Εἰς τὰ ζητήματα τῆς ἐλεημοσύνης, τῆς προσευχῆς καὶ τῆς
ς' 1 - 5 νηστείας, ἐλέγχων ὁ Κύριος τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιδείξεως τῶν
Φαρισαίων, συνιστᾷ τὴν μυστικότητα καὶ τὴν ἀποφυγὴν
τῶν βλεμμάτων τῶν ἀνθρώπων. Ὁ ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ φροντίζῃ νὰ φαίνεται,
ἀλλὰ νὰ εἶναι πραγματικῶς εὐσεβής, ὅποτε θὰ ἔχη τὰ βλέμματά του, τὸν νοῦν καὶ
τὴν καρδίαν του εἰς τὸν Θεὸν μόνον, ἕνα ἀρέσῃ εἰς αὐτὸν καὶ ὄχι εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς = διὰ νὰ φαίνεσθε εἰς αὐτοὺς, [χάριν ἐπιδείξεως.
μὴ σαλπίσσης = μὴ διαλαλήσης. **ἐν ταῖς ρύμαις** = εἰς [τὰς ὁδοὺς. **ἀπέχουσι τὸν**
μισθὸν = ἔχουν λάβει τὴν ἀμοιβήν. **μὴ γνώτω ἢ ἀριστερὰ** = (μεταφρ. ἔκφρα-
σις) νὰ γίνεται τόσον κρυφίως ἢ ἐλεημοσύνη, ὥστε νὰ μὴ γνωρίζῃ ἢ ἀριστερὰ τί
κάμνει ἢ δεξιὰ.

Ἡ προσευχή Οἱ Φαρισαῖοι καὶ πολλὰ ἔλεγον κατὰ τὴν προσευχὴν καὶ ἔμπρὸς εἰς τοὺς ἄλλους πρὸς ἐπίδειξιν προσηύχοντο. Ὁ

ς' 5 - 16

Κύριος ἀποδοκιμάζει τὴν συμπεριφορὰν ταύτην τῶν ὑποκριτῶν Φαρισαίων κατὰ τὴν ἱερὰν ὥραν τῆς προσευχῆς καὶ μᾶς ἔδωκεν ἕνα ὑπέροχον τύπον τῆς προσευχῆς, ἡ ὁποία ἱκανοποιεῖ πᾶσαν ψυχὴν καὶ ἐξυψώνει ταύτην μέχρι τοῦ Θεοῦ, ὅταν τὴν αἰσθάνεται τις καὶ τὴν ἀπαγγέλλῃ, ὅπως πρέπει. Τὸ « Πάτερ ἡμῶν » εἶναι προσευχή, ποὺ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν θεϊὰν ψυχὴν τοῦ Κυρίου. Ὁ καλὸς χριστιανὸς ἀκούει τοὺς θεῖους παλμούς του, ὅταν λέγῃ ταύτην μετὰ τὴν προσήκουσαν διάθεσιν. Ὅσας φορές καὶ ἂν εἴπωμεν τὸ « Πάτερ ἡμῶν » εἰς ὄλην μας τὴν ζωὴν, πάντοτε μᾶς εὐχαριστεῖ, πάντοτε μία θεῖα πνοὴ διεισδύει εἰς τὴν καρδίαν μας.

Φιλοῦσιν = θέλουν, προτιμοῦν. **ἐστῶτες** = ὄρθιοι. **ταμείον** = τὸ ἐσωτερικώτερον δωμάτιον τῆς οἰκίας, ὅπου συνήθως ἦτο τὸ θησαυροφυλάκιον. **οἱ ἔθνικοι** = οἱ εἰδωλολάτραι. **βαττολογῶ** = φλυαρῶ. **ἀγιασθήτω** = ἄς εἶναι ἡγιασμένοι, σεβαστὸν καὶ δοξασμένον τὸ ὄνομά Σου. Ὁ Θεὸς δοξάζεται, ὅταν πάντοτε γίνεται παρὰ τῶν ἀνθρώπων τὸ ἅγιον θέλημά του. **τὸν ἐπιούσιον** = τὸν καθημερινόν, τὸν ἀπαραίτητον διὰ τὴν ὑπαρξίν μας. **μὴ εἰσενέγκῃς** = μὴ ἐμβάλῃς, μὴ ἐπιτρέπῃς νὰ πέσωμεν εἰς πειρασμούς, εἰς δοκιμασίας. **ρῦσαι** = σῶσον. **πονηρὸς** = ὁ διάβολος. **ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία** = δύνασαι ὅλα ταῦτα νὰ χορηγήσῃς, διότι σὺ εἶσαι βασιλεὺς καὶ ἔχεις τὴν δύναμιν καὶ τὴν δόξαν.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, Mign. E. II. 57 - 58, 278.

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος εἰς τὴν παρατιθεμένην περικοπὴν σημειώνει πόσον σπουδαῖον πρᾶγμα εἶναι νὰ ἐπικαλώμεθα καὶ νὰ ἔχωμεν τὸν Θεὸν « ὡς Πατέρα μας ». Ἐχομεν δὲ αὐτὸν ὡς Πατέρα, διότι εἶναι ἀναρίθμητα τὰ ἀφανῆ καὶ φανερά ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα, ὡς Πατὴρ, ἔχει χαρίσει καὶ χαρίζει εἰς ἕκαστον ἄνθρωπον.

Ἀνέστησεν = ἐξήγειρεν. **ἐν προομιῶις** = ἀπ' ἀρχῆς. **ἀνάβρῃσιν** = κατάργησιν. **τοῖς ὑψηλοῖς προσηλῶν χωρίοις** = προσηλῶνων τὸν προσευχόμενον χριστιανὸν εἰς τοὺς οὐρανίους χώρους. **ταῖς ἄνω διατριβαῖς** = εἰς τὴν ἐν οὐρανῷ διαμονήν, κατοικίαν.

Ἡ νηστεία Ἡ νηστεία εἶναι μία ἀσκησις εἰς τὸ νὰ χαλιναγωγῇ τις τὰ πάθη καὶ τὰς ἐπιθυμίας καὶ νὰ προσηλώνεται εἰς τὰ πνευματικὰ καὶ θεῖα πράγματα. Ὅταν ὁμοῦ γίνεται πρὸς ἐπίδειξιν, χάνει καὶ αὕτη πᾶσαν ἀξίαν, ὅπως ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἡ προσευχή.

Ἀφαιρίζουσι τὰ πρόσωπα αὐτῶν = μεταβάλλουν καὶ παραμορφοῦν τὸ πρόσωπον, προσποιούμενοι ὅτι ἔχουν ἐξαντληθῆ ἀπὸ τὴν νηστείαν. **ἀλειψαὶ τὴν κεφαλὴν** = νὰ ἀλειψῇ τὴν κεφαλὴν μετὰ ἀρώματα, ὅπως κάμνουν οἱ χαρούμενοι.

Οἱ θησαυρισμοὶ Τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου τούτου εἶναι ἐφήμερα καὶ μάταια. **ς' 19 - 25** Ὁ καλὸς χριστιανὸς δὲν στρέφει καὶ δὲν προσκολλᾷ τὴν καρδίαν του εἰς αὐτά, ἀλλ' εἰς τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα μόνον ἡμποροῦν νὰ ἱκανοποιῶσι τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Τότε, ὅσον πτωχὸς καὶ ἂν εἶναι, θὰ ἔχῃ πάντοτε ἐσωτερικὴν χαρὰν καὶ ἡρεμίαν καὶ θὰ ζῇ βίον ἐλεύθερον καὶ ἀπερίσπαστον ἀπὸ ὅλα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τούτου.

Θησαυρός ἐπὶ τῆς γῆς = ἐπίγεια ὑλικά ἀγαθά. **σῆς καὶ βρώσις** = ὁ σκῶρος καὶ ἡ μοῦχλα. **θησαυρός ἐν οὐρανῷ** = τὰ οὐράνια ἀγαθά, τὰ ὅποια ὁ Θεὸς ἐπιφυλάσσει ὡς ἀμοιβὴν διὰ τὰ καλὰ μας ἔργα εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν. **ἀπλοῦς** = ὑγιής, ἀπειρακτός. **πουνήρ** = βεβλαμμένος, ἀσθενής. **ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται** = ἢ θὰ ἀνέχεται τὸν ἕνα καὶ θὰ ἀκολουθῇ αὐτὸν πάντοτε. **μαμμωνᾶς** = πλοῦτος (περικλή λέξις).

Αἱ μέριμναι τοῦ βίου Ὁ ἄνθρωπος βεβαίως πρέπει νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ φροντίζει. Ὁ ἀδιάφορος καὶ ἀμέριμνος βίος δὲν ἀρμόζει εἰς τὸν χριστιανόν. Ἄλλ' ἔχει χρέος συγχρόνως νὰ βάλῃ τάξιν εἰς τὰς φροντίδας του καὶ νὰ ἐπιδιώκῃ πρῶτον ὅσα ἔχουν ἀνωτέραν ἀξίαν ἀπὸ ἄλλα δευτερεύοντα πράγματα. Πρῶτον ἡ ψυχὴ, ὕστερον τὸ σῶμα. Προηγουμέναι τὰ πνευματικά ἀγαθὰ καὶ ἔπειτα ἔρχονται τὰ ὑλικά. Ἄλλὰ μέσα εἰς τὸ πλῆθος τῶν φροντίδων τοῦ βίου μας δὲν πρέπει νὰ χάνωμεν τὴν ἡρεμίαν καὶ νὰ ζῶμεν βίον γεμάτων ἀνησυχίας καὶ φόβους διὰ τὴν αὔριον, διὰ τὸ μέλλον μας. Δὲν πρέπει εἰς τὸν φόρον τῶν καθημερινῶν φροντίδων νὰ προσθέτωμεν καὶ τὰς ἀνησυχίας διὰ τὸ μέλλον. Πρὸ παντὸς δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι ἔχομεν Πατέρα μας τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος, ὅταν στηριζώμεθα εἰς αὐτόν, οὐδέποτε μᾶς ἐγκαταλείπει. Αὐτὸς φροντίζει διὰ τὰ πτηνὰ καὶ διὰ τὰ λουλούδια, δὲν θὰ φροντίσῃ διὰ τὸν ἄνθρωπον; Καὶ ὁ οὐράνιος αὐτὸς Πατὴρ, ὁ ὁποῖος ἔχει δώσει καὶ δίδει ἀνώτερα ἀγαθὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους—ἀκόμη καὶ αὐτὸν τὸν Υἱόν του χάριν τῆς σωτηρίας των—δὲν θὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς πράγματα ἀσημαντα καὶ κατώτερα ἀγαθὰ, ὅπως τὴν τροφὴν καὶ τὴν ἐνδυμασίαν;

Μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν = μὴ φροντίζετε μὲ ἀγωνίαν διὰ τὴν ζωὴν σας. **προσθῆναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν πῆχυν ἕνα** = νὰ προσθέσῃ εἰς τὰ ἔτη τῆς ζωῆς του ἕνα πῆχυν, ὀλίγα δηλαδὴ ἔτη. **νήθω** = ὑφαίνω. **κλίβανος** = φούρνος. **ἀμφιένυσιν** = ἐνδύει, ἡ **κακία αὐτῆς** = ὁ μόχθος καὶ ἡ ἀνησυχία ἐκάστης ἡμέρας.

Ἦ κατὰ κρίσις Δὲν πρέπει νὰ κρίνωμεν καὶ νὰ ἐπικρίνωμεν τοὺς ἄλλους διότι ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἔχομεν μεγαλύτερα ἐλαττώματα, τὰ ὅποια συνήθως δὲν βλέπομεν. Πρῶτον νὰ διορθώωμεν τὸν ἑαυτὸν μας, ὕστερον τοὺς ἄλλους. Πάντοτε πρέπει νὰ ἀρχίζωμεν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μας καὶ ὕστερα νὰ κυττάζωμεν νὰ ἀπαλλάξωμεν τὸν ἄλλον ἀπὸ τὰ ἐλαττώματά του.

Ἐν ᾧ κρίματι = μὲ τὸ κριτήριον, μὲ τὸ μέτρον, μὲ τὸ ὅποιον κρίνετε τοὺς ἄλλους. **κάρφος** = ξυλαράκι, μεταφορ. μικρὸν ἐλάττωμα. **δοκὸς** = τὸ δοκάρι μὲ τὸ ὅποιον εἰς τὰ χωρία στερεώνουν τὴν στέγην τῶν οἰκιῶν· ἐδῶ μεταφορικῶς μέγα ἐλάττωμα.

Ὁ σεβασμὸς πρὸς τὰ ἅγια Δὲν εἶναι φρόνιμον νὰ ὀμιλῇ τις ὅπου τύχη καὶ εἰς ὅποιον—δήποτε διὰ τὰ ἅγια τῆς πίστεως. Χρειαζέται προσοχὴ καὶ σεβασμὸς δι' αὐτά, διότι ἄλλως ἀντὶ καλοῦ εἶναι δυνατόν νὰ γίνωμεν πρόξενοι κακοῦ.

Ἄγια, μαργαρίτας = διὰ τῶν λέξεων τούτων ὁ Κύριος ἐννοεῖ κάθε ἅγιον

πράγμα τῆς πίστεως, ὅπως τὴν θείαν διδασκαλίαν του, τὸ Εὐαγγέλιον, τὰ Μυστήρια, **τοῖς κυσί, ἔμπροσθεν τῶν χοίρων** = οἱ χοῖροι καὶ οἱ κύνες ἔθεωροῦντο ἀκάθαρτα ζῶα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων. ἔδῶ ὁ Κύριος ἐννοεῖ τοὺς κακοὺς καὶ διεφθαρμένους, οἱ ὅποιοι πολλακίς ἐμπαίζουν τὰ ἅγια καὶ τὰ ἱερά, ὅταν ὁμιλῶμεν περὶ αὐτῶν εἰς αὐτοὺς. **ρήξωσιν ὑμᾶς** = σπαράξωσιν ὑμᾶς.

Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν
ζ' 7 - 13

Δὲν πρέπει νὰ παύωμεν ἀπὸ τοῦ νὰ ζητῶμεν ἀπὸ τὸν οὐράνιον Πατέρα μας πᾶν ὅ,τι χρειαζόμεθα. Ἄς εἰμεθα δὲ βέβαιοι, ὅτι πάντοτε μᾶς δίδει περισσότερα καὶ τὰ συμπερότερα. Ὅταν οἱ ἐπίγειοι γονεῖς γνωρίζουν τί νὰ δίδωσιν

εἰς τὰ τέκνα των, πόσον μᾶλλον ὁ πάνσοφος καὶ πανάγαθος οὐράνιος Πατὴρ γνωρίζει τί πρέπει νὰ δίδῃ εἰς τὰ πλάσματά του ;

Αἰτεῖτε, ζητεῖτε, κρούετε = διὰ τῶν τριῶν τούτων ταῦτοσήμεων ρημάτων ὁ Κύριος μᾶς διδάσκει νὰ ζητῶμεν μὲ ἐπιμονὴν καὶ θερμότητα ἀπὸ τὸν Θεόν ὅ,τι χρειαζόμεθα. **δόματα ἀγαθὰ** = πράγματα ὠφέλιμα. **πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν κ.τ.λ.** = οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Κυρίου χαρακτηρίζονται παρὰ πολλῶν ὡς χρυσοῦς κανὼν καὶ σημαίνουν, ὅτι ὀφείλομεν νὰ πράττωμεν εἰς τοὺς ἄλλους ὅ,τι καὶ ἡμεῖς θέλομεν νὰ πράττωσιν οἱ ἄλλοι εἰς ἡμᾶς. Ὅταν γίνεται τοῦτο, τότε θὰ ἐπικρατῇ πάντοτε ἀγάπη, εἰρήνη καὶ δικαιοσύνη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων.

Ἦ σ τ ε ν ἡ ὁ ὁ δ ὁ ς Πάντοτε ὁ δρόμος τῆς ἀρετῆς εἶναι δύσκολος καὶ στενός, ζ' 13 - 15 ἐν ᾧ ὁ τῆς κακίας πολὺ εὐκόλος καὶ εὐρύχωρος. Ἄλλ' ὁ εἰς ὁδηγεῖ εἰς τὴν καταστροφὴν, ὁ ἄλλος εἰς τὴν εὐτυχίαν, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Δὲν εἶναι σωστὸν οὔτε συμφέρον διὰ τὴν ζωὴν μας νὰ κυνηγῶμεν τὰ εὐκόλα καὶ τὰ εὐχάριστα.

Ἦ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν = ἡ ὁδηγοῦσα εἰς τὴν καταστροφὴν, εἰς τὴν κόλασιν. **ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν** = ἡ ἄγουσα εἰς τὴν ἀληθινὴν καὶ αἰώνιαν ζωὴν εἰς τὸν παράδεισον.

Οἱ ψευδοδιδάσκαλοι Πολλὰ κακὰ προέρχονται ἀπὸ τοὺς κακοὺς διδασκάλους, οἱ ὅποιοι διδάσκουν τὸν λαὸν ψευδεῖς θεωρίας καὶ σπείρουν τὴν ἀπιστίαν καὶ τὴν διαφθοράν. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος συνιστᾷ, ὅπως προφυλαχθῶμεν ἀπὸ αὐτοὺς, τοὺς ὁποίους θὰ γνωρίσωμεν ἀπὸ τὰ ἔργα των, ἀπὸ τὸν βίον των. Οἱ κακοὶ διδασκαλοὶ ἀσφαλῶς ἔχουν καὶ ἀνάλογον κακὸν βίον.

Ψευδοπροφήται = ψευδοδιδάσκαλοι, διότι ἀπὸ ὅσα διδάσκουν, οὐδὲν πράττουν. **ἐν ἐνδύμασι προβάτων** = μὲ ἐνδυμα προβάτου, δηλαδὴ ἔξωτερικῶς φαίνονται καλοὶ καὶ δίκαιοι. **ἀπὸ τριβόλων** = ἀπὸ ἀκάνθας.

Οἱ ποιηταὶ τῶν λόγων τοῦ Κυρίου
ζ' 21 - 24

Πολλάκις ὁ Κύριος ἐτόνισε κατὰ τὴν διδασκαλίαν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀκούωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐφαρμόζωμεν τοὺς λόγους του εἰς τὴν ζωὴν. Οὕτε

μᾶς ὠφελοῦσιν αἱ πολλαὶ προσευχαὶ καὶ παρακλήσεις πρὸς τὸν Θεόν, ἐὰν δὲν ζῶμεν καὶ βίον πραγματικῶς ἅγιον καὶ σύμφωνον πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ = κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τελικῆς κρίσεως. **δυνάμεις πολλὰς** = πολλὰ θαύματα. **ὁμολογήσω αὐτοῖς** = θὰ διακηρῶ εἰς αὐτούς.

Οἰκία ἐπὶ τῆς πέτρας καὶ οἰκία ἐπὶ τῆς ἄμμου
ζ' 24 - 29

Ἡ λαμπρὰ Ὁμιλία ἐπὶ τοῦ Ὄρουσ τελειώνει μὲ μίαν παρομοίωσιν τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἀκούουν τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου καὶ ἐφαρμόζουν αὐτούς. Οὗτοι εἶναι ὡσὰν μία οἰκία ἐκτισμένη ἐπὶ βράχου, διότι οὐδὲν δύναται νὰ κλονίσῃ αὐτούς. Ἐν ᾧ οἱ μὴ ἐφαρμόζοντες ἐν τῷ βίῳ των τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου εἶναι ὡσὰν τὴν οἰκίαν, ἡ ὅποια ἔχει οἰκοδομηθῆ ἐπάνω εἰς ἄμμον. Ὅπως ταύτην ἕνας σφοδρὸς ἄνεμος δύναται νὰ κρημνίσῃ εὐκόλως, τοιοῦτρόπως καὶ τοὺς μὴ ποιῶντας τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου αἱ δοκιμασίαι καὶ τὰ δεινὰ τοῦ βίου κλονίζουν τὴν πίστιν εἰς τὸν Χριστόν.

Προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ = ἐκτύπησαν ἐπάνω εἰς τὴν οἰκίαν. **ὄτε συνετέλεσεν** = ὅταν ἐτελείωσεν. **ὡς ἐξουσίαν ἔχων** = ὡς εἰς πού ἔχει τὴν δύναμιν καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ὁμιλῇ ὡς νομοθέτης καὶ ρυθμιστῆς τοῦ ἀτομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου, ὡς τέλειος κάτοχος τῆς ἀληθείας, ὡς Θεὸς καὶ ὡς ἄνθρωπος.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, Mign. E. II. 57 - 58, 323, 324.

Ἐν τῇ περικοπῇ τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου ἀναπτύσσεται τὸ νόημα τῶν λόγων τοῦ Κυρίου « Κατέβη γὰρ ἡ βροχὴ, ἤλθον οἱ ποταμοὶ, ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι κ.τ.λ. ». Ἄφ' οὗ ἔδειξεν ὁ ἱερός ἀνὴρ τί εἶναι ἡ βροχὴ, οἱ ποταμοὶ καὶ οἱ ἄνεμοι, προσθέτει ὅτι πέτρα εἶναι ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου καὶ αἱ ἐντολαὶ του, τὰς ὁποίας ἐὰν τηρῇ τις πάντοτε, εἶναι ἀσφαλὴς ἀπὸ τὰ κύματα τοῦ βίου, ἀνώτερος τῶν ἐπιθέσεων ἐκ μέρους καὶ ἀνθρώπων καὶ δαιμόνων, ὅπως δεικνύει τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰώβ, καὶ μάλιστα τῶν Ἀποστόλων.

Ἄλλοτρίων ἐπηρείας = ξένας ἐπιδράσεις. **οὐδενὶ εἶκει** = εἰς οὐδένα ὑποχωρεῖ. **περιέσται** = θὰ νικήσῃ, θὰ φανῇ ἀνώτερος. **κόμπος** = λόγος ἀλαζονικός, μεγαλαυχία.

Β'. ΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΑΣΙΛΕΙΑΝ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ

α'. Ἡ ἀλαζονεία, οἱ ἐγωισμοὶ καὶ ἡ φιλοδοξία

9. Ὁ τελώνης καὶ ὁ Φαρισαῖος

(Λουκ. ιη' 9 - 15)

Εἶναι δύσκολον νὰ γνωρίζῃ τις τὸν ἑαυτὸν του. Ἄλλ' ἐὰν γνωρίσῃ καλὰ τὸν ἑαυτὸν του, θὰ ἴδῃ τὰς ἀδυναμίας καὶ ἐλλείψεις του καὶ θὰ εἶναι κατ' ἀνάγκην ταπεινόφρων πάντοτε καὶ ἔναντι τῶν ἀνθρώπων καὶ

πολύ περισσότερον ἔναντι τοῦ ἀπείρου Θεοῦ. Ἀντιθέτως οἱ ἐγωῖσται δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ γνωρίσωσι καλῶς τὸν ἑαυτὸν των, μεγαλοποιούν τὰς ἀρετάς των, σμικρύνουν τὰ ἐλαττώματά των καὶ θεωροῦν ἑαυτοὺς ἀνωτέρους τῶν ἄλλων καὶ ἱκανοὺς δι' ὅλα. Διὰ τοῦτο οἱ ἐγωῖσται δὲν διορθώνονται εὐκόλως. Τὸ Εὐαγγέλιον δεικνύει τὴν γυμνότητα καὶ τὴν ἀμαρτωλότητα τῶν ἐγωῖστων καὶ ὑπερηφάνων. Ὅσον εἶναι τις ἅγιος τόσον περισσότερον θεωρεῖ ἑαυτὸν ἀμαρτωλὸν καὶ ἀνάξιον νὰ ἀτενίξῃ πρὸς τὸν Θεόν.

Ἐξουθενῶ = περιφρονῶ. **σταθεῖς πρὸς ἑαυτὸν** = ἀφ' οὗ ἐστάθη ὄρθιος μὲ ἐπιδεικτικὸν τρόπον. Οἱ Ἰουδαῖοι συνήθιζον νὰ προσεύχωνται ὄρθιοι. **Ὁ Θεός** = ὦ Θεέ μου (κλητ.). **νηστεύω δις τῆς ἑβδομάδος** = οἱ Ἰουδαῖοι ἐνήστευον τὴν Δευτέραν καὶ τὴν Πέμπτην. **ἀποδεκατῶ** = δίδω τὸ δέκατον ἐξ ὅλων τῶν προσόδων μου. **ἰλάσθητι** = ἐλέησόν με, συγχώρησόν με.

10. Αἱ πρωτοκλισίαι

(Λουκ. ιδ' 7 - 12)

Ὅταν προσκαλῆται τις, λέγει ὁ Κύριος, εἰς δεῖπνον, δὲν πρέπει μόνος του νὰ πάρῃ τὴν πρώτην θέσιν, διότι εἶναι δυνατὸν νὰ ἔλθῃ ἀνώτερός του καὶ θὰ τὸν σηκώσουν ἀπὸ τὴν θέσιν. Ὁ ταπεινὸφρων ἄνθρωπος ἀντιθέτως κἀθηται τελευταῖος, ἀλλὰ διὰ τοῦτο τιμᾶται περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Πρὸς τοὺς κεκλημένους = πρόκειται περὶ τῶν προσκεκλημένων εἰς γεῦμα δοθὲν ὑπὸ Φαρισαίου τινός, ὁ ὁποῖος εἶχε προσκαλέσει καὶ τὸν Κύριον. **μὴ κατακλιθῆς** = μὴ καθίσῃς εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ φαγητοῦ. Οἱ Ἰουδαῖοι ἔτρωγον, ὅπως καὶ ἄλλοι ἀρχαῖοι λαοί, πλαγιασμένοι καὶ στηριζόμενοι ἐπάνω εἰς τὸν ἀριστερὸν βραχίονα πέριξ τῆς τραπέζης, διὰ τοῦτο ὁ Λουκᾶς μεταχειρίζεται εἰς τὴν προκειμένην περικοπήν τὰ ῥήματα κατακλίνομαι, ἀναπίπτω, συνανάκειμαι. **πρωτοκλισία** = πρώτη θέσις. **ἐπέχων** = παρακολουθήσας εἰς ποίους ἔδιδον τὰς πρώτας θέσεις. **ἐντιμότερός σου** = ἀνώτερός σου ὡς πρὸς τὸ ἀξίωμα, ὡς πρὸς τὴν τιμὴν.

11. Οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ οἱ φιλοδοξίαι των

(Ματθ. κ' 20 - 29)

Ὁ Κύριος θέλει ἐκείνους τοὺς ὁποίους προώρισεν ὡς ἀποστόλους καὶ ὡς ποιμένας τῶν χριστιανῶν νὰ μὴ ἔχωσιν ἄλλην φιλοδοξίαν, εἰ μὴ νὰ ὑπηρετῶσι τοὺς ἄλλους μέχρις αὐτοθυσίας. Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔχει προορισμὸν νὰ κυριαρχήσῃ τοῦ κόσμου, ἀλλὰ νὰ ὑπηρετῇ τὸν κόσμον.

Προσκυνοῦσα = χαιρετήσασα τὸν Κύριον με σεβασμόν. **ἐκ δεξιῶν, ἐξ εὐώμων** = ὁ εἰς δεξιᾶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὁ ἄλλος ἀριστερᾶ, ἦτοι τὰς δύο τιμητικὰς θέσεις. **ποτήριον** = μεταφορικῶς ἄλλοτε με καλὴν, ἄλλοτε με κακὴν σημασίαν· ἐδῶ σημαίνει τὸ πικρὸν ποτήριον, τὸν σταυρόν, τὰ μαρτύρια· τοῦτο χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ **βάπτισμα**. **βαπτισθήσεσθε** = θὰ βαπτισθῆτε καὶ σεῖς ἐντὸς τοῦ μαρτυρίου, τῶν βασάνων καὶ τῶν ἐμπαιγμῶν. Πράγματι ὁ Ἰωάννης ἐξωρίσθη εἰς Πάτμον. ὁ δὲ Ἰάκωβος ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου (Πράξ. ιβ' 2). **δοῦναι τὴν ψυχὴν** = νὰ θυσιάσῃ τὴν ζωὴν του. **λύτρον ἀντὶ πολλῶν** = πρὸς λύτρωσιν ὄλων τῶν ἀνθρώπων· λύτρα ἐλέγοντο τὰ χρήματα, τὰ ὅποια ἐδίδοντο πρὸς ἀπελευθέρωσιν ὄλων τῶν αἰχμαλώτων. Ὁ Κύριος ἔδωκε τὴν ζωὴν του ὡς λύτρον διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς ἁμαρτίας.

12. Μέγας εἶναι ὁ ἔχων ψυχὴν παιδικήν

(*Ματθ. ιη' 1 - 6*)

“Ὅταν συνεζήτουν οἱ ἀπόστολοι ποῖος εἶναι ὁ μεγαλύτερος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὁ Κύριος, δείξας μικρὸν παιδίον εἰς αὐτούς, λέγει ὅτι, ἂν δὲν ἔχη τις παιδικὴν ψυχὴν, δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. “Ὅπως τὸ μικρὸν παιδίον εἶναι ἀπλοῦν καὶ εἰλικρινές καὶ ἔχει ἐμπιστοσύνην ἀπόλυτον εἰς τοὺς γονεῖς καὶ εἰς αὐτούς στηρίζεται μᾶλλον παρὰ εἰς ἑαυτόν, τοιοῦτος ὀφείλει νὰ εἶναι καὶ πᾶς χριστιανός.

Ἐὰν μὴ στραφῆτε = ἐὰν δὲν μεταβληθῆτε, ἐὰν δὲν ἀναγεννηθῆτε.

β'. Ὁ πλοῦτος, αἱ μέριμναι καὶ τὰ ἐγκόσμια ἀγαθὰ

13. Ὁ πλούσιος νεανίσκος

(*Μάρκ. ι' 17 - 28*)

“Ἐν μέγα κακὸν τοῦ πλοῦτου εἶναι ὅτι κυριαρχεῖ ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ αἰχμαλωτίζει τοῦτον τόσον ἰσχυρῶς, ὥστε δὲν βλέπει ποτὲ ὁ πλούσιος τὸ πραγματικόν του συμφέρον. Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ πλούσιος νεανίσκος, ὁ ὅποιος ἦτο τόσον αἰχμάλωτος καὶ προσκεκολλημένος εἰς τὰ πλοῦτη του, ὥστε ἐλυπήθη πολὺ, ὅταν ἤκουσεν, ὅτι, ἐὰν θέλῃ νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν Κύριον, ὀφείλει νὰ πωλήσῃ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του καὶ νὰ διαμοιράσῃ τὸ ἀντίτιμον εἰς τοὺς πτωχοὺς. Πράγματι εἶναι δυσκολώτατον πρᾶγμα εἰς ἕνα πλούσιον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Προσδραμών = σπεύσας, ὁ νεανίσκος δεικνύει καὶ ζῆλον πρὸς συνάντησιν τοῦ Κυρίου καὶ σεβασμὸν πρὸς αὐτὸν (γονυπετήσας). **τί με λέγεις ἀγαθὸν** = ὁ νεανίσκος ἐθεώρει τὸν Κύριον ὡς κοινὸν θνητόν, ὡς τοιοῦτον ὅμως δὲν ὄφειλε νὰ τὸν προσαγορεύῃ ὡς ἀγαθόν, διότι ἀγαθὸς μόνον ὁ Θεὸς εἶναι. **ἠγάπησεν αὐτὸν** = συνεπάθησεν αὐτόν. **ἄρας τὸν σταυρὸν** = ἀφ' οὗ ἀναλάβης πᾶσαν θυσίαν. **στυγνάσας** = σκυθρωπάσας. **κάμηλον** = τὸ ζῶν ἢ κάμηλος· ὅσον εἶναι δύσκολον νὰ περάσῃ μία κάμηλος ἀπὸ τὴν ὀπὴν βελόνης, τόσον εἶναι καὶ διὰ τὸν πλούσιον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

14. Ὁ ἄφρων πλούσιος

(Λουκ. ιβ' 13 - 22)

Οἱ σκληροὶ πλούσιοι ἔχουν συνήθως μεγάλην πεποίθησιν εἰς τὰ πλούτη, εἰς αὐτὰ στηρίζοντες τὴν εὐτυχίαν των. Δὲν ὑπολογίζουσι οὕτω τὸν θάνατον, ὁ ὁποῖος πολλαίκις διακόπτει αἰφνιδίως τὴν ζωὴν των. Τότε τί θὰ γίνωσι τὰ πλούτη των ; Τὰ καλὰ ἔργα καὶ αἱ ἀρεταὶ τῆς ψυχῆς εἶναι ὁ ἀφθαρτος πλοῦτος, τὸν ὁποῖον μόνον πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃ καὶ ὁ πλούσιος, ὅπως καὶ ὁ πτωχός.

Εὐφόρησεν ἡ χώρα = ἔκαμαν οἱ ἀγροὶ τοῦ πολλὰ γεννήματα. **καθελῶ** = θὰ χαλάσω, θὰ ρίψω κάτω. **κειμένα εἰς ἔτη πολλὰ** = τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται ἀποθηκευμένα, ὥστε νὰ ἐπαρκέσωσι διὰ πολλὰ ἔτη. **καὶ μὴ εἰς Θεὸν πλουτῶν** = καὶ μὴ συνάγων πλούτη ἐπὶ τῷ σκοπῷ, ὅπως πράξῃ ἔργα καλὰ, ἀρεστά εἰς τὸν Θεόν.

15. Τὸ Μέγα Δεῖπνον

(Λουκ. ιδ' 15 - 25)

Αἱ μέριμναι τοῦ βίου συμπνίγουν τόσον πολὺ τὸν ἄνθρωπον, ὥστε οὗτος δὲν εὐρίσκει καιρὸν νὰ σκέπτεται τὰ αἰώνια ἀγαθὰ καὶ τὴν μετὰ θάνατον αἰωνίαν μοῖράν του. Δὲν πηγαίνει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, δὲν ἀναγινώσκει τὸ Εὐαγγέλιον, δὲν προσεύχεται, εἰς τὸ κατάστημά του ἢ εἰς τὸ γραφεῖόν του δὲν στρέφει ποτὲ τὸν νοῦν του καὶ τὴν καρδίαν του πρὸς τὸν οὐράνιον Πατέρα του, πρὸς τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς του, διότι δὲν ἔχει καιρὸν καὶ εἶναι πνιγμένος μέσα εἰς τὰς φροντίδας διὰ τὰς ὑποθέσεις τοῦ κόσμου τούτου. Ὁ Θεὸς τὸν καλεῖ πλησίον του μὲ διαφόρους τρόπους, ἀλλ' αὐτὸς δὲν δέχεται, προφασιζόμενος διαφόρους ἀνοήτους αἰτίας καὶ λέγει τὰ γνωστὰ τῆς περικοπῆς: « ἀγρὸν ἠγόρασα ἢ ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε ἢ γυναῖκα ἕγημα ». Πόσον δίκαιον εἶχεν ὁ Ἄπ. Ἰάκωβος, ὅταν ἔγραφε: « Μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες ! οὐκ οἶδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ

κόσμου ἔχθρα τοῦ Θεοῦ ἐστίν; ὅς ἂν οὖν βουληθῆ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἔχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται » (Ίακ. δ' 4).

Ἄπο μιᾶς = ἀπὸ συμφώνου, ὅλοι μαζί. **ἑρωτῶ σε** = σὲ παρακαλῶ. **ἔχε με παρητημένον** = θεώρησόν με ὡς ἀπόντα καὶ παραιτηθέντα τοῦ δείπνου. **ὡς ἐπέταξας** = ὅπως διέταξες. **γεύσεται μου τοῦ δείπνου** = θὰ ἀπολαύσῃ τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν, τὴν ὅποιαν παρομοιάζει ἐνταῦθα πρὸς μέγα δείπνον, εἰς τὸ ὁποῖον προσεκλήθη ὅλος ὁ κόσμος.

Κυρίλλου Ἀρχιεπ. Ἀλεξανδρείας, Mign. E.Π. 72, 789.

Ὁ ἅγιος Κύριλλος ἐν τῇ περικοπῇ του ἀπαριθμεῖ τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ὁ Θεὸς ἔχει ἐτοιμάσει καὶ χορηγήσει εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ παρὰ τὴν πρόσκλησιν τοῦ Θεοῦ, ὅπως δεχθῶσι καὶ ἀπολαύσωσιν αὐτά, οὗτοι ἀρνοῦνται καὶ οὕτω περιεφρόνησαν καὶ τὸν καλέσαντα Θεὸν καὶ τὸν ἀπεσταλμένον του Χριστόν.

Ἀμαρτιῶν ἀπόθεσις = τὴν ἀπομάκρυνσιν, τὴν ἄφρσιν τῶν ἀμαρτιῶν. **ἠτίμασαν** = ἐξηγέλισαν.

16. Ὁ Πλούσιος καὶ ὁ πτωχὸς Λάζαρος

(Λουκ. ις' 19 - 31)

Τὰ πλούτη καὶ αἱ ἀπολαύσεις τοῦ βίου εἶχον κάμει ἀναίσθητον τὸν πλούσιον ἔναντι τῶν στερήσεων καὶ τῆς δυστυχίας τῶν ἄλλων. Εἰς τὴν ἄλλην, τὴν αἰώνιον ζωὴν, ἀνατρέπονται τὰ πράγματα: ἐκεῖ οἱ πλούσιοι, οἱ δυνατοί, οἱ ὑπερέχοντες εἰς τὸν κόσμον τοῦτον δὲν ἔχουν πλέον κανὲν προνόμιον πλησίον τοῦ Θεοῦ, οἱ δὲ ὑπομονητικοὶ καὶ εὐσεβεῖς πτωχοὶ καὶ περιφρονημένοι εἶναι οἱ ἀξιούμενοι τῆς αἰωνίου μακαριότητος. Οἱ πρῶτοι καταδικάζονται καὶ βασανίζονται αἰώνιως, διότι ἀπήλασαν τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐφημέρου ταύτης ζωῆς, χωρὶς νὰ σκεφθῶσι ποτὲ τοὺς πτωχοὺς καὶ δυστυχεῖς.

Ἐνεδιδύσκειτο πορφύραν καὶ βύσσον = ἐνεδύετο πολυτελεῖ ἐνδύματα, λινὰ καὶ πορφυρόχροα. **βύσσος** = λινοῦν ὕφασμα. **ἐβέβλητο** = εἶχε ριφθῆ. **ἠλκωμένος** = γεμάτος ἀπὸ ἔλκη, ἀπὸ πληγᾶς. **ἀπενεχθῆναι** = νὰ μεταφερθῆ, νὰ ὀδηγηθῆ. **εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ** = εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ δικαίου Ἀβραάμ, εἰς τὸν παράδεισον. **καταψύξη** = δροσίση. **νῦν ὧδε** = τώρα ἐδῶ. **ὅπως διαμαρτύρηται** = ὅπως διακηρύξη.

17. Ἡ Μάρθα

(Λουκ. ι' 38 - 42)

Αἱ κοινωνικαὶ ὑποχρεώσεις, ἡ διαρκὴς μέριμνα, ὅπως ἀνταποκριθῶσιν εἰς αὐτάς, κάμνουν πολλοὺς νὰ παραλείπωσι σπουδαιότερα καθή-

κοντα. Δὲν ἔχουν οὗτοι καιρὸν νὰ ἐπιδοθῶσιν λόγου χάριν εἰς φιλανθρωπικά ἔργα, εἰς κατηχητικὴν καὶ θρησκευτικὴν δρᾶσιν καὶ εἰς τὰ τοιαῦτα, διότι νομίζουν, ὅτι ὀφείλουν νὰ εἶναι ἐν τάξει ὡς πρὸς τὰς κοινωνικὰς ὑποχρεώσεις ἔναντι τῶν ἄλλων. Ἄλλ' εἰς τὸν κόσμον τοῦτον εὐρισκόμεθα, διὰ νὰ συνδεθῶμεν καὶ πλησιάσωμεν τὸν Θεὸν διὰ τοῦ ἁγίου βίου μας, διὰ νὰ ὑπακούσωμεν εἰς Αὐτὸν καὶ νὰ ὀργανώσωμεν τὴν ζωὴν μας συμφώνως πρὸς τὸ ἅγιόν του θέλημα. Αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου μόνον ἔχομεν ἀπόλυτον ἀνάγκην, μιμούμενοι οὐχὶ τὴν Μάρθαν, ἀλλὰ τὴν Μαρίαν.

Περὶσπάτω περὶ πολλὴν διακονίαν = ἦτο ἀπασχολημένη μετὰ πολλὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὸ νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ γεῦμα. **τύρβη** (τυρβάζω) = ὁ θόρυβος, ἡ διαρκὴς κίνησις καὶ μέριμνα. **ἐνὸς ἐστὶ χρεία** = ἐνὸς μόνον ἔχομεν ἀνάγκην, τῆς διδασκαλίας τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία εἶναι τροφή τῆς ψυχῆς καὶ ἄρτος ζωῆς. **τὴν ἀγαθὴν μερίδα** = τὴν καλυτέραν μερίδα φαγητοῦ, διότι εἶναι πνευματικὸν φαγητόν. **οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς** = δὲν θὰ στερηθῇ ποτὲ αὐτῆς, διότι εἶναι πνευματικὴ τροφή.

Φιλιπ. δ' 11 - 14. Ὁ Ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ ἀλλὰ καὶ πᾶς χριστιανὸς ὀφείλει νὰ ζῆ ἀπλοῦν καὶ λιτότατον βίον, ἀρκούμενος πάντοτε μετὰ ὅσα ἔχει, ὅσονδ' ἴσως ἐλάχιστα καὶ μηδαμινὰ καὶ ἂν εἶναι ταῦτα.

Καθ' ὑστέρησιν = διότι στεροῦμαι δὲν λέγω ταῦτα, διότι στεροῦμαι καὶ ἔχω ἀνάγκην τῆς βοήθειας. Ὁ Παῦλος ἐξέφρασε προηγουμένως τὴν χαρὰν καὶ εὐχαρίστησίν του, διότι ὅταν εὐρίσκητο εἰς τὴν φυλακὴν, οἱ Φιλιππησιοὶ εἶχον στείλει βοήθειαν πρὸς αὐτόν. **ταπεινοῦσθαι** = νὰ ζῶ ταπεινόν, πτωχικὸν βίον. **περισσεύειν** = νὰ ζῶ μετὰ ἄφθονα τὰ μέσα, ἤτοι γνωρίζω νὰ ζῶ, λέγει ὁ Παῦλος, καὶ μετὰ ὀλίγα καὶ μετὰ πολλὰ **μεμύημαι** = ἔχω μάθει τὸ μυστικόν, ἔχω συνηθίσει νὰ εἶμαι εὐτυχὴς καὶ ὅταν πεινῶ καὶ ὅταν εἶμαι χορτᾶτος.

1. Τιμ. ς' 6 - 11. Οἱ εὐσεβεῖς, ἐπειδὴ εἶναι αὐτάρκεις καὶ λιτοὶ, ζῶσιν ὡσὰν νὰ εἶναι πλούσιοι. Δὲν ἐμπíπτουν δὲ εἰς τὸν πειρασμὸν τῆς φιλοπλουτίας, διότι γνωρίζουν, ὅτι ἡ φιλαργυρία εἶναι ἡ ρίζα πάσης κακίας καὶ ὅτι τὰ πλοῦτη εἶναι ἐφήμερα ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα δὲν θὰ πάρωσι μαζί των, ὅταν θὰ ἀφήσωσι τὸν κόσμον τοῦτον.

Πορισμὸς ἢ εὐσέβεια = ἡ εὐσέβεια, ἡ ἀληθινὴ θρησκευτικὴ ζωὴ, εἶναι πηγὴ πορισμοῦ, πηγὴ πλοῦτου, ἀλλὰ πλοῦτου οὐρανοῦ καὶ μονίμου. **μετ' αὐταρκειᾶς** = ὅταν συνοδεύηται μετ' ὀλιγαρκείας. **οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα** = οὐδὲ νὰ πάρωμεν μαζί μας τίποτε εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν. **διατροφᾶς** = τὴν πρὸς συντήρησιν τροφήν. **σκεπάσματα** = ἐνδυμασίαν καὶ στέγην. **ὀρεγόμενοι** = ἐπιθυμοῦντες. **περιέπειραν** = διετρώπησαν τὸν ἑαυτὸν των μετὰ πόνους καὶ ἀνησυχίας, ὡσὰν μετὰ βελόνην.

Γ' Ὁ ΚΥΡΙΟΣ ΚΑΛΕΙ ΠΛΗΣΙΟΝ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥΣ,
ΤΟΥΣ ΤΑΠΕΙΝΟΥΣ ΚΑΙ ΚΟΥΡΑΣΜΕΝΟΥΣ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ

18. Τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον

(Λουκ. ιε' 1 - 8)

Ὁ ἀμαρτωλὸς ἄνθρωπος εἶναι δυστυχησμένον ὄν, ὅπως ἐν χαμένον πρόβατον. Ὅπως ὁ ποιμὴν χαίρει, ὅταν εὔρη τὸ χαμένον πρόβατον, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Χριστὸς χαίρει, ὅταν ὁ ἀμαρτωλὸς ἀκούῃ τὴν φωνὴν του καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὸ ποιμνιὸν του, εἰς τὸν Θεόν. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην διδάσκει ὁ Κύριος καὶ μὲ τὰς τρεῖς παραβολὰς τοῦ 15ου κεφ. τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου, μὲ τὴν παραβολὴν τοῦ ἀπολωλὸτος προβάτου, τῆς ἀπολεσθεΐσης δραχμῆς καὶ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ. Ἐν τῇ παραβολῇ τοῦ ἀσώτου δεικνύει ἐπίσης τὴν ἐσωτερικὴν πάλην τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὁ ὁποῖος ἀηδιάζει ἀπὸ τὴν ἀθλίαν καὶ ἀμαρτωλὴν ζωὴν του, συνέρχεται, μετανοεῖ καὶ ἀποφασίζει νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν πολυεύσπλαγγον Πατέρα του. Καὶ αἱ τρεῖς δὲ παραβολαὶ ἐλέχθησαν, ὅταν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς ἐγόγγυζον, διότι ὁ Κύριος συνανεστρέφετο καὶ συνέτρωγε μετὰ τῶν ἀμαρτωλῶν.

Ἀμαρτωλοὺς προσδέχεται = δέχεται κοντά του εὐχαρίστως τοὺς ἀμαρτωλοὺς. **ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς** = εἰς τὸ χαμένον πρόβατον ὁ ἀμαρτωλὸς, ὡσάν τὸ περιπλανηθὲν πρόβατον, εἶναι θῦμα εὐκολον παντὸς ἐπικινδύνου ἐχθροῦ.

19. Ἡ ἀπολεσθεΐσα δραχμὴ

(Λουκ. ιε' 8 - 11)

Ἄπτει τὸν λύχνον = ἀνάπτει τὸν λύχνον. **σαροὶ τὴν οἰκίαν** = σαρόνῃ καθαρίζει τὴν οἰκίαν. Τόσον ἐνδιαφέρον δεικνύει καὶ ὁ Σωτὴρ, διὰ νὰ κάμῃ τὸν ἀμαρτωλὸν νὰ μετανοήσῃ καὶ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν Θεόν του.

20. Ὁ ἄσωτος υἱὸς

(Λουκ. ιε' 11 - 32)

Δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας = δός μοι τὸ ἀνῆκον εἰς ἐμὲ μέρος τῆς περιουσίας. Κατὰ τὸν Νόμον ἐδικαιοῦτο τὸ ἐν τρίτον τῆς περιουσίας τοῦ πατρὸς του (Δευτ. ΚΑ' 17). **Διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον** = διεμοίρασεν εἰς αὐτοὺς τὴν

περιούσιαν. **ἀπό τῶν κερατίων** = ἀπό τὰ ξυλοκέρατα. **μισθιοὶ** = δούλοι, ὑπηρέται. **λιμῶ ἀπόλλυμαι** = ἀποθνήσκω ἀπὸ τὴν πείναν. **ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν** = ἡμάρτησα εἰς τὸν Θεόν. **δώτε δακτύλιον** = δώσατε δακτυλίδιον, τὸ ὅποῖον ἦτο σημεῖον τιμῆς. **σιτευτὸς** = παχὺς, καλοθρεμμένος. **ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν** = ἤκουσε τραγοῦδια καὶ χοροῦς. **ἓνα τῶν παιδῶν** = ἓνα ἀπὸ τοὺς δούλους. **ἀπέλαβεν** = ἐδέχθη πάλιν, ἐπανέκτησε τὸν χαμένον υἱὸν του. **παρήλθον** = παρήκουσα, παρέβην.

21. Ὁ ζυγὸς τοῦ Κυρίου ἑλαφρὸς

(*Μαθ. ια' 28 - 30*)

Ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶναι ἀπλῶς μόνον ἰδρυτῆς καὶ κήρυξ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Εἶναι συγχρόνως καὶ Θεός, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, τοῦ φωτὸς καὶ τῆς ἀγάπης διὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους, ἰδιαίτερος δὲ διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, τοὺς ταπεινοὺς καὶ τοὺς κουρασμένους ἀπὸ τὴν ζωὴν, οἱ ὅποιοι κοντὰ εἰς τὸν Χριστὸν εὐρίσκουν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, ἀγάπην, ἀνάπαυσιν καὶ ἀνακούφισιν.

Δεῦτε = (ἐπίρρ.) ἐλάτε. **πεφορτισμένοι** = φορτωμένοι μὲ τὸ βάρος τῶν ἁμαρτημάτων καὶ τῶν δοκιμασιῶν τοῦ βίου. **ἄρατε τὸν ζυγὸν μου** = σηκώσατε τὸ φορτίον μου, ἐλάτε ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μου, ὑπὸ τὸν ζυγὸν μου. **ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ** = ταπεινόφρων εἰς τὴν ψυχὴν, καταδεκτικὸς καὶ προσιτός. **χρηστὸς** = γλυκύς, ἥσυχος, ὥστε δὲν συντρίβει καὶ δὲν κουράζει τὸν ἄνθρωπον.

22. Διὰ τὸ Κύριος συναναστρέφετο μετὰ ἁμαρτωλῶν

(*Μαθ. θ' 10 - 14*)

Συνήθως ὅλοι μας συναναστρεφόμεθα ἀνθρώπους πού ἔχουν θέσιν τινὰ καλὴν εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ ἀποφεύγομεν τοὺς μικροὺς καὶ πτωχοὺς, τὸν πτωχὸν καὶ βασανισμένον κόσμον. Τοιοῦτοτρόπως ἔκαμνον καὶ οἱ Φαρισαῖοι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Κυρίου, διὰ τοῦτο κατεφέροντο ἐναντίον του, διότι οὗτος συναναστρέφετο μὲ ἁμαρτωλοὺς. Καὶ ὁ καλὸς χριστιανός, πού καὶ αὐτὸς συνεχίζει μὲ τὸν βίον του τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου εἰς τὸν κόσμον, δὲν πρέπει νὰ ἀποφεύγη τοὺς πτωχοὺς καὶ ἁμαρτωλοὺς, ἀλλὰ νὰ πλησιάσῃ αὐτοὺς καὶ νὰ φροντίσῃ νὰ δίδῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ὑγείαν, τὴν χαρὰν καὶ τὴν σωτηρίαν, πού καὶ αὐτὸς ἔχει.

Ἀνακειμένου = ὅταν ἐκάθησε διὰ νὰ φάγῃ. **οἱ ἰσχύοντες** = οἱ ὑγιεῖς. **οἱ κακῶς ἔχοντες** = οἱ ἀσθενεῖς. **ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν** = θέλω ἔργα ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας, οὐχὶ δὲ προσφοράς θυσιῶν ἀπὸ ἀνθρώπους κακοὺς καὶ ἀδίκους.

23. Ποία ἡ μεγίστη τῶν ἐντολῶν

(Μαρκ. ιβ' 28 - 35)

Ὁ ἄξων περὶ τὸν ὁποῖον στρέφεται καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποῖου στηρίζεται ἡ ζωὴ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν συνανθρώπων. Πρῶτον τοῦ Θεοῦ, διότι εἰς αὐτὸν ὀφείλομεν τὴν ζωὴν καὶ πᾶν ὅ,τι εἴμεθα, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ οὐράνιος Πατὴρ καὶ Πλάστης μας, ὁ ὁποῖος μᾶς ἔπλασε διὰ τὸν ἑαυτὸν του, διὰ νὰ ἀνήκωμεν εἰς αὐτὸν ὡς τέκνα του. Αὐτὸν τὸν Θεὸν πρέπει νὰ ἀγαπῶμεν μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς μας καὶ περισσότερον ἀπὸ κάθε τι εἰς τὸν κόσμον, περισσότερον καὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μας ἀκόμη.

Ἀχώριστος καὶ ὁμοία πρὸς τὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν εἶναι ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς συνανθρώπους μας. "Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀδελφοί μας, διότι ὅλοι ἐπλάσθησαν, ὅπως ἡμεῖς, κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν Θεοῦ, εἶναι τέκνα τοῦ αὐτοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς καὶ ἔχουν τὸν αὐτὸν προορισμὸν μὲ ἡμᾶς. Ἐπὶ πλέον ὑπὲρ ἑνὸς ἐκάστου ἀνθρώπου ἐθυσιάσθη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὁ Σωτὴρ μας, πῶς λοιπὸν εἶναι δυνατὸν νὰ περιφρονῶμεν καὶ νὰ μὴ ἀγαπῶμεν τὸν συνάνθρωπόν μας, τὸν ὁποῖον ὁ Χριστὸς τόσο ἠγάπησεν, ὥστε ἐσταυρώθη ὑπὲρ αὐτοῦ; Διὰ τοῦτο ἡ ἀγάπη, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ, εἶναι γνῶρισμα τῶν ἀληθινῶν ὁπαδῶν του. Ἐὰν δὲν ἀγαπᾷ τις τοὺς ἄλλους, δὲν εἶναι χριστιανός. Ὁ ἔχων τὴν ἀγάπην, ἔχει ὅλας τὰς ἄλλας ἀρετάς, ἔχει αὐτὸν τὸν Θεὸν ἐντὸς του, διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη. Ὁ μὴ ἔχων τὴν ἀγάπην, οὐδὲν ὠφελεῖται, ὅσα σδῆποτε ἄλλας ἀρετάς καὶ ἂν ἔχη. "Ὅλα τὰ καλὰ ποὺ γίνονται καὶ ὑπάρχουν εἰς τὴν ζωὴν ὀφείλονται εἰς τὴν ἀγάπην. Καὶ ἂν ὅλοι εἶχον εἰς τὴν ψυχὴν των εἰλικρινῆ πρὸς ὅλους ἀγάπην, οὐδεμία κακία θὰ ὑπῆρχεν εἰς τὸν κόσμον.

Πρῶτη πάντων ἐντολῆ = πρώτη, ἀνωτέρα ἐντολὴ ἀπὸ ὅλους τοὺς νόμους.
ἄκουε Ἰσραὴλ = ἄκουε, Ἰσραηλιτικὴ λαὸ (Δευτ. ΣΤ' 4). **ἐπ' ἀληθείας** = πραγματικῶς. **βουνεχῶς** = συνεπῶς, φρονίμως.

24. Ὁ ἐλεήμων Σαμαρείτης

(Λουκ. ι' 25 - 38)

Πολλοὶ διερωτῶνται ποῖος εἶναι ὁ πλησίον μας ἢ ἀποροῦσιν, ὅταν ἀκούουν, ὅτι πρέπει νὰ θεωρῶσι πάντα ἄνθρωπον ἀνεξαιρέτως ὡς πλη-

σίον των, ὡς ἀδελφόν των. Διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ Σαμαρείτου διδάσκει ὁ Κύριος νὰ πλησιάζωμεν καὶ νὰ βοηθῶμεν προθύμως οἰονδήποτε ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀνάγκη τῆς βοήθειάς μας. "Ἄς εἶναι ὁ τοιοῦτος ἄγνωστος, ξένος, ἀκόμη πολίτης ἐχθρικῆς ἐθνότητος πρὸς ἡμᾶς, ἡμεῖς παρὰ ταῦτα ὀφείλομεν νὰ βοηθῶμεν αὐτὸν τόσον προθύμως καὶ δι' ὅλων τῶν δυνάμεών μας, ὡσάν νὰ ἦτο ἀδελφός μας.

Πειράζων αὐτὸν = θέλων νὰ δοκιμάσῃ τὰς γνώσεις του καὶ νὰ ἐκθέσῃ τὸν Σωτῆρα ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἐτίμα αὐτὸν ὡς προφήτην. **δικαιοῦν ἑαυτὸν** = νὰ δικαιολογήσῃ τὸν ἑαυτὸν του διὰ τὴν ἐρώτησίν του. **ὑπολαβῶν** = ἀποκριθεὶς. **κατὰ συγκυρίαν** = κατὰ σύμπτωσιν, κατὰ τύχην. **ἀντιπαρῆλθεν** = προσεπέρασεν, ἔκαμε πῶς δὲν τὸν εἶδε. **γενόμενος κατὰ τὸν τόπον** = φθάσας εἰς τὸν τόπον. **κατέδησεν** = ἔδρασε. **ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος** = ὁ ἐλεήσας, ὁ βοηθήσας.

25. Ὁ ὕμνος τῆς ἀγάπης ὑπὸ τοῦ Ἀπ. Παύλου

(1 Κορ. ιγ' 1 - 13)

Οἱ Κορίνθιοι, ὡς Ἕλληνες, ἐκαυχῶντο διὰ τὴν σοφίαν των, διὰ τὴν εὐγλωττίαν καὶ δι' ἄλλα πνευματικὰ προσόντα. Παρητηροῦντο ἐπίσης καὶ σχίσματα καὶ διαιρέσεις ἀναμεταξύ των. Πρὸς τούτους λοιπὸν ἐθεώρησε φρόνιμον ὁ μέγας Παῦλος νὰ γράψῃ περὶ ἀγάπης καὶ νὰ πλέξῃ ἓνα θαυμάσιον, ἀπεριγράπτου κάλλους καὶ δυνάμεως ὕμνον τῆς ἀγάπης. Ἐν τῷ ὕμνῳ τούτῳ κεντρικὴ ἰδέα εἶναι, ὅτι ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ μεγαλύτερα πασῶν τῶν ἀρετῶν καὶ ὅτι εἶναι ἡ ρίζα πάσης ἀρετῆς καὶ ὅτι ἄνευ ἀγάπης οὐδεμία ἀρετὴ πραγματικὴ δύναται νὰ ὑπάρχη εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ μέτρον τῆς ἀξίας καὶ τῆς τελειότητος ἐνὸς χριστιανοῦ προσδιορίζεται ἀπὸ τὸν βαθμὸν τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης του.

Καὶ τῶν ἀγγέλων = ἐὰν ὀμιλῶ ἀκόμη καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀγγέλων· ὑπερβολικὴ ἐκφρασίς, δεικνύουσα ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖται ὁ χριστιανός, καὶ ἐὰν ἔχη ἀγγελικὴν γλῶσσαν, ὅταν δὲν ἔχη ἀγάπην. **χαλκὸς ἤχων** = χάλκινον ὄργανον, τὸ ὁποῖον βγάζει ἀπλῶς ἤχους. **κύμβαλον ἀλαλάζον** = μετάλλινον μουσικὸν κρουστὸν ὄργανον, ἀποτελούμενον ἐκ δύο δίσκων συγκρουομένων ὑπὸ τοῦ ἐκτελεστοῦ· τοῦτο κάμνει πολὺν θόρυβον, ἀλαλάζει, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Παύλου. **προφητεία** = τὸ χάρισμα τοῦ προφητεύειν. **ἐὰν ψωμίσω** = ἐὰν διαμοιράσω ὡς τροφήν πρὸς τοὺς πτωχοὺς. **οὐ ζηλοῖ** = δὲν φθονεῖ. **οὐ περπερεύεται** = δὲν καυχήσιολογεῖ. **οὐ φυσιοῦται** = δὲν ὑπερηφανεύεται. **οὐκ ἀσχημονεῖ** = δὲν φέρεται ἀπρεπῶς, ἔχει καλοὺς τρόπους. **οὐ παροξύνεται** = δὲν ἐξοργίζεται. **συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ** = χαίρει, ὅταν θριαμβεύῃ καὶ νικᾷ ἡ ἀλήθεια. **πάντα στέγει** = πάντα καταδέχεται.

και υπομενει. **παντα πιστευει** = εις ολους εχει εμπιστοσύνην. **ουδέποτε εκπίπτει** = ουδέποτε ολιγοστευει, ουδέποτε αφανίζεται. **ειτε προφητεΐαι καταργηθήσονται** = και εαν εχη τις προφητικά η άλλα χαρίσματα, όλα ειναι προσωρινά, χρησιμεύοντα δια τον κόσμον τουτον μονον, όλα θα καταργηθώσιν. **δταν δέ ελθη το τέλειον** = δταν θα ελθη η τελεία εν τη βασιλεία των ουρανών κατάστασις, τότε όλα αυτά τα χαρίσματα δεν χρειάζονται. **βλέπομεν γάρ αρτι δι' εσόπτρου εν αινίγματι** = τα πνευματικά και ουράνια πράγματα δεν γνωρίζομεν τώρα κατ' ευθειαν και ως πραγματικώς εχουν, αλλά μονον σκιαδώς, ως αντικατοπτρίσματα και ως αινίγματα, τα όποια εχουν ανάγκην ερμηνείας.

26. 'Η αγάπη εν τη Χριστιανική οικογενεία

('Εφ. ε' 22 - 33, ς' 1 - 10)

Οι σύζυγοι 'Ο 'Απ. Παύλος γράφει δια την θέσιν εκάστου των ε' 22 - 33 συζύγων εις την χριστιανικήν οικογένειαν. 'Εν τη χριστιανική οικογενεία η γυνή υποτάσσεται εις τον άνδρα, άλλ' υποτασσομένη εις αυτόν, δεν χάνει την ελευθερίαν της και την αξίαν της, διότι συνδέεται μετὰ του άνδρός της δι' αγάπης. "Όπου υπάρχει αγάπη, δεν υπάρχει ζήτημα πρωτείων. 'Εάν ο άνήρ ειναι η κεφαλή εν τη χριστιανική οικογενεία, η γυνή ειναι η καρδιά, και ειναι ολέθριον να διαχωρίζηται η κεφαλή από την καρδίαν, η σκέψις από το συναίσθημα.

'Ως τῷ Κυρίῳ = ὅπως υποτάσσεσθε εις τον Κύριον. **σωτήρ του σώματος** = σωτήρ της 'Εκκλησίας. **καθαρίσας τῷ λουτρῷ του ὕδατος ἐν ῥήματι** = ἀφ' οὗ ἐκαθάρισεν, ἡγίασε τὴν 'Εκκλησίαν μετὰ τὸ βάπτισμα καὶ μετὰ τὸν θεϊον λόγον. **του ἑαυτοῦ σάρκα** = τὸ σῶμα του. **ἀντὶ τούτου** = διὰ τούτου. **τὸ μυστήριον τούτο** = ἡ ἀλήθεια αὐτὴ περὶ τῆς τελείας ἐνώσεως τοῦ ἀνδρός καὶ τῆς γυναικός, ὡς ἐκονιζούσης τὴν ἑνωσιν τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆς 'Εκκλησίας. **οὐ καθ' ἓνα ἕκαστος** = ὁ καθείς. **ἵνα φοβῆται** = (παραγγέλλω) ἵνα σέβηται τὸν σύζυγον.

Τὰ τέκνα Κατὰ την χριστιανικήν διδασκαλίαν τὸ πρώτιστον καθήκον τῶν τέκνων εἶναι νὰ ἀγαπῶσι καὶ νὰ ὑπακούωσιν εἰς τοὺς γονεῖς των. Μετὰ τὸν Θεὸν οἱ γονεῖς μας εἶναι ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλομεν ἀνυπολογίστους εὐεργεσίας.

'Εν Κυρίῳ = κατὰ τὸν Κύριον, κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Κυρίου. **ἐν ἐπαγγελίᾳ** = πρώτη ἐντολῇ, ἡ ὁποία περιέχει καὶ τὴν ὑπόχρεσιν ἀμειβῆς.

Οί γονεῖς Ἐν τῇ χριστιανικῇ οἰκογενεῖα οἱ γονεῖς ὀφείλουν νὰ
ς' 4-5 ἀνατρέφωσι τὰ τέκνα των χριστιανοπρεπῶς, διὰ μορ-
φώσεως συμφώνου πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς διδασκαλίας
τοῦ Κυρίου. Ἡ σκληρότης τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα, οἷα παρετη-
ρεῖτο καὶ συναντᾶται ἀκόμη εἰς τοὺς μὴ χριστιανικοὺς λαοὺς, εἶναι
ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας.

Μὴ παροργίζετε = μὴ ἐρεθίζετε. **ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου** = με-
μόρφωσιν καὶ νουθεσίας χριστιανοπρεπεῖς.

Οἱ ὑπηρέται Εἰς τοὺς ὀλίγους τούτους στίχους βλέπομεν
ς' 5-9 πῶς ὁ Παῦλος θέλει τὰς σχέσεις τῶν δούλων
πρὸς τοὺς κυρίους των. Λέγει λοιπόν, ὅτι οἱ
δοῦλοι ὀφείλουν νὰ ὑπακούουν εἰς τοὺς κυρίους των μὲ ἀπλότητα καὶ
εὐλικρίνειαν, ὅπως ὑπακούουν εἰς τὸν Σωτῆρά των, διότι ὁ καθείς θὰ
κριθῇ κατὰ τὰ ἔργα, τὰ ὅποια ἔπραξεν ἐν τῇ κοινωνικῇ του τάξει,
εἴτε ἐλεύθερος εἶναι εἴτε δοῦλος. Περὶ καταργήσεως τῆς δουλείας δὲν
γίνεται ἀκόμη λόγος. Τοῦτο ἐπῆλθε σὺν τῷ χρόνῳ πολὺ βραδύτερον, ἀφ'
οὗ τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα εἰσέδυσεν εἰς τὴν ζωὴν τῆς ἀνθρωπότητος.
Τότε ἡμῶς ἐβελτιώθη ἡ θέσις τῶν δούλων, διότι τὰς σχέσεις δούλων
καὶ κυρίων διεῖπε τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης. Πολλοὶ δοῦλοι ἀνεδείχθησαν
καὶ ἐτιμῆθησαν ὡς ἅγιοι ἀπ' ἀρχῆς, κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ
Χριστιανισμοῦ.

Τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα = εἰς τοὺς κυρίους τοῦ κόσμου τούτου, διότι ὁ
πνευματικὸς καὶ πραγματικὸς τῶν Κύριος εἶναι ὁ Χριστός. **μὴ κατ' ὀφθαλμοδου-
λείαν** = εὐλικρινῶς καὶ ἔχει διὰ νὰ σὰς βλέπωσιν οἱ κύριοι· τοιαύτη ὑπηρεσία λέγε-
ται ὀφθαλμοδουλεία, ἀνθρωπαρέσκεια. **μετ' εὐνοίας** = μετ' ἀγάπης. **τοῦτο κομι-
εῖται** = τοῦτο θὰ λάβῃ ὡς ἀμοιβήν.

Οἱ κύριοι Εἰς τοὺς κυρίους συνιστᾷ ὁ Παῦλος τὰ ἴδια, νὰ φέρων-
ς' 9-10 ται δηλαδὴ μετ' ἀγάπης πρὸς τοὺς δούλους των,
ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι καὶ αὐτοὶ ἔχουν τὸν Κύριόν των
ἐν τῷ οὐρανῷ, τὸν Σωτῆρα Χριστόν. Καὶ ὁ ἐν τῷ οὐρανῷ Κύριός των
δὲν εἶναι προσωπολήπτης. ἀλλὰ θὰ κρίνῃ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ
δούλους καὶ κυρίους.

Ἀνιέντες = χαλαρώνοντες, ἀφήνοντες κατὰ μέρος τὰς ἀπειλὰς, διὰ τῶν ὁποί-
ων συνήθως ἐπιβάλλονται οἱ κύριοι εἰς τοὺς δούλους των.

27. Τὰ καθήκοντα τοῦ Χριστιανοῦ πρὸς τὰς Ἀρχάς

(Ρωμ. γ' 1 - 11)

Ὁ Ἀπ. Παῦλος συνιστᾷ διὰ τῆς προκειμένης περικοπῆς ὑπακοὴν καὶ σεβασμὸν πρὸς τὰς ἐξουσίας τοῦ κράτους καὶ καθορίζει τὰ ἔργα καὶ τὴν ἀποστολὴν των. Τοιαῦτα εἶχε διδάξει καὶ ὁ Κύριος, ὅταν ἔλεγεν « ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ » (Ματθ. κβ' 21). Ἐξ αὐτῶν συνάγεται, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς θεωρεῖ ὡς ἀναγκαίαν καὶ κατὰ θεῖαν βουλὴν ὑπάρχουσαν τὴν κρατικὴν ὀργάνωσιν.

Πᾶσα ψυχὴ = πᾶς ἄνθρωπος. **ὑπερεχούσαις** = εἰς τοὺς ἄρχοντας, οἱ ὅποιοι κατὰ τὴν θέσιν ἴστανται ὑψηλά, ὑπερέχουν τῶν ἄλλων πολιτῶν. **ἑαυτοῖς κρίμα λήφοντα** = θὰ ἐπισύρῃσιν ἐναντίον των τὴν καταδίκην. **οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων** = τίθεται θαυμασίως ὁ σκοπὸς τῶν ὑπαρχουσῶν ἐξουσιῶν· αἱ ἐξουσίαι, οἱ ἄρχοντες ὑπάρχουν, διὰ νὰ προστατεύωσι μὲν τὰ καλὰ ἔργα καὶ τοὺς πράττοντας αὐτά, νὰ ἐμποδίζωσι δὲ τὰ κακὰ ἔργα καὶ νὰ τιμωρῶσι τοὺς κακοὺς. Δὲν πρέπει νὰ φοβῆται τις τοὺς ἄρχοντας διὰ τὰ καλὰ τοῦ ἔργου, ἀλλὰ διὰ τὰ κακὰ. **τὴν μάχαιραν** = αὕτη συμβολίζει τὸ δικαίωμα τῶν ἀρχόντων εἰς τὸ νὰ τιμωρῶσι τὸ ἔγκλημα χάριν τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἀσφαλείας ὄλων. **εἰς ὀργὴν** = πρὸς τιμωρίαν, πρὸς ἀνταπόδοσιν. **ἐκδικος** = τιμωρός, ἐκδικητής. **διὰ τὴν συνείδησιν** = δύο λόγοι προβάλλονται διὰ τὴν ὑπακοὴν εἰς τὴν ἐξουσίαν, ὁ φόβος τῆς τιμωρίας καὶ ἡ συνείδησις, ἡ ὁποία ἐσωτερικῶς λέγει εἰς ἕκαστον, ὅτι πρέπει νὰ ὑπακούῃ εἰς τοὺς ἄρχοντας. **τὸ τέλος** = φόρος ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων. **πλήρωμα νόμου** = τελεία ἐκπλήρωσις τοῦ νόμου εἶναι ἡ ἀγάπη.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, περὶ τοῦ καθήκοντος τῆς ὑποταγῆς εἰς τὰς Ἀρχάς, (Ρωμ. γ' 1). Mign. E.Π. 60, 613, 615.

Ὁ Χριστιανισμὸς, λέγει ὁ ἱερός Χρυσόστομος εἰς τὴν περικοπὴν του, δὲν εἰσῆγαγε τοὺς Θεῖους νόμους του, ὅπως ἀνατρέψῃ τὸ κράτος, ἀλλ' ὅπως διορθώσῃ αὐτό.

Ἡ ἱεραρχικὴ ὀργάνωσις κατὰ διαφόρους ἐξουσίας, αἱ ὁποῖαι ὑποτάσσονται ἢ μία εἰς τὴν ἄλλην, εἶναι ἐκ Θεοῦ καὶ παρατηρεῖται εἰς πολλὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζώων. Οὕτως ἔχομεν ὑποταγὴν γυναικὸς εἰς τὸν ἄνδρα, τέκνων εἰς τοὺς γονεῖς, νέων εἰς τοὺς γέροντας, δούλων εἰς τοὺς κυρίους. Τοῦτο παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰ ζῶα ἀκόμη καὶ εἰς τὰ μέλη τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ὅπου τὰ κατώτερα ὑποτάσσονται εἰς τὰ ἀνώτερα καὶ καλύτερα. Ἡ τοιαύτη τάξις εἶναι ἐκ Θεοῦ, διότι ἡ ἀναρχία εἶναι κακὸν πρᾶγμα καὶ πηγὴ συγχύσεως καὶ χάους.

Τὸ ὁμότιμον = ἡ ἰσοτιμία, ἡ ἰσότης. **μάχην εἰσάγει** = φέρει προστριβὰς, πόλεμον, καὶ τὰς ὑποταγὰς = καὶ τὸ νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τοὺς ἀνωτέρους.

28. Ἡ ἐκλογή τῶν δώδεκα Ἀποστόλων

(Μαρκ. γ' 13 - 20)

Ὁ πρῶτος πυρὴν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἦτο τῆς ἀγίας Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ὑπῆρξαν οἱ Δώδεκα Ἀπόστολοι. Οὗτοι δὲν ἐξελέγησαν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τὴν ἀξίαν καὶ τὰς ἀρετάς των, ἀλλὰ κατὰ χάριν, διότι ὅλοι ὑπῆρξαν ἀπλοῖ, ταπεινοί, ἀμόρφωτοι. Συνεπῶς ὅλα τὰ μεγάλα ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐπετέλεσαν κατόπιν, ὀφείλονται εἰς τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος ἐξέλεξε αὐτοὺς καὶ προώρρισε, ἵνα γίνωσι κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου του εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος = κατὰ τὸν Λουκᾶν (ς' 12) ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος καὶ ἐπέρασεν ὅλην τὴν νύκτα προσευχόμενος. Ἡ ἐκλογή τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων ἦτο κρίσιμος καὶ σπουδαία ἐνέργεια τοῦ Κυρίου, διότι οἱ Δώδεκα ἐμελλον νὰ συνεχίσωσι τὸ ἔργον του, διὰ τοῦτο προσεύχεται πρὸ τῆς ἐκλογῆς των.

Καὶ ἔχειν ἐξουσίαν = καὶ νὰ ἔχωσι τὴν δύναμιν. **Βοανεργές, ὃ ἔστιν υἱὸς βροντῆς** : ὠνομάσθησαν τοιουτοτρόπως οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, διότι ἐπέδειξαν φλογερὸν χαρακτῆρα καὶ μέγαν ζῆλον εἰς τὸ κήρυγμα, οἱ δὲ λόγοι των ἀντήχουν ὡς βροντῆ. **τὸν Ἰσκαριώτην** : ὁ Ἰούδας κατήγετο ἀπὸ τὴν πόλιν Καριώθ (Ἰησ. Ν. ΙΕ' 25), διὰ τοῦτο ἐκαλεῖτο Ἰσκαριώτης.

29. Ὁδηγίαι τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς Μαθητὰς

(Ματθ. ι' 5 - 42)

Κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς Ἀποστόλους ὀφείλον οὗτοι, πορευόμενοι διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὸν κόσμον, νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν τὰ ἀκόλουθα. Εἰς μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ ἱεραποστολικόν του ἔργον ὀφείλει νὰ στηρίζεται μόνον εἰς τὴν θείαν δύναμιν, διὰ τῆς ὁποίας θὰ ὑπερνικᾷ πᾶν ἐμπόδιον καὶ θὰ θριαμβεύσῃ ἐναντίον τῆς ἀντιδράσεως τοῦ Κόσμου. Ἡ κακία τοῦ Κόσμου τούτου θὰ ἀντισταθῇ εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου. Οἱ μαθηταὶ θὰ εἶναι ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων, θὰ διώκωνται διαρκῶς, θὰ περιέργωνται εἰς δικαστήρια, θὰ φυλακίζωνται καὶ θὰ θανατωθῶσιν ὑπὸ τῶν

ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι τοιουτοτρόπως μετεχειρίσθησαν καὶ αὐτὸν τὸν Κύριον. Ἄλλ' οἱ μαθηταὶ ὀφείλουσαν νὰ ἔχουν ὑπομονὴν καὶ νὰ εἶναι πάντοτε ἔτοιμοι νὰ θυσιάζωσι καὶ συγγενεῖς καὶ ἀδελφούς καὶ φίλους καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν των χάριν τοῦ Εὐαγγελίου. Θὰ ὑπάρξῃ πόλεμος καὶ ἀγρία ἀντίδρασις κατὰ τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλ' ἐν τέλει τὸ φῶς του θὰ σκορπίσῃ τὰ σκότῃ ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ἡ νέα πίστις θὰ ἐπιβληθῇ.

Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν = εἰς τὰς πόλεις τῶν Ἑθνικῶν, τῶν εἰδωλολατρῶν. Ὁ Κύριος κατὰ τὴν πρώτην ταύτην ἐξόρμησιν τῶν μαθητῶν εἰς τὸ κήρυγμα, ἵνα ἀσκηθῶσι καὶ δοκιμάσωσι τὰς δυνάμεις των, περιορίζει τὴν περιοχὴν τῆς δράσεώς των, ἀπαγορεύσας εἰς αὐτούς νὰ κηρύξωσιν εἰς πόλεις τῶν Ἑθνικῶν καὶ τῶν Σαμαρειτῶν. **Δωρεὰν ἐλάβετε** = ὅπως ἐλάβετε δωρεὰν τὴν χάριν καὶ δύναμιν νὰ κἀνετε θαύματα καὶ νὰ διαδίδετε τὸ Εὐαγγέλιον, ὀφείλετε καὶ σεῖς ἄνευ πληρωμῆς νὰ μεταδίδετε τὰ χαρίσματα ταῦτα. **πῆρα** = σακκίδιον. **ἀνεκτότερον ἔσται** = κατὰ τὴν τελικὴν κρίσιν περισσοτέρα ἐπιείκεια θὰ ἐπιδειχθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀνθρώπους τῶν Σοδόμων καὶ Γομόρων — τὰ ὅποια κατεστράφησαν διὰ τὰς πολλὰς ἁμαρτίας των — παρὰ εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι θὰ ἀποκρούωσι καὶ θὰ διώκωσιν ὑμᾶς τοὺς Ἀποστόλους. **εἰς μαρτύριον** = εἰς ἐνδειξιν, ὅτι καὶ αὐτοὶ ἤκουσαν τὸ Εὐαγγέλιον. **οὐ μὴ τελέσητε** = δὲν θὰ τελειώσητε. **Βεελζεβούλ** = ὁ ἄρχων τῶν δαιμόνων. **εἰ τὸν οἰκοδεσπότην** = ἂν τὸν Χριστὸν ἐκάλεσαν δαίμονα. Ὁ Χριστὸς παρομοιάζεται πρὸς οἰκοδεσπότην, διότι αὐτὸς εἶναι ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Οἴκου τῶν πιστῶν. **ἐν τῇ σκοτίᾳ** = κατ' ἴδιαν. **ἐν τῷ φωτὶ** = δημοσίᾳ, φανερά. **ἄσάριον** = ρωμαϊκὸν νόμισμα ἐλαχίστης ἀξίας, τὸ δέκατον τῆς δραχμῆς. **ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν** = χωρὶς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ. **ὅστις ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ** = ἐκεῖνος ὁ ὅποιος θὰ μὲ ὁμολογήσῃ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων ὡς Θεὸν καὶ Σωτῆρα. **ἀλλὰ μάχαιραν** = ἀλλὰ πόλεμον, διχασμὸν, διαιρέσεις. **οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ** = ὅστις δὲν δέχεται νὰ ὑποστῇ θυσίας καὶ διωγμούς, διὰ νὰ ἀκολουθήσῃ ἐμὲ· σταυρὸς ἐκάστου εἶναι οἱ καθημερινοὶ ἀγῶνες διὰ τὸ δίκαιον καὶ διὰ τὴν ἀλήθειαν. **ὁ εὐρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ** = ὁ διασώσας τὴν ζωὴν του ἐκ δειλίας. **εἰς ὄνομα προφήτου** = ὡς προφήτην, ὡς ἔχοντα προφητικὰ χαρίσματα.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὑπόμνημα εἰς Ματθαῖον· ἀνάπτυξις τοῦ ρητοῦ « *Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν* ». Mign. E.Π. 57 - 58, 405.

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἀναπτύσσει τὸ χωρίον « οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν », τὸ ὅποιον σκανδαλίζει πολλοὺς, διότι εὐρίσκουν αὐτὸ παράδοξον καὶ ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἡ ὅποια εἶναι θρησκεία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης. Ὁ ἱερὸς ἀνὴρ λέγει, ὅτι δὲν εἶναι πάντοτε καλὴ ἡ ὁμόνοια, διότι καὶ οἱ λησταὶ ἔχουν ὁμόνοιαν ἀναμεταξύ των. Ὁ πόλεμος, ὁ διαχωρισμὸς εἶναι ἀπαραίτητα ἐνίοτε, ὅπως εἰς στρατηγὸς ἐκδιώκει τοὺς στασιαστὰς στρατιώτας, εἰς λατρὸς ἀποκόπτει ἐν νοσηρὸν τεμάχιον ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐκδιώκει τοὺς ἀμετανοήτους. Ὁ Κύριος θέλει τὴν ὁμόνοιαν πάντων, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι ἀνθίστανται

καὶ ἀντιδροῦν εἰς τὸ ἔργον του, εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου, διὰ τοῦτο γίνονται πόλεμοι καὶ προστριβαὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου τούτου καὶ τῶν Χριστιανῶν.

Τὰ φορτικώτερα = τὰ δυσκολώτερα, τὰ σοβαρώτερα. **μετὰ πολλῆς περιουσίας** = ἀφθόνως, ἀφειδῶς. **καὶ ἡμᾶς ἀνελεῖν** = καὶ ἡμᾶς νὰ φονεύσῃς. **συν-αφθῆναι** = νὰ ἐνωθῇ. **εἰς τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον** = εἰς τὸ χριστιανικὸν κήρυγμα.

30. Τὰ μαρτύρια τῶν Ἀποστόλων

(1 Κορ. δ' 9 - 14)

Οἱ Κορινθιοὶ ἐκαυχῶντο διὰ τὰ προσωπικὰ των προσόντα καὶ χαρίσματα, προκαλοῦντες ὁ εἰς τὸν ἄλλον. Ὁ Παῦλος, ἐλέγχων τούτους διὰ τὴν κατάστασιν ταύτην, λέγει ὅτι ἡ μοῖρα τῶν γνησίων μαθητῶν τοῦ Κυρίου εἰς τὸν κόσμον τοῦτον εἶναι νὰ ὑποφέρουσι, νὰ περιφρονῶνται, νὰ ὀνειδίζωνται καὶ νὰ θεωρῶνται ὡς ἄνθρωποι ἄθλιοι καὶ μισητοί. Πράγματι, ὅπως ὁ Κύριος, οὕτω καὶ οἱ Ἀπόστολοι του ἐξυβρίσθησαν, ἐδιώχθησαν καὶ ἔπαθον τὰ χειρίστα, μόνον καὶ μόνον, διότι ἐκήρυττον τὸν Χριστὸν ὡς Θεὸν καὶ Σωτῆρα τοῦ κόσμου. Καὶ ὅλοι οἱ ἄγιοι τῆς πίστεως, ὅλοι οἱ καλοὶ χριστιανοὶ τὴν αὐτὴν τύχην ἔχουν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ὅπου διώκεται ἡ ἀλήθεια καὶ μισεῖται τὸ φῶς, διότι οἱ ἄνθρωποι θέλουν νὰ μένωσιν ἀνενόητοι εἰς τὸν ἀμαρτωλὸν βίον των.

Ἐσχάτους ἀπέδειξεν = ὁ Θεὸς μᾶς παρουσίασε, μᾶς ἔκαμεν ὡς τοὺς τελευταίους τῶν ἀνθρώπων. **ὡς ἐπιθανάτιους** = ὡς κινδυνεύοντας καθ' ἑκάστην νὰ θανατωθῶμεν. **θέατρον** = θέαμα ἀξιοθέατον· ὅλος ὁ κόσμος ἐθεᾶτο με εὐχαρίστησιν τί ὑπέφεραν οἱ Ἀπόστολοι. Ἀκολούθως ὁ Παῦλος παρουσιάζει τὴν ἀντίθεσιν μεταξὺ τῶν Κορινθίων καὶ τῶν Ἀποστόλων. Οἱ μὲν Ἀπόστολοι, ἐπειδὴ κηρύττουσι πίστιν εἰς τὸν ἐσταυρωμένον Χριστὸν, ἐκλαμβάνονται ὡς μωροί, ὡς ἀσθενεῖς, ὡς ἀνευ οὐδεμιᾶς τιμῆς ἄνθρωποι, οἱ δὲ Κορινθιοὶ, λόγῳ τῶν προσόντων καὶ τῶν χαρισμάτων των, ἐτιμῶντο παρὰ τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου τούτου ὡς σοφοί, ὡς ἰσχυροί. **ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας** = μέχρι τῆς ὥρας ταύτης ποῦ γράφω. Γράφει δὲ ὁ Παῦλος ἐξ Ἐφέσου, ὅπου πράγματι ὑπέστη πολλὰς διώξεις καὶ δοκιμασίας (ιδὲ 1 Κορ. ιε' 30). **ἀστατοῦμεν** = ζῶμεν ἀσταθῆ, πλάνητα βίον. **ὡς περικαθάρματα** = ὡς ἀκαθάρτα ἀντικείμενα τοῦ κόσμου τούτου ἔχομεν γίνεи. **πάντων περιψήμα** = εἴμεθα δι' ὅλους ὡσάν ἀπορρίμματα, τὰ ὁποῖα ρίπτουν εἰς τὸν κάλαθον τῶν ἀχρήστων.

Η ΕΚ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ
ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

31. Ὁ Κύριος ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν τῶν ἔργων του

(Ἰωάν. ι' 24 - 26, 37 - 39)

Ὁ Κύριος δὲν ἀπέδειξε διὰ τῆς διδασκαλίας του μόνον ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἀποσταλεῖς, ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν θαυμαστῶν ἔργων του. Διὰ τοῦτο συνεχῶς ἔλεγεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἐὰν δὲν πιστεύωσιν εἰς τοὺς λόγους του, ὀφείλουσαν νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὰ ἔργα του. Τὰ θαύματα ἐνίσχουν τὴν θείαν διδασκαλίαν του, διότι ἐδείκνυον ὅτι δὲν ἦτο μόνον ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ Θεός.

Ἐκύκλωσαν αὐτὸν = ὁ Κύριος εὕρισκετο εἰς τὴν στοᾶν τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος καὶ ἐδίδασκε. Τότε ἐμαζεύθησαν πολλοὶ πέριξ του, πιθανὸν δὲ τινες μὲ κακοὺς σκοποὺς. **Ἔως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις;** = ἕως πότε θὰ μᾶς βγάλῃς τὴν ψυχὴν, θὰ μᾶς βασανίζῃς, κρατῶν ἡμᾶς εἰς ἀγωνίαν καὶ εἰς ἀμφιβολίαν ὡς πρὸς τὸ ἄτομόν σου, ἐὰν εἶσαι ὁ Μεσσίας, τὸν ὁποῖον περιμένομεν; **παρησια** = φανερά, ὁρατῶς.

32. Ὁ ἐν Κανᾷ γάμος

(Ἰωάν. β' 1 - 12)

Ὁ Ἰησοῦς ἔκαμε τὸ πρῶτον θαῦμα εἰς μίαν φιλικὴν οἰκογένειαν, μεταβαλὼν τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον. Δι' αὐτοῦ ἐφάνερωσε τὴν δυνάμιν του καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς φύσεως, ἐνισχύσας οὕτω τοὺς μαθητάς του εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν.

Τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ = τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς κλήσεως τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ναθαναὴλ, τὴν ὁποίαν διηγεῖται ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης προηγουμένως. **ὕστερῆσαντος** = ὅταν ἔλειψε. **τί ἐμοὶ καὶ σοὶ** = τί κοινὸν ὑπάρχει μεταξὺ ἐμοῦ καὶ σοῦ ὡς πρὸς τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ὡς Μεσσίας καὶ κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ὀφείλω νὰ πράττω. Ἡ Παναγία, ὡς μήτηρ τοῦ Χριστοῦ, ἐνόμιζεν ὅτι ἡδύνατο νὰ ἐπεμβαλῇ καὶ εἰς τὰ θεῖα καθήκοντα τοῦ υἱοῦ τῆς κατὰ τὴν συνήθειαν ὄλων τῶν μητέρων. **κατὰ τὸν καθαρισμόν** = διὰ τὰς πλύσεις πρὸ καὶ μετὰ τὸ φαγητόν. **μετρητῆς** = μέτρον ὑγρῶν περιλαμβάνον περὶ τὰς 26 ὀκάδας ὕδατος. **ἀρχιτρίκλινος** = ὁ συμποσιάρχος, ὁ φροντιστὴς διὰ τὰ καθίσματα (κλίνας), διὰ τὰ φαγητὰ καὶ τὰ ποτά. **ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων** = οὕτως ἤρχισε τὰ θαύματα. **τὴν δόξαν** = τὸ μεγαλεῖον, τὴν δυνάμιν.

33. Ὁ χορτασμός τῶν πεντακισχιλίων

(Μαθ. ιδ' 13 - 22)

Ὁ Ἰησοῦς ἀμείβων τὴν προθυμίαν καὶ πίστιν πεντακισχιλίων ἀκροατῶν, οἱ ὅποιοι ἀφῆκαν τὰς ἐργασίας καὶ τὰς οἰκίας των καὶ τὸν ἠκολούθησαν μακρὰν εἰς τὴν ἔρημον διὰ νὰ ἀκούσουν τὴν διδασκαλίαν του, πολλαπλασιάζει διὰ τῆς θείας παντοδυναμίας του πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθῦς καὶ διατρέφει μὲ αὐτὰ ὅλον τὸ πλῆθος ἐκεῖνο. Ὅπου εἶναι ὁ Χριστὸς παρὼν, ἅς εἶναι ἔρημος ὁ τόπος, ἐκεῖ εἶναι ὅλα ἀφθονα καὶ δὲν στερεῖται τις οὐδενός, οὔτε τῶν πρὸς διατροφὴν ἀναγκαίων.

Ὁψίας γενομένης = ὅταν ἔγινεν ἑσπέρας καὶ ἔδυσεν ὁ ἥλιος. **κλάσας** = τεμαχίσας. **τῶν κλασμάτων** = τῶν τεμαχίων τοῦ ἄρτου. **προάγειν αὐτὸν** = νὰ ὑπάγῃσι προτῆτερα ἀπὸ αὐτόν.

34. Ἡ κατάπαυσις τῆς τρικυμίας

(Μαθ. ιδ' 23 - 34)

Ὁ Ἰησοῦς ἐξουσιάζει ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως, ἀκόμη καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰς τρικυμίας τῆς, ἀλλ' ὁμοίως εἶναι κύριος καὶ τῶν τρικυμιῶν τοῦ βίου, τῶν βασάνων καὶ θλίψεων, ποὺ βασανίζουν τοὺς ἀνθρώπους. Ὅταν οὗτοι ἔχουν εἰς τὸ πλευρόν των τὸν Χριστόν, ὅπως τὸν εἶχον οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ πλοῖον, δὲν πρέπει νὰ φοβῶνται τὰς τρικυμίας τοῦ βίου. Ὁ Χριστὸς θὰ καταπαύσῃ καὶ αὐτάς, καὶ ἡ γαλήνη καὶ ἡ εὐτυχία θὰ βασιλεύωσιν εἰς τὴν ζωὴν των.

Κατ' ἴδιαν προσεύξασθαι = νὰ προσευχηθῇ ἰδιαιτέρως, κατὰ μόνας. **βασανιζόμενον** = συνταρασσόμενον. **τετάρτη φυλακῆ** : ἡ νύξ διηρεῖτο εἰς τέσσαρα τρίωρα χρονικὰ διαστήματα, τὰ ὅποια ὠνομάζοντο φυλακαί, διότι οἱ φρουροὶ ἐφύλαττον καὶ ἠγρύπνουν τρεῖς ὥρας, μετὰ τὰς ὁποίας ἀντικαθίσταντο. **ἐπελάβετο αὐτοῦ** = ἐκράτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆν χεῖρα. **εἰς τί ἐδίστασας** = διατί ἐδειλίσας.

35. Ἡ θεραπεία τοῦ δούλου τοῦ ἑκατοντάρχου

(Μαθ. η' 5 - 14)

Εἰς τὴν διήγησιν ταύτην παρουσιάζεται μία τόσο ἰσχυρὰ πίστις καὶ τόσο μεγάλη ταπεινοφροσύνη ἐνὸς εἰδωλολάτρου ἀξιωματικοῦ, ὥστε

ὁ Κύριος λέγει, ὅτι τοιοῦτον πιστὸν οὔτε μεταξὺ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, τοῦ περιουσίου λαοῦ τοῦ Θεοῦ, συνήντησε. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος, ἀμείβων τὴν πίστιν τοῦ ἑκατοντάρχου, θεραπεύει τὸν δοῦλόν του.

Ὁ παῖς μου = ὁ δοῦλός μου. **βέβληται** = εἶναι κατάκουτος εἰς τὸ κρεβάτι. **εἰπέ λόγῳ** = διάταξε διὰ τοῦ λόγου σου νὰ γίνῃ καλὰ καὶ ἀρκεῖ τοῦτο. **ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν** = ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου. **οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας** = οἱ Ἰσραηλιταί, διότι οὗτοι, ὡς περιούσιοι λαὸς τοῦ Θεοῦ, παρεσκευάσθησαν διὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν. **τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον** = τὸ σκότος τὸ βαθύ, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐκτός ἀπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

36. Ἡ θεραπεία τοῦ παραλυτικοῦ ἐν Καπερναοῦμ

(*Μάρκ. β' 1 - 13*)

Καὶ ἐδῶ ὁ Κύριος ἀμείβει τὴν πίστιν τοῦ παραλυτικοῦ καὶ μὲ τὸν παντοδύναμον λόγον του ζωντανεῖ πάλιν τὰ παράλυτα μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἀσθενοῦς.

Δι' ἡμερῶν = μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν τινων. **τὰ πρὸς τὴν θύραν** = τὰ πρόθυρα. **χαλῶσι** = καταβιβάζουν. **ἄρον** = σήκωσον. **ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου** = εἶναι ὄνομα, πὸν μεταχειρίζετο ὁ Κύριος διὰ τὸν ἑαυτόν του, καὶ σημαίνει τὸν Μεσσίαν Χριστόν, ὁ ὁποῖος δὲν ἦτο μόνον Θεός, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος. **ἐξίσταμαι** = μένω κατάπληκτος, θαυμάζω.

37. Ἡ θεραπεία τῆς θυγατρὸς τῆς Χαναναίας

(*Ματθ. ιε' 21 - 29*)

Μία Χαναναία, εἰδωλολάτρις γυνή, ἐνοχλεῖ μὲ ἐπιμονὴν τὸν Ἰησοῦν νὰ θεραπεύσῃ τὴν κόρην της, μολονότι ὁ Κύριος ἀρνεῖται εἰς τὴν ἀρχήν. Ἐν τέλει ὁ Κύριος, θαυμάσας τὴν πίστιν της, θεραπεύει τὴν κόρην της. Πολλάκις ὁ Θεὸς δὲν εἰσακούει τὰς παρακλήσεις μας ἀμέσως, ἡμεῖς ὅμως ὀφείλομεν νὰ ἐπιμένωμεν καὶ νὰ πιστεύωμεν ἀδιστακτικῶς, ὅτι θὰ εἰσακουσθῶμεν.

Ἀπὸ τῶν ὀρίων = ἀπὸ τὰ μέρη ἐκεῖνα. **ἠρώτα αὐτόν** = ἐζήτει ἀπ' αὐτόν. **τοῖς κυναρίοις** = εἰς τοὺς εἰδωλολάτρας, οἱ ὁποῖοι ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐθεωροῦντο ἀκάθαρτοι, ὅπως οἱ κύνες.

38. Ἡ ἀνάστασις τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τῆς χήρας

(Λουκ. ζ' 11 - 18)

Διὰ τοῦ θαύματος τῆς ἀναστάσεως τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ μιᾶς δυστυχῆς χήρας ὁ Κύριος ἔδειξεν, ὅτι εἶναι Κύριος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου καὶ πλήρης ἀγάπης καὶ συμπαθείας πρὸς τὸν ἀνθρώπινον πόνον, πρὸς τὴν δυστυχίαν τῶν ἀνθρώπων.

Ἐν τῷ ἔξῃς (χρόνῳ) = μετὰ ταῦτα. **ἱκανοὶ** = ἀρκετοὶ. **σορὸς** = λείψανον. **ἐπεσκέψατο τὸν λαὸν αὐτοῦ** = ὁ Θεὸς εἶχεν ἐπὶ αἰῶνας παύσει νὰ ἀποστέλλῃ προφήτας εἰς τοὺς Ἰουδαίους, τώρα ἐπεσκέφθη αὐτούς, ἀποστείλας τὸν Χριστόν, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζον ὡς ἕνα προφήτην.

Κυρίλλου, Ἱ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, [κατὰ Ἱ. Λουκ. {Mign. E. Π. 72, 609.

Ὁ ἱερὸς Κύριλλος ἀναπτύσσει τὴν ἰδέαν, ὅτι ὁ Κύριος, ἐγγίσας διὰ τῆς χειρὸς του τὸ λείψανον καὶ ἀναστήσας τὸν νεκρόν, ἔδειξεν ὅτι καὶ τὸ ἅγιόν του σῶμα, ὡς νὰ εἶναι καὶ κατοικία τοῦ Θεοῦ, εἶχε θεϊὰν δύναμιν καὶ ζωοποιὸν ἐνέργειαν.

Ἐνεργῆς = ἔχει δύναμιν, ἐνέργειαν. **πεφόρηκε** = φέρει, ἔχει. **θανάτου ἀναιρετική** = ἱκανὴ νὰ καταργήσῃ τὸν θάνατον.

39. Ἡ ἀνάστασις τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰαίρου καὶ ἡ θεραπεία τῆς αἱμορροούσης γυναικὸς

(Λουκ. η' 40 - 56)

Ὅλα τὰ θαύματα δεικνύουν, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. Τὰ θαύματα ὅμως τῆς ἀναστάσεως νεκρῶν μαρτυροῦν σαφέστερον τοῦτο, διότι ἡ διαφορὰ μετὰ τὴν ζωῆς καὶ θανάτου εἶναι ἀγεφύρωτος. Οὐδεὶς ἄλλος εἰμὴ ὁ Θεὸς δύναται νὰ δώσῃ ζωὴν εἰς ἕν λείψανον. Κατὰ τὸν δρόμον πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰαίρου ὁ Κύριος ἔκαμε καὶ ἄλλο θαῦμα διὰ τῆς ζωοποιῦ ἐνεργείας τοῦ ἁγίου του σώματος. Μία γυνή, πάσχουσα αἱμορραγίαν ἐπὶ 12 ἔτη, ἤγγισεν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Ἰησοῦ τὸ ἅγιόν του σῶμα μετὰ τὴν πίστιν ὅτι θὰ ἐθεραπεύετο καὶ ἀμέσως ἔπαυσε πράγματι ἡ ρύσις τοῦ αἵματος.

Ἀπεδέξατο = ὑπέδεχθη. **οὐκ ἴσχυσεν** = δὲν ἠδυνήθη. **ἀποθλίβουσι** = πιέζουν, ὠθοῦν, **ἐγνων δύναμιν** = ἤσθάνθη νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ σῶμά μου δύναμις ἡ οἱ προφῆται καὶ οἱ ἅγιοι ἐθεράπευον μετὰ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, αὐτός, ὡς Θεός, ἦτο ὁ ἴδιος πηγὴ δυνάμεως. **οὐκ ἔλαθε** = δὲν διέφυγε. **παραχρῆμα** = ἀμέσως. **πορεύου εἰς εἰρήνην** = πῆγαινε εἰς τὸ καλόν. **μὴ σκύλλε** = μὴ ἐνοχλῆς.

Η ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΦΗΤΕΙΩΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΣΧΑΤΩΝ
ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΟΤΙ ΗΤΟ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ
ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ

40. Ἡ συντέλεια τοῦ κόσμου

(Λουκ. κα' 5 - 25, 34 - 37)

Ἐν τῇ περικοπῇ ταύτῃ ἔχομεν προφητείας τοῦ Κυρίου πρῶτον περὶ τῆς ἀλώσεως καὶ τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ δεύτερον περὶ τοῦ τέλους τοῦ κόσμου καὶ τῆς δευτέρας παρουσίας του. Ἡ καταστροφή τῆς Ἱερουσαλὴμ πράγματι συνετελέσθη τῷ 70 μ.Χ. ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Αὕτη ὑπῆρξε φρικώδης, ὅπως τὴν προεῖπεν ὁ Κύριος, διότι κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς καὶ κατὰ τὴν ἄλωσιν οἱ Ἰουδαῖοι ὑπέφεραν περισσότερα παρ' ὅσα οἱ ἰδικοὶ μας κατὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Μεσολογγίου. Διὰ τὰ δραματικὰ γεγονότα, ἅτινα θὰ συμβῶσι κατὰ τὸ τέλος τοῦ κόσμου καὶ κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν του, ὁ Κύριος διδάσκει ὅτι ὁ χρόνος τῆς ἐπελεύσεώς των εἶναι ἄγνωστος, διὰ τοῦτο οἱ χριστιανοὶ ὀφείλουσι νὰ εἶναι πάντοτε ἔτοιμοι ψυχικῶς καὶ νὰ ἐπαγρυπνῶσιν, ἵνα μὴ αἰφνιδιασθῶσιν, ὅπως αἱ πέντε μωραὶ παρθένοι.

Ἀναθήμασι = με ἀφιερώματα. **οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθον** = δὲν θὰ μείνῃ πέτρα ἐπάνω εἰς πέτραν. **οὐκ εὐθέως τὸ τέλος** = δὲν θὰ ἔλθῃ ἀμέσως τὸ τέλος τοῦ κόσμου. **ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον** = θὰ χρησιμεύσουν ὡς ἀφορμὴ νὰ κηρυχθῇ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τοὺς διώκτας σας. Οὗτοι θὰ μάθωσι τὴν αἰτίαν τοῦ ἐναντίον σας μίσους καὶ τοιοῦτοτρόπως θὰ γνωρίσωσι τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὸν Χριστόν, χάριν τοῦ ὁποίου σεῖς διώκεσθε. **θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν** = ἐνθυμηθῆτε καλὰ τοῦτο. **στόμα καὶ σοφίαν** = εὐγλωττίαν καὶ σοφίαν. **οἱ ἀντικείμενοι** = οἱ ἀντίπαλοι. **καὶ θριξ...** οὐ μὴ ἀπόληται = παροιμιακὴ ἔκφρασις : θὰ σῶς θανατώσουν μὲν σωματικῶς, ἀλλ' ἡ ψυχὴ σας δὲν θὰ πάθῃ οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ζημίαν. **κτήσασθε** = σώσατε. **ἡμέρας ἐκδικήσεως** = θὰ εἶναι ἡμέραι τιμωρίας τῶν Ἰουδαίων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τὰς ἀμαρτίας των. **ἀνάγκη** = στενοχωρία. **καιροὶ ἐθνῶν** = ἡ περίοδος τῆς εἰσόδου τῶν ἐθνικῶν εἰς τὸν Χριστιανισμόν, μετὰ τὴν ὑποίαν θὰ πιστεύσωσι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οὕτω θὰ τελειώσουν τὰ βάσανά των. **μήποτε βαρῆθῶσιν** = μήπως γίνωσι βαρεῖται καὶ ἀναίσθητοι αἱ καρδίαι σας ἀπὸ τὴν μέθην καὶ τὰς μερίμνας τοῦ βίου. **σταθῆναι** = καὶ νὰ σταθῆτε ἀφοβοὶ ἐνώπιον τοῦ Κυρίου τότε, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως τοῦ κόσμου.

41. Ἡ παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων

(Ματθ. κε' 1 - 14)

Διὰ τῆς παραβολῆς τῶν δέκα παρθένων ὁ Κύριος θέλει νὰ μᾶς διδάξῃ, ὅτι ἡ ἡμέρα τῆς δευτέρας παρουσίας του θὰ ἔλθῃ αἰφνιδίως εἰς ἄγνωστον χρόνον, διὰ τοῦτο ὀφείλομεν νὰ εἴμεθα πάντοτε ἕτοιμοι, προσπαθοῦντες νὰ ἔχωμεν τὰς ψυχὰς μας ἡντρεπισμένας μὲ χριστιανικὰς ἀρετάς.

Λαμπὰς = (συμβολικῶς) ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ. **ἔλαιον** = αἱ ἀρεταὶ τῆς ψυχῆς. **χρονίζοντος** = ἐπειδὴ ἐβράδυνε. **γάμος** = ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. **γρηγορεῖτε** = ἀγρυπνεῖτε.

42. Ἡ τελικὴ κρίσις

(Ματθ. κε' 31 - 46)

Διὰ τῆς περικοπῆς ταύτης διδασκόμεθα ἐπὶ τῇ βάσει ποίων κριτηρίων θὰ κριθῶσι κατὰ τὴν τελικὴν κρίσιν πάντες οἱ ἄνθρωποι. Καὶ τὸ μόνον στοιχεῖον, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ κριθῇ ἡ αἰωνία μοῖρά μας, θὰ εἶναι ἡ συμπεριφορὰ μας ἀπέναντι τῶν πτωχῶν, τῶν φυλακισμένων, τῶν ἀσθενῶν, τῶν ξένων. Ὁ Κύριος ταυτίζει ἑαυτὸν πρὸς ὅλους τοὺς πάσχοντας καὶ λέγει ὅτι, ὅταν δίδωμεν βοήθειαν εἰς ἓνα δυστυχῆ, βοηθοῦμεν Αὐτὸν τὸν ἴδιον. Ὅταν λοιπὸν ἓνας πτωχὸς ζητῇ τὴν συνδρομὴν μας, ἅς ἀναλογισθῶμεν ὅτι αὐτὸς ὁ Κύριος ζητεῖ ταύτην.

Ἀφοριεῖ = θὰ διαχωρίσῃ. **ἀπὸ καταβολῆς κόσμου** = ἀπὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, ἀπ' ἀρχῆς. **συνηγάγετε** = μὲ περιεμαζεύσατε, μὲ περιποιήθητε. **τῶν ἐλαχίστων** = τῶν πτωχῶν, τῶν ἀσημοτάτων.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, κατὰ Ματθ. Mign. B.Π. 57 - 58, 718.

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος παρατηρεῖ εἰς τὴν παρατιθεμένην περικοπὴν, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπιτάσσει πολὺ εὐκόλα πράγματα εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἵνα ἀξιωθῶσι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν : μίαν ἐπίσκεψιν εἰς ἓνα ἀσθενῆ ἢ εἰς ἓνα φυλακισμένον, ὀλίγην τροφήν εἰς ἓνα πεινῶντα, ὀλίγον ὕδωρ εἰς ἓνα διψῶντα καὶ ἐνδυμασίαν δι' ἓνα γυμνόν. Καὶ ὅμως ἡ σκληρότης καὶ φιλαργυρία κάμνουν τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ δίδωσιν οὔτε τὸσον ἀσήμαντον βοήθειαν πρὸς τοὺς πάσχοντας.

Κοῦφα = ἐλαφρά, εὐκόλα. **ἐπαχθές** = βαρὺ, δύσκολον. **ἐπήρωσεν** = ἐτραυμάτισεν, ἔκαμεν ἀνάπηρον. **τοὺς ἀλόνας** = τοὺς κυριευθέντας ὑπὸ τῆς φιλαργυρίας.

ΤΑ ΠΑΘΗ, Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΛΗΨΙΣ ΩΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

43. Ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος

(Μαθ. κς' 17 - 30)

Τὰ πάθη τοῦ Κυρίου ἀρχίζουσι μετὰ τὸν τελευταῖον Δεῖπνον τοῦ Κυρίου μετὰ τῶν μαθητῶν του, ὅτε καὶ συνέστησε τὸ μέγα μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἀνάιμακτος θυσία τοῦ Κυρίου. Κατὰ τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον ὁ Κύριος λέγει σαφῶς εἰς τοὺς μαθητάς, ὅτι τὸ ἄχραντόν του σῶμα καὶ τὸ ἅγιόν του αἷμα θὰ προσφερθῶσιν διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου.

Τῇ πρώτῃ τῶν ἀζύμων = τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα ἑορταζομένου Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα. Λέγεται δὲ τὸ Πάσχα ἑορτὴ τῶν ἀζύμων ἢ ἀπλῶς ἄζυμα, διότι κατ' αὐτὸ δὲν ἐπετρέπετο ἡ χρῆσις οἰασδῆποτε ζύμης. **πρὸς τὸν δεῖνα** : δὲν λέγει ὁ Κύριος τὸ ὄνομα τοῦ οἰκοδεσπότη, διότι θέλει νὰ τηρήσῃ μυστικὸν τὸν τόπον τοῦ τελευταίου Δείπνου καὶ τοῦ τελευταίου του διαλόγου μετὰ τῶν ἀγαπητῶν του μαθητῶν, ὥστε νὰ μὴ συλληφθῇ προῶρως ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους. **ὁ καιρὸς μου ἐγγὺς ἐστὶ** = ὁ καιρὸς τοῦ Πάθους, τὸν ὁποῖον ἔχει ὀρίσει ὁ Θεός, εἶναι ἐγγύς, πλησιάζει. **σὺ εἶπας** = σὺ εἶπες ὅτι εἶσαι σύ. **τροβλίον** = πιάτον. **ὕπαγει** = φεύγει ἀπὸ τὴν ζωὴν ταύτην. **καὶ εὐχαριστήσας** = ἀφ' οὗ ἔκαμε προσευχὴν εὐχαριστίας, διότι ἡ θυσία του ἐγένετο διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου· διὰ τοῦτο τὸ μυστήριον λέγεται θεία Εὐχαριστία. **τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης** = αὐτὸς ὁ οἶνος εἶναι τὸ πραγματικὸν μου αἷμα, αὐτὸ τὸ αἷμά μου, τὸ ὁποῖον ἔρρυσε διὰ τὴν κύρωσιν τῆς νέας συμφωνίας τοῦ Θεοῦ μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος, ὅτι αὕτη θὰ σωθῇ διὰ τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ, ἐὰν πιστεύσῃ εἰς αὐτὸν καὶ τηρήσῃ τὰς ἐντολάς του. **περὶ πολλῶν** = περὶ ὄλων τῶν ἀνθρώπων. **ἀπ' ἄρτι** = ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θὰ πῆ μαζὶ τῶν πλέον μέχρι τῆς πραγματοποιήσεως τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ — μετὰ τὴν τελικὴν κρίσιν — ὅτε θὰ πῆ τοῦτο ἐν χαρᾷ (καινῶν) μαζὶ των.

44. Ἡ μεγάλη ἀγωνία ἐν Γεθσημανῇ. Σύλληψις τοῦ Κυρίου

(Μαθ. κς' 30 - 57)

Ὁ Κύριος μετέβη νὰ προσευχηθῇ εἰς τὸν κήπον τῆς Γεθσημανῆ, διότι μετ' ὀλίγον ἐμελλε νὰ συλληφθῇ διὰ τῆς προδοσίας ἐνὸς μαθητοῦ καὶ νὰ ὑποστῇ τὰ φρικτὰ πάθη. Αἰσθάνεται τὸ μέγεθος τῶν ἀμαρτημάτων τῆς ἀνθρωπότητος, τὰ ὁποῖα ἔφερον αὐτὸν εἰς τὰ πάθη ταῦτα καὶ εἰς τὸν

σταυρόν, καὶ ἀγωνιᾷ. Ἐκ τῆν ἀγωνίαν καὶ τῆν λύπην ἰδρώνει, διότι δὲν ἦτο μόνον Θεός, ἀλλὰ καὶ τέλειος ἄνθρωπος. Εἶναι περίλυπος μέχρι θανάτου, διότι βλέπει ὅτι εἷς μαθητῆς τὸν προδίδει, οἱ ἄλλοι διασκορπίζονται καὶ τὸν ἐγκαταλείπουν καὶ οἱ ὑπ' αὐτοῦ εὐεργετηθέντες Ἰουδαῖοι τὸν βασανίζουν καὶ τὸν σταυρώνουν ὡς ληστῆν ἐν μέσῳ δύο ληστῶν. Ἄλλ' ἦτο μεγάλη ἡ ἀγάπη του διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἄνθρώπους, καὶ χάριν τῆς σωτηρίας των ὑποφέρει τὰ πάντα.

Καὶ ὑμνήσαντες = ἀφ' οὗ μετὰ τὸν Δεῖπνον ἔψαλαν ἕνα ὕμνον. **σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοί** = θὰ κλονισθῆτε δι' ἐμέ. **προάξω ὑμᾶς** = μετὰ τὴν ἀνάστασιν θὰ ὑπάγω προτῆτερα ἀπὸ σᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, διὰ νὰ σᾶς συναντήσω ἐκεῖ πάλιν. **ἀδημονῶ** = στενοχωροῦμαι. **ἔως θανάτου** = μέχρι σημείου, ὥστε νὰ ἀποθάνω ἀπὸ τῆν λύπην. **προελθὼν μικρὸν** = προχωρήσας ὀλίγον. **ποτήριον** = τὸ πικρὸν ποτήριον τῶν παθῶν, τὰ πάθη μου. **οὐκ ἰσχύσατε** = δὲν ἠμπορέσατε. **ἐταῖρε, ἐφ' ᾧ πάρει** = φίλε, κάμε ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὅποιον ἤλθες ἐδῶ. **παραστήσει μοι** = καὶ θὰ παρουσιάσῃ πρὸς βοήθειάν μου. **λεγεὼν** = τάγμα ἀπὸ ἐξ χιλιάδας ἀνδρῶν.

45. Ἡ δίκη τοῦ Ἰησοῦ

(*Μαρκ. ιδ' 53 - 66, ιε' 1 - 21*)

Ὁ Ἰησοῦς συλληφθεὶς προσάγεται ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐνώπιον τῶν ἀρχερῶν καὶ τοῦ Συνεδρίου αὐτῶν, τὸ ὅποιον ἦτο τὸ ἀνώτατον δικαστήριον. Ἡ δίκη του ἦτο ἐλεεινὴ σκηνοθεσία καὶ παράνομος καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ κατὰ τοὺς τύπους, διότι δικασταὶ εἶναι αὐτοὶ οἱ ἐχθροὶ καὶ διῶκταί του, δικάζεται ἐν σπουδῇ, ἐν καιρῷ νυκτός, τὴν παραμονὴν τοῦ Πάσχα καὶ διὰ τῆς προσαγωγῆς ψευδομαρτύρων. Τοιαύτας ταπεινώσεις ὑφίσταται ὡς κακοῦργος, ὡς ὁ τελευταῖος ἄνθρωπος, αὐτὸς πού εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς ἀληθινός. Παρὰ τὰς ταπεινώσεις ταύτας, ὅταν ὁ Καϊάφας τὸν ἐξώρκισε νὰ εἴπῃ ἂν εἶναι ὁ Χριστός, Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὠμολόγησεν ἐνώπιον ὅλων, ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ καταλάβωσιν ὅλοι τὸ μέγεθος τοῦ ἐγκλήματός των, ὅτι δηλαδὴ ἐγίνοντο θεομάχοι καὶ Χριστοκτόνοι.

Καὶ συνέρχονται αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς : τὸ φοβερὸν μῖσός των κατὰ τοῦ Ἰησοῦ συγκεντρώνει ὅλα τὰ μέλη τοῦ Συνεδρίου, τὸ ὅποιον ἀπετελεῖτο ἀπὸ 70 μέλη. **καὶ ἴσαι** = σύμφωνοι πρὸς ἀλλήλας. **καταλύσω** = θὰ κρημνίσω. **τοῦ εὐλογητοῦ** = τοῦ Θεοῦ, τοῦ μόνου ἀξίου νὰ ὑμνῆται. **ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνάμεως** = καθήμενον τιμητικῶς εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ. **διαρρήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ** = ἀφοῦ ἐξέσχισε τὰ ἐνδύματά του ἀπὸ ὀργὴν διὰ τὴν βλασφημίαν πού ἤκουσε. **κολαφίζω** = ραπίζω. **παίω** = κτυπῶ.

Ἐπί τῷ πρωί = ἀκριβῶς τὸ πρωί. **σύ λέγεις** = σύ ὁ ἴδιος λέγεις ὅτι εἶμαι βασιλεὺς. **μετὰ τῶν συστασιαστῶν** = μαζί μὲ τούς συντρόφους του στασιαστάς κατὰ τῆς Ρωμαϊκῆς ἐξουσίας· καὶ ὁ Κύριος κατηγορεῖτο ὡς στασιαστής, διότι ἔλεγε τὸν ἑαυτὸν του Βασιλέα. **ἀνέσεισαν** = παρεκίνησαν. **τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι** = νὰ ἱκανοποιήσῃ. **φραγγελώσας** = μαστιγώσας. **φραγγέλιον** = μαστίγιον. **τὸ πραιτώριον** = ἡ κατοικία τοῦ Ρωμαίου στρατηγοῦ καὶ τῆς φρουρᾶς. **τὴν σπεῖραν** = τὴν φρουράν.

46. Ἡ Σταύρωσις

(Μάρκ. ιε' 21 - 42)

Ἡ σταύρωσις τοῦ Κυρίου δεικνύει ἀφ' ἐνὸς τὴν ἄπειρον ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον, ἀφ' ἑτέρου τὸ μέγεθος τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἦσαν τόσον-πολλοὶ καὶ βαρεῖται αὐταὶ καὶ ἦτο τόσον μεγάλη ἡ κατάπτωσης τῶν ἀνθρώπων, ὥστε ἐχρειάσθη εἰς Θεοἰσώφρονος νὰ χύσῃ τὸ αἷμά του ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, διὰ νὰ ἀποπλύνῃ δι' αὐτοῦ τὰς ἁμαρτίας των. Τοῦτο δὲ ὅλον ἔγινεν ἀπὸ τὴν μεγάλην ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Ἐκτοτε ὁ σταυρὸς τοῦ Κυρίου γίνεται πηγὴ ἁγιασμοῦ, πηγὴ ζωῆς διὰ τὴν ἁμαρτωλὴν ἀνθρωπότητα. Δι' αὐτοῦ συνετρίβη ἡ δύναμις τοῦ κακοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Εἶναι ἀνεξάντλητος ἡ ἀπολυτρωτικὴ δύναμις, ἡ ἐκπηγάζουσα ἐκ τοῦ σταυροῦ. Διὰ τοῦ σταυροῦ ὁ Κύριος συνήρπασε καὶ κατέκτησε τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἀπὸ εὐγνωμοσύνην καὶ ἀγάπην διὰ τὸν ὑπὲρ αὐτῶν σταυρωθέντα φροντίζουν καὶ αὐτοὶ νὰ βαδίζωσιν ἐπὶ τὰ ἔχνη του καὶ νὰ ἀφοσιωθῶσι μέχρι θανάτου πρὸς τὸν Σωτῆρά των.

Παράγοντά τινα = ἕνα, ὁ ὁποῖος διήρχето ἐκεῖθεν. **ἐσμυρνιασμένον οἶνον** = ἀρωματισμένον οἶνον. **τῆς αἰτίας** = τῆς κατηγορίας. **καθελεῖν αὐτὸν** = νὰ καταβιάσῃ αὐτόν. **τὸ καταπέτασμα** = τὸ παραπέτασμα, τὸ ὁποῖον ἐχώριζεν τὰ ἅγια ἀπὸ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων. **κεντυρίων** (λατ. centum) = ὁ ἑκατόνταρχος. **Ἰακώβου τοῦ μικροῦ** = κατὰ τὸ ἀνάστημα.

47. Ἡ δύναμις τοῦ κηρύγματος περὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Κυρίου

(1 Κορ. α' 18 - 26)

Εἰς τὸ τεμάχιον τοῦτο ὁ Ἄπ. Παῦλος τονίζει, ὅτι ὁ λόγος περὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Κυρίου φαίνεται εἰς πολλοὺς ὡς μωρία καὶ σκάνδαλον. Πράγματι πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ πιστεύῃ τις εἰς ἕνα, ὁ ὁποῖος ἐσταυρώ-

θη ὡς ληστῆς ἐν μέσῳ δύο ληστῶν ; Ἐν τούτοις αὐτὸ τὸ μωρὸν κήρυγμα περὶ τοῦ σταυροῦ ἔκαμεν ὅσα δὲν ἐπέτυχον οἱ ἄνθρωποι μὲ τὴν σοφίαν καὶ τὴν δυνάμιν των. Διότι μὲ τὸ κήρυγμα περὶ τοῦ σταυροῦ ἔσβησαν τὰ εἰδῶλα, οἱ ἄνθρωποι ἐγνώρισαν τὸν ἀληθινὸν Θεόν, ἀφῆκαν τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ διεφθαρμένον βίον καὶ ἐγιναν ἄγιοι. Τοιοῦτοτρόπως ὁ σταυρὸς ποῦ φαίνεται μωρία, ἀπεδείχθη ὅτι εἶναι σοφία καὶ δύναμις δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι πιστεύουν.

Ὁ λόγος ὁ τοῦ σταυροῦ = τὸ κήρυγμα περὶ τοῦ σταυροῦ. **τοῖς ἀπολλυμένοις** = διὰ τοὺς ἀπίστους, οἱ ὁποῖοι εἶναι χαμένοι. **τοῖς σφζομένοις ἡμῖν** = εἰς ἡμᾶς ποῦ ἔχομεν σωθῆ, διότι ἔχομεν πιστεύσει, **ποῦ συζητητῆς** = ποῦ εἶναι οἱ ἐμπειροὶ καὶ σοφοὶ περὶ τὴν συζήτησιν ; **ἐμῶρανεν** = ἀπέδειξε μωρὰν καὶ ἀνίκανον νὰ καταργῆσῃ τὰ εἰδῶλα. **ἐν τῇ σοφίᾳ** = διὰ τῶν δημιουργημάτων, τὰ ὅποια δεικνύουν τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ. **σημεῖον** = θαῦμα. **τοῖς κλητοῖς** = εἰς τοὺς χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι κατὰ θεῖαν κλήσιν, κατὰ θεῖαν βουλὴν εἶναι χριστιανοί. **τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀσθενὲς τοῦ Θεοῦ** = ἐκεῖνο τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, τὸ ὅποῖον εἰς τοὺς ἀνθρώπους φαίνεται μωρὸν καὶ ἀσθενὲς — ὅπως ὁ σταυρὸς — εἶναι ἰσχυρότερον καὶ σοφώτερον ἀπὸ ἐκεῖνα, ποῦ οἱ ἄνθρωποι νομίζουν ἰσχυρά. Οἱ ἄνθρωποι νομίζουν τὴν σοφίαν ὡς ἰσχυράν, ἐν τούτοις μὲ τὴν σοφίαν των δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀπαλλαγῶσιν ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ ἀπὸ τὴν διαφθοράν.

48. Ἡ Τ α φ ῆ

(Μάρκ. ιε' 42 - 47)

Ὁ εὐσεβῆς Ἰωσήφ, κατέχων ἐπίσημον θέσιν, διότι ἦτο μέλος τοῦ Συνεδρίου, τολμᾷ καὶ ζητεῖ ἀπὸ τὸν Πιλάτον τὸ σῶμα τοῦ ἐσταυρωμένου Κυρίου, ἵνα θάψῃ αὐτό. Ἦτο, ὅπως καὶ ὁ Νικόδημος, ἐν κρυπτῷ μαθητῆς τοῦ Κυρίου, ἀλλ' ἐπειδὴ μόνον εἰς αὐτόν, κατέχοντα ἐπίσημον θέσιν καὶ πιθανὸν γνωρίζοντα τὸν Πιλάτον, ἦτο δυνατὸν νὰ παραχωρηθῆ τὸ σῶμα, διὰ τοῦτο ἦλθεν αὐτὸς καὶ οὐχὶ εἰς τῶν δώδεκα, ἵνα ζητήσῃ αὐτό. Ὁ Κύριος, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, θάπτεται. Ἡ ζωὴ ἐν τάφῳ κατατίθεται. Δὲν εἶχεν ὁ Κύριος ἰδικόν του τάφον, ἀλλ' εἰς ξένον τάφον φιλοξενεῖται. Καὶ εἶναι γυμνὸν τὸ σῶμά του, διὰ τοῦτο ὁ Ἰωσήφ ἀγοράζει σινδὸνα καθαρὰν καὶ τυλίσσει μὲ αὐτὴν τὸν νεκρὸν Κύριον. Πράγματι πόσα ὑπέφερον ὑπὲρ ἡμῶν ὁ γλυκύτατος Σωτὴρ μας !

Ὁ ἐστὶ προσάββατον = δηλαδὴ ἡμέρα πρὸ τοῦ Σαββάτου (ἡ Παρασκευὴ) **εὐσχήμων βουλευτῆς** = ἐντιμὸν καὶ ἰσαστὸν μέλος τοῦ Συνεδρίου. **εἰ πάλαι ἀπέθανε** = ἐὰν ἤδη ἀπέθανεν. **ἐνείλησε** = ἐτύλιξεν. **ὃ ἦν λελατομημένον** = τὸ ὅποῖον ἦτο σκαλισμένον εἰς πέτραν.

49. Ἡ Ἀνάστασις

(Μάρκ. ις' 1 - 9)

Ἡ ἀνάστασις του ὑπῆρξε τὸ μεγαλύτερον θαῦμα τοῦ Κυρίου, τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει περισσότερον ἀπὸ ὅλα, ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτὴρ μας. Εἰς τὴν ἀνάστασιν στηρίζεται ἡ χριστιανικὴ πίστις.

Ἡ ἀνάστασις ὑπῆρξεν ἡ δόξα, εἰς τὴν ὁποῖαν ὑψώθη ὁ Κύριος μετὰ τὰς ταπεινώσεις καὶ μετὰ τὸν Γολγοθᾶν.

Δι' αὐτῆς οἱ μὲν ἀντίπαλοι τοῦ Κυρίου κατησχύνθησαν, τῶν δὲ μαθητῶν του τὸ θάρρος καὶ ἡ πίστις ἀνεπτερώθησαν. Ἡ ἀνάστασις ὑπῆρξεν ὡσαύτως νίκη κατὰ τοῦ θανάτου, κατὰ τῆς ἀμαρτίας, κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἀθλιότητος. Διὰ τοῦτο τὸ Πάσχα εἶναι ἑορτὴ χαρᾶς, τὸ σύμβολον τῆς ἀναστάσεως καὶ ἀνακαινίσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Καὶ διαγενομένου τοῦ Σαββάτου = ἀφ' οὗ ἐπέρασε τὸ Σάββατον. **τῇ μιᾷ τῶν Σαββάτων** = κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος, τὴν Κυριακὴν. **προάγει ὑμᾶς** = πηγαίνει προτῆτερα ἀπὸ σᾶς.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, τῇ ἀγία καὶ Μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα.

Εἰς τὸν ὑπέροχον κατηχητικὸν λόγον ἐπὶ τῇ μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος περιγράφει μὲ εὐγλωττίαν ἀπαράμιλλον πόσον εὐφρόσυνος ἑορτὴ εἶναι τὸ "Ἁγίον Πάσχα καὶ ὁποῖαν σπουδαίαν σημασίαν ἔχει διὰ τὸν κόσμον ὅλον. Διὰ τοῦτο δικαίως ὠρίσεν ἡ Ἐκκλησία, ὅπως ἀναγινοσκηται ὁ λόγος οὗτος εἰς τὸ τέλος τῆς θείας Λειτουργίας τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα.

Ἔκαμε = ἐκουράσθη, ἐξηντλήθη. **ὄφλημα** = ἐξόφλησις, πληρωμὴ. **ἐσκούλευσεν** = ἐλεηλάτησεν. **περιέτυχεν** = συνήντησεν. **ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων** = ἔγινεν ἡ ἀπαρχὴ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν.

50. Ἡ Ἀνάληψις

(Λουκ. κδ' 50 - 53)

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας μετὰ τὴν ἀνάστασιν του ἐνεφανίζετο εἰς τοὺς μαθητάς, ἐνισχύων αὐτοὺς καὶ δίδων ὁδηγίαν διὰ τὸ μέγα ἔργον τῆς διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου ἀνά τὸν κόσμον. Τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ἡ ἐπίγειός του δράσις καὶ διδασκαλία εἶχε τελειώσει. Τὸ ἔργον του ἐμελλον νὰ συνεχίσωσιν οἱ Ἀπόστολοι του καὶ οἱ διάδοχοι αὐτῶν μὲ τὴν δύναμιν καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος πάντοτε εἶναι ζῶν καὶ παρῶν παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν πιστῶν του ὁπαδῶν.

Διέστη ἀπ' αὐτῶν = ἀπεχωρίσθη ἀπὸ αὐτούς. **ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν** = ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν.

Η ΕΚ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΞΑΠΛΩΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑ
ΟΤΙ ΗΤΟ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ

51. Ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἀγίου Πνεύματος

(Πράξ. β' 1 - 19, 22 - 25, 32 - 37)

Με τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος οἱ Ἀπόστολοι ἔλαβον θεῖαν δύναμιν καὶ ἔγιναν ἀτρόμητοι κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου. Τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀνέδειξε τοὺς ἀγραμμάτους τούτους ἀλιεῖς σοφοὺς διδασκάλους τῆς οἰκουμένης. Οὗτοι περιώδευσαν ὅλον τὸν κόσμον γεμᾶτοι θεῖαν ζωὴν καί, φωτιζόμενοι καὶ ὀδηγούμενοι ἀπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἔδρυσαν τὰς πρώτας χριστιανικὰς Ἐκκλησίας. Ἐκτοτε τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐνοικεῖ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὡς θεῖα καὶ ζωοποιὸς ἀρχὴ καὶ ὀδηγεῖ ταύτην εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. Τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐπίσης χορηγεῖ εἰς πάντας τοὺς πιστεύοντας εἰς τὸν Χριστὸν θεῖαν χάριν, ἀγιάζει τὰς ψυχὰς των, φωτίζει τὸν νοῦν καὶ ἐνισχύει αὐτοὺς εἰς πᾶν ἀγαθὸν ἔργον.

Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι = ὅταν ἔφθασεν ἡ ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς. **ὁμοθυμαδὸν** = ὅλοι μαζί. **ἄφρων** = ἐξαίφνης. **ὡσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας** = ὅπως ὅταν φυσᾷ ὀρμητικὸς ἄνεμος. **γλώσσαι ὡσεὶ πυρὸς** = ὡσάν πύρριναι γλώσσαι. **ἔδιδου** = καθὼς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐπέτρεπεν, ἔδιδε τὴν δύναμιν νὰ ὁμιλῶσι. **συνεχύθη** = ἐξεπλάγη, ἐταράχθη. **Πάρθοι** = γεναῖος λαὸς κατοικῶν εἰς τὰ βῆθη τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἀντισταθεῖς ἡρωϊκῶς ὑπὸ τὸν ἡγέτην τοῦ Μιθριδάτην εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῆς Ρώμης πρὸς Ἀνατολὰς. **Ἐλαμίται** = λαὸς κατοικῶν περὶ τὸν Περσικὸν κόλπον. **γλεύκους μεμεστωμένοι** = μεθυσμένοι.

Ἐπήρε = ὑψωσεν. **ἐνωτίσασθε** = ἀκούσατε τοὺς λόγους μου. **ὦρα τρίτη** = ἐνάτη πρὸ μεσημβρίας, διότι τὸ ἡμερονύκτιον ἤρχιζε τὴν ἕκτην πρωϊνὴν. **ὀράσεις** = ὀράματα, ὅπτασιαι.

Ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς = ὁ ὁποῖος ἀνεδείχθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ μέσῳ ὁμῶν διὰ θαυμάτων. **δυνάμει καὶ τέρασι καὶ σημείοις** = (ταῦτόσημα) διὰ θαυμάτων. **τῇ ὠρισμένῃ βουλῇ** = συμφώνως πρὸς τὴν προαιώνιον θέλησιν τοῦ Θεοῦ. **ἐκδοτον λαβόντες** = τὸν ὁποῖον συνελάβετε, ἀφ' οὗ παρεδόθη ὑπὸ τοῦ Ἰούδα. **προσπήξαντες** = σταυρώσαντες. **ἀνείλετε** = ἐφονεύσατε. **λύσας τὰς ὀδίννας τοῦ θανάτου** = καταργήσας τοὺς πόνους τοῦ θανάτου. **τῇ δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ** = με τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ δοξασθεῖς. **Χριστὸν ἐποίησε** = ἀνέδειξεν αὐτὸν ὡς Μεσσίαν.

52. Ἡ πρώτη χριστιανική Ἐκκλησία

(Πράξ. δ' 32 - 37)

Ἡ ἐμπνευσμένη ὁμιλία τοῦ Πέτρου ἔφερεν ἀμέσως ἀποτέλεσμα, διότι ἐπίστευσαν περίπου τρεῖς χιλιάδες καὶ οὕτω ἐγένινεν ἡ πρώτη χριστιανική Ἐκκλησία. Διὰ τοῦτο ἡ Πεντηκοστή θεωρεῖται ὡς ἡ γενέθλιος ἑορτὴ τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ πρῶτοι οὗτοι χριστιανοὶ ἔζων βίον ἅγιον, ἐμπνεύομενοι πάντοτε καὶ ἐνισχυόμενοι ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. "Ὅλα εἶχον κοινὰ καὶ οὐδεὶς ἐθεώρει τὰ ὑπάρχοντά του ὡς ἰδικά του. "Ὅλοι ἔδιδον εἰς ἕκαστον κατὰ τὰς ἀνάγκας του. Ἐπίσης ἔζων με τοιαύτην ἀγάπην πρὸς ἀλλήλους, ὥστε ἐφαίνοντο ὡσάν νὰ ἦσαν μία ψυχὴ εἰς πολλὰ σώματα. Ὁ καθεὶς ἄς φαντασθῇ πρῶτον τί ἦσαν πρὶν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι καὶ πῶς μετεμορφώθησαν ἔπειτα μετὰ τὴν θείαν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ μετὰ τὴν πίστιν των εἰς τὸν Χριστόν. Ἄλλ' ὁ ἅγιος βίος τῶν πρῶτων τούτων χριστιανῶν εἴλκυε καὶ πολλοὺς ἄλλους εἰς τὴν νέαν πίστιν καὶ τοιοῦτοτρόπως οἱ χριστιανοὶ καθ' ἑκάστην ἐπολλαπλασιαζόντο.

Μεγάλη δυνάμει = με μεγάλην δύναμιν, διὰ θαυμάτων. **ἀπεδίδον τὸ μαρτύριον** = ἐμαρτύρουν, διεκήρυττον. **υἱὸς Ἰησοῦ παρακλήσεως** = υἱὸς τῆς παρηγορίας, τῆς ἐνισχύσεως. Ὁ Βαρνάβας ἦτο πλήρης Πνεύματος Ἁγίου, τὸ ὅποιον καθίστα αὐτὸν ἰκανὸν εἰς τὸ νὰ ἐνισχύῃ τοὺς πιστοὺς εἰς τὸν κατὰ Χριστόν βίον.

53. Ὁ Πρωτομάρτυς Στέφανος

(Πράξ. ε' 8 - 15, ζ' 2, 51 - 60, ἠ' 1 - 3)

Ἡ ταχεῖα ἐξάπλωσις τοῦ Χριστιανισμοῦ προὐκάλεσε μεγάλην ἀντίδρασιν καὶ διωγμοὺς ἀπὸ μέρους τῶν Ἰουδαίων. Καὶ τὸ πρῶτον θῦμα ὑπῆρξεν ὁ ἅγιος Στέφανος. Οὗτος διεκρίνετο διὰ τὸν φλογερὸν ζῆλον, μετὰ τὸν ὅποιον ἐκήρυττε τὸν Χριστόν. Διὰ τοῦτο συλλαμβάνεται καὶ προσάγεται ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου. Ἐκεῖ ὁ Στέφανος κηρύττει θαρραλέως τὸν Χριστόν, ἀποκαλέσας τοὺς Ἑβραίους σκληροτραχήλους, ὡς ἐναντιουμένους πάντοτε εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐξαγριωθέντες ἐξήγαγον αὐτὸν ἐκ τοῦ Συνεδρίου καὶ τὸν ἐλιθοβόλησαν. Ὁ μαρτυρικός του ὄμως θάνατος ἐγένινεν ἀφορμὴ νὰ διασκορπισθῶσιν οἱ χριστιανοὶ εἰς ἄλλας χώρας καὶ πόλεις καὶ νὰ κηρύττωσιν ἐκεῖ τὸ Εὐαγγέλιον. Τοιοῦτοτρόπως ἡ νέα πίστις παρὰ τοὺς διωγμοὺς διεδίδετο ἐπὶ μᾶλλον καὶ

μᾶλλον εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς γῆς. Τὸ αἷμα τῶν ἁγίων ἀπλῶς ἐπότιζε τὰς ρίζας τοῦ δένδρου τοῦ Χριστιανισμοῦ, διὰ νὰ ἀναπτύσσεται τοῦτο περισσότερο.

Λιβερτίνοι = ἀπελεύθεροι Ἰουδαῖοι. Οὗτοι εἶχον ἀπαχθῆ αἰχμάλωτοι εἰς Ρώμην ὑπὸ τοῦ Πομπηίου καὶ κατόπιν, ἀπελευθερωθέντες, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Ἰερουσαλήμ. **τὸν τόπον τοῦτον** = τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος. **ὑπέβαλον** = παρεκίνησαν. **τὰ ἔθη** = τοὺς νόμους. **σκληροτράχηλοι** = πείσμονες, ἀπειθεῖς. **ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὤσιν** = μὲ καρδίαν καὶ ὄτα κλειστὰ εἰς τὴν ἀλήθειαν. **ἀντιπίπτετε** = ἀντιστέκεσθε. **τοῦ δικαίου** = τοῦ Χριστοῦ.

Εἰς διαταγὰς ἀγγέλων = διὰ μέσου ἀγγέλων, μὲ τὴν μεσιτείαν ἀγγέλων. **διεπρίοντο ἐν ταῖς καρδίαις** = ἐκόπτοντο, ἐμαίνοντο μέσα των.

Ἐβρυχον τοὺς ὀδόντας = ἐτριζον τοὺς ὀδόντας ἀπὸ ὀργῆν. **συνέσχον τὰ ὦτα** = ἐκλείσαν τὰ αὐτιά ἀπὸ τὸν πολὺν θόρυβον καὶ τὰς φωνάς. **μὴ στήσης αὐτοῖς** = νὰ μὴ ὑπολογίσῃς εἰς αὐτούς. **ἦν συνουδοκῶν** = ἐπεδοκίμαζε. **καὶ ἐποίησαν κοπετὸν** = καὶ ἐθρήνησαν. **ἐλυμαίνετο** = ἔκαμνε καταστροφάς, κατεδίωκεν.

Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, Ἐγκώμιον βον εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον τὸν Πρωτομάρτυρα, Mign. E.Π. 46, 724. 725.

Ὁ Γρηγόριος ὁ Νύσσης εἰς τὸ τεμάχιον τοῦτο ἐκ τῶν ἐγκωμίων του εἰς τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανον ἐξαιρεῖ τὸ θάρρος τοῦ ἁγίου ἀνδρὸς ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου τῶν Ἰουδαίων, ὅπου ἦτο ὡς πρόβατον ἐν μέσῳ λύκων. Διὰ τοῦ μαρτυρίου του ἀπέδειξεν ὁ Στέφανος ὅτι, ἂν καὶ ἄνθρωπος εἰς τὴν μορφήν, ὑπῆρξε πραγματικῶς ἅγιος, ὁ ὅποιος καὶ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ μαρτυρίου του ἠῤῥατο ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν.

Θηριάτων = τὸ ὅποιον ἔχει ἄρπαγῆ ἀπὸ θηρία. **καταδάνκοντες** = κατασπαράσσοντες. **κατοπτριζόμενος** = δεικνύων ὡς εἰς καθρέπτην τὰ ἐν οὐρανῷ. **οὐκ ἀπεικὲς** = πολὺ δίκαιος, οὐχὶ ἀναρμόστως.

54. Ἀποκεφάλισις Ἰακώβου τοῦ Ἀποστόλου.

Φυλάκισις τοῦ Ἀπ. Πέτρου

(Πράξ. ιβ' 1 - 18)

Ὅσον διαδίδεται περισσότερο ἢ νέα θρησκεία, τόσον οἱ διωγμοὶ ἐναντίον της γίνονται ἀγριώτεροι. Μετὰ τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανον μαρτυρεῖ ὁ Ἰακώβος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννου, ἀποκεφαλίσθεις διὰ μαχαίρας ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου Ἀγρίππα. Συλλαμβάνεται ὁμοίως ἀμέσως καὶ φυλακίζεται ὁ Πέτρος κατὰ τὰς ἐορτάς τοῦ Πάσχα, διὰ νὰ φονευθῆ καὶ αὐτὸς μετὰ τὰς ἐορτάς. Ἄγγελος ὁμοῦ τοῦ Θεοῦ ἀποφυλακίζει καὶ σώζει αὐτὸν διὰ θαύματος.

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἐθεμελιώθη μὲ τὰς θυσίας τῶν ἁγίων της,

οί δὲ διωγμοὶ ἀντὶ νὰ καταπνίξουν τὴν νέαν πίστιν, συνετέλουν εἰς τὸ νὰ διαδίδεται περισσότερον.

Ἐπέβαλε τὰς χεῖρας κακῶσαι τινας = ἤρχισε νὰ κακοποιῇ καὶ νὰ καταδικῆ μερικοὺς. **τέσσαρσι τετραδίοις** = εἰς τέσσαρα ἀποσπάσματα· τετραδεῖον ἢ τετράδιον ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων στρατιωτικῶν ἀπόσπασμα ἐκ τεσσάρων ἀνδρῶν. **ἐκτενής** = παρατεταμένη, διαρκής. **τὴν πρώτην φυλακὴν** = τὴν πρώτην φρουρὰν τῶν στρατιωτῶν. **αὐτομάτως ἠνοιγῆ** = ἦνοιξε μόνη της. **προῆλθον ῥύμην μίαν** = προὐχώρησαν εἰς μίαν ὁδόν. **ἐξελατό με** = με ἔσωσεν. **ἱκανοί** = ἀρκετοί. **παιδίσκη** = ὑπρέτρια. **ἀπαγγεῖλατε Ἰακώβῳ** = εἴπατε εἰς τὸν Ἰακώβον τὸν ἀδελφόν του, ὁ ὁποῖος προσηγορεύετο τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ χριστιανῶν.

55. Ὁ Ἄπ. Παῦλος

(Πράξ. θ' 1 - 23)

Ὁ Ἄπ. Παῦλος κατ' ἀρχὰς ὑπῆρξε φοβερὸς διώκτης τῶν χριστιανῶν. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς, ἀποκαλυφθεὶς εἰς αὐτὸν εἰς ἓν ὄραμα παρὰ τὴν Δαμασκόν, ὅπου μετέβαινεν, ἵνα συλλάβῃ καὶ φυλακίσῃ τοὺς ἐκεῖ χριστιανούς, μετέβαλεν αὐτὸν εἰς ἓνα ἐνθουσιώδη καὶ ἀκούραστον ἀπόστολόν του. Ἡ διὰ τοῦ Χριστοῦ μεταβολὴ τῆς ζωῆς τοῦ Παύλου ὑπῆρξεν τόσον βαθεῖα, ὥστε ὁ Χριστὸς πλέον διηύθυνε καὶ ἐκίνει τὰς σκέψεις του, τὰς διαθέσεις του καὶ ὅλην τὴν ζωὴν καὶ δρᾶσίν του. Δὲν ἔζη πλέον ὁ Παῦλος, ἀλλ' ὁ Χριστὸς ἔζη μέσα του καὶ ὁ Χριστὸς μόνος ἦτο σκοπὸς τῆς ζωῆς του. « Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστὸς » καὶ « ἐμοὶ τὸ ζῆν Χριστὸς », διεκήρυττεν ὁ ἡρωϊκώτερος ἐξ ὅλων τῶν Ἀποστόλων καὶ Μαρτύρων τοῦ Χριστιανισμοῦ. Χάριν τοῦ Χριστοῦ καὶ πρὸς διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου ἔκαμε τὰς γνωστάς ἐπικινδύνους καὶ κοπιώδεις περιουδεῖας. Κατ' αὐτὰς ἐμόχθησε καὶ ὑπέφερε περισσότερον ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἀποστόλους. Ἐφυλακίσθη πολλακίς, ἐδάρη, ἐμαστιγώθη, ἐλιθοβολήθη καὶ ἐκινδύνευσε καθ' ἐκάστην τόσον πολὺ, ὥστε ἔλεγε περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, ὅτι « καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω » (1 Κορ. ιε' 31). Ἀλλ' αἱ διώξεις, αἱ θλίψεις καὶ αἱ δοκιμασίαι ἀντὶ νὰ κουράσωσιν αὐτὸν καὶ νὰ κάμψωσι τὴν βούλησίν του, ἐνεδυνάμωνον αὐτὸν περισσότερον. Χαίρω, ἔλεγεν, εἰς τὰς θλίψεις, εἰς τοὺς διωγμούς, εἰς τὰς ἀσθενείας, εἰς τὰς ὕβρεις ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, « ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατὸς εἰμι » (2 Κορ. ιβ' 10). Αὐτὸς κρημνίσας τὰ εἶδωλα, διέδωκε τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, εἰς τὰς νήσους, εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ εἰς τὴν κυρίως

Ἑλλάδα, θεωρούμενος ὁ Ἀπόστολος τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία τῷ 1952 ἀκριβῶς ἐώρτασε τὰ 1900 ἔτη ἀπὸ τῆς ἐλευσεώς του εἰς Νεάπολιν (Καβάλαν) καὶ εἰς Φιλίππους. Ἐπὶ πλέον συνέγραψε τὰς θαυμασίας ἐπιστολάς του, ἐπὶ τῶν ὁποίων, ὡς εἴπομεν ἀλλαχοῦ, στηρίζεται ὅλη ἡ χριστιανικὴ Θεολογία καὶ Ἡθική. Ὅπως εἶπεν ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἰς τὸν Ἀνανίαν κατὰ τὴν προκειμένην περικοπὴν, ὁ Παῦλος ὑπῆρξε « σκευὸς ἐκλογῆς » του.

Ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φρόνου = γεμᾶτος εἰς τὴν ψυχὴν του ἀπὸ ἀπειλᾶς καὶ φονικᾶς διαθέσεις κατὰ τῶν χριστιανῶν. **τῆς ὁδοῦ ὄντας** = ἀνήκοντας εἰς τὴν νέαν πίστιν, εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Χριστοῦ. **ἐνεοὶ** = ἐκκληρικοί, ἔκθαμβοι. **σκευὸς ἐκλογῆς** = ἐκλεκτὸν σκευὸς, ἐκλεκτὸς μαθητῆς μου. **τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου** = εἰς τὸ νὰ ὑπερασπίσῃ ἐμέ. **ὡσεὶ λεπίδες** = ὡσάν λέπια. **ἐνίσχυσεν** = ἐπῆρε δύνανται. **ὁ πορθήσας** = ὁ διώξας καὶ καταστρέψας. **συνέχυνε** = ἔφερε σύγχυσιν εἰς τοὺς Ἰουδαίους. **συμβιβάζων** = ἐξηγῶν, διακηρύττων.

ΑΙ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑΙ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

56. Ἐξ Ἀντιοχείας εἰς Κύπρον καὶ Μ. Ἀσίαν

(Πράξ. ιγ' 1 - 52)

Αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων εἶναι κατ' ἐξοχὴν τὸ βιβλίον τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Αὗται διηγοῦνται τὴν δρᾶσιν τῶν Ἀποστόλων, καὶ μάλιστα τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Παύλου, ἀλλ' ἡ δρᾶσις αὕτη ἤρchiσε μόνον μετὰ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Τὸ ἅγιον Πνεῦμα καθωδήγει τὰ σχέδια τοῦ ἱεραποστολικοῦ τῶν ἔργου διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ἀνὰ τὸν κόσμον καὶ ὅλας τὰς κινήσεις των εἰς τὰς πορείας, ὡς καὶ αὐτὰς φυσικῶ τῷ λόγῳ τὰς ὁμολίας των εἰς πᾶσαν περίστασιν, συμφώνως πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου : « Ὅταν δὲ παραδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσετε. δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσετε. Οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν » (Ματθ. ι' 19). Καὶ εἰς τὴν προκειμένην περικοπὴν βλέπομεν, ὅτι αὐτὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα λέγει εἰς τοὺς Ἀποστόλους, ὅπως διαχωρίσωσι τὸν Βαρνάβαν καὶ τὸν Παῦλον ἐκ τοῦ κύκλου των, ἵνα ἀναλάβωσι τὸ ἔργον, διὰ τὸ ὁποῖον τοὺς εἶχε προορίσει. Πράγματι οἱ δύο οὗτοι Ἀπόστολοι, παραλαβόντες ὡς βοηθὸν των (« ὡς ὑπηρέτην » ιγ' 5) τὸν Μᾶρκον, ἀρχίζουσι τὴν πρώτην περιοδείαν καὶ κηρύττουν τὸ Εὐαγγέλιον ἐν μέσῳ φοβερῶν ἐμποδίων εἰς τὴν Σαλαμίνα τῆς Κύπρου, εἰς

τὴν Πάφον, εἰς τὴν Πέρην τῆς Παμφυλίας (ἐν Μ. Ἀσίᾳ) καὶ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας, ἐν τῇ συναγωγῇ τῆς ὁποίας ὁ Παῦλος κάμνει λαμπρὰν ὁμίλιαν, τὴν ὁποίαν παραθέτουσιν αἱ Πράξεις.

Κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν = εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἣ ὁποία ὑπῆρχεν ἐν Ἀντιοχείᾳ. **προφήται** = οὗτοι κατὰ τοὺς ἀποστολικούς χρόνους ἦσαν πολλοὶ καὶ ὡς ἔργον εἶχον νὰ προλέγασιν τὸ μέλλον εἰς κρίσιμους περιστάσεις καὶ νὰ διδάσκωσιν τὸν λαόν. **Νίγερ** = λατ. λέξις. σημ. μαῦρος, πιθανόν διότι ὁ Συμεὼν εἶχε μαῦρην τὴν ἐπιδερμίδα. **ἀφορίζω** = διαχωρίζω, ἐκλέγω. **γενόμενοι** = φθάσαντες. **κατήγγελλον** = ἐκήρυττον. **ζητῶν διαστρέψαι** = προσπαθῶν νὰ ἀποτρέψῃ τὸν ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν πίστιν, διότι ὁ ἀνθρώπου Σέργιος Παῦλος ἤρχισε νὰ κλονίζηται μὲ τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ νὰ θέλῃ νὰ γίνῃ χριστιανός. **Σαῦλος δέ, ὁ καὶ Παῦλος** = ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου καὶ ἐξῆς αἱ Πράξεις μεταχειρίζονται διὰ τὸν Ἀπόστολον μόνον τὸ ὄνομα Παῦλος ἀντὶ τοῦ Σαῦλος. Πολλοὶ ὑποστηρίζουσι, ὅτι ἔγινεν ἡ ὀριστικὴ ἀλλαγὴ τοῦ ὀνόματος πρὸς τιμὴν τοῦ ἀνθρώπου τῆς Κύπρου, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο ἐπίσης Παῦλος καὶ ἐπίστευσεν εἰς τὸν Χριστόν. **χερ Κυρίου ἐπὶ σέ** = τιμωρία τοῦ Κυρίου ἐπὶ σέ. **ἄχρι καιροῦ** = μέχρι ὁρισμένου χρόνου· δὲν ἔμενον εἰς ὅλον τὸν βίον τοῦ τυφλός. **ἀχλὺς** = ὁμίχλη εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, κάλυμμα. **ἀναχθέντες** = ἀποπλεύσαντες. **Ἰωάννης δέ** = ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο καὶ Ἰωάννης, ἀνεψιὸς τοῦ Βαρνάβα, φαίνεται ἐκουράσθη ἢ ὡς ἄπειρος ἀκόμη καὶ νέος ἐδειλίασεν ἀπὸ τοὺς κινδύνους, διὰ τοῦτο ἐγκαταλείπει τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν καὶ ἐπιστρέφει εἰς Ἱερουσαλήμ. **λόγος παρακλήσεως** = διδασκαλία πρὸς ἐνίσχυσιν. **κατασεύσας τῇ χειρὶ** = ἀφ' οὗ ἔκαμε νεῦμα διὰ τῆς χειρὸς νὰ προσέξωσιν. **οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν** = οὗτοι ἦσαν ἔθνηκοι, οἱ ὁποῖοι εἶχον δεχθῆ ἐν μέρει τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν καὶ ἐσύχναζον εἰς τὰς Ἰουδαϊκὰς συναγωγὰς. **μετὰ βραχίονος ὑψηλοῦ** = διὰ ἰσχυρὰς δυνάμεις, διὰ θαυμάτων. **ἐτροποφόρησεν** = συνετήρησε, διέθρεψε. **μεταστήσας** = παραμερίσας. **καθελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου** = καταβιβάσαντες ἀπὸ τὸν σταυρόν. **εἰς διαφθοράν** = εἰς τὸν θάνατον, εἰς τὸν ἀφανισμόν. **δώσω ὑμῖν τὰ ὄσια Δαβὶδ τὰ πιστὰ** = θὰ τηρήσω πιστῶς τὰς ἀγίας ὑποσχέσεις, πού ἔχω δώσει εἰς τὸν Δαβὶδ, **προσλαλούντες αὐτοῖς** = κηρύττοντες, διδάσκοντες αὐτούς. **παρρησιασάμενοι** = ὁμιλήσαντες φανερά καὶ μὲ θάρρος. **ἄσσοι ἦσαν τεταγμένοι** = ὄσοι ἦσαν προωρισμένοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. **διεφέρετο** = διεδίδετο. **τὰς εὐσχήμονας** = τὰς εὐγενεῖς, τὰς γυναῖκας τῆς ἀνωτέρας τάξεως.

57. Εἰς Ἰκόνιον καὶ Λύστραν

(Πραξ. ιδ' 1 - 28)

Ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας μεταβαίνουν εἰς τὸ Ἰκόνιον, εἰς τὴν Λύστραν καὶ εἰς Δέρβην, πόλεις τῆς Φρυγίας ἐν Μ. Ἀσίᾳ. Τὸ κήρυγμά των ἔχει λαμπρὰς ἐπιτυχίας καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν. Ἐν Λύστρᾳ οἱ κάτοικοι, ὅταν εἶδον τὸν Παῦλον νὰ θερα-

πεύη ἓνα χαλὸν διὰ μόνου τοῦ λόγου του, κατεπλάγησαν τόσον, ὥστε ἐξέλαβον αὐτούς ὡς θεούς, τὸν μὲν Βαρνάβαν ὡς τὸν Δία, τὸν δὲ Παῦλον ὡς τὸν Ἑρμῆν. Οὗτοι ἠτοίμασαν ἀκόμη ζῆα, διὰ νὰ κάμωσι θυσίας εἰς αὐτούς. Ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας μὲ φρίκην καὶ ὄργην ἀπέκρουσαν τὴν τοιαύτην θεοποίησιν καὶ προσκύνησιν, διότι αὐτοὶ ἤλθον νὰ κηρύξωσι πίστιν εἰς ἓνα Θεὸν καὶ νὰ καταργήσωσι τὰ εἰδωλα, οὐχὶ δὲ νὰ προσθέσωσι καὶ νέους θεούς.

Κατὰ τὸ αὐτὸ = ὁμοῦ. **ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς** = ἐξηρέθισαν, ἐξεσήκωσαν τὰς ψυχὰς. **τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ** = ὁ ὁποῖος ἐνίσχυσε καὶ ἀπεδείκνυε διὰ τῶν θαυμάτων ὡς ἀληθὲς τὸ κήρυγμα. **ἐσχίσθη** = διηρέθη, ἐδιχάσθη. **ἐγένετο ὄρμη** = ἐγινε κίνησις. **ἤλατο** = ἐπήδησεν. **ἐπήραν** = ἐσήκωσαν. **στέμματα** = στεφάνους, ὅπως στεφανώσῃ κατὰ τὴν συνθήειάν των τοὺς ταύρους, ποὺ ἐπρόκειτο νὰ θυσιάσωσιν. **ὁμοιοπαθεῖς** = ἄνθρωποι μὲ ὅμοια πάθη καὶ ἀδυναμίας, θνητοί. **μαθητεύσαντες πολλοὺς** = ἀφ' οὗ ἕκαμαν πολλοὺς μαθητάς. **παρέθεντο αὐτοὺς τῷ Κυρίῳ** = ἐνεπιστεύθησαν, παρέδωκαν αὐτοὺς εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Κυρίου. **ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως** = ὁ Θεὸς ἤνοιξε τὴν θύραν τῆς πίστεως καὶ διὰ τοὺς εἰδωλόλατρας, ἐδέχθη εἰς τὴν πίστιν καὶ αὐτούς, οὐχὶ δὲ μόνον τοὺς Ἰουδαίους.

Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ὅτι ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας ἀπέκρουον τὰς τιμὰς καὶ τὴν Θεοποίησιν (εἰς Πράξ. ιδ' 14), Mign.² E. II. 60, 220.

Εἰς τὸ παρατιθέμενον τεμάχιον ὁ ἱερός Χρυσόστομος τονίζει πῶς οἱ Ἀπόστολοι καὶ προσφερόμενας τὰς τιμὰς ἀπέκρουον μὲ ἀγανάκτησιν, διότι δὲν ἦσαν φιλόδοξοι, ἀλλὰ ταπεινοὶ διάκονοι τοῦ Χριστοῦ.

Μὴ ἐφιμενόνους = μὴ ἐπιθυμοῦντας. **ἰδίᾳ εὐσεβείᾳ** = μὲ τὴν ἰδικήν μας πίστιν. **ἀπαραμύθητος** = ἀπαρηγόρητος. **εὐστάθεια** = σταθερότης, ἔλλειψις παθῶν καὶ συναίσθημάτων.

58. Ἡ Ἀποστολικὴ Σύνοδος

(Πράξ. ιε' 1 - 32)

Κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους ἐγενήθη ἓν μέγα πρόβλημα ἐκ μέρους τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι ἐγιναν χριστιανοί. Οὗτοι ὑπεστήριζον ὅτι οὐ μόνον αὐτοί, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἑθνικοί, ποὺ ἐγίνοντο χριστιανοί, ὀφείλον νὰ τηρῶσι τὴν περιτομὴν καὶ τὰς ἄλλας θρησκευτικὰς διατάξεις τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, διότι ἄλλως δὲν ἐσώζοντο. Οἱ ὀπαδοὶ τῆς θεωρίας ταύτης ὀνομάζονται συνήθως Ἰουδαῖζοντες. Ὁ Ἀπ. Παῦλος ἀπέκρουε μὲ δριμύτητα τὴν ἀποψιν ταύτην καὶ ἐδίδασκεν, ὅτι ἡ ἐποχὴ τοῦ Νόμου παρῆλθε καὶ ὅτι τώρα καὶ Ἑθνικοὶ καὶ Ἰουδαῖοι σώζονται μόνον μὲ τὴν πίστιν εἰς τὸν Χριστόν, ὅπως δεικνύει τὸ παράδειγμα τῶν Ἑθνικῶν, οἱ

όποιοι, μόλις έπίστευον, έλάμβανον τὸ ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἀνεγεννῶντο, ὅπως καὶ οἱ ἐξ Ἰουδαίων χριστιανοί. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐπέιθοντο οἱ Ἰουδαϊζόντες χριστιανοί, συνῆλθεν ἡ Ἀποστολικὴ Σύνοδος ἐν Ἱερουσαλῆμ, ἡ ὁποία ἀπεφάνθη, ὅτι δὲν εἶναι ὑποχρεωμένοι οἱ Ἐθνικοὶ χριστιανοὶ νὰ τηρῶσι τὰς θρησκευτικὰς διατάξεις τοῦ Μωσ. Νόμου.

Τῷ ἔθει τοῦ Μωυσέως = συμφώνως μὲ τὸ ἔθιμον, ποῦ εἶχε καθιερώσει ὁ Μωυσῆς. **γενομένης στάσεως καὶ ζητήσεως** = ἐπειδὴ ἔγινεν ἐξέγερσις καὶ συζήτησις. **ἀπεδέχθησαν** = ἔγιναν δεκτοί. **ἄφ' ἡμερῶν ἀρχαίων** = πρὸ πολλῶν ἡμερῶν. **ἔμαρτύρησεν αὐτοῖς** = ἔγινε μάρτυς των, ἀπέδειξεν αὐτούς, ὅτι εἶχον γίνεαι καλοὶ χριστιανοί. **οὐδὲν διέκρινε** = δὲν ἔκαμε διάκρισιν. **ἐπιθεῖναι ζυγόν** = νὰ ἐπιβάλλωσι βάρος, ζυγόν, **ἀναστρέψω** = θὰ ἐπιστρέψω μετὰ τὴν μετάνοιαν τῶν Ἰουδαίων, διὰ νὰ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαβὶδ, τὴν κατοικίαν τοῦ Δαβὶδ (δηλ. τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαόν), καὶ νὰ ἀνορθώσω τὰ εῤεῖπια. **οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων** = οἱ ὑπόλοιποι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους. **ἐπιστεῖλαι** = νὰ παραγγείλωμεν αὐτούς δι' ἐπιστολῆς. **ἀλίσηγμα** = μόλυσμα, νὰ μὴ τρώγωσιν ἀπὸ τὰ μολυσμένα κρέατα τῶν θυσιῶν. **καὶ τοῦ πνικτοῦ καὶ τοῦ αἵματος** = καὶ τὰ κρέατα ζῆου θανατωθέντος διὰ πνιγμοῦ καὶ τὸ αἷμα τῶν ζῴων, τὸ ὅποιον συνήθιζον νὰ ἀναμιγνύουσιν μὲ οἶνον. Ἀπηγορεύετο δὲ τοῦτο, διότι ἐπιστεῖετο ὅτι ἡ ψυχὴ καὶ ἡ ζωὴ εὐρίσκονται εἰς τὸ αἷμα. **ἡγουμένους** = ἀρχηγούς, ἐπισήμους. **οὐ διεστειλάμεθα** = δὲν παρηγγείλωμεν, δὲν ἐδώκαμεν ὁδηγίας. **διατηροῦντες ἑαυτοὺς** = ἐὰν προφυλάσσητε ἑαυτούς. **εὐ πράξετε** = θὰ ἔχητε εἰρήνην καὶ εὐτυχίαν **ἔρρωσθε** = ὑγιαίνειτε.

59. Ὁ Ἄπ. Παῦλος εἰς Μακεδονίαν

(Πράξ. ις' 8 - 40, ις' 1 - 16)

Ὁ Ἄπ. Παῦλος ὑπῆρξεν, ὡς εἶπομεν, ὁ Ἀπόστολος τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἀφ' οὗ ἐκήρυξεν εἰς τοὺς Ἑλληνας τῆς Μ. Ἀσίας, εὐρέθη εἰς τὴν Τροίαν, ἀντικρὺ εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἀκτὴν. Ἐκεῖ βλέπει ὄραμα, κατὰ τὸ ὅποιον εἰς Μακεδῶν ἀνὴρ παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ κηρύξῃ εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ὁ Ἄπ. Παῦλος ὑπακούει εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου καὶ διὰ Σαμοθράκης καὶ Νεαπόλεως, τῆς σημερινῆς Καβάλας, φθάνει εἰς Φιλίππους. Ἐκεῖ ἰδρύνει τὴν πρώτην Ἐκκλησίαν ἐπὶ Εὐρωπαϊκοῦ ἐδάφους. Οἱ συμπατριῶταί του ὅμως Ἰουδαῖοι διεγείρουσι τοὺς Ρωμαίους, οἵτινες, ἄφ' οὗ τοὺς ἔδειραν, ἐφυλάκισαν αὐτὸν καὶ τὸν συνοδόν του Σίλαν. Μετὰ τὴν ἀποφυλάκισιν ἀναχωρεῖ εἰς Θεσσαλονικίην. Ἐκεῖ ἐπίσης ἐπίστευσαν πολλοί, καὶ ἡ ἰδρυθεῖσα λαμπρὰ Ἐκκλησία τῶν Θεσσαλονικέων διεκρίθη διὰ τὴν στερεότητα εἰς τὴν πίστιν κατὰ τοὺς διωγ-

μούς (1 Θεσ. α' 8). Πρὸς τοὺς πιστοὺς αὐτῆς ἔγραψεν ὁ Ἅπ. Παῦλος τὰς δύο γνωστὰς πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολάς. Ἄλλὰ καὶ ἐδῶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐξήγειραν τὸν ὄχλον ἐναντίον του καὶ ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν Βέροϊαν. Οἱ κάτοικοι τῆς Βεροίας ἐφέρθησαν μὲ πολλὴν εὐγένειαν πρὸς αὐτὸν καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον. Οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Θεσσαλονίκης, μαθόντες τὰς ἐπιτυχίας τοῦ Παύλου, ἔρχονται εἰς Βέροϊαν καὶ ἐξεγείρουν τοὺς κατοίκους τῆς ἐναντίον του. Ὁ Παῦλος ἀναγκάζεται νὰ φύγῃ διὰ τὰς Ἀθήνας. Δὲν ὑποκύπτει εἰς τὰς ἀντιδράσεις, ἀλλὰ μένει ἀκαμπτος εἰς τὸ ἐμπιστευθὲν εἰς αὐτὸν ἔργον, ἀγωνιζόμενος διαρκῶς νὰ μεταφέρῃ τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν. Τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ἦτο δι' αὐτὸν μία ψυχικὴ ἀνάγκη, μία θεία ἐπιταγή. « Οὐαὶ δὲ μοὶ ἐστίν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι », ἔλεγε (1 Κορ. θ' 16).

Συμβιβάζοντες = ἐξηγοῦντες, διαλογιζόμενοι. **ἀναχθέντες** = ἀποπλεύσαντες. **εὐθυδρομήσαμεν** = ἐπλεύσαμεν κατ' εὐθείαν. **τῆς μερίδος τῆς Μακεδονίας** = τῆς περιφερείας τῆς Μακεδονίας. **πόλις κολωνία** = (λατ. λέξις) πόλις ἀποικιακὴ, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον ἀποικισθῆ καὶ ἐγκατασταθῆ παλαιμαχοὶ στρατιῶται Ρωμαῖοι. **προσευχὴ εἶναι** = ὅτι ἦτο τόπος προσευχῆς. **Θυάτεια** = πόλις τῆς Μ. Ἀσίας. **πνεῦμα πύθωνος** = πνεῦμα μαντικόν, προφητικόν. **διαπονηθεὶς** = κατακουρασθεὶς. **ἠσφαλισατο εἰς τὸ ξύλον** = ἐπέρασε πρὸς ἀσφάλειαν τοὺς πόδας των ἀπὸ τὰς ὁπὰς μιᾶς βαρείας δοκοῦ, ὥστε νὰ μὴ κινῶνται. **ἀνέθη** = ἐλύθησαν. **σπασάμενος μάχαιραν** = σύρας τὸ ξίφος. **πανοικί** = μὲ ὄλην τὴν οἰκογένειαν. **τοὺς ραβδούχους** = τοὺς στρατιῶτας, τοὺς κρατοῦντας ράβδους, διὰ τῶν ὁποίων ἔδερν τοὺς καταδίκους. **ἀκατακρίτως** = ἄνευ δικαστικῆς καταδίκης. **παρεκάλεσαν** = ἔδωκαν θάρρος, ἐνίσχυσαν.

Διοδεύσαντες = διελθόντες. **διανοίγων καὶ παρατιθέμενος** = ἐξηγῶν καὶ ἀποδεικνύων. **προσεκληρώθησαν** = ἐπῆγαν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἅπ. Παύλου. **γυναικῶν τε τῶν πρώτων** = ἀπὸ τὰς γυναῖκας τῆς ἀνωτέρας κοινωνικῆς τάξεως. **ἀγοραῖοι** = ἄνθρωποι τῆς ἀγορᾶς, ὄχλος. **πολιτάρχαι** = ἄρχοντες τῆς πόλεως. **λαβόντες τὸ ἱκανόν** = λαβόντες ὡς δωροδοκίαν ἀρκετὰ χρήματα. **ἀνακρίνοντες** = ἐρευνῶντες, ἐξηγοῦντες. **ἐπήεσαν** = ἀπῆλθον. **εὐσχημόνων** = εὐγενῶν. **σαλεύοντες** = ταρασσόντες, ὑποκινοῦντες. **ὑπέμενον** = παρέμεναν ὀπίσω. **καθιστώντες** = συνοδεύοντες, ὀδηγοῦντες.

60. Τὰ μαρτύρια τοῦ Ἅπ. Παύλου

(2 Κορ. ια' 21 - 33)

Οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Παύλου Ἰουδαίζοντες χριστιανοὶ ἐξηκολούθουν καὶ μετὰ τὴν προσέλευσίν των εἰς τὸν Χριστιανισμόν νὰ καυχῶνται διὰ τὴν

καταγωγήν των ἐκ τοῦ Ἀβραάμ· ἐπίσης δὲν ἐδέχοντο οὗτοι τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα τοῦ Παύλου, λέγοντες ὅτι δὲν ἦτο ἰσότημος πρὸς τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους, διότι αὐτὸς οὔτε εἶδεν, οὔτε ἤκουσε τὸν Κύριον. Ὁ Παῦλος εἰς τὸ παρατιθέμενον τεμάχιον πρῶτον τονίζει, ὅτι καὶ αὐτὸς εἶναι γνήσιος Ἐβραῖος. Ἐπειτα τὸ ἀξίωμά του τὸ Ἀποστολικὸν ὑποστηρίζει περιγράφων μὲ δύναμιν καὶ ζωηρότητα τὰ ἀφάνταστα βάσανα. τὰ ὅποια ὑπέφερε χάριν τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐδῶ ἔχομεν μίαν ὑπέροχον εἰκόνα τοῦ μαρτυρικοῦ βίου τοῦ Παύλου, ὁ ὅποιος ἠναγκάσθη ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους του νὰ αὐτοεγκωμισθῇ οὐχὶ παραθέτων προσόντα καὶ χαρίσματά του ψυχικά, ἀλλὰ τὰς θλίψεις του, τοὺς ραβδισμούς, τὰς μαστιγώσεις, τὰς φυλακίσεις, τὰ ναυάγια, τοὺς λιθοβολισμούς, τοὺς ποικίλους κινδύνους καὶ τὴν διαρκῆ μέριμνάν του καὶ ἀνησυχίαν διὰ τοὺς χριστιανούς.

Ἐν ᾧ δ' ἂν τις τολμᾷ = εἰς ἐκεῖνα τὰ ὅποια τολμῶσιν οἱ ἀντίπαλοί μου νὰ καυχῶνται, ἐγὼ ἔχω λόγους περισσοτέρους νὰ καυχῶμαι, μολοντί εἶναι ἀνόητος ἢ τοιαύτη καύχησις. **Ἐβραῖοι** = τὸ ὄνομα ἦτο δηλωτικὸν τῆς ἐθνικότητος. **Ἰσραηλίται** = διάκρισις ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν. **σπέρμα** = ἀπόγονοι. **παραφρονῶν λέγω** = ἀνοηταίνων λέγω τὰς ὑπὲρ Χριστοῦ ὑπηρεσίας μου, διότι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ καυχᾶται τις δι' αὐτάς. **ὑπὲρ ἐγῶ** = περισσώτερον ἐγώ. **ἐν πληγαῖς ὑπερβαλόντως** = ὡς πρὸς τὰς πληγὰς ἐπὶ τοῦ σώματός μου ὑπερβολικὰ ὑπέφερα. **τεσσαράκοντα παρὰ μίαν** = ἐδάρην μὲ 39 ραβδισμούς ἐπὶ τοῦ σώματος· ἢ ποινή ἦτο νὰ ὑποστῇ 40 ραβδισμούς, ἀλλ' ἵνα μὴ κατὰ λάθος ἀριθμησῶσι περισσοτέρους τῶν τεσσαράκοντα, ἐφρόντιζον νὰ ἀριθμῶσι τριάκοντα ἑνέα ραβδισμούς. **χωρὶς τῶν παρεκτός** = ἐκτός ἀπὸ τοὺς ἐξωτερικοὺς κινδύνους. **ἢ ἐπισύστασις** = ἢ ἐπαγρύπνησις, ἢ παρακολούθησις. **πυροῦμαι** = καίομαι, ὑποφέρω. **τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχῆσομαι** = θὰ καυχῶμαι διὰ τὰ βάσανά μου, ποὺ δεικνύουν πόσον ἀσθενῆς, ἀνίσχυρος εἶμαι.

61. Ὁ Ἀπ. Παῦλος εἰς Ἀθήνας

(Πράξ. ιζ' 16 - 34)

Ἡ Ρώμη ἦτο ἡ πρωτεύουσα τῆς ἀχανοῦς Ρωμ. Αὐτοκρατορίας, ἀλλ' αἱ Ἀθήναι, ἂν καὶ ὑπόδουλοι ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους, ἐξηκολούθουν νὰ εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῶν γραμμάτων καὶ τῆς σοφίας. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀπ. Παῦλος, ὅταν ὠμίλησε πρὸς αὐτοὺς πρὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου των, ἠθέλησε νὰ συνδέσῃ τὴν νέαν πίστιν μὲ τὴν φιλοσοφίαν. Εἶπε λοιπὸν εἰς αὐτούς, ὅτι κακῶς πιστεύουν εἰς πολλὰ εἶδωλα, διότι ὁ Θεὸς εἶναι εἷς καὶ

ἐξ αὐτοῦ, ὅπως εἶπαν μερικοὶ φιλόσοφοι τῶν Ἑλλήνων, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καταγόμεθα καὶ μετὰ τὴν δύναμιν τοῦ ζῶμεν, κινούμεθα καὶ ὑπάρχουμεν. Αὐτὸς ὁ Θεός, διὰ τὴν σῶσιν τὸν κόσμον ἐκ τῆς ἁμαρτίας, ἀπέστειλε τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, μέλλει δὲ νὰ ἔλθῃ πάλιν νὰ κρίνῃ τοὺς πάντας κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν του. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐπίστευσαν, πλὴν ἐλαχίστων, διότι ἐξεπλάγησαν, ὅταν ἤκουσαν περὶ ἀναστάσεως ἐκ νεκρῶν. Διὰ τῶν φιλοσοφικῶν συλλογισμῶν καὶ ἀποδείξεων δὲν γεννᾶται ἡ πίστις εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Παῦλος δὲν ἐπανελάβε πλέον τὴν μέθοδον ταύτην τοῦ φιλοσοφικοῦ κηρύγματος. Διὰ τοῦτο ὀλίγας ἡμέρας ἀργότερον τονίζει εἰς Κόρινθον ὅτι, « ἐπειδὴ καὶ Ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι καὶ Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν, ἡμεῖς δὲ κηρύττομεν Χριστόν ἐσταυρωμένον » (1 Κορ. α' 22).

Ἐκδεχομένου αὐτοῦς = ἀναμένοντος τοὺς ἐν Βερροίᾳ ὑπολειφθέντας συνόδους του. **παρωξύνετο** = ἐξεγείρετο, ἐξωργίζετο. **Ἐπικούρειοι** = ὄπαδοι τοῦ Ἐπικούρου, ὅστις ἦτο ὑλιστὴς καὶ ἄθεος, διδάσκων ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃ τὰς ἡδονὰς καὶ ἀπολαύσεις, πνευματικὰς τε καὶ ὕλικας. **οἱ δὲ Στωϊκοὶ** φιλόσοφοι ἦσαν πανθεισταί, διδάσκοντες, ὅτι ἐντὸς τῶν ὄντων ὑπάρχει ὁ ἐνδοκόςμιος Λόγος ἢ ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος δημιουργεῖ, συγκρατεῖ καὶ διευθύνει τὰ πάντα σοφῶς καὶ παναγάθως. Εἰς τοὺς Στωϊκοὺς ἀνήκουν τὰ δύο ρητά, τὰ ὁποῖα ἀναφέρει εἰς τὴν ὁμιλίαν του ὁ Ἅπ. Παῦλος : « τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμὲν » καὶ « ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμὲν ».

Συνέβαλον αὐτῷ = συνεζήτουν μαζί του. **σπερμιολόγος** = φλύαρος. **ξένων δαιμονίων καταγγελεύς** = κήρυξ ξένων θεῶν. **δαισιδαίμονεστέρος** = εὐσεβεστέρος. **τὰ σεβάσματα** = τὰ εἰδωλα. **εὐσεβεῖτε** = λατρεύετε μετὰ εὐσεβείαν. **θεραπεύεται** = ὑπηρετεῖται, ὡσάν νὰ ἔχη ἀνάγκην τινός. **ἐξ ἐνὸς αἵματος** = ἐξ ἐνὸς ἀνθρώπου. **Ὀρίσας προστεταγμένους καιροὺς** = καθορίσας ὠρισμένους χρόνους δι' ἕκαστον πρᾶγμα. **τὰς ὁροθεσίας** = τὰ σύνορα. **εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὐροῖεν** = ἐὰν βεβαίως ἤθελον ἀναζητήσῃ καὶ ψηλαφήσῃ, ὅπως ὁ τυφλὸς ἐντὸς τοῦ σκότους, διὰ τὴν εὐρωσὶν τὸν Θεόν. **ἐν αὐτῷ γὰρ κ. λ. π.** = διότι δι' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ζῶμεν καὶ ὑπάρχουμεν καὶ κινούμεθα. Τὸ ρητὸν εἶναι τοῦ Στωϊκοῦ φιλοσόφου Ἀράτου. **τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμὲν** = ἐξ αὐτοῦ καταγόμεθα (ἐκ τοῦ Θεοῦ). Τὸ ρητὸν εἶναι τοῦ Στωϊκοῦ φιλοσόφου Κλεάνθους. **χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ** = ὅμιον μετὰ χρυσῷ καὶ ἀργυρῷ εἰδωλα. **χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως** = εἰδωλα, τὰ ὁποῖα ἔγιναν μετὰ τὴν τέχνην τῆς γλυπτικῆς καὶ μετὰ τὴν φαντασίαν τοῦ ἀνθρώπου. **ὑπεριδῶν** = παραβλέψας. **ἔστησεν ἡμέραν** = ὥρισεν ἡμέραν. **πίστιν παρασχῶν** = δώσας ὁ Θεὸς πειστικὴν ἀπόδειξιν, ὅτι εἶναι υἱὸς Θεοῦ, τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν του. **κολληθέντες αὐτῷ** = ἐνωθέντες μαζί του, ἀκολουθήσαντες αὐτόν.

62. Εἰς τὴν Κόρινθον

(Πράξ. ιη' 1 - 18)

Μετὰ τὰς Ἀθήνας ὁ Ἄπ. Παῦλος μετέβη εἰς τὴν Κόρινθον, ὅπου ἐπίστευσαν πολλοί, καθὼς εἶχε προείπει ὁ Κύριος εἰς αὐτὸν λέγων : « λαὸς ἐστὶ μοι πολλὸς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ » (Πράξ. ιη' 10). Εἰς τὴν Κόρινθον ἔμεινεν ὁ Παῦλος ἐπὶ ἓν καὶ ἡμισυ ἔτος. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐξηγέρθησαν πάλιν ἐναντίον του καὶ κατηγορήσαν αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ Ρωμαίου ἀνθυπάτου Γαλλίωνος, ἀλλ' οὗτος τοὺς ἀπέπεμψεν, εἰπὼν ὅτι δὲν ἀναμιγνύεται εἰς θρησκευτικὰ ζητήματα.

Ποντικῶν τῷ γένει = καταγόμενον ἐκ τοῦ Πόντου. Ὁ Ἀκύλας οὗτος εἶχε γίνει χριστιανὸς εἰς τὴν Ρώμην, ἀπὸ τὴν ὅποιαν ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ, διότι ὁ Κλαύδιος εἶχε δώσει διαταγὴν νὰ φύγωσιν ἐκ Ρώμης ὅλοι οἱ Ἰουδαῖοι. **συνεῖχεται τῷ πνεύματι** = ἐλυπεῖτο καὶ ἐστενοχωρεῖτο ἐσωτερικῶς. **διαμαρτυρούμενος** = κηρύττων. **συνομοροῦσα** = γειτονική. **κατεπέστησαν** = ἐξηγέρθησαν. **κατὰ λόγον** = εὐλόγως, δικαίως. **περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων** = περὶ διδασκαλίας καὶ διὰ τὰ ὀνόματα τοῦ Μεσσοῦ, τοῦ Χριστοῦ, διὰ τὰ ὅποια οἱ Ἰουδαῖοι εἶχον κάμει λόγον εἰς τὰς κατηγορίας των κατὰ τοῦ Παύλου.

Κειράμενος τὴν κεφαλὴν = ἀφ' οὗ ἔκειρε, ἔκοψε τὰ μαλλιά, διότι εἶχε κάμει μίαν τοιαύτην εὐχὴν, ἐν τάξει. Ὁ Παῦλος ἦτο ἀνεκτικὸς καὶ συνεμορφῶντο πρὸς τὰ Ἰουδαϊκὰ ἔθιμα, ἀλλὰ δὲν ἦτο ὑποχείριος αὐτῶν, οὔτε θεοῦρει αὐτὰ ἀπαραίτητα πρὸς σωτηρίαν. Εἶχε λοιπὸν ἀφήσει τὰ μαλλιά του ἐπὶ τινα χρόνον ὡς προσφοράν πρὸς τὸν Κύριον καὶ τώρα ἐκούρευεν αὐτά.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐντρεπώμεθα, ὅταν ἐργαζώμεθα διὰ τῶν χειρῶν ὡς τεχνίται, (εἰς Πράξ. ιη' 3), Mign. Gramer, III, 302.

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, λαμβάνων ἀφορμὴν ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Παῦλος εἰργάζετο μαζί μὲ τὸν Ἀκύλαν, τὸν ὁμότεχόν του, καὶ ἔκαμνε σιηνὰς διὰ νὰ ἔχη τὰ πρὸς συντήρησίν του, λέγει ὅτι ἡ τέχνη δὲν εἶναι ἐντροπή, ἀλλ' εἶναι ἱερὰ ἀπασχόλησις τῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀναγκαῖα διὰ τὴν συντήρησίν του.

Φιλοσοφίας εἶδος ἐστίν = εἶναι εἶδος χριστιανικῆς ζωῆς καὶ ἀσκήσεως. **εὐτρώτερα** = μὲ περισσότερὰν δύναμιν καὶ ζωτικότητα. **συντέταται** = ἔχει ἡ ψυχὴ συντάξει, ἀφιερῶσει τὰς δυνάμεις της. **διαύλους** = ἀγωνίσματα· ὁ διαύλος ἦτο ἀγὼν δρόμου ταχύτητος, μήκους δύο σταδίων ἢ δύο αὐλῶν (περίπου 384 μέτρων). **ἠδοῦντο** = ἐσέβοντο.

63. Τελευταῖοι λόγοι τοῦ Παύλου

πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς πιστοὺς τῆς Μ. Ἀσίας

(Πράξ. κ' 17 - 38)

Ὁ Ἄπ. Παῦλος εὗρίσκειτο εἰς Μίλητον. Ὡς ἅγιος ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐκλεκτὸν σκευὸς Αὐτοῦ, ἐνήργει καὶ ὠμίλει πάντοτε ὑπὸ τὴν

ἐμπνευσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Αὐτὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα προλέγει εἰς αὐτόν, ὅτι τὸν ἀναμένουν φυλακίσεις καὶ διωγμοὶ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Δὲν γνωρίζει τί ἀκριβῶς θὰ συμβῆ εἰς αὐτόν, ἀλλ' ἔσως ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ δώσῃ καὶ τὴν ζωὴν του διὰ τὸν Χριστόν. Διὰ τοῦτο, ἀφ' οὗ ἐκάλεσε καὶ τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐφέσου εἰς Μίλητον, δίδει τὰς τελευταίας συμβουλὰς του, ἐν εἵδει κυκνεῖο ἄσματος, πρὸς τοὺς προσφιλεῖς του πιστοὺς ἐν Μ. Ἀσίᾳ, διότι δὲν ἐπρόκειτο πλέον νὰ ἐπανίδῃ αὐτούς. "Ὅλοι ἐκκλαινὸν καὶ ἐθρήνουν καὶ κατεφιλοῦν αὐτόν, διότι ἤκουσαν, ὅτι δὲν θὰ ἐπανέβλεπον αὐτόν. Οὕτω περίλυποι πρέπεμψαν αὐτόν μέχρι τοῦ πλοίου." Ἰσως εἶπαν καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν λατρευτὸν Διδάσκαλόν των ὅσα εἰς παρομοίαν περίστασιν ἔλεγον εἰς αὐτόν οἱ ἐν Καισαρεῖα τῆς Παλαιστίνης χριστιανοί: « τοῦ Κυρίου τὸ θέλημα γενέσθω » (Πράξ. κα' 14).

Ἐπέβην εἰς τὴν Ἀσίαν = ἦλθον εἰς τὴν Ἀσίαν. **οὐδὲν ὑπεστειλάμην** = οὐδὲν παρέλειψα ἐκ φόβου καὶ δειλίας ἢ ἀπὸ ἄλλους λόγους. **διαμαρτυρούμενος** = κηρύττων μὲ δύναμιν. **δεδεμένος τῷ πνεύματι** = παρακινούμενος ἰσχυρῶς ἀπὸ τὸ πνεῦμά μου, ὡσάν νὰ εἶμαι δεμένος ὑπ' αὐτοῦ. **μένουσιν** = ἐπίκεινται θλίψεις καὶ φυλακίσεις, μὲ περιμένουν δοκιμασίαι. **οὐδενὸς λόγου ποιοῦμαι** = δὲν ὑπολογίζω, περιφρονῶ. **οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχὴν μου τιμίαν ἑμαυτῷ** = καὶ δὲν θεωρῶ πολῦτιμον τὴν ζωὴν μου δι' ἐμέ. **ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον** = (ὅσον θεωρῶ πολῦτιμον) νὰ τελειώσω μὲ χαρὰν τὸν δρόμον μου, τὸ ἔργον μου. **καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων** = εἶμαι καθαρὸς, ἀθῶος, ἀνεύθυνος, ἂν κανεὶς ἐξ ὑμῶν ἀπολεσθῇ παρεκκλίνας ἀπὸ τὴν πίστιν καὶ ἀπὸ τὴν κατὰ Χριστόν ζωὴν. **ἔθετο** = ὥρισεν. **ἦν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος** = τὴν ὁποῖαν ὁ Κύριος ἀπέκτησεν, ἔκαμεν ἰδικήν του, μὲ τὸ ἰδικόν του αἷμα, μὲ τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίαν του. **λύκοι βαρεῖς** = ἄγριοι λύκοι, ἤτοι ψευδοδιδάσκαλοι. **καὶ τὰ νῦν** = καὶ τώρα. **παρατίθεμαι** = σᾶς παραδίδω, σᾶς ἐμπιστεύομαι. **καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν** = καὶ νὰ δώσῃ εἰς σᾶς κληρονομίαν, μερίδα, θέσιν. **ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων** = νὰ βοηθῆτε τοὺς ἀσθενεῖς, τοὺς ἀδυνάτους. **θεῖς τὰ γόνατα** = γονυπετήσας.

64. Ὁ Ἄπ. Παῦλος δέσμιος εἰς τὴν Ρώμην

(Πράξ. κη' 16 - 24, 28 - 31)

Ὁ μέγας Ἀπόστολος μετακομίζεται ὑπὸ στρατιωτικὴν συνοδείαν εἰς Ρώμην, ἵνα δικασθῇ. Ἡ δίκη προσώπων ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας καθυστερεῖ συνήθως ἐπὶ ἔτη, διότι ἦτο δύσκολος ἡ προσαγωγή μαρτύρων. Οὕτως ὁ ὑπόδικος ἔμενεν ἐν φυλακῇ ἢ ὑπὸ περιορισμὸν ἐπὶ ἔτη. Ὁ Παῦλος ἔμεινεν ἐπὶ διετίαν εἰς Ρώμην ὑπὸ περιορισμὸν ἐν δωματίῳ ἐπὶ ἐνοικίᾳ, ἀναμένων νὰ ἐκδικασθῇ ἢ ὑπόθεσις του. Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐκήρυ-

Ξε πρώτον εἰς τοὺς Ἰουδαίους τῆς Ρώμης, ἀλλ' οὗτοι, ὅπως συνήθως, δὲν ἐπίστευσαν. Ἐπειτα ἐστράφη πρὸς τοὺς ἐθνικούς, οἱ ὅποιοι ἐπεσκέπτοντο αὐτόν, καὶ πρὸς τοὺς φρουροὺς τοῦ στρατιώτους. Πολλοὶ ἐκ τῶν τελευταίων τούτων ἐπίστευσαν. Δι' αὐτῶν δὲ ἐπίστευσαν καὶ ἄνθρωποι τοῦ Παλατίου. Οὕτως ὁ μέγας Ἀπόστολος, ἂν καὶ ὑπὸ περιορισμόν, δὲν ἔπαυσε « κηρύττων τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάσης παρρησίας ἀκωλύτως » (Πράξ. κη' 31, Φιλιπ. α' 13).

Μένειν καθ' ἑαυτὸν = νὰ μένη κατ' ἰδίαν εἰς ἐνοικιασμένον δωμάτιον, ἀλλ' ὑπὸ φρουρὰν στρατιωτικὴν. **τοὺς ὄντας πρώτους** = τοὺς ἄρχοντας. **τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραὴλ** = τοῦ Μεσσιῦ, ὁ ὅποιος εἶναι ἡ ἐλπίς τῶν Ἰσραηλιτῶν. **ἀντιλέγεται** = πολεμεῖται, εὐρίσκει ἀντιδράσεις. **εἰς τὴν ξενίαν** = εἰς τὸν οἶκον ὅπου ἐφιλοξενεῖτο. **τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ** = ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ σωτηρία.

65. Τὸ τέρμα τῶν μόχθων τῶν Ἀγ. Παύλου

(2 Τιμ. δ' 6 - 9)

Εἰς τὸ τεμάχιον τοῦτο ὁ μέγας Ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ ὁμολογεῖ μὲ θεῖαν γαλήνην καὶ ἱκανοποίησιν, ὅτι τὸ ἔργον τοῦ ἔληξε, τὸ τέλος τοῦ πολυμόχθου τοῦ βίου εἶναι ἐγγὺς καὶ ἀναμένει πλέον τὸν στέφανον διὰ τοὺς ἀγῶνάς του, τὸν ὅποιον ὁ Θεός, ὁ δίκαιος κριτής, ἐπιφυλάσσει ὄχι μόνον δι' αὐτόν, ἀλλὰ καὶ δι' ὅλους τοὺς ἁγίους ἀγωνιστὰς τοῦ Χριστοῦ.

Σπένδομαι = χύνω τὸ αἷμά μου ὡς σπονδὴν, ὡς θυσίαν πρὸς τὸν Θεόν, ἦτοι θυσιάζω τὴν ζωὴν μου διὰ τὸν Χριστόν. **τῆς ἀναλύσεως** = τοῦ θανάτου. **ἐφέστηκε** = ἐγγίζει, ἐπίκειται. **τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ** = τὴν ἐνδοξον δευτέραν παρουσίαν του.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, τί κατώρθωσε τὸ στόμα, ἦτοι τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀπ. Παύλου (εἰς τὸ τέλος τοῦ ὑπομνήματός του εἰς τὴν πρὸς Ρωμ. ἐπιστολήν), Mign. E.Π. 60, 679.

Εἰς τὸ τεμάχιον τοῦτο ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, τερματίζων τὸ ὑπόμνημά του εἰς τὴν πρὸς Ρωμ. ἐπιστολήν τοῦ Παύλου, περιγράφει μὲ τὴν συνήθη εἰς αὐτὸν λυρικὸν τόνον πῶσα κατώρθωσεν ὁ μέγας ἐκεῖνος Ἀπόστολος εἰς τὸν κόσμον μὲ τὸ θεῖόν του κήρυγμα, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ δαίμονες ἐτρέποντο εἰς φυγὴν.

Προῆει = προὐχάκει. **ἤλασεν** = ἐξεδιῶξεν. **ἔθλιψεν** = ἐστενοχώρησε. **συναχῆς καρδίας** = ψυχικῆς ὁδύνης. **τὰ ἐξαμβλωματούμενα τῶν παιδῶν** = τοὺς πισταὺς ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι, ὡσάν τὰ νεογέννητα τὰ ὑποῖα κατὰ τὴν γέννησιν ἔπαθον ἐξάμβλωσιν, ἀναπηρία, χωλαίνουσι περὶ τὴν πίστιν. **στερροτέραν** = στερεωτέραν. **ἡ ἀλλομένη** = τρέχουσα, ρέουσα. **φιλιῆσαι Χριστόν** = νὰ ἀγαπήσῃ τὸν Χριστόν.

‘Ο Ίησοῦς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτὴρ τοῦ Κόσμου

Μὲ τὴν ἀνάληψίν του ὁ Κύριος ἐτελείωσε τὴν ἐπίγειον ζωὴν καὶ δρα-
σίν του. Ἀπὸ τὰς παρατεθείσας περικοπὰς ἐκ τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων
κατεδείχθη, ὅτι δὲν ἦτο κοινὸς ἄνθρωπος, ἀλλ’ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς
ἀληθινός, ἐνανθρωπίσας χάριν τῆς σωτηρίας τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ Χρι-
στὸς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτὴρ τοῦ κόσμου.

Ὡς ἄνθρωπος, ἐζῆσε βίον τέλειον καὶ ἀναμάρτητον, ἀλλ’ ὑπὸ ἀθλίας
συνθήκας, ὡς ὁ τελευταῖος τῶν ἀνθρώπων. Ὑπῆρξε πρῶτος μεταξὺ τῶν
ἀνθρώπων τοῦ κόσμου τούτου ὡς πρὸς τὰ βάσανα καὶ τοὺς πόνους καὶ
τὰς ταπεινώσεις καὶ κανεὶς δὲν τοῦ ἀφήρесе τὴν πρώτην ταύτην θέσιν.
Ἐγεννήθη εἰς στάβλον καὶ ἡ γέννησίς του ἐγνωρίσθη πρῶτον ἀπὸ μερι-
κοῦς ποιμένας. Οἱ ἰδικοὶ του πάντοτε τὸν ἠγνόησαν καὶ οἱ ἄλλοι Ἰου-
δαῖοι τὸν ἐθεώρησαν ὡς δαιμονισμένον, ἐν τέλει συνελήφθη κατὰ μίαν
σκοτεινὴν νύκτα ὡς ληστής τὴν ὥραν ποὺ προσηύχετο. Οἱ μαθηταὶ του
κατὰ τὰς φρικτὰς ὥρας τῶν παθημάτων τὸν ἐγκατέλειψαν, εἰς τὸν ἐπρό-
δωσε καὶ ἄλλος, ὁ τολμηρότερος, τὸν ἠρνήθη ἐμπρὸς εἰς μίαν ὑπηρέτριαν.
Ἐδικάσθη, ἐρραπίσθη, ἐνεπτύσθη, ἐφόρεσε τὸν ἀκάνθινον στέφανον, ἐγε-
λοιοποιήθη, χωρὶς νὰ ἀνοίξῃ τὸ στόμα του, χωρὶς καμμία ἀντίστασιν καὶ
ἐν τέλει ἐσταυρώθη ὡς κακούργος ἐν μέσῳ κακούργων. Τοιαύτη ὑπῆρ-
ξεν ἡ ζωὴ του ὡς ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἄλλ’ ἦτο καὶ Θεός, Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅπως κατεδείχθη ἀπὸ τὴν διδα-
σκαλίαν του καὶ ἀπὸ τὰ θαύματα. Ἐξέπληττε τοὺς ἀκροατὰς μὲ τὰς ὁ-
μιλίαις του, ὥστε οὔτοι ἔλεγον : « Οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος,
ὡς οὔτος ὁ ἄνθρωπος ». Ὡμίλει μετὰ βεβαιότητος καὶ ἀκριβείας πάν-
τοτε. Οὐδέποτε διώρθωσε τὸν ἑαυτὸν του, οὐδέποτε ἐδείκνυεν ἀμφιβο-
λίαν διὰ τὴν ὀρθότητα τῶν σκέψεών του. Οἱ λόγοι του, καὶ ὅταν ἀκόμη
ἀνεφέροντο εἰς κοινὰ πράγματα, μαρτυροῦν βάθος καὶ εὐρύτητα ἀπα-
ράμιλλον. Ὑπῆρξεν ὁ μόνος, ὁ ὁποῖος, χωρὶς καμμίαν προσπάθειαν ἐξέ-
φραζεν ὑψηλὰς καὶ θείας ἀληθείας, αἱ ὁποῖοι ἀπὸ τότε ὡς ζύμη διαπλάσ-
σουν καὶ ἐξυψώνουν τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων. Οἱ λόγοι του φαίνονται
ὡς λόγοι, ποὺ προέρχονται ἀπὸ ἄλλον κόσμον· εἶναι λόγοι αἰωνίου ζωῆς.

Ἄλλὰ καὶ τὰ θαύματά του ἐμαρτύρουν τὴν Θεότητά του. Ἐγίνοντο τόσο ἐυκόλως, ἄνευ προπαρασκευῆς, ἄνευ κόπου, ἄνευ δισταγμοῦ, ὥστε ἐδείκνυον ὅτι οὐδὲν ἦτο ἀνώτερον τῶν δυνάμεών του. Ὡς Θεός, τὰ πάντα ἠδύνατο. Μὲ μόνον τὸν λόγον του τυφλοὶ ἀνέβλεψαν, κωφοὶ ἤκουσαν, λεπροὶ ἐκαθαρίσθησαν, παράλυτοι ἐγίναν ὑγιεῖς, τὰ κύματα τῆς θαλάσσης ἐγαλήνευσαν, οἱ ἄρτοι ἐπολλαπλασιάσθησαν, ὥστε μὲ πέντε ἄρτους νὰ χορτάσωσι πέντε χιλιάδες, τὸ ὕδωρ μετεβλήθη εἰς οἶνον, ἀκόμη καὶ νεκροὶ ἀνεστήθησαν. Δικαίως οἱ σύγχρονοὶ του ἔλεγον : « οὐδέποτε οὕτως εἶδομεν ».

Ἄλλ' ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτὴρ μας ἐξακολοθεῖ τὴν θαυμασίαν ταύτην καὶ σωτηριώδη ἐνέργειαν καὶ μετὰ τὴν ἀνάληψίν του εἰς οὐρανοὺς. Εἶναι παρῶν ὡς ζῶν ἀρχηγὸς τῆς Ἀγίας του Ἐκκλησίας πάντοτε. Μὲ τὴν δυνάμιν του καὶ τὴν θείαν του χάριν οἱ ὁπαδοὶ του, ὅσοι ἐπίστευσαν καὶ ἠγάπησαν αὐτόν, ἔκαμον τὰ ἴδια εἰς τὸν κόσμον τοῦτον καὶ ἐβάδισαν ἐπὶ τὰ ἴχνη του. Ἡ Ἐκκλησία του, ἡ Χριστιανικὴ κοινωμία, τὸ νέφος τῶν ἁγίων καὶ μαρτύρων συνεχίζουν τὴν ζωὴν του καὶ τὸ ἔργον εἰς τὸν κόσμον, ἕως ὅτου μεταμορφωθῶσι τὰ πάντα καὶ ἐπιβληθῇ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Ὅπως ὑπῆρξεν αὐτός, οὕτω καὶ ἡ Ἐκκλησία του καὶ οἱ ἅγιοι του φαίνονται εἰς τὰ ὅμματα τοῦ κόσμου ὡς ἀσθενεῖς, ὡς μηδαμινοί, ὡς πτωχοὶ καὶ ρακένδυτοι, ἐν τούτοις πόσῃ θείαν ζωὴν ἔχουν ἐντὸς των! Οἱ χριστιανοὶ παρὰ τοὺς διωγμούς, παρὰ τὴν ἀγρίαν ἀντίδρασιν τῆς κακίας ζοῦν καὶ δροῦν ἐν τῷ κόσμῳ ὡς φῶς, ὡς τὸ ἄλας τῆς γῆς. Δὲν τὸν βλέπουν τὸν Χριστὸν σωματικῶς, ὅπως οἱ σύγχρονοὶ του. Ἄλλ' ὅσοι πιστεύουν καὶ ἀγαποῦν αὐτὸν μὲ ὅλην τὴν δυνάμιν τῆς ψυχῆς των, τὸν βλέπουν πάντοτε ζῶντα καὶ παρόντα πλησίον των, ὁμιλοῦντα, ἐνισχύοντα, ἐμπνέοντα αὐτοὺς εἰς πᾶσαν στιγμὴν. Δι' αὐτοὺς εἶπεν ὁ Κύριος : « καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος » (Ματθ. κη' 20).



ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

	Σελίς
1. Ἄγια Γραφή	5
2. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη	7
3. Τὰ βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης, διαίρεσις καὶ περιεχόμενον αὐτῶν	8
<i>A'</i> . Τὰ ἱστορικὰ βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης	9
<i>B'</i> . Τὰ προφητικὰ βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης	10
<i>Γ'</i> . Τὰ ποιητικὰ ἢ διδακτικὰ βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης	12
4. Ὁ Κανὼν τῆς Παλ. Διαθήκης	13
5. Αἱ μεταφράσεις τῆς Παλ. Διαθήκης	14
6. Ἡ Καινὴ Διαθήκη	15
<i>A'</i> . Τὰ ἱστορικὰ βιβλία τῆς Καιν. Διαθήκης	16
<i>B'</i> . Τὰ διδακτικὰ βιβλία τῆς Καιν. Διαθήκης	18
<i>Γ'</i> . Τὰ προφητικὰ βιβλία τῆς Καιν. Διαθήκης	19
7. Κανὼν τῆς Κ. Διαθήκης καὶ μεταφράσεις αὐτῆς	19

ΜΕΡΟΣ Α'

ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ ΕΚ ΤΗΣ ΠΑΛ. ΔΙΑΘΗΚΗΣ : ΚΕΙΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ

1. Ἡ Δημιουργία τοῦ κόσμου	25
Βασιλείου τοῦ Μ. ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως « γενηθήτω φῶς »	27

2. 'Η πλάσις τοῦ ἀνθρώπου	27
Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως « ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν »	29
3. Τὸ ἀμάρτημα τῶν Πρωτοπλάστων	30
Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ἀνάπτυξις τῶν λόγων « ἡ γυνή, ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, αὕτη μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον »	31

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΛΑΟΥ ΑΙ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ ΕΠΑΓΓΕΛΙΑΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

4. 'Η κλήσις τοῦ Ἀβραάμ	32
5. Τὰ δεινὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν Αἰγύπτῳ	34
6. 'Η κλήσις τοῦ Μωυσέως	35
7. Προπαρασκευαί διὰ τὴν ἐξοδὸν ἐκ τῆς Αἰγύπτου. Τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων	36
8. Κύρωσις τῆς Διαθήκης διὰ θυσιῶν καὶ ραντισμῶν	38

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Η ΗΘΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΠΑΛ. ΔΙΑΘΗΚΗΣ

9. Ὁ Δεκάλογος	39
10. Ἄλλαι ἠθικαὶ ἐντολαὶ τῆς Μωσ. Νομοθεσίας	40
11. Συμβουλαὶ τοῦ εὐσεβοῦς Τωβίτ πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Τωβίαν	43
12. 'Η μεγάλη ἀξία τῆς σοφίας	45

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Η ΕΝ ΨΑΛΜΟΙΣ ΚΑΙ ΥΜΝΟΙΣ ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

13. Ὑμνος πρὸς τὸν Θεὸν μετὰ τὴν θαυμαστὴν διάβασιν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης	45
14. Τὸ κύνκειον ᾄσμα τοῦ Μωυσέως. Ἡ τελευταῖα αὐτοῦ	47
Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, περὶ τοῦ βίου τοῦ Μωυσέως ἢ περὶ τῆς κατ' ἀρετὴν τελειότητος	49
15. Ὑμνος τῆς Ἄννης, μητρὸς τοῦ Σαμουὴλ	49
Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, λόγος Α' περὶ τῆς Ἄννης' ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως « Ὑψώθη κέρας ἐν Θεῷ μου »	50
16. Ψαλμὸς 1ος. Αἱ δύο ὁδοὶ	51
Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ὁμιλία εἰς τὸν πρῶτον Ψαλμὸν	52
17. Ψαλμὸς 2ος. Ἡ Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ	52

18. Ψαλμός 50ός. Ἡ μετάνοια τῶν ἁγίων	53
Θεοδωρήτου, ἐπισκόπου Κύρου ἑρμηνεία εἰς τοὺς Ψαλμοὺς· Ψαλμ. 50'	54
19. Ψαλμός 102ος. Εὐχαριστήριος ὕμνος πρὸς τὸν πολυέλεον καὶ πανάγαθον Θεόν	55
Βασιλείου τοῦ Μεγάλου , ὁμιλία εἰς τοὺς Ψαλμοὺς· ἡ μεγάλη ἀξία τῶν Ψαλμῶν	56

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΑΙ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΙ ΠΕΡΙ ΜΕΣΣΙΟΥ

20. Αἱ ἰδιότητες τοῦ Μεσσοῦ καὶ τὰ μεγάλα ἀγαθὰ τῆς ἐποχῆς του.....	57
21. Τὰ πάθη τοῦ Κυρίου	58
22. Ἡ εἰρήνη τῶν λαῶν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μεσσοῦ	59

Μ Ε Ρ Ο Σ Β'

ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ ΕΚ ΤΗΣ ΚΑΙΝ. ΔΙΑΘΗΚΗΣ : ΚΕΙΜΕΝΑ

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΙ ΠΡΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΜΦΑΝΙΣΕΩΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

1. Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου	63
2. Ἡ Ἑλισάβετ καὶ ἡ Μαρία	64
3. Ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ	65
Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου , εἰς τὰ Γενέθλια τοῦ Σωτῆρος.....	66
4. Ὁ Συμεὼν καὶ ἡ Ἄννα	67
5. Ἡ Βάπτισις τοῦ Κυρίου.....	68
Ἱεροῦ Χρυσοστόμου , ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον.....	68

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΕΚ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

6. Θέμα καὶ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς δράσεώς Του ἡ ἴδρυσις τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς	69
---	----

7. Αἱ παραβολαὶ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ γῆς	69
Ὁ οὐράνιος σπορεὺς	69
Τὰ ζιζάνια	71
Ὁ κόκκος σινάπεως	72
Ἡ καλὴ ζύμη	72
Ἰεροῦ Χρυσοστόμου , ἡ δύναμις τοῦ κηρύγματος	72
Ὁ κεκρυμμένος θησαυρὸς	73
Ὁ πολῦτιμος μαργαρίτης	73
Ἡ σαγήνη	73

**Α'. ΑΙ ΗΘΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΕΝ Τῃ ΒΑΣΙΛΕΙΑ
ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓῆΣ**

8. Ἡ ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλία	74
Οἱ Μακαρισμοὶ	74
Ἰεροῦ Χρυσοστόμου , εἰς τὸ « μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι » ..	74
Οἱ Χριστιανοὶ ἄλλας τῆς γῆς καὶ φῶς τοῦ κόσμου	75
Ὁ Κύριος συμπληρῶνει τὸν Μωσ. Νόμον	75
Ὁ φόνος	76
Ὁ ὄρκος	76
Ἡ ἐκδίκησις	76
Ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς ἐχθροὺς	77
Ἡ ἐλεημοσύνη	77
Ἡ προσευχὴ	78
Ἰεροῦ Χρυσοστόμου , εἰς τὸ « Πάτερ ἡμῶν »	78
Ἡ νηστεία	79
Οἱ θησαυρισμοὶ	79
Αἱ μέριμναι τοῦ βίου	80
Ἡ κατάκρισις	80
Ὁ σεβασμὸς πρὸς τὰ ἅγια	81
Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν	81
Ἡ στενὴ ὁδὸς	81
Οἱ ψευδοδιδάσκαλοι	81
Οἱ ποιηταὶ τῶν λόγων τοῦ Κυρίου	82
Οἰκία ἐπὶ τῆς πέτρας καὶ οἰκία ἐπὶ τῆς ἄμμου	82
Ἰεροῦ Χρυσοστόμου , εἰς τὸ « Κατέβη γὰρ ἡ βροχὴ, ἦλθον οἱ ποτα- μοὶ κ.τ.λ. »	82

**Β'. ΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ
ΒΑΣΙΛΕΙΑΝ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ**

α'. Ἡ ἀλαζονεία, οἱ ἐγωῖσμοι καὶ ἡ φιλοδοξία

9. Ὁ τελώνης καὶ ὁ Φαρισαῖος	83
------------------------------------	----

10. Αί πρωτοκλισίαι	84
Ἱεροῦ Χρυσοστόμου , περί κενοδοξίας	84
11. Οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ αἱ φιλοδοξίαι των	85
12. Μέγας εἶναι ὁ ἔχων ψυχὴν παιδικήν	86

β'. Ὁ πλοῦτος, αἱ μέμνηται καὶ τὰ ἐγκόσμια ἀγαθὰ

13. Ὁ πλούσιος νεανίσκος	86
14. Ὁ ἄφρων πλούσιος	87
15. Τὸ Μέγα Δεῖπνον	88
Κυρίλλου, Ἀρχιεπ. Ἀλεξανδρείας , εἰς τὸ « <i>ἐρχεσθε, ὡς ἦδη ἐτοιμὰ ἐστί πάντα</i> »	89
16. Ὁ Πλούσιος καὶ ὁ πτωχὸς Λάζαρος	89
17. Ἡ Μάρθα	90

Γ'. Ο ΚΥΡΙΟΣ ΚΑΛΕΙ ΠΑΗΣΙΟΝ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥΣ,
ΤΟΥΣ ΤΑΠΕΙΝΟΥΣ ΚΑΙ ΚΟΥΡΑΣΜΕΝΟΥΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ

18. Τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον	91
19. Ἡ ἀπολεσθεῖσα δραχμὴ	92
20. Ὁ ἄσωτος υἱὸς	92
21. Ὁ ζυγὸς τοῦ Κυρίου ἐλαφρὸς	94
22. Διατί ὁ Κύριος συναναστρέφετο μετὰ ἀμαρτωλῶν	94

Δ'. Η ΚΑΙΝΗ ΕΝΤΟΛΗ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΗΣ ΝΟΜΟΣ
ΕΝ ΤΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

23. Ποία ἡ μεγίστη τῶν ἐντολῶν	95
24. Ὁ ἐλεῆμων Σαμαρεῖτης	95
25. Ὁ ὕμνος τῆς ἀγάπης ὑπὸ τοῦ Ἀπ. Παύλου	96
26. Ἡ ἀγάπη ἐν τῇ Χριστιανικῇ οἰκογενεῖα	97
Οἱ ἀδελφοὶ	97
Τὰ τέκνα	98
Οἱ γονεῖς	98
Οἱ ὑπηρέται	98
Οἱ κύριοι	99
27. Τὰ καθήκοντα τοῦ Χριστιανοῦ πρὸς τὰς Ἀρχάς	99
Ἱεροῦ Χρυσοστόμου , περί τοῦ καθήκοντος τῆς ὑποταγῆς εἰς τὰς Ἀρχάς	100

Ε'. Ο ΠΡΩΤΟΣ ΠΥΡΗΝ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ
ΟΙ ΔΩΔΕΚΑ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ

28. Ἡ ἐκλογή τῶν δώδεκα Ἀποστόλων	100
---	-----

29. Ὁδηγία τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς Μαθητάς.....	101
Ἱεροῦ Χρυσοστόμου , εἰς τὸ « <i>Μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην</i> »	103
30. Τὰ μαρτύρια τῶν Ἀποστόλων	104

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Ἡ ἐκ τῶν θαύματων μαρτυρία περὶ τοῦ Κυρίου ὡς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος

31. Ὁ Κύριος ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν τῶν ἔργων του	105
32. Ὁ ἐν Κανᾷ γάμος	105
33. Ὁ χορτασμὸς τῶν πεντακισχιλίων.....	106
34. Ἡ κατάπαυσις τῆς τρικυμίας	107
35. Ἡ θεραπεία τοῦ δούλου τοῦ ἑκατοντάρχου	108
36. Ἡ θεραπεία τοῦ παραλυτικοῦ ἐν Καπερναούμ	108
37. Ἡ θεραπεία τῆς θυγατρὸς τῆς Χαναναίας	109
38. Ἡ ἀνάστασις τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τῆς χήρας	110
Κυρίλλου, Ἀρχιεπ. Ἀλεξανδρείας , εἰς τὸ « <i>ἦφατο τῆς σοφοῦ</i> » ..	111
39. Ἡ ἀνάστασις τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰαεῖρου καὶ ἡ θεραπεία τῆς αἰμορροούσης γυναικὸς	111

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἡ ἐκ τῶν προφητειῶν τοῦ περὶ τῶν ἐσχάτων μαρτυρία ὅτι ἦτο υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρ

40. Ἡ συντέλεια τοῦ κόσμου	113
41. Ἡ παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων	114
42. Ἡ τελικὴ κρίσις	115
Ἱεροῦ Χρυσοστόμου , εἰς τὴν τελικὴν κρίσιν	116

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Τὰ πάθη, ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ἀναλήψις ὡς μαρτυρία περὶ τοῦ Κυρίου ὡς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος

43. Ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος	117
44. Ἡ μεγάλη ἀγωνία ἐν Γεθσημανῇ. Σύλληψις τοῦ Κυρίου	118
45. Ἡ δίκη τοῦ Ἰησοῦ	120
46. Ἡ Σταύρωσις	122
47. Ἡ δύναμις τοῦ κηρύγματος περὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Κυρίου	124
48. Ἡ Ταφή.....	124

49. 'Η Ἀνάστασις	125
'Ιεροῦ Χρυσοστόμου , λόγος Κατηχητικὸς τῆ ἁγία καὶ Μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα	125
50. 'Η Ἀνάληψις	127

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Η ΕΚ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΞΑΠΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΟΤΙ ΗΤΟ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ

51. 'Η ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος	127
52. 'Η πρώτη χριστιανικὴ Ἐκκλησία	129
53. Ὁ Πρωτομάρτυς Στέφανος	130
Γρηγορίου τοῦ Νύσσης , ἐγκώμιον βον εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον τὸν Πρωτομάρτυρα	131
54. Ἀποκεφάλισις Ἰακώβου τοῦ Ἀποστόλου. Φυλάκισις τοῦ Ἀπ. Πέτρου	132
55. Ὁ Ἀπ. Παῦλος	134

ΑΙ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑΙ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

56. Ἐξ Ἀντιοχείας εἰς Κύπρον καὶ Μ. Ἀσίαν	135
57. Εἰς Ἰκόνιον καὶ Λύστραν	139
'Ιεροῦ Χρυσοστόμου , εἰς Πράξ. ιδ'	141
58. Ἡ Ἀποστολικὴ Σύνοδος	142
59. Ὁ Ἀπ. Παῦλος εἰς Μακεδονίαν	144
60. Τὰ μαρτύρια τοῦ Ἀπ. Παύλου	148
61. Ὁ Ἀπ. Παῦλος εἰς Ἀθήνας	149
62. Εἰς τὴν Κόρινθον	150
'Ιεροῦ Χρυσοστόμου , ἡ ἀξία τῆς Τέχνης	151
63. Τελευταῖοι λόγοι τοῦ Παύλου πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς πιστοὺς τῆς Μ. Ἀσίας	152
64. Ὁ Ἀπ. Παῦλος δέσμιος εἰς τὴν Ρώμην	154
65. Τὸ τέρμα τῶν μόχθων τοῦ Ἀγ. Παύλου	155
'Ιεροῦ Χρυσοστόμου , τί κατάρθωσεν τὸ κήρυγμα καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Παύλου	155

Ἑρμηνευτικαὶ σημειώσεις εἰς τὰς περικοπὰς ἐκ τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης ἀπὸ 159 ἕως 241.



Π Ι Ν Α Ξ

ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

- Ἀβραάμ**, κλήσις σελ. 32, πίστις καὶ ὑπακοή 162.
- Ἀβραάμ Δίνικολν**, γνώμη περὶ Ἀγίας Γραφῆς 7.
- Ἀγάπη**, πρὸς τὸν Θεὸν 95, πρὸς τὸν πλησίον 95, ὕμνος αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἀπ. Παύλου 96, κύριον γνῶρισμα τῶν χριστιανῶν 97, πρὸς τοὺς ἐχθροὺς 77, πρὸς τοὺς γονεῖς 98, πρὸς τοὺς κυρίους 99, πρὸς τοὺς ὑπηρέτας 98, πρὸς συζύγους 97, πρὸς τὰ τέκνα 98, Καινὴ ἐντολὴ 95.
- Ἀμῶς**, ἐπάγγελμα 5.
- Ἀναγιγνωσκόμενα** 14.
- Ἄνθρωπος**, δημιουργία 27, παρακοὴ καὶ πτώσις 30.
- Ἄννα**, μήτηρ τοῦ Σαμουὴλ, ὕμνος 49, καὶ Συμεῶν 67.
- Ἀπόστολοι**, ἐκλογή των 100, ἐφόδια εἰς τὸ ἔργον 101, διωγμοὶ καὶ μαρτύρια 104.
- Ἀποστολικὴ Διακονία**, δρᾶσις πρὸς διάδοσιν Ἀγ. Γραφῆς 21.
- Ἀραμαϊκὴ γλῶσσα** 9.
- Βασιλεία τοῦ Θεοῦ**, ἔννοια 188, χαρακτηριστῆρ 189, ὑπῆρξε σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς καὶ δράσεως τοῦ Κυρίου ἢ ἱδρυσίς τῆς 69, τίνες ἀξιοῦνται αὐτῆς 82, ὁ πρῶτος πυρὴν αὐτῆς 212, πότε ἔρχεται 69 κ.ἐξῆς, αἱ ἠθικαὶ ἀρχαὶ τῆς 74—104.
- Βασιλείου τοῦ Μ.** περὶ τοῦ φωτός 9, ὁμιλία εἰς τὸν ἀ΄ Ψαλμὸν 52, περὶ σπουδαιότητος καὶ χρησιμότητος τῶν Ψαλμῶν 56.
- Βιβλικαὶ ἑταιρεῖαι** 16, 21.
- Βουλγάτα** 15.
- Γέεννα** 194.
- Γραφὴ Ἀγία**, ὄρισμός καὶ ἀξία 5—7.
- Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου**, εἰς τὰ Γενέθλια τοῦ Σωτῆρος 66.
- Γρηγορίου τοῦ Νύσσης**, εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀνθρώπου 29, περὶ τῆς κατ' ἀρετὴν τελειότητος 49, εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον 131.
- Δεκάλογος τοῦ Μωϋσέως**, κείμενον 45, ἀξία αὐτοῦ 169.
- Δευτεροκανονικὰ** 14.
- Διαθήκη Παλαιά**, περιεχόμενον 8, βιβλία αὐτῆς 8, τὰ ἱστορικὰ βιβλία 9, τὰ προφητικὰ 10, τὰ ποιητικὰ ἢ διδακτικὰ 12, Κανῶν αὐτῆς 15, μεταφράσεις 14.
- Διαθήκη Καινὴ**, ὀνομασία καὶ ἔννοια 15, βιβλία αὐτῆς καὶ περιεχόμενόν των 15—19, Κανῶν καὶ μεταφράσεις 19

* ἢ σελίς δηλοῦται διὰ τοῦ ἀριθμοῦ.

Δούλοι, ἡ θέσις των ἐν τῷ Χριστιανισμῷ κατὰ τὸν Ἀπ. Παῦλον 210.

Ἐκδίκησις 41 κ. ἐξῆς, 76.

Ἐκκλησία, ἴδρυσις 227.

Ἐλεημοσύνη 77, κατὰ τὸν Τοβίτ 43.

Ἑλληνικὴ Κοινὴ 15.

Ἐπιστολαὶ Κ. Διαθήκης, σκοπὸς 18.

Ἑσδραϊὸς Κανὼν 18.

Εὐαγγέλιον, ἔννοια 16, Συνοπτικὰ 17, ἡ γένεσις των 19.

Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου 63, 183.

Ἡσαΐας, εὐαγγελιστὴς προφήτης 11.

Θαύματα τοῦ Κυρίου : ὁ ἐν Κανᾶ γάμος 105, ὁ χορτασμὸς τῶν πεντακισχιλίων 106, ἡ κατάπαυσις τῆς τρικυμίας 107, ἡ θεραπεία τοῦ δούλου τοῦ ἑκατοντάρχου 108, ἡ θεραπεία τοῦ παραλυτικοῦ ἐν Καπερναοὺμ 108, ἡ θεραπεία τῆς θυγατρὸς τῆς Χαναναίας 109, ἡ ἀνάστασις τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τῆς χήρας 110, ἡ ἀνάστασις τῆς θυγατρὸς Ἰαρείου καὶ ἡ θεραπεία τῆς αἱμορροῦσης γυναικὸς 111, ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου 125, 225.

Θεοδωρήτου τοῦ Κύρου, ἐκ τῆς ἐρμηνείας τοῦ 50οῦ Ψαλμοῦ 54.

Θεοτόκος, ἡ πρὸς αὐτὴν τιμὴ τῶν Ὁρθοδόξων 183, ὁ ὕμνος τῆς « Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου » 64.

Ἰησοῦς Χριστός, Γέννησις 59, Βάπτισις 68, ὁ ζυγὸς ἐλαφρὸς 94, σκοπὸς καὶ ἔργον ἡ ἴδρυσις τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς 69, κέντρον τῆς Παλ. Διαθήκης καὶ ὅλης τῆς Ἀγίας Γραφῆς 7, ὁδηγία του πρὸς τοὺς μαθητὰς 101, ἡ ἐκ τῶν ἔργων καὶ θαυμάτων μαρτυρία περὶ αὐτοῦ 105, τὰ Πάθη, ἡ Ἀνάστασις καὶ ἡ Ἀνάληψις του 117/221, τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος 240, υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου 217.

Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἡ περικοπὴ εἰς τὸ ἀή γυνή, ἢν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ»

31, ἐκ τοῦ ἐγκωμίου πρὸς τὴν Ἄνναν, μητέρα τοῦ Σαμουὴλ 51, εἰς τὴν Βάπτισιν τοῦ Κυρίου 68, ἡ δύναμις τοῦ κηρύγματος 72, εἰς τὸ « μακάριοι οἱ πτωχοὶ τοῦ πνεύματι » 74, εἰς τὴν ἐπίκλησιν « Πάτερ ἡμῶν » 78, εἰς τὸ « Κατέβη ἡ βροχὴ, ἦλθον οἱ ποταμοὶ » 82, περὶ κενοδοξίας 84, περὶ τῆς ἀναγκαιότητος τοῦ Κράτους 101, εἰς τὸ « οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην » 103, εἰς τὸ « ἐν φυλακῇ ἤμην » 116, λόγος Κατηχητικὸς εἰς τὸ « Ἅγιον Πάσχα 125, περὶ τῆς ταπεινοφροσύνης τῶν Ἀποστόλων (εἰς τὸ Πράξ. ιδ'. 14) 141, περὶ τῆς ἀξίας τῆς Τέχνης 151, περὶ τοῦ στόματος καὶ τῆς καρδίας τοῦ Παύλου 152.

Κόσμος, ἡ δημιουργία 25—27, ἡ συντέλεια 113.

Κρίσις ἡ ἐσχάτη 115.

Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, εἰς τὸ Μέγα Δεῖπνον 89, εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τῆς χήρας 111.

Λιτότης καὶ αὐτάρκεια 90.

Μακαρισμοὶ 74.

Μάρθα 90.

Μετὰφρασις τῶν Ο' 14.

Μεσσίας, ἰδιότητες καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐποχῆς του 57.

Μήτηρ, τιμὴ πρὸς αὐτὴν κατὰ τὸν Τοβίτ 43.

Μωϋσῆς, τὸ κύκνειον ἄσμα του 47.

Ὁμιλία ἐπὶ τοῦ Ὄρους 74—82, ἀξία αὐτῆς 192.

Παραβολὴ, ἔννοια 190, τοῦ σπορέως 69, τῶν ζιζανίων 71, τοῦ κόκκου συνάπεως 72, τῆς ζύμης 72, τοῦ κεκρυμμένου θησαυροῦ 73, τοῦ πολυτίμου μαργαρίτου 73, τῆς σαγήνης 73, τοῦ τελῶνος καὶ Φαρισαίου 83, τοῦ ἀπολλώτους προβάτου 91, τῆς ἀπολεσθείσης δραχμῆς 92, τοῦ ἀσώτου υἱοῦ 92, τοῦ ἐλεήμονος Σαμαρείτου 95, τῶν δέκα Παρθένων 114, τοῦ Μεγάλου Δεί-

πνου 88, τοῦ Πλουσίου καὶ πτωχοῦ
 Λαζάρου 89, τοῦ ἄφρονος Πλουσίου 87.
Παῦλος Ἀπόστολος, ἐπιστροφή εἰς
 Χριστὸν 134, περιοδεῖται αὐτοῦ - εἰς
 Κύπρον καὶ Μ. Ἀσίαν 135, εἰς Ἴκ-
 νιον καὶ Λύστραν 139, εἰς Μακεδονίαν
 144, εἰς Ἀθήνας 149, εἰς Κόρινθον
 150, τελευταῖοι λόγοι του πρὸς τοὺς
 πρεσβυτέρους καὶ τοὺς πιστοὺς τῆς Μ.
 Ἀσίας 152, εἰς Ρώμην 154, τέρμα
 τῶν μόχθων 155, τὰ μαρτύρια 148,
 ὁ Παῦλος ὡς Ἀπόστολος 232, τὸ
 στόμα καὶ ἡ καρδιά τοῦ Παύλου κατὰ
 τὸν Χρισόστομον 155.
Πεντάτευχος, τὰ πέντε πρῶτα βιβλία
 τῆς Π. Διαθήκης (**Γένεσις, Ἔξοδος,**
Λευϊτικόν, Ἀριθμοί, Δευτερονό-
μιον) 9.
Πλοῦτος, ὁ πλούσιος νεανίσκος 86, ἡ

φιλοπλουτία ἢ φιλαργυρία 91, ὅτι δύ-
 σκολος ἡ εἴσοδος τῶν πλουσίων εἰς
 τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν 201.

Προσευχή 78, ἀξία τῆς Κυριακῆς Προ-
 σευχῆς 196.

Ρουσσώ, γνώμη περὶ τῶν Εὐαγγε-
 λίων 6.

Σαββατιανὴ ἀργία 170.

Σοφία, ἡ μεγάλη ἀξία αὐτῆς 45.

Συνέδριον, ἀνωτάτη Ἀρχὴ τῶν Ἰου-
 δαίων 194.

Τωβίτ, συμβουλευαὶ πρὸς τὸν υἱὸν του
 43.

Φαρισαῖος, ἰδέαι καὶ χαρακτήρ τῶν
 Φαρισαίων 194.

Χριστιανός, ἄλλας τῆς γῆς καὶ φῶς τοῦ
 κόσμου 75, κριτήριον τελειότητός του
 ἡ ἀγάπη 207 - 208.



ΕΚΔΟΣΙΣ ΣΤ', 1970 (VI) — ΑΝΤΙΤ. 70.000 — ΣΥΜΒΑΣΙΣ : 1991/2 - 4 - 70
 ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ : Μ. ΠΕΧΛΑΙΒΑΝΙΔΗΣ & ΣΙΑ - Α. Ε.





0020556316

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

